

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

SANJA BEREND

Narativna besedila v spontanem govoru

Jezikovno-literarna analiza

Magistrsko delo

Mentorja: izr. prof. dr. Mojca Smolej
doc. dr. Aleksander Bjelčevič

Univerzitetni študijski program
druge stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2015

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici izr. prof. dr. Mojci Smolej za vso prijaznost, pomoč, svetovanje in odzivnost med nastankom moje naloge. Zahvaljujem se tudi mentorju doc. dr. Aleksandru Bjelčeviču za razumevanje in izkazano zaupanje.

Zahvaljujem se vsem govorcem in govorkam, ki so za potrebe mojega raziskovanja pristali na snemanje, pa tudi prijateljici Poloni Otoničar za pomoč in nasvete pri študiju.

Ob tej priložnosti izrekam posebno hvaležnost še fantu Alenu za neskončno razumevanje, podporo in potrpežljivost, ki mi jih je nudil tekom magisterija ter ob pisanju magistrske naloge.

Največja zahvala pa vsekakor velja mojima staršema. Posebno mesto pripada očetu Dragu, brez katerega ne bi uspela in danes ne bi bila to, kar sem. Hvala, ker si me finančno in moralno podpiral, spodbujal tako ob vzponih kot ob padcih ter preprosto verjel, da mi bo uspelo. Zame si bil najboljši oče. Ko bi se le lahko veselil skupaj z menoj ...

Narativna besedila v spontanem govoru. Jezikovno-literarna analiza.

IZVLEČEK

Govorjeni jezik je najpogosteje uporabljana oblika sporazumevanja in kot takšen je prisoten vse od začetka človeštva, kljub temu pa so razprave o njem bistveno redkejša od tistih o pisnem jeziku, ki je pri nas kodificiran v slovnici vse od leta 1584 naprej. Njegovo preučevanje je bolj kompleksno kakor preučevanje pisnega jezika, saj je pri nastanku govornega besedila bistvenega pomena subjekt, ki ga tvori v vlogi govorca. V zadnjih desetletjih postaja vedno pogosteje predmet številnih raziskav tudi pri nas, kar je spodbudil predvsem razvoj tehnologij, ki nam omogočajo njegovo natančno preučevanje. Tako je že nekaj časa znano, da so prvine spontano govornega jezika v literaturi dolgo prisotne, kar pomeni, da sta si govorni in literarni jezik podobna ter se nemalokrat celo prekrivata, čeprav o tem razpravlja bolj malo teoretikov. Bistveno novejša pa je spoznanje o njihovi povezanosti kar zadeva besedilne vrste, ki so tradicionalno še vedno bolj umeščene na področje literarne teorije. Torej se je do sedaj o njih povečini govorilo le v pisnem jeziku, pričujoča naloga pa skuša na podlagi posnetih avtentičnih spontano govornih besedil dokazati, da je tudi narativnim govornim besedilom možno določiti besedilno vrsto oz. da v spontanem govoru vsakodnevno uporabljamo posamezne besedilne vrste, za katere se zdi, da so sicer tipičnoliterarne, vendar se tega pogosto ne zavedamo.

KLJUČNE BESEDE: govorni jezik, govorec, literarni jezik, besedilne vrste, narativnost

Narrative texts in spontaneous speech. Language and literature analysis.

ABSTRACT

Spoken language is the most used form of communication and as such is present from the beginning of mankind. In spite of this, the discussions about it are a lot less common than those of the written language, which is codified in our grammar ever since 1584. Its study is more complex than the study of written language, because at the birth of the spoken text the subject, which creates the text in the role of the speaker, is of key importance. In the last decade it became a more common subject of many scientific papers even in our society, especially due to technology development, which also enabled the precise study of spoken language. Therefore, it is already known for some time that the elements of spontaneously spoken language are present for quite a long time in literature, which means that the spoken and written language are similar and not so rarely even overlap, although only few theorists

discuss about it. A more recent information is their connection with regard to literary forms which are traditionally still more classified within the area of literary theory. Thus, so far, we spoke of them mainly in written language, and in this paper I am trying to prove – based on recorded authentic spontaneously spoken texts – that the narrative and spoken texts can be attributed to literary forms, i.e. that in the spontaneous everyday speech we use some literary forms that are otherwise typically also literary, but we are not aware of that.

KEY WORDS: spoken language, speaker, literary language, literary forms, narration.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	10
1.1 Izhodišča, namen in cilji magistrskega dela	12
1.2 Metodologija dela	13
1.2.1 Predstavitev metode dela	13
1.2.2 Predstavitev korpusa besedil in značilnosti posnetih govorcev	13
1.2.3 Zapis posnetih besedil	17
2 GOVORJENI DISKURZ	19
2.1 Splošno o diskurzu	19
2.2 Govorjeni diskurz	20
2.2.1 Spontani govor	22
2.2.2 Razmerje med govorenim in pisnim jezikom	25
2.2.3 Enota govornega jezika	30
2.3 Kratek presek literarnega in govornega jezika	32
2.3.1 Besedilne vrste	33
2.3.2 Skladenjske značilnosti	38
3 PRAKTIČNI DEL	41
3.1 Besedilne vrste	41
3.1.1 Narativne besedilne vrste	41
3.1.2 Ostale (nepripovedne) besedilne vrste	45
3.1.3 Besedilnovrstno mešana in enovita besedila	46
3.1.4 Besedilnovrstna analiza 25 posnetih spontano govornih besedil	47
3.2 Značilnosti spontanega govora	95
3.2.1 Skladenjske značilnosti	95
3.2.2 Ostale značilnosti	146
4 STIČIŠČA LITERARNEGA IN GOVORJENEGA JEZIKA	151

4.1 Na ravni besedilnih vrst.....	151
4.2 Na ravni skladenjskih značilnosti.....	153
4.2.1 Elipsa.....	154
4.2.2 Besedni red in inverzija.....	155
4.2.3 Dramatični sedanjik.....	157
4.2.4 Ekspresivna leksika (vulgarizmi).....	157
4.2.5 Metabesedilni elementi	158
4.2.6 Paradigmatska in sintagmatska os	158
4.2.7 Ostalo	159
5 ZAKLJUČEK.....	161
6 POVZETEK	165
7 LITERATURA IN VIRI	166
7.1 Viri	166
7.2 Literatura	166
8 PRILOGA.....	170

KAZALO SLIK

Slika 1: Delitev diskurza glede na prenosnik in okoliščine	20
--	----

KAZALO RAZPREDELNIC

Razpredelnica 1: Značilnosti posnetih govorcev.....	15
Razpredelnica 2: Dolžina posnetih besedil.....	16
Razpredelnica 2a: Skupni obseg in povprečna dolžina posnetih besedil.....	16
Razpredelnica 3: Klasifikacija besedilnih vrst.....	34
Razpredelnica 4: Shematski prikaz zgradb štirih narativnih besedilnih vrst.....	45
Razpredelnica 5: Pregled vseh posnetih besedil.....	47
Razpredelnica 6: Zgradba besedila 13.....	50
Razpredelnica 7: Zgradba besedila 22.....	56
Razpredelnica 8: Zgradba besedila 17.....	63

Razpredelnica 9: Zgradba besedila 12.....	66
Razpredelnica 10: Zgradba besedila 21.....	70
Razpredelnica 11: Zgradba besedila 25.....	73
Razpredelnica 12: Zgradba besedila 9.....	79
Razpredelnica 13: Zgradba besedila 14.....	84
Razpredelnica 14:Prva možna zgradba besedila 16.....	90
Razpredelnica 15:Druga možna zgradba besedila 16.....	91
Razpredelnica 16: Vrste govornih signalov.....	112
Razpredelnica 17: Pregled pojavitve vulgarizmov v posameznih besedilih.....	148

1 UVOD

Knjižni jezik je kodificiran v Slovenski slovnici, kjer ima svoje zgodovinsko mesto vse od leta 1584 naprej. Tako je že stoletja osnovni vir podatkov za opisovanje in kodifikacijo jezika. In čeprav je govorjeni jezik najpogosteje uporabljena oblika sporazumevanja, nima svoje slovnice, kot jo ima pisni (knjižni) jezik. Slednjega je veliko lažje opazovati in opisovati, zato si je v slovnica in slovarjih utrdil mesto ter zaživel svoje življenje, medtem ko je govorjeni jezik še pretežno nerazrešena uganka ravno zato, ker še vedno »nima zapisane in predpisane slovnice, kakor jo ima pisni jezik« (Pogorelec 1965: 134). Tako govorjeni jezik šele postopoma stopa v ospredje jezikoslovnega raziskovanja. K temu je v zadnjih desetletjih odločilno prispeval razvoj informacijskih tehnologij, ki je v tehničnem smislu olajšal in s tem tudi omogočil raziskovanje govorjenega jezika. Njegovo preučevanje se je v tem časovnem obdobju razširilo tudi na Slovenskem. Govorjeni jezik ima specifične značilnosti, zato je prenašanje kategorij iz slovnice knjižnega jezika pogosto neustrezno. S pomočjo korpusa 25 posnetih spontanah govorjenih besedil bomo skušali analizirati in predstaviti njegove značilnosti ter pokazati, da je sicer možno zaznati neke vrste predvidljivo rabo posameznih elementov, vendar je za kakršno koli analizo spontanega govora bistvenega pomena subjekt, ki s svojimi individualnimi lastnostmi vsakič znova določa tudi značilnosti posameznega besedila, s čimer prispeva k edinstvenosti besedila v smislu skladenjskih, leksikalnih in drugih značilnosti.

Skozi nalogo si bomo prizadevali prikazati vzporednice med literarnim in govorjenim jezikom, saj izhajamo iz prepričanja, da sta si zelo podobna in da lahko najdemo enake jezikovne elemente tako v enem kot v drugem. Čeprav je njuna podobnost bolj izrazita v sodobni literaturi, sega povezanost med njima daleč nazaj v preteklost. Pojav prisotnosti prvin govorjenega jezika v literaturi je teoretikom že nekaj časa znan, vendar so se v okviru tovrstnih razprav do sedaj zadrževali bolj ali manj pri leksikalnih prvinah, medtem ko so besedilne vrste še vedno omejene na področje literarne teorije. Do zdaj se je o njih pretežno govorilo le v pisnem jeziku, namen pričujoče naloge pa je na temelju 25 posnetih avtentičnih spontanah govorjenih besedil dokazati, da lahko o njih (zanesljivo) govorimo tudi v govorjenem jeziku. Potemtakem bi morali o besedilnih vrstah razpravljati tudi upoštevajoč govorjena narativna besedila, saj v spontanem govoru nenehno uporabljamo posamezne

besedilne vrste, za katere se zdi, da so tipično literarne, vendar se tega ne zavedamo niti kot govorce in pogosto niti kot jezikoslovci.

Zanimalo nas bo, katere značilnosti so specifične za govorni jezik in zakaj kljub temu, da je pogosteje uporabljan kot pisni, v prihodnosti ni smiselno pričakovati opisne slovnice govornega jezika.¹Nadalje bomo skušali ugotoviti, v kolikšni meri se literarni in govorni jezik prepletata ter v okviru njunega preseka vzpostaviti temeljne povezave med njima, ki se kažejo tako na ravni besedilnih vrst kot skladnje. Na zastavljena vprašanja bomo skušali odgovoriti s pomočjo analize posnetih spontano govornih besedil.

Zatorej bomo v prvem delu naloge najprej teoretično obravnavali govorni diskurz in pri tem usmerili posebno pozornost k spontano govornemu jeziku, v nadaljevanju pa bomo znotraj preseka literarnega in govornega jezika skušali predstaviti besedilne vrste, kot jih pozna literarna teorija, in k temu dodati še poseben pogled nanje z vidika govornega jezika. V okviru tega se bomo ohlapno dotaknili tudi skladenskih značilnosti. Drugi, praktični del naloge bo namenjen izključno analizi posnetih spontano govornih besedil, ki bo zajemala najprej predstavitev korpusa, postopka in ostalih okoliščin snemanja, nadalje pa se bo osredotočila posebej na preučevanje besedilnih vrst in skladenskih značilnosti. Na koncu bomo v posebnem poglavju strnili ugotovitve o podobnostih med literarnim in govornim jezikom, ki jih bomo prikazali kot njune stične točke.

¹ Pri tem seveda ne mislimo normativne slovnice in se obenem zavedamo, da je termin *slovnica govornega jezika* (oziroma v našem primeru *slovenščine*) že zaradi obstoja številnih regionalnih različic izrazito kompleksna zadeva. Zatorej z njim predpostavljamo, da bi slovnica opisnega tipa samo opisovala in ne predpisovala, kot počne *Slovenska slovnica* Jožeta Toporišiča. Prav tako naj bi temeljila le na strukturi, torej predvsem na skladnji in besediloslovlju, in ne na ravni glasoslovja ter leksike.

1.1 Izhodišča, namen in cilji magistrskega dela

Preučevanje govorjenega jezika postaja vedno bolj aktualno, vendar je v ospredju zgolj nekaj desetletij. Kot časovni mejnik bi lahko postavili drugo polovico 20. stoletja, kajti pred tem je bil dolgo v senci pisnega jezika. Pojem (govorjeni) diskurz je sicer zelo širok in zajema celo paleto pomenov, zato se bomo osredotočili na spontani govor. Zanima nas, kakšno je razmerje med govorjeno in pisno rabo jezika ter kako lahko poimenujemo enote govorjenega jezika.

Namen magistrske naloge je teoretično raziskati najprej na eni strani govorjeni diskurz in znotraj le-tega spontani govor ter na drugi strani besedilne vrste, kakršne pozna literarna teorija. Poseben poudarek je na konceptu besedilnih vrst, saj se je do sedaj o njih govorilo samo v pisnem jeziku in tudi sodobne razprave o govorjenem jeziku se ukvarjajo pretežno s skladijskimi značilnostmi spontanega govora, medtem ko so besedilne vrste še vedno v domeni literarne teorije, ki jih obravnava samo v okviru literarnih besedil. Domnevamo, da lahko o besedilnih vrstah govorimo tudi v govorjenem jeziku.

Jezik je živa tvorba, česar se toliko bolj zavedamo pri opazovanju govorjenega jezika. Zatorej moramo, če ga želimo natančno analizirati z vidika skladijskih in drugih značilnosti, izhajati iz konkretne jezikovne rabe, kar nam omogoča in zagotavlja korpus spontano govorjenih besedil, posnetih izključno za potrebe naloge.

Poleg teoretične preučitve slovenske in tuje literature s tega področja bomo s pomočjo avtentičnega gradiva skušali:

- poiskati vzporednice med govorjenim in literarnim jezikom, saj je ena izmed težav v nalogi, da sta si podobna na ravni besedilne vrste in na ravni različnih skladijskih figur;
- ugotoviti, kaj je osnovna jezikovna enota spontanega govora² oziroma kako josploh lahko poimenujemo;
- analizirati skladijske značilnosti spontanega govora;
- ugotoviti, ali je v prihodnosti smiselno pričakovati opisno slovnico govorjeneslovenščine, ki bi temeljila na opisu strukture oziroma načina tvorjenja

² Kot *osnovno jezikovno enoto* razumemo enoto govora, ki je najbližje osnovni skladijski enoti zapisanega besedila, tj. stavku. Pisna besedila so navadno sestavljena iz različno velikih enot – od večjih, kot so poglavja, do manjših, kot so stavki. Če smo natančnejši, lahko govorimo tudi o stavčnih členih kot o najmanjših sestavinah, ki tvorijo stavek. V pričujoči nalogi torej s pojmom osnovna enota mislimo na enote v govorjenih besedilih, ki so primerljive s stavki (in morebiti tudi stavčnimi členi) in povedmi.

besedila, kakršno nekateri jeziki (npr. angleščina – *spoken language*, francoščina – *le grammair de la langue parlee*) že poznajo;

- predstaviti tiste pojave in značilnosti govornega jezika, ki so skupni vsem regijskim variantam ter s tem namenom čim bolj poenotiti oziroma izključiti razlike med govorniki kar zadeva različnost regij in okoliščin, v katerih pogovor poteka;
- zajeti vzorčne primere različnih govornih besedil in tiste govorne situacije, v katerih so govorniki najpogosteje produktivno-receptivno udeleženi.

1.2 Metodologija dela

1.2.1 Predstavitev metode dela

Govorke in govorce³ smo posneli z diktafonom, ki omogoča poznejše večkratno poslušanje pogovora in njegovo natančno transkripcijo. Pomanjkljivost takšne tehnike je lahko v zmanjšanju kakovosti posnetka zaradi hrupa ali drugih motenj iz okolice, prednost snemanja pa je – zlasti v primeru takih besedil, kjer je v ospredju en govorec in njegovo pripovedovanje – omogočanje večje koncentracije na vsebino, ki jo sogovornik pove (Hulshof, 2001: 50). Pri analizi lahko torej uporabimo glasovni posnetek brez slikovne spremljave, kar pomeni, da ne moremo opazovati neverbalne komunikacije, ki jo lahko vendarle nekoliko bolj ohlapno predstavimo tudi s posebnim zapisom besedila.

1.2.2 Predstavitev korpusa besedil in značilnosti posnetih govorcev

Korpus besedil, posnetih izključno za potrebe preučevanja značilnosti govornega jezika v nalogi, je sestavljen iz 25 spontano govornih besedil.

Čeprav naj bi se najbolj kakovostni posnetki za zahtevnejše in natančnejše analize pridobili v studiu s pravimi mikrofoni, nam sodobna tehnologija z raznoliko ponudbo tehnoloških pripomočkov, kot so diktafoni in ne nazadnje tudi vse bolj napredni mobilni telefoni, omogoča enostavno, vsakdanje in v tem smislu tudi bolj spontano snemanje. Seveda moramo predhodno pridobiti dovoljenje govornika oz. mora ta privoliti v znanstveno oz. kakršno koli javno uporabo izrečenega. Ker je cilj zajeti izključno spontana besedila, smo si prizadevali ustvariti čimbolj naravno okolje snemanja in s tem večini govorcev omogočiti visoko stopnjo sproščenosti, ki je nujen pogoj za spontanost. Zato smo se z večjim delom posnetih govorcev

³ V nadaljevanju naloge bomo zaradi jezikovne in prostorske ekonomičnosti uporabljali obliko *govornik* kot splošno poimenovanje za posnete posameznike ženskega in moškega spola oz. skupno poimenovanje za govornice in govorce.

nekaj dni prej dogovorili za snemanje, nismo pa natanko določili dneva. Potem smo jih večinoma naslednji dan posneli na skrivaj, vendar smo jim takoj po pogovoru razkrili, da smo jih posneli in jih vnovič prosili za dovoljenje. V razpredelnici 1 smo jim pripisali oznako NP, ki je kratica za *ni pripravljen*. Manjši del govorcev pa je bil posnet zavestno, kar pomeni, da smo jim za snemanje povedali na kraju dogodka in se vseeno niso mogli vnaprej tematsko pripraviti, s čimer smo zopet zagotovili nekoliko večjo mero spontanosti. V razpredelnici 1 smo jim pripisali oznako P, ki je kratica za *pripravljen*.

Kljub temu, da so bili vsi govorci vnaprej seznanjeni z našimi potrebami po snemanju in so vanj privolili, niso dobili nobenih tematskih »navodil«, s čimer smo se želeli izogniti vnaprejšnji tematski pripravljenosti in ustvariti čimbolj avtentično spontano govorno situacijo. Vseeno pa smo jim omenili, da je bistvena analiza njihovega govora, zato bi bilo dobro, če bi nekaj pripovedovali.⁴ V vsakem pogovoru sta bila kot udeleženca prisotna samo govorci kot tvorec in sogovorec oz. poslušalec, le v nekaterih primerih se je slučajno pojavil kak mimoidoči, ki je recimo pozdravil in s tem za trenutek preusmeril govorčev pozornost. Sogovorec je skušal v pogovoru čim manj aktivno sodelovati in bolj s svojimi komentarji spodbujati govorca k narativnosti, čeprav je pogovor ponekod potekal v obliki hitre izmenjave dialogov, ki je značilna za vsakdanji klepet.

Poznamo različne oblike spontanega govora, na njihovo razlikovanje pa lahko vplivajo demografske značilnosti govorcev, odnosi med govorci, okoliščine in prenosnik (Zemljarič Miklavčič 2008: 94). V nalogi smo želeli omenjene kriterije čimbolj poenotiti oz. vsaj kar zadeva regijski izvor kot enega od demografskih kriterijev in govorni položaj ter prenosnik kot besedilnovrstna kriterija izključiti možnost vpliva na nastanek razlik med besedili. Tako so vsi posneti govorci iz spodnjega Posavja, natančneje iz Krškega in Dobove, pri čemer se obe narečji po Toporišiču (2004: 24) umeščata v posavsko narečje, ki je nekako razdeljeno med štajersko in dolensko narečno skupino. Za izbiro govorcev iz iste narečne skupine smo se odločili ravno zato, da bi zmanjšali vpliv pokrajinske raznolikosti na tvorbo skladenjskih struktur, čeprav gre vendarle za različni središči v spodnjem Posavju, zatorej pokrajinska oddaljenost kot eden izmed možnih vplivov na nabor leksikalnih sredstev in slovničnih struktur ne more biti povsem izključena. Torej zaradi tega ne bi smelo priti do bistvenih odstopanj pri rabi leksike in uresničitvi slovničnih struktur, čeprav je v Dobovi kot kraju tik ob hrvaški meji čutiti vpliv hrvaščine, ki bo ponekod opazen tudi v analizi besedil dobovskih

⁴ Torej naj ne bi šlo za navaden, vsakdanji klepet, za katerega je značilna hitra menjava replik.

govorcev. Kljub temu pa smo želeli ohraniti dejansko podobo večplastnosti jezika in smo zato posneli heterogeno populacijo govorcev, ki se razlikujejo po spolu (11 moških in 14 žensk), starosti (najmlajši govorec ima 18 let, najstarejši pa 94), kraju bivanja (Krško ali Dobova) in vrsti izobrazbe (najmanj izobražen govorec nima dokončane niti osnovne šole, najbolj izobražen pa ima doktorat). Heterogenost v spolu, starosti in izobrazbi smo namenoma vzpostavili v širokem razponu, saj smo želeli poudariti značilnosti govora, ki so morda posledica različnosti omenjenih dejavnikov. Povprečna starost govorcev je tako 38,6 let.

Razpredelnica 1: *Značilnosti posnetih govorcev*

Zaporedna številka besedila	Spol govorca	Starost govorca	Kraj bivanja govorca	Vrsta izobrazbe govorca	Pripravljenost na pogovor
B1	M	50	Dobova	visoka univ. (strojništvo)	NP
B2	Ž	21	Dobova	študentka sociologije	P
B3	M	28	Dobova	dr. znan. (geodezija)	NP
B4	Ž	27	Dobova	visokošolska strokovna (logistika)	NP
B5	Ž	94	Dobova	osnovnošolska	NP
B6	Ž	47	Dobova	srednja strokovna (vzgojiteljska)	NP
B7	M	80	Dobova	srednja poklicna (mizar)	NP
B8	M	24	Dobova	visokošolska strokovna (logistika)	NP
B9	M	25	Dobova	visoka univ. (vzgojitelj)	P
B10	Ž	82	Dobova	osnovnošolska	NP
B11	Ž	26	Dobova	srednja poklicna (gostinstvo)	P
B12	Ž	65	Dobova	visoka univ. (anglistika)	NP
B13	Ž	29	Dobova	srednja poklicna (gostinstvo)	NP
B14	Ž	27	Krško	srednja poklicna (kozmetičarka)	NP
B15	M	28	Krško	srednja poklicna (elektrotehnika)	P
B16	Ž	25	Krško	gimnazijska maturantka	P
B17	M	54	Krško	srednja poklicna (gradbeništvo)	P
B18	M	27	Krško	absolvent (pravo)	NP
B19	M	18	Krško	dijak	NP
B20	Ž	25	Krško	študentka matematike	NP
B21	M	35	Krško	srednja strokovna (strojništvo)	NP
B22	Ž	37	Krško	visoka univ. (slovenistika)	NP
B23	Ž	25	Krško	absolventka (sociologija)	NP
B24	M	40	Krško	visoka šola (kriminalistika)	NP
B25	Ž	26	Krško	srednja strokovna (ekonomska)	NP

Govorci pri govorjenju niso bili časovno omejeni, tako so lahko tvorili poljubno dolga besedila. Zanimivo je, da kljub temu ni velikih odstopanj v dolžini besedil, saj celo 13 od 25 besedil oz. 54 % vseh besedil obsega med 2.500 in 4.000 znaki brez presledkov. Morda gre zgolj za naključje ali pa je to posledica tega, da večji del oz. 83 % govorcev v trenutku snemanja ni bilo vnaprej pripravljenih na snemanje in niso navajeni na neke vrste monolog, zato so svoje zgodbe nekoliko skrčili. Za govorjeni jezik je značilen tudi izrazito hiter ritem in navadno številna izmenjava izjav, zato je v spontanah govorjenih situacijah redko zaslediti dolge narativne monologe, ki naj bi bili povsem naravni tj. ne vnaprej uzaveščeni. Vendar pa dolžina besedila za skladiščno analizo niti ni pomembna, nekoliko pomembnejšo vlogo ima le pri določanju besedilne vrste in zgradbe besedila.

Razpredelnica 2: *Dolžina posnetih besedil*

Zaporedna številka besedila	Število znakov brez presledkov v pisni različici besedila
B1	3.104
B2	3.395
B3	3.135
B4	1.610
B5	4.019
B6	1.984
B7	4.550
B8	1.617
B9	3.615
B10	3.927
B11	5.596
B12	1.455
B13	972
B14	3.128
B15	2.565
B16	5.111
B17	1.718
B18	919
B19	1.746
B20	1.650
B21	2.695
B22	4.358
B23	3.790
B24	1.058
B25	1.827

Razpredelnica 2a: *Skupni obseg in povprečna dolžina posnetih besedil*

Skupni obseg posnetih besedil	69.544 znakov brez presledkov
Povprečna dolžina posnetih besedil	2.782 znakov brez presledkov

1.2.3 Zapis posnetih besedil

Vsa besedila so ortografsko zapisana, kar pomeni, da je v njih v glavnem uporabljen poknjižen zapis govornega jezika. Le-ta jim omogoča boljšo razumljivost in lažjo berljivost. Seveda se zavedamo dodatne vrednosti, ki bi jo besedilom dodala fonetična transkripcija, vendar v našem primeru tovrsten zapis ni nujno potreben. Osrednji namen naloge je namreč preučevanje značilnosti spontanega govora, pri čemer je poudarek na opazovanju besedilnih vrst in značilnosti na skladenjski ravni, kot so recimo različni metabesedilni elementi. Ravno zato nismo označili niti prozodičnih lastnosti govora, kot so jakost, intonacija, trajanje glasov in krajši premori.

Ker pa iz knjižnega zapisa več niso vidni posamezni pojavi in skušamo v čim večji meri ohranjati avtentičnost gradiva, smo pri transkribiranju upoštevali določene izjeme, ki kljub odstopanju od knjižnega zapisa še vedno ne otežujejo berljivosti (Smolej 2012: 13). Pri tem se opiramo na izjeme, ki jih je Mojca Smolej (prav tam:14–15) naštel v svojem delu *Besedilne vrste v spontanem govoru* (2012). Izmed tistih, ki jih je navedla, smo upoštevali samo nekatere, in sicer npr.:

- a) reducirane oblike besed. Upoštewane so npr.:
 - izguba glasu *i* pri deležnikih množinske oblike moškega spola (npr. *pil, dal, spustil* namesto *pili, dali, spustili*);
 - izguba končnice *-i* v dajalniku in mestniku (npr. *men* namesto *meni*);
 - izguba nenaglašene *e* in *a* v besedah *zelo (zlo)* in *tako (tko)*;
 - pri kratkih samoglasnikih (npr. *a* in *i*), ki sovpadajo pri izgovorjavi s polglasnikom, ohranjamo zapis brez črke *a* oz. *i* (npr. *jst, ⁵nč*);
- b) deležnik na *-l* za moško obliko ednine je zapisan po izgovorjavi z *u* (npr. *živun* namesto *živel*), izjema je deležnik *odprl*, ki bi ga na ta način težje prebrali in ga zato zapisujemo standardno;
- c) upoštevana je izgovorjava zveze *-ej*, ki je v standardnem zapisu zapisana kot *-aj* (npr. *zdej, sej, kej* namesto *zdaj, saj, kaj*), saj ocenjujemo, da njena ohranitev v zapisu ne povzroča večjih težav pri berljivosti.

Obratno pa so pri transkribiranju navedene tudi take oblike, ki ustrezajo standardnemu zapisu, ne pa posneti izgovorjavi, kot so npr.:

- a) predlog *v*, ki se izgovarja kot *u*, je dosledno zapisan s črko *v*;

⁵ V besedilih dosledno zapisujemo *jst* namesto *jaz*, in sicer povsod tam, kjer je izgovorjeno s *-t* na koncu. Izjema je le eno besedilo (B7), kjer je govorec uporabil *jèst* kot prvoosebni zaimsek.

- b) pri kratkih samoglasnikih (npr. *a* in *i*), ki sovpadajo pri izgovorjavi s polglasnikom, je ohranjen zapis s črko *a* oz. *i* (npr. *kar*, *nič*), izjema je *jaz*, ki smo ga zaradi različnih pojavnih oblik namenoma pustili nespremenjenega.

Upoštevali smo še sledeče:

c) številke so transliterirane kot besede;

- č) medmeti so zapisani v oklepaju {} in ležeče (npr. {*uf*});
- d) smeh je označen s črko H, ki je v oklepaju {} (npr. {HH});
- e) posamezne kretnje govorca med govorjenjem, ki so pomembne za razumevanje smisla besedila, so opisane in dodane besedilu. Opis kretenj napoveduje črka G (npr.: B25: *stelesom kaže na utesnjen položaj telesa*);
- f) deli pogovora, ki so pri zapisu izpuščeni, so označeni s tropičjem /.../ kot znakom za izpust;
- g) imena podjetij in druge komercialne nazive smo nadomestili z znakom Xali XY, če sta se v istem besedilu pojavili vsaj dve različni (komercialni) imeni (npr. B16: *Po pa sem rekla: »Ne, ne bom v X kupovala več.« Lej, če so nesposobni so nesposobni.*);
- h) vprašaj v oklepaju (?) pomeni, da je bila izgovorjava nejasna oziroma nerazumljiva in zato te besede ali dela besedila, kjer stoji vprašaj, ni mogoče transkribirati (npr. B5: *Pa sem se oblačla i slačla pa skus, jst sem se tako mučla, da to ne morem povedat. Pa nimam nikogar, da bi mi (?). Ka pa čemo.*);
- i) vezaj (-) označuje, da govorec ni dokončal že začete besede/besedne zveze (npr. B3: *In sem reku našim puncam ..., smo šli do- na srečanje s študenti pa so šle štir punce zraven.*);
- j) oznaka A= =A označuje sočasnost govorjenja govorca in sogovorca (npr. B22: Govorka 1: /.../ *Zarad tega, ker sem bla pred dva mesca, en mesec pa pol nazaj pa na {ee} pač, niso, tok še nisi stara, po tridesetem ti pošljejo preventivni pregled rizične {ee} ne vem ka, A= če maš kakšne bolezni. =A Govorka 2: A= {Aha.} =A*);
- k) besede tujega, predvsem angleškega izvora, smo zapisali citatno (npr. *facebook*), izjema je le *fak*;⁶
- l) pri zapisu smo ohranili tudi ločila, čeprav njihova raba ni povsem skladna s pravili Slovenskega pravopisa, kajti v govorjenem jeziku jih zaradi nejasne meje med stavčnimi strukturami ne moremo zapisovati glede na objektivna merila, zato so tu zapisana po subjektivni presoji posameznih logičnih razmerij med povedmi.

⁶ Za polcitatno obliko *fak* smo se odločili zato, ker ga pri nas sicer izvorno angleško izgovarjamo, vendar prilagojeno zapisujemo (forumi, klepeti itd.), zato nam je takšen zapis bližji kakor *fuck*.

2 GOVORJENI DISKURZ

2.1 Splošno o diskurzu

Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika 2 (2014: 259)⁷ pomeni diskurz »pogovor, zlasti o kaki pomembnejši stvari«. Vendar njegova opredelitev še zdaleč ni tako preprosta.⁸ Z gotovostjo lahko trdimo, da gre za obliko komunikacije oz. proces, namenjen komunikaciji (Kranjc 1996/97: 307). Čeprav SSKJ2 v razlago termina *diskurz* vključuje samo pogovor, torej govorjeni jezik, pa je diskurz lahko tudi pisni, kar je odvisno od uporabljenega prenosnika. Tako tudi Darinka Verdonik (2007: 13) opozarja, da se nanaša na obliko jezikovne rabe, obliko javnega govora in kot tak nikakor ne vključuje samo govora, temveč tudi pisna besedila. Tudi Simona Kranjc (1996/97: 310) ga opredeljuje kot »proces, katerega rezultat je zapisano ali govorjeno besedilo«. Podobno ga opredelita Barbara Seidhofer in Henry Widdowson (1999: 205 v Vičar 2011: 58) kot dinamični proces, nenehno spreminjajočo se aktivnost, v katero so s sporazumevanjem vključeni uporabniki jezika. Glede na obliko javnega govora poznamo javnega, političnega, filozofskega, sociološkega, literarnega, teoretskega in mnoge druge. Vsak diskurz pa je namenjen komunikaciji, saj ljudje tvorijo izreke zato, da bi prenašali informacije in tudi druge seznanjali s svojimi interpretacijami namenov in pomenov (Kranjc 1996/97: 307).

V širšem pomenu bi lahko diskurzglede na jezikovno rabo delili na pisni, ki je praviloma nespontan, in govorjeni, ki je praviloma spontan.⁹ V tem smislu nadalje podobno glede na prenosnik delimo tudi besedila na pisna in govorjena.¹⁰ Na drugi strani naprej delimo javni in zasebni diskurz, s čimer se tesno povezujeta formalni in neformalni. Pri analizi govorjenega diskurza moramo zato upoštevati razdaljo med govorcji, njihov položaj v trenutku govorjenja, status in vlogo v družbi.

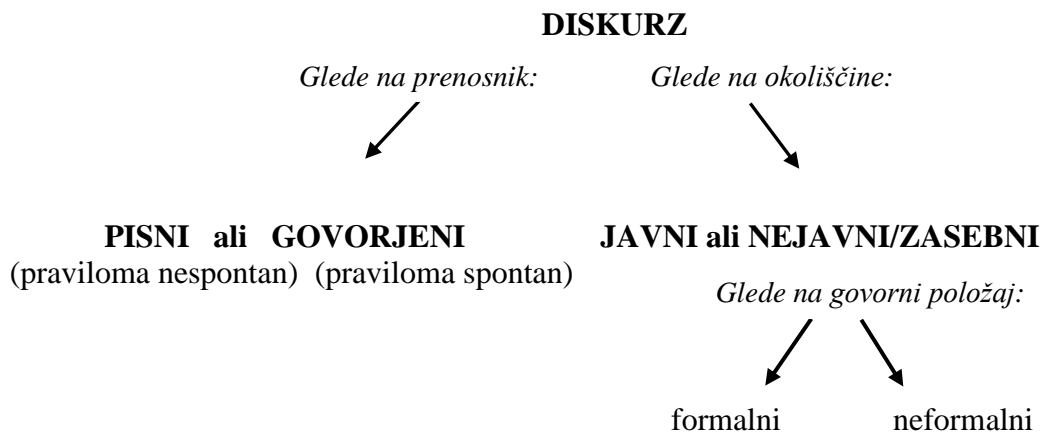
⁷ V nadaljevanju SSKJ2.

⁸ V nalogi smo se v nekaj primerih naslonili na SSKJ2, čeprav se zavedamo, da gre za slovar splošnega jezika in ne strokovnega, vendar smo mnenja, da lahko kot eden izmed temeljnih jezikovnih priročnikov na Slovenskem s svojo splošno razlago določenih pojmov vseeno pripomore k širši pojmovni predstavnosti osnovnih pojmov naše naloge.

⁹ Praviloma zato, ker je takšno razmerje med njima čedalje bolj relativno – recimo internetna in mobilna komunikacija s SMS-ji sta pisni, vendar velikokrat spontani in odražata značilnosti govorjenega jezika.

¹⁰ Več o tem v podglavju Razmerje med pisnim in govorjenim jezikom.

Slika 1: Delitev diskurza glede na prenosnik in okoliščine

V strokovni literaturi zasledimo različna poimenovanja, kot sta poleg govornega diskurza in pogovora še govorni jezik ter (spontani) govor. V tej množici poimenovanj je govorni diskurz neke vrste nadpomenka, ki ji je pomensko sorodno poimenovanje govorni jezik, medtem ko sta spontani govor in pogovor podpomenki, ki tudi nista povsem pomensko prekrivni. Kljub temu, da so si izrazi pomensko sorodni, obstaja med njimi določena pomenska hierarhija. Čeprav bo za našo analizo pomemben predvsem spontani govor, sledi predstavitev tudi ostalih pojmov, katerih razumevanje je za kakršnokoli razpravo o govornem jeziku nujno potrebno.

2.2 Govorni diskurz

Poleg pojma govorni diskurz se kot njemu sinonimna uporabljajo tudi druga poimenovanja. Tako si avtorji različnih teoretičnih prispevkov o govornem diskurzu v svojih razpravah niso enotni in ga poimenujejo z izrazi (*spontani*) govor, pogovor in govorni jezik.¹¹ Jana Zemljarič Miklavčič (2008: 93) pravi, da v okviru njene razprave med izrazi govorni jezik, govor in diskurz ni bistvenih pomenskih razlik. Zatorej bomo na tem mestu vključili vse tiste teoretične prispevke, ki se nanašajo na govorni diskurz, četudi ga avtorji le-teh poimenujejo drugače.¹² V posebnem podglavju obravnavamo zgolj spontani govor kot enega izmed podtipov govornega diskurza, ki je posebej pomemben za našo nalogo.

¹¹ Redkeje tudi govorno sporazumevanje.

¹² Darinka Verdonik uporablja v svoji knjigi *Jezikovni elementi spontanosti v pogovoru* (2007) poimenovanje pogovor, vendar se pri tem osredotoča nanj kot na predmet analize diskurza, v nadaljevanju pa uporablja kot sopomenke tudi izraze govor, govorni jezik in spontani govorni diskurz. Jana Zemljarič Miklavčič v članku z naslovom Iskanje odgovorov na vprašanja govornega jezika (2008) uporablja izključno in dosledno poimenovanje govorni jezik. Simona Kranjc pa v svojem članku z naslovom Govorni diskurz (1996/97) poleg govornega diskurza mešano vključuje tudi poimenovanje govorni jezik in pogovor. Znanstvenih razprav o govornem jeziku je veliko, zato na tem mestu izpostavljamo le nekatere.

Vse do 90. let prejšnjega stoletja se je v slovenističnem jezikoslovju o govornem jeziku razmišljalo predvsem s stališča odstopanj od knjižnega jezika oz. knjižne norme (Verdonik 2007: 24) ali v okviru dialektologije, kjer je bil osrednji cilj raziskovanje posameznega narečnega govora in ne celostne podobe govornega jezika (Zemljarič Miklavčič 2008: 90). V zadnjem času prihaja govorni diskurz kot predmet raziskav vedno bolj v ospredje, čeprav je na tem področju še vedno veliko prostora za raziskovanje in predvsem preučevanje njegovih lastnosti na primerih avtentičnega gradiva. Takemu raziskovanju, kjer je v ospredju pogovor kot predmet raziskav, pravimo tudi analiza diskurza, čeprav gre sicer za termin, ki pokriva širše področje. Simona Kranjc (1996/97: 307) navaja različne vrste analiz govornega diskurza, ki imajo enak cilj – analizo jezika, kakršen je uporabljan v vsakodnevem življenju, zato dojemajo jezik kot socialno interakcijo in se pri analizi usmerjajo v »diskurz kot proces medsebojnega vplivanja med udeleženci komunikacijskega procesa«.

Že ob pogledu na opredelitev SSKJ2 (2014: 80), ki pogovor definira kot »izmenjavo mnenj, misli«, lahko zaznamo, da sta za tovrstno dejanje potrebna vsaj dva udeleženca. Zanj je značilna dialoška oblika, ki je tudi tipična oblika, v kateri se govorni jezik udejanja. Tako lahko pogovor opredelimo tudi kot vsakdanji diskurz vsaj dveh oseb, pri čemer moramo upoštevati vrsto drugih dejavnikov, kot so različne sociolingvistične in pragmatične danosti (npr. zasebnost oz. javnost govornega položaja, odnos med govorcema itd.) (Kranjc 1996/97: 308). Verdonik (2007: 10) pravi, da je »najbolj vsakdanja, najbolj pogosta in tudi prva oblika jezikovne komunikacije, ki se je naučimo«. Pri tem so v ospredju posebni jezikovni znaki, ki so značilni natanko za govorni jezik, kot so recimo znaki za vzdrževanje stika, pritrjevanje in zanikanje ipd., ob tem pa ne smemo zanemariti niti nejezikovnih znakov, ki nam prav tako veliko povedo (prav tam). Pogovor je ena izmed tistih dejavnosti, ki jih opravljamo vsakodnevno, čeprav se je posebej ne zavedamo. Kot pravi Verdonik (prav tam: 9): »/.../ pogovor je tudi izredno pomembna človekova dejavnost: skozi pogovore vzpostavljamo in razvijamo medsebojna razmerja, dosegamo cilje, izražamo občutja in čustva, izmenjujemo in oblikujemo mnenja ... Skozi pogovor zaznavamo in sooblikujemo realnost.« V pogovoru se človek razkriva in pove o sebi celo več, kot si včasih želi. Z njim zaznamo, kako se posameznik znajde v svetu, kakšne poglede ima nanj, kakšna čustva ga pri tem obdajajo in kako se odziva.

Kadar govorimo o govoru, ki ga SSKJ2 (2014: 408) razlaga kot »oblikovanje besed, stavkov z

govorilnimi organi« in »izražanje misli z govorjenjem« ter tudi »«jezik, zlasti v govorjeni obliki,« moramo upoštevati tudi s tem povezano terminološko zadrego, saj lahko tîrmin pomeni pisno ali govorjeno jezikovno rabo v kontekstu ali pa se nanaša zgolj na govorjeno rabo, ki se odraža v jezikovnem sistemu na ravni glasoslovja in delno oblikoslovja (Verdonik 2014: 2). Če preučimo govor nasplošno, torej tudi bolj z vidika razvojne psihologije, katere izsledki so še kako uporabni tudi za jezikoslovce, pridemo hitro do ugotovitve, da je izredno pomemben za razvoj osebnosti in njeno socializacijo. Ima pomembno funkcijo v posameznikovem življenju, saj služi kot sredstvo osebnega izraza in kot sredstvo komunikacije. Razvoj govora ima zacetke že pred prvim letom starosti, tako imenujemo prvo obdobje razvoja govora predlingvistično, drugo obdobje, ki mu sledi, pa lingvistično. Dobro se je zavedati, da se razvoj jezika pri človeku ne začne šele takrat, ko kot otrok izreče prvo besedo, temveč že ob rojstvu. Najprej se oblikuje zaznavni in govorni mehanizem za pravi govor, ki sledi v naslednji fazi. Tako gre sprva za jok, gruljenje, bebljanje in izgovorjavo po govornem vzorcu. Otrok že v prvem mesecu starosti producira govor z izgovarjanjem nekaj samoglasnikov. Z enajstim meseci v povprečju pravilno uporablja že eno besedo. Po tretjem letu starosti raste število otrokovih besed zelo hitro; nauči se jih tudi do 500 na leto (Kranjc 1992/93: 24–28). Kljub temu pa je govor nekaj tako vsakdanjega, da se pravzaprav niti ne zavedamo in zelo redko sploh pomislimo, kako bi ga lahko opredelili. Zdi se nam povsem naraven, kot da je od nekaj del nas, podobno kot hoja in skoraj tako kot dihanje. Hoja nam je namreč vnaprej dana, ker je naš organizem že od spočetja naprej pripravljen nanjo, je človekova biološka funkcija, medtem ko je posamezniku zgolj delno vnaprej dano, da govori, saj se brez družbe nikoli ne bo naučil govoriti tako kot hoditi. Je torej tista človeška dejavnost, ki je proizvod dolgotrajne družbene rabe in se vseskozi spreminja (Sapir 2003: 12).

2.2.1 Spontani govor

Poseben podtip govorjenega diskurza je spontani govor, kajti govorjeni jezik lahko vključuje tudi brana besedila ali še bolj pogosto vnaprej pripravljena besedila, pri katerih ne moremo govoriti o spontanosti. Večji del govora, ki ga vsakodnevno tvorimo in sprejemamo, je spontan. Že pridevnik »spontani« pove, da nastaja spontano in označuje govor, ki nastaja brez vnaprej pripravljene predloge (Vitez in Zwitter Vitez 2004: 7). Zanj je značilno, da se zgodi v realnem času in ga ni nikoli mogoče ločiti od okoliščin, v katerih poteka oz. nastane (Zemljarič Miklavčič 2008: 93). Predpogoj za spontanost je torej vnaprejšnja nepripravljenost. V vsakodnevni komunikaciji, katere reprezentativna oblika je pogovor, uporabljamo ravno spontani govor, ki nam omogoča vse tisto, kar je značilno za pogovor. Če

smo spontani, izražamo lastne poglede na svet in dogodke v njem, se odzivamo na dogajanja okrog sebe, izražamo trenutne občutke in čustva ter dopuščamo koščku svoje notranjosti, da – včasih celo nepremišljeno in nenačrtovano – pride na plano. Nasprotno delujemo, kadar smo, ne samo pisno, temveč tudi v govoru, tematsko pripravljene. Takrat delujemo premišljeno, bolj ozko usmerjeno in sledimo bolj kogniciji kakor čustvom. Pri spontanosti pa se kognitivna in emocionalna stanja posameznika prepletajo. Torej velja, da je spontani govor produkt spontane komunikacije, ki jo navadno opišemo s pridevniki neuradna, zasebna, nepripravljena, improvizirana. Le-ta je v nasprotju z vezano komunikacijo, ki ji pripisujemo uradnost, javnost in uradovalnost (Krajnc 2004: 477).

Zemljarič Miklavčič (2008: 94) navaja različne oblike spontanega govora, ki so posledica razlik, katere nastanejo zaradi demografskih značilnosti govorcev (regijske pripadnosti,¹³ starosti, izobrazbe), odnosov med govorce (formalni oz. neformalni govor), okoliščin (zasebno oz. javno), prenosnika (sporazumevanje preko telefona, v medijih ali v neposrednem stiku) in drugega.¹⁴ Besedilom, ki so produkt (spontanega) govora, je težko ali celo nemogoče določiti pragmatični cilj oz. funkcijo. Njihovo tvorjenje torej ni pogojeno z jasno pragmatično namero, katero bolj pripisujemo namernemu govoru (Smolej 2012: 17).

Primož Vitez in Ana Zwiter Vitez se v članku z naslovom *Problem prozodične analize spontanega govora* ukvarjata izključno s spontanim govorom in z njegovo analizo. Tam ga opredeljujeta kot »najpogostejšo in tipično jezikovno manifestacijo, ki običajno poteka v enako tipičnem položaju govorne izmenjave dveh subjektov« (Vitez, Zwiter Vitez 2004: 3).

2.2.1.1 Mesto spontanega govora v okviru teorije komunikacijske kompetence

Pomemben korak pri odkrivanju pomembnosti subjekta v vlogi govorca in njegove individualnosti je naredil že Noam Chomsky, ki je prvi med jezikoslovci ugotovil, da je govorec sposoben tvoriti tak stavek, kakršnega ni še nikoli slišal. Na nek način je s tem opozoril na kreativnost govora, ki je bil takrat povsem v senci proučevanja pisnih oblik jezikovne rabe. Da je vloga subjekta res primarno izhodišče za kakršno koli razpravo o govoru in ga pomembno določa, kaže tudi zanimanje različnih znanstvenih disciplin za človeka, njegovo (predvsem nezavedno) delovanje in jezik, ki ni zgolj interes lingvističnega

¹³ Z regionalizmi v slovenski literaturi se je ukvarjala Breda Pogorelec v prispevku z naslovom Regionalnost jezikovnega izraza v slovenski besedni umetnosti, prvič objavljenim v 6. zborniku SSJLK, Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 1970, str. 185–195.

¹⁴ Ravno zaradi tega, da bi čim bolj zmanjšali razlike, smo v naš govorni korpus vključili govorce iste regijske pripadnosti, vsi posneti govorce so bili pri sporazumevanju v neposrednem stiku, pogovori pa so potekali v neformalnih odnosih in zasebnih okoliščinah.

proučevanja. Da bi lahko natančno analizirali človekovo rabo jezika in nasploh govorečega človeka, moramo vključiti tudi druge znanosti; jezikoslovje samo tega ne more v popolnosti pojasniti.

Pomembno vlogo pri človekovi spontani komunikaciji ima vrsta dejavnikov, kot so njegov mentalni svet, okoliščine sporazumevanja, nezavedno in še marsikaj drugega. Drugače povedano – govorec se zavestno povečini posveča izrečenemu, vendar mora izrekanje zaradi časovne stiske najpogosteje prepuščati govornim avtomatizmom. O tem govori teorija komunikacijske kompetence, ki se natančneje ukvarja s samo zmožnostjo človekovega komuniciranja.

Mirjana Ule (2009: 7–25) pravi, da je za komuniciranje značilno, da se vedno dogaja v družbenem kontekstu, ki narekuje tako splošna pravila kot merila intersubjektivnega sveta. Nanj vplivajo številni dejavniki socialnega konteksta, v katerem živimo, in sicer z vsemi svojimi situacijskimi, družbenimi, kulturnimi idr. zakonitostmi. Pomembno je poudariti, da ni vedno usmerjeno k harmoniziranju odnosov med ljudmi, saj lahko med njimi spodbuja celo sovraštvo. Kljub svojim »dobrim« in »slabim« učinkom pa še vedno ljudi med seboj povezuje ter vzpostavlja razmerja in odnose med njimi. Kot vidimo, je komuniciranje izrazito dinamičen proces, ki ljudi na različne načine povezuje med seboj, kot takšen pa presega zgolj prenos informacij in jezikovne artikulacije. Ponovno naletimo na opredelitev, da »je komuniciranje v vsakdanjem življenju tako naravno dejstvo, da marsikdaj spregledamo, kako neverjeten in zapleten proces je v resnici« (Ule 2009: 18). Komuniciranje ima zelo pomembno vlogo v življenju človeka, saj je marsikaj odvisno od njegovih komunikacijskih sposobnosti, spretnosti in znanj. Slednji vplivajo na vodenje njegovega življenja, doživljanje in osmislitev lastnega bivanja, razvoj odnosov in intimnosti ter še na mnoga druga področja njegovega delovanja. Ves čas smo okroženi s številnimi ljudmi, s katerimi smo v različnih delovnih, čustvenih, socialnih in drugih stikih. Ravno komuniciranje nam omogoča odnose, intimnost, sodelovanje, čustvovanje, socialno življenje, še zlasti pa medijsko dejavnost in javno življenje. Poznamo različne oblike komuniciranja. Za psihologijo in tudi za raziskovanje spontanega govora, ki je kot predmet raziskovanja v središču naše naloge, je najbolj zanimiva oblika medsebojno komuniciranje v vsakdanjih kontekstih. Knap (2002: 9 v Ule 2009: 23) pravi, da je njegova bistvena značilnost, da so udeleženci te oblike komunikacije usmerjeni drug na drugega, pri čemer neposredno vplivajo eni na druge. Od drugih oblik komuniciranja se razlikuje po naslednjih značilnostih: majhnem številu

udeležencev (navadno gre za dve osebi v dialogu), fizični navzočnosti udeležencev (večkrat poteka »iz oči v oči«) in najmanjši stopnji formalizacije. Obstaja torej dilema, ali naj se prepustimo spontanemu procesu komuniciranja in se – kot pravi avtorica – le rahlo zavedamo, kaj počnemo, ali pa skušamo svoje početje z intelektualno refleksijo ozavestiti oz. preučiti, s čimer ga dejansko »motimo« (prav tam: 19).

V tem smislu se v spontanem govoru skozenj izraža njegovo nezavedno (Vitez in Vitez Zwiter 2004: 5–6). Zanj je značilna izmenjava vlog navadno dveh udeležencev, ki izmenično prevzemata enkrat vlogo govorca, drugič poslušalca. Osnovna strukturna enota takega (dvo)govora je udeleženska vloga ali replika. Menjavanje vlog lahko poteka hitro ali pa eden od njiju prevzame vlogo govorca za dlje časa (Smolej 2012: 18). Pogost pojav je tudi t. i. simultani govor, kjer gre za hkratno govorjenje in težko sploh govorimo o poslušalcih. Ob tem moramo opozoriti še na nekaj. Kadar razpravljamo o govoru, nemalokrat zanemarimo njegovo povezavo z besedili. Tako besedila navadno povezujemo samo s pisnim jezikom in pozabljamo, da nam tehnološki razvoj omogoča dosleden zapis avtentičnega gradiva, ki zajema spontani govor.¹⁵ Slednji se zdi večkrat kaotičen, ker je značilnost nepripravljenega govora nefluentnost, ki je posledica govorcevega sprotnega tvorjenja pod časovnim pritiskom in situacijskega konteksta (Zemljarič Miklavčič 2008: 92).

2.2.2 Razmerje med govornim in pisnim jezikom

Govorjeni jezik je jezik, ki ga definira prenosnik. V tem smislu je torej tisto, kar govorimo in slišimo, v nasprotju s pisnim jezikom, kjer pišemo in beremo (Zemljarič Miklavčič 2008: 93). Ker ga uporabljamo (na specifičen način) že pred enim letom starosti in je v tem smislu tisti, ki zagotovo predhaja sposobnosti učenja in poznejše rabe pisnega jezika, bi pričakovali, da so mu strokovnjaki z različnih področij že od nekdaj posvečali posebno pozornost. Če to morda velja za (razvojne) psihologe ipd., je na področju jezikoslovja, tudi slovenističnega, bistveno drugače.

V zadnjih desetletjih je sicer postalo preučevanje govora pogost predmet raziskav, ki bi ga zato lahko označili kot popularnega. Še vedno pa je takšnih raziskav mnogo manj kot tistih, ki se ukvarjajo s preučevanjem pisnega jezika, saj so le-te skupek dolgoletne tradicije raziskovanja pisnega jezika, medtem ko je ukvarjanje z govornim jezikom relativno

¹⁵ Kljub izgubi določene mere avtentičnosti, ko gre za prenos govornega jezika v pisno obliko, lahko še vedno govorimo o relativno visoki stopnji avtentičnosti, zlasti, če pri (ortografskem) zapisu upoštevamo določene izjeme. K avtentičnosti prispevajo tudi opisi mimike, kretenj in drugih nejezikovnih lastnosti govorcev oz. celotnega pogovora.

sodoben pojav, značilen – tako pri nas kot v svetu – šele za drugo polovico 20. stoletja. Pred tem se je v tradicionalnem jezikoslovju izoblikovala delitev jezika kot sistema in jezikovne rabe. V minulih desetletjih sta skušala pogled nanj spremeniti pragmatično jezikoslovje in razvoj teorije govornih dejanj, s čimer je začel govorjeni jezik stopati v ospredje jezikoslovnega raziskovanja (Zemljarič Miklavčič 2008: 89). Njegovo preučevanje je v zadnjih letih poenostavil in na nek način sploh omogočil tehnološki razvoj, ki nam je olajšal snemanje oz. oblikovanje govornih korpusov in takoomogočil širše avtentično gradivo, katerega potrebujemo za natančnejšo analizo značilnosti govornega jezika. V zvezi s tem Verdonik (2014: 3) eksplicitno zagovarja potrebo po (pisnemu jeziku enakovredni) obravnavi govornega jezika znotraj jezikoslovja: »Če se torej vprašamo, ali je jezikoslovje pisnega jezika in »jezika« kot sistema zadostno jezikoslovje, je odgovor na dlani: ni. /.../«

Nekateri avtorji razumejo besedilo kot statični (jezikovni) produkt, neke vrste nezanesljivo sled diskurzivnega procesa, od koder izhaja tudi vprašanje odnosa med statično in dinamično perspektivo (Seidlhofer in Widdowson 1999: 206 v Vičar 2011: 58). Na to je opozoril tudi Halliday (1994: xxii–xxiii v Vičar 2011: 58): »Razlikovanje med procesom in produktom je za jezikoslovce pomembno, ker ustreza razlikovanju med govorno in pisno izkušnjo: pisanje obstaja, govor se dogaja. Pisno besedilo se predstavlja kot produkt in tako ga tudi obravnavamo; zavedamo se procesualnega vidika, a le s stališča pisca, ne bralca ali preučevalca, razen če se zavestno osredinimo na dejavnosti, ki vodijo do njegove uresničitve.«

Raziskave, ki se ukvarjajo s preučevanjem govora, se najpogosteje imenujejo kar s skupnim terminom analiza diskurza (Verdonik 2007: 9). Zanimiva je ugotovitev Zemljarič Miklavčič (2008: 91), da raziskovalci govorjeni jezik obravnavajo na dva načina – v njem iščejo sistemske lastnosti knjižnega jezika ter v tem smislu opisujejo odstopa od teh lastnosti ali pa ga raziskujejo kot povsem samostojno enoto, ki je neodvisna od knjižnega jezika. Knjižni jezik je kodificiran v Slovenski slovnici, kjer ima svoje zgodovinsko mesto vse od leta 1584 naprej. Tako je že stoletja osnovni vir podatkov za opisovanje in kodifikacijo jezika. Vendarle pa je govorjeni jezik »primarnejša in pogosteje rabljena oblika sporazumevanja od pisnega jezika« (Zemljarič Miklavčič 2008: 89). Slednjega je veliko lažje opazovati in opisovati, zato si je v slovnica in slovarjih utrdil mesto in zaživel svoje življenje, medtem ko je govorjeni jezik še pretežno nerazrešena uganka, saj še vedno »nima zapisane in predpisane slovnice, kakor jo ima pisni jezik« (Pogorelec 1965: 134). Zatorej je gotovo bolj smiseln in produktiven

pristop k preučevanju govornega jezika tisti, ki ga v izhodišču razume kot od knjižnega jezika neodvisno entiteto. Vendar sta pisni (knjižni) in govorni jezik, ko govorimo o slovenščini, od samega začetka zelo povezana; v drugi polovici 17. stoletja so priznavali normo pisnega jezika, ampak dopuščali svobodo govornega, ki pa je hitro vplivala na podobo pisnega jezika – pod vplivom gorenjsko obarvanega govora je postal tudi središčni knjižni jezik gorenjsko obarvan (Pogorelec 2011: 52). Zemljarič Miklavčič (2008: 89–106) si v teoretičnem prispevku Iskanje odgovorov na vprašanja govornega jezika prizadeva ugotoviti, ali ima govorni jezik svojo slovnico. Zaključí, da govorni jezik sicer ima svoje značilnosti, ki jih je smiselno raziskovati še naprej, vendar je potrebno za raziskovanje slovnice govornega jezika razviti in utrditi izrazoslovje, kajti prenašanje kategorij iz slovnice knjižnega jezika je pogosto neustrezno.

Še vedno se zdi, da je v naši zavesti povezovanje slovnice izključno s knjižnim jezikom, kar niti ni čudno, če gledamo s stališča posameznika, ki ima Slovensko slovnico doma in ob njenem listanju hitro opazi, da je nezbornemu jeziku oz. knjižnopogovornemu in neknjižnopogovornemu jeziku namenjenih 9 od 859 strani besedila (brez kazala in predgovora), kar je natanko 1 %.¹⁶ Najbrž gre za posledico tega, da pogovorni jezik, ki postaja vedno bolj splošna oblika govornega jezika, vseeno ni ustaljen oz. za vse Slovence enak, zato nima zapisane in predpisane slovnice kakor pisni jezik (Pogorelec 1965: 134). V SSKJ¹⁷ so besede, ki so prepoznane kot pogovorne ali narečne, označene s kvalifikatorji, ki »kažejo na normo knjižnega jezika ali opozarjajo na razmerje do nje« (SSKJ I: XVIII v Zemljarič Miklavčič 2008: 90).

Razmerje med pisnim in govornim jezikom je dokaj kompleksno. Že Breda Pogorelec v *Vprašanjih govornega jezika* (1965: 132) pravi, da je »pisanje pogojeno z drugačnimi zakonitostmi kot govorjenje«. In na tem mestu je potrebno opozoriti, da knjižni jezik nikakor ni edina oblika pisnega jezika, kot je veljalo še nedolgo nazaj (Zemljarič Miklavčič 2008: 93).

Razlika in obenem povezava med govornim in pisnim jezikom se kaže pri zapisu govora, kjer se sicer prozodične lastnosti govora tradicionalno prenašajo v pisavo zlasti v obliki ločil, vendar je njihovo določanje pri zapisu govornega jezika bistveno bolj subjektivno in relativno. Obratno pa se v sodobnih elektronskih medijih kaže tudi vpliv neverbalnih

¹⁶ Podatki veljajo za Slovensko slovnico, ki je izšla leta 2004 pri Založbi obzorja Maribor. 9 strani, namenjenih knjižnopogovornemu in neknjižnopogovornemu jeziku, se nahaja na straneh 16–24.

¹⁷ Prispevek avtorice Zemljarič Miklavčič je nastal pred izidom SSKJ2, zato se v njem navezuje na SSKJ. Tudi v novi izdaji SSKJ2 so pogovorne ali narečne besede označene z enakimi kvalifikatorji kot v prejšnji izdaji.

elementov, ki nadomeščajo jezikovne znake; tako se namesto verbalnega izražanja čustev uporabljajo posebni znaki, kot so npr. ☺ in ☹ (Zemljarič Miklavčič 2008: 101). Razlika med njima je že v spretnostih in znanju, ki ga potrebujemo, da bi ju lahko doumeli. Niti ni čudno, da je sodobni interes za opazovanje in določitev njunega odnosa tako velik, ko pa je tovrstna jezikovna problematika prisotna že vse od antike, ko je Aristotel v govorici oz. ob analizi njene uporabe iskal razsežnost tistega, kar se lahko praviloma ponavlja – to, kar se ponavlja, pa je povezano z zapisom. Tako je že od samega začetka oblikovanja zahodne misli prisoten svojevrsten zametek boja med govorico in zapisom, ki se nadaljuje vse do danes (Potrč 1986: 9). Preučevanje razlik med njima ima dolgoletno zgodovino, saj je že on govoril, da se razlikujeta tako v funkciji kot v stilu: pisnemu jeziku je pripisoval omogočanje izjemne natančnosti in predstavitve posameznosti, govorjenemu jeziku pa čudovito zmožnost številnih ponovitev v govoru. Razlike med njima so posledica prozodičnih lastnosti (intonacije, poudarkov in ritma), ki jih govorjeni jezik ima, pisni pa ne (Schallert, Kleiman in Rubin 1977: 1). Za pisni jezik je značilno, da moramo dosti bolj natančno uporabiti večje število besed. Osnovne tri razlike med njima so naslednje: govorec z govorom zagotavlja slušne informacije sogovornemu oz. poslušalcem, medtem ko pisni jezik zagotavlja vizualne informacije; ravno zato je govorjeni jezik navadno prehodna, časovno omejena oblika komunikacije v nasprotju s pisnim jezikom, ki predstavlja s svojo permanentnostjo stalno obliko komunikacije; govor ima prozodične lastnosti (ritem, poudarke in intonacijo), medtem ko jih pisni jezik nima (prav tam: 3). Za pisni jezik je značilno, da je s skladenskega vidika bolj sestavljen in natančen kakor govorjeni jezik. Tudi besedišče je v pisnem jeziku bolj raznoliko (prav tam: 16–20). Zavest o razliki med govorjenim in pisnim jezikom izpostavlja tudi Verdonik (2014: 2), ko pravi, da je zadrega povezana z razlikami med govorjeno in pisno rabo ena od tistih, ki se jih zavedamo globoko v sebi. Avtorica poseben del članka posveti njunemu razlikovanju:

»Tako že Malinowski (1946) na primer pripomni, da je govorni prenosnik vpet v vsakdanje aktivnosti in zato bistveno bolj odvisen od konteksta kot pisni. Različne situacije in nameni, v katerih se rabi en ali drugi kanal, zagotovo veliko prispevajo k razlikam v jeziku govorjene in pisne rabe. S tem povezani sta interaktivnost na eni in neinteraktivnost na drugi strani. Tudi delna zunanja reguliranost enega in nereguliranost drugega (vsaj v zasebni sferi) ima pomemben vpliv. Medtem ko se govorjena raba vsaj v zasebni sferi, delno pa tudi javni razvija prek nezavednih vzorcev, je pisna raba delno umetno ustvarjena kot plod človekove zavedne dejavnosti in je tudi na institucionalni ravni regulirana/normirana. Čeprav torej globoko v sebi vemo za kar nekaj pomembnih vzvodov, ki signalizirajo, da se govorjena in pisna raba zelo razlikujeta, pa prav veliko sistematičnih študij o tem še vedno ni narejenih«(2014: 2–3).

Zanimivi so tudi izsledki obsežnejše študije (2005: Henrichen in Allwood v Verdonik 2014: 3), ki dokazuje, da so razlike med govorno in pisno rabo tako velike, da je več sorodnosti med govorno rabo v dveh različnih sorodnih jezikih kakor med govorno in pisno rabo v istem jeziku. Ravno njuno izhodišče je problematično tudi pri morebitni vključitvi govornega jezika v slovar ali celo slovnico, kajti zaradi njegovih posebnosti na vseh ravneh, zlasti pa kar zadeva njegovo zunanjo zvočno podobo (izgovor besed), ga ne moremo opisati na podlagi opusa pisnega jezika in je popolnoma odvisen od govornega gradiva (prav tam: 5).

Z nedvomno razliko govorne in pisne rabe jezika se strinjata tudi Chafe in Danielewicz (1987: 3–11). Opozarjata, da smo pri rabi govornega jezika časovno omejeni in zato pravzaprav sploh nimamo toliko možnosti, da bi dobro premislili o tem, katero besedo bomo uporabili. Ker nimamo dovolj časa za razmislek in izbiro pravega izraza, je besedišče govornega jezika bistveno bolj omejeno, vsaj kar zadeva njegovo pestrost in raznolikost. Zaradi tega pride pri tovrstnih govornih tvorbah tudi do pogostih napak, ko uporabimo izraz, s katerim nismo najbolj zadovoljni, saj smo želeli izraziti nekaj drugega. Posledično se popravljamo in s popravki pridobivamo na času ter skušamo najti pravi izraz, ki bo naše misli natančno ubesedil. Na drugi strani je torej za pisni jezik značilno, da gre za bolj premišljeno rabo, kjer imamo več časa za razmislek in izbiro besed, kajti navadno pri tem nismo časovno omejeni in imamo bistveno več možnosti za uporabo raznovrstnega, bolj bogatega besedišča.

Vendarle pa obstaja med njima pomembna vez, ki ju povezuje. Mojca Smolej (2011: 108) jo imenuje »ena jezikovnosistemska danost«. Do razlik med skladijskim sistemom govornega in pisnega jezika prihaja zlasti zaradi mnogih neizpeljanih struktur, ki so posledica okoliščin, v katerih poteka govor (prav tam). V resnici si govorni in pisni jezik niti nista tako različna, vsaj ne na ravni osnovnega jezikovnega sistema – oba torej izhajata iz istega jezikovnega sistema. Če ne bi bilo tako, bi bili vsi ljudje že v okviru lastnega jezika dvojezični. Potemtakem se razlikujeta na površini (ravni rabe), sistem pa je isti.

Ko Badurina (2004: 153) razpravlja o razmerju med njima, pravi, da imata vsak svoje posebnosti, se torej v marsičem razlikujeta, vendar pa lahko tudi širše govorimo o tem, da je vsako komunikacijsko dejanje ne glede na vrsto prenosnika vedno edinstveno in neponovljivo.

2.2.3 Enota govornega jezika

Kadar se ukvarjamo s pisnim jezikom, nimamo težav z določitvijo njegove osnovne skladijske enote, saj je jasno, da gre za stavek. Če analiziramo zunanjo zgradbo besedila širše, ga lahko razdelimo tudi na druge enote, kot so poglavja, odstavki in povedi. Pri iskanju osnovnega enote govornega jezika oz. predvsem spontanega govora pa stvari niso tako enoznačne in so mnogo bolj kompleksne, zato pa tudi še vedno nedorečene. Tarski (1972: 21 v Potrč 1986: 57) pravi, da naj bi bila vsakdanja »govorica«¹⁸ nekonsistentna, vendar opozarja, da to ni tako enostavno. Zagotovo pa je res, da naša vsakdanja govornica ni govornica, ki ima točno določeno strukturo, saj ne vemo natanko niti tega, kateri izrazi so stavki. Problem določanja osnovne jezikovne enote govornega jezika je namreč v tem, da je že zapis govornih besedil lahko različen, medtem ko pozna pisno besedilo eno samo obliko. Poleg tega so govorna besedila »bolj ali manj strnjen dogodek v času, ki ga je s stališča analize težje razdeliti na manjše enote« (Zemljarič Miklavčič 2014: 97). Pri tem si lahko pomagamo z analizo intonacijskih enot, zamenjav govorcev oz. njihovih vlog in premorov v govoru.

Največkrat lahko zasledimo, da se osnovna enota spontanega govora poimenuje kot izjava ali izrek. Slednje poimenovanje velja zlasti v okviru pragmatike. Tako lahko udeleženske vloge razdelimo na posamezne izjave oz. izreke,¹⁹ čeprav nekateri avtorji menijo, da se izjave in povedi bistveno razlikujejo. Verdonik (2006: 18) navaja ugotovitve Schiffrin (1994: 39–41), da so izjave enote tvorjenja tako govornega kot pisnega besedila, ki so same po sebi kontekstualizirane. Tako ostaja vprašanje izjave oz. izreka še relativno nedorečeno. Najbrž gre za posledico velike mere subjektivnosti pri njihovem določanju znotraj konkretnega govornega besedila, saj bi različni posamezniki isto vlogo lahko razdelili na zgolj eno ali celo več izjav in le majhna verjetnost je, da bi se vsi zapisovalci odločili enako (prav tam: 18). Čeprav naj bi bili ena izmed določilnic za meje med izjavami poleg intonacije tudi premori, stvar še zdaleč ni tako preprosta. Premori pri govornju so namreč odvisni od dolžine in tempa govora (pri krajšem in hitrem govoru so premori krajši, obratno velja za daljši in počasnejši govor). Upoštevati moramo tudi možnost, da lahko govorec kadarkoli in kjerkoli v govoru naredi premor, ko recimo išče ustrezno oz. primerno besedo, skuša popraviti napačno uporabljeno besedo ali zgolj strniti misli. Možnih je torej več vzrokov, ki vplivajo na rabo premorov, zato je o tem težko objektivno razpravljati.

¹⁸ Tarski uporablja izraz govornica, ki je pomensko ekvivalenten govoru oz. govornemu jeziku.

¹⁹ V nalogi smo pri analizi uporabili poimenovanje *izrek*.

Müller (1993: 23 v Krajnc 2004: 478) se v tem kontekstu sprašuje, ali lahko znotraj skladijske analize govornega besedila sploh govorimo o stavku, saj ga v okviru govornega jezika sploh ni mogoče natančno in objektivno opredeliti ter prepoznati. Zanimivo predstavi tudi dvoumnost upoštevanja intonacije kot kriterija za določitev meja med posameznimi izjavami oz. izreki. Intonacija je namreč mnogokrat relativna in odvisna od tega, kdaj bo govorec presodil, da je vsebino, ki jo je želel predstaviti, dovolj zadostno prezentiral, zato vse do trenutka, ko ni povsem prepričan v to, uporablja nekončno namesto končne intonacije, s čimer si pušča možnost za še bolj natančno predstavitev stvarnosti. Skladijsko nestabilnost govornega besedila pripisuje pogostim nepravilnostim, modifikacijam in korekcijam, zato se ji zdi nesmotrno z enakimi kriteriji vrednotiti skladijska odstopanja govornega besedila kot zapisanega besedila. Nadaljuje, da bi bil tak pristop preučevanja skladijske strukture govornega jezika z vidika veljavnih skladijskih norm pisnega jezika neprimeren zato, ker so skladijske strukture govornega jezika odvisne tako od zunanjih kot največkrat spreminjajočih se notranjih dejavnikov sporočanja, med drugimi tudi psihičnih, kognitivnih in socialnih lastnosti udeležencev ter okoliščin pogovora. Za osnovno enoto spontanega govora predlaga izrek, ki ga na tem mestu razume kot »poved v okoliščinah konkretnega govornega dejanja« (prav tam).

Dvoumnost pri določanju enote analize spontanega govora je posledica dejstva, da v govornem jeziku nimamo popolnoma stabilne enote kakor v pisnem. Verjetno je tako zato, ker je govorno besedilo nujno podvrženo sprotnosti (in največkrat spontanosti), zato mora govorec sproti vsebinsko načrtovati zgodbo in jo ob tem tudi skladijsko smiselno oblikovati, pri čemer navadno nima prej izoblikovanega načrta, temveč ga tvori sproti, ravno tako delujejo tudi njegove intervencije, zato pogosto z enim govornim odstavkom že uvede drugega (Vitez in Zwitter Vitez 2004: 12).

Problem v zvezi s splošno neenotnostjo poimenovanja osnovne enote govornega jezika nastane zlasti pri zapisu govornega gradiva za analizo. Zato uporabljamo v naši nalogi repliko kot sinonim za vlogo, ki označuje (po)govor med vsaj dvema udeležencema, in pogojno²⁰ izrek kot osnovno enoto spontanega govora, ob čemer se vseskozi zavedamo, da je možnih več interpretacij in da bo v prihodnosti na tem področju potrebno izvesti več raziskav in poskusiti bolj objektivno poiskati merila ter način za določanje njegove osnovne enote.

²⁰ Pogojno uporabljamo izrek kot osnovno enoto spontanega govora zato, ker je zaradi argumentov, ki sledijo v nadaljevanju naloge, vprašljivo, ali je sploh smiselno iskati osnovne enote govornega jezika, saj zaradi obstoječih neobjektivnih določil ne moremo zanesljivo trditi, kaj izrek v konkretnem besedilu je.

Izrek razumemo, kot ga je opredelila že Zuljan Kumar, kot uresničitev povedi v kontekstu (Zuljan Kumar 2007: 32). Seveda govorimo o izreku v govornem jeziku, za katerega je zaradi pogostih popravkov, ponavljanj, kopičenja enakih veznikov, nedokončanih struktur in mnogih drugih skladenjskih značilnosti spontanega govora značilna bolj poljubna sestava posameznih enot, kot je to v tradicionalni slovnici. Posledično tudi težje določamotrdne meje med posameznimi izreki. Pri ločevanju izrekov v govornih besedilih imajo zelo pomembno vlogo ločila, za katera pa vemo, da jih vanje postavlja izključno njihov zapisovalec, zato je tudi dojemanje izrekov v precejšnji meri subjektivno. Zatorej o njih ne moremo govoriti z gotovostjo, ko pa že ločila v govornem jeziku zgolj približno ustrezajo intonaciji idr. značilnostim konkretnega govornega položaja. Takšna nedoločljivost izhaja potemtakem že iz dejstva, da so zapisi govornega jezika samo približne predstavitve dejanskih govornih besedil (prav tam: 31–32).

Pri zapisu posnetih besedil smo se za zapis posameznih izrekov odločili izključno na podlagi težnje k čim lažjemu razumevanju oz. berljivosti besedil,²¹ ob čemer se zavedamo, da so ločila vanje vstavljena po lastni presoji in da je njihova raba bolj ali manj skladna s pravili rabe ločil, predpisanimi v Slovenskem pravopisu. Temu se je zaenkrat nemogoče izogniti, saj so strukture iz govornega jezika bistveno drugačne od tistih, ki jih poznamo iz pisnega jezika, zato je v spontanem govoru tudi razumevanje razmerij med povedmi bistveno bolj zapleteno in mnogo težje določljivo (Smolej 2012: 15).

2.3 Kratek preseka literarnega in govornega jezika

Eden izmed ciljev naloge je poiskati vzporednice med literarnim in govornim jezikom, saj je ena od naših tez v izhodišču tudi ta, da sta si zelo podobna. Njuna podobnost se kaže v podobnih ali celo enakih jezikovnih elementih, ki jih lahko najdemo tako v literarnem kot govornem jeziku. V tem kontekstu se zdi pomemben pokazatelj njune vezi misel Edwarda Sapirja (2003: 206):

»Ker je človeško izražanje takšno, kot pač je, so vseeno največji – ali morda za sprejemnika najboljši – književni umetniki, Shakespearji in Heineji, tisti, ki znajo globljo intuicijo nezavedno uskladiti z lokalnimi svojega vsakdanjega govora oz. jo slednjim prikrojiti. Pri teh umetnikih ni nobenega učinka prisiljenosti. Njihova osebna intuicija se zdi kot dovršena sinteza absolutne intuitivne umetnosti in inherentne, posebne umetnosti konkretnega jezikovnega sredstva.«

²¹ Pri tem smo izreke skušali čim bolj smiselno ločevati tako, da vsak predstavlja vsebinsko smiselno koherentno celoto.

Kot neko stičišče med literarno in govorjeno prakso, bi lahko navedli primer, ki ga navaja Štuhec (2000: 27):

»V literarni praksi /.../ je postopek pripovedovanja prekinjan oziroma povezan z drugimi postopki, z analitičnim razčlenjevanjem, deduktivnim in induktivnim sklepanjem, sledenjem vzročno-posledični logiki, z razlaganjem (pa tudi z logiko podzavesti ter somnambulnih stanj in mehanizmom impresionističnih utrinkov). Posebej je potrebno opozoriti, da pred takšnimi »nepripovednimi« posegi niso imune niti literarne pripovedi. Nasprotno, obstajajo celo pripovedne zvrsti, katerih poetika temelji prav na tovrstnem združevanju. V esejizirani prozi, v romanu toka zavesti, nekaterih impresionističnih črticah in še kje je prav prekinjanje toka pripovedovanja pripovedovalčeva strateška določitev, ki zaznamuje vsa področja pripovednega dela. V takšnih primerih totaliteto ustvarjalnega postopka tvori zapletena struktura, sestavljena iz prvin, ki so si lahko same na sebi tudi popolnoma nasprotne.«

Pomemben pokazatelj njune povezanosti pa so tudi besedilne vrste, ki nikakor niso lastne samo literarnim besedilom, kot je splošno znano, temveč jih lahko določamo tudi govorjenim besedilom.

2.3.1 Besedilne vrste

O besedilnih vrstah je že veliko napisanega. Med raznolikimi definicijami po pogostosti prevladuje najbolj kratka opredelitev Franceta Žagarja (1992/93: 83), ki jih je pojasnil kot »skupine besedil z določenimi skupnimi lastnostmi«. Seveda gre za najbolj osnovno pojasnilo tega pojma. Podobno razlaga literarne zvrsti in vrste Matjaž Kmecl (1996: 230): »Najpreprostejša in tudi najpogostejša opredelitev književnih oz. literarnih zvrsti in vrst je, da so to nizi književnih besedil, ki premorejo nekatere izrazite skupne lastnosti.« V njegovi definiciji se nam zdi potrebno poudariti, da je njihove skupne značilnosti označil kot *izrazite*. Ali lahko takšne izrazite skupne značilnosti besedilnih vrst – če sploh lahko o njih govorimo – poiščemo tudi v govorjenem jeziku, bomo preverili v praktičnem delu.

Poleg različnih opredelitev besedilnih vrst poznamo tudi različna poimenovanja tega izraza. Tako lahko kot sinonime zasledimo tudi poimenovanja, kot so vrste besedil, stalne oblike besedil, stalne oblike sporočanja in žanri (Toporišič 1984: 623 v Žagar 1992/93: 83). Na tem področju je nastala prava zmeda, saj obstajajo poleg različnih poimenovanj in opredelitev besedilnih vrst tudi velike razlike med strokovnjaki, ki jih zelo različno dojemajo. Nekateri, kot je recimo Siegfried Schmidt, jih pojmujejo zelo široko – vsa literarna besedila razumejo kot eno samo besedilno vrsto; drugi, kot je recimo Barbara Sandig, pa jih določajo zelo ozko, npr. kot kuhinjski ali zdravniški recept (prav tam). Žagar (prav tam: 84–85) pripisuje besedilnim vrstam določene lastnosti, ki so preverljive s posameznimi merili. Tako je po njegovo za določanje besedilnih vrst pomembna dolžina besedila, kar utemeljuje z

argumentom, da basen ne more biti tako dolga kot novela. Med seboj se razlikujejo tudi po vrstah besed, ki so v njej uporabljene, in načinu, kako so stavki med seboj povezani v povedi in le-te naprej v celotno besedilo. Besedilna vrsta se med drugim pogosto pokaže tudi v samem naslovu.²² Mnoga besedila vsebujejo poleg jezikovnih tudi nejezikovna sredstva, kot so slikanice, slike oz. risbe, grafi ipd. Med seboj se razlikujejo tudi po izražanju avtorjevega duševnega stanja – za humoresko je značilna vedrina, za satiro posmehljivost ali zajedljivost, za novinarsko gloslo ironičnost itd.

Toporišič – tako kot mnogi sodobni jezikoslovci – deli besedilne vrste po štirih funkcijskih zvrsteh na praktično sporazumevalne, strokovne, publicistične in umetnostne. Za njihovo klasifikacijo so pomembni tudi sporočevalni postopki.²³ Gre za načine, kako in s katere perspektive so teme obdelane. Tako je za pripovedovanje značilno, da spoznavamo v času potekajoče pripetljaje, medtem ko je za opisovanje značilno prikazovanje sočasno bivajočih lastnosti (Žagar 1992/93: 86). Za našo nadaljnjo razpravo je pomembna delitev Janeza Dularja (1992: 61), ki slogovne postopke deli na opisovanje, pripovedovanje (naracijo), poročanje in razlaganje. Oba kriterija – delitev besedilnih vrst glede na funkcijske zvrsti in sporočevalne postopke – sta za klasifikacijo besedilnih vrst zelo ustrezna, zlasti za pedagoške potrebe.

Zanimiva je tudi možnost mešanja besedilnih vrst, ki je navadno pojav, značilen za pedagoške namene, kajti predšolski in šolski otroci sprva še nimajo dovolj znanja, da bi znali jasno razlikovati med posameznimi besedilnimi vrstami. V nasprotju s tem (na nek način) umetelnim pojavom, bi lahko rekli, da je pojav mešanih besedilnih vrst v govoru nekaj povsem spontanega in celo prevladujočega.

Žagar (1992/93: 86–87) je naredil zanimivo klasifikacijo besedilnih vrst, ki smo jo nekoliko priredili in prikazali v spodnji preglednici.

Razpredelnica 3: *Klasifikacija besedilnih vrst*

SLOGOVNI POSTOPKI	PODROČJA	BESEDILNE VRSTE
Dvogovornost	Praktično sporazumevanje:	vprašanja in odgovori, zasebni pogovor, debata, telefonski pogovor, intervju, anketa.
	Publicistika:	intervju, anketa.
	Znanost:	diskusija, polemika.

²² Ob tem posebej ločuje umetnostne, novinarske in strokovne vrste.

	Književnost (umetnost):	dvogovor v pripovednem delu, dramski prizor.
Pripovedovanje	Praktično sporazumevanje:	pripovedovanje doživetij in prigod, zapisi v dnevnik, spomini.
	Publicistika:	reportaže.
	Znanost:	kronika, življenjepis.
	Književnost:	anekdota, basen, šala, pravljica, pripovedka, novela, črtica, kratka zgodba, povest, roman.
Opisovanje	Praktično sporazumevanje:	opis stvari, opis opravila, priporočanje prosilca.
	Publicistika:	opis izgubljene stvari ali živali, tiralica, potopis.
	Znanost:	opis rudnine, rastline, živali v strokovnem delu.
	Književnost:	opis, pejzaž, oznaka v književnem delu, idila.
Razlaganje	Praktično sporazumevanje:	navodila za uporabo, kuhinjski recept, načrt za delo.
	Publicistika:	komentar, glosa, ocena.
	Znanost:	referat, esej, članek, razprava, študija, disertacija.
Poročanje	Praktično sporazumevanje:	objava, vabilo, jedilni list, urnik, okrožnica, pismo, brzojavka.
	Publicistika:	novica, poročilo, vremenska napoved, oglas, reklama.
	Znanost:	bibliografija, povzetek.

Poimenovanje *besedilne vrste* zajema v osnovi tako literarne kot neliterarne vrste, v obeh primerih pa gre pri tem zgolj za vključitev takšnih ali drugačnih pisnih besedil. Torej bi lahko rekli, da se je do zdaj o njih govorilo le v pisnem jeziku. V nalogi domnevamo, da lahko o njih govorimo tudi v govorjenem jeziku.

Žagar (prav tam) je sicer v svoji podrobni klasifikaciji razdelal besedilne vrste tako natančno, da je med drugimi omenil tudi debato, telefonski pogovor, diskusijo ipd., ki so izključno govorjene, vendar je tudi pri njem poudarek na razumevanju besedilnih vrst kot skupnih lastnosti določenih (predvsem) pisnih besedil. O govorjenih pravzaprav nikjer niti ne razpravlja, zgolj tu in tam jih je razporedil znotraj grafičnega prikaza klasifikacije. Posebej zanimiva kategorija oz. merilo, kjer je upošteval različne slogovne postopke, je pripovedovanje oz. narativnost. Gre namreč za slogovni postopek, na katerega se bomo osredotočili tudi v nadaljevanju naloge, predvsem pri analizi posnetega gradiva, saj so vsa

posneta besedila tudi narativna. Pripovedovanje ali naracija ima kot samostalnik vsaj dva pomena, ki sta si po eni strani blizu in po drugi povsem različna. Poimenuje namreč enega od ustvarjalnih postopkov z vsemi pripadajočimi slogovnimi prijemi, obenem pa pomeni tudi proces oblikovanja jezikovne tvarine v jezikovno sporočilo in kot takšna vključuje referiranje dogodkov v njihovem naravnem poteku. Pri tem se pripovedovalec sklicuje na jezikovna pravila, govorec pa tudi na zunajjezikovna, oba pa upoštevata kontekst oz. referenčni horizont, v katerem bo sprejemanje pripovedovanega objekta potekalo (Štuhec 2000: 23). Tako je pripovedovanje eno samo in kot takšno je neodvisno od področja, na katerem se pojavlja, kar pomeni, da je neodvisno od tega ali gre za konstrukcijo fiktivnega sveta ali (re)konstrukcijo neponovljive, vendar zgodovinsko preverljive preteklosti (prav tam: 25).

Iz zgornje preglednice je razvidno, da je Žagar na področje književnosti umestil naslednje besedilne vrste: anekdoto, basen, šalo, pravljico, pripovedko, novelo, črtico, kratko zgodbo, povest in roman. Že od tod lahko sklepamo, da se s konceptom besedilnih vrst, kakršnega pozna pisni oz. literarni jezik, ukvarja predvsem literarna teorija. Naša domneva je, da lahko o besedilnih vrstah suvereno govorimo tudi v govorjenem jeziku, kjer so besedila prav tako narativna.

Primer:

1. B18

D: Najhujš je blo enkrat, smo bli v Umagu, na tenisu, ne, mislim, pač, sej ni, da gremo zdej, da bomo... Ampak fajn je, lej, mal tenis gledaš, mal se kopaš, žurke so zvečer itak vsak večer tam in je zakon, ne.

Sanja: Ja.

D: In pol je pa fora, da smo dobil ..., ker jst sem se vpisu prek teniškega kluba, k, {ee} d-so mel zraven in so rekl, da lahk za prve štir dni karte zastonj dobimo, ne.

Sanja: {Mhm.}

D: In pol smo šli, dober, pet dni smo nažical tud, ne. Ampak pol pa smo mel zastonj karte in smo lahk hodl na vsa igrišča, ne. In pol uno: »Kje si? Dej mesič.« Pa še unem pa un pošlje nazaj in tko tak pet šest dni, ne.

Sanja: Ja.

D: Sam, {joj}, avgusta, ko je pršu un račun, je bil ?.

Sanja: {Uh.} {HH}

D: Tak da, ko sem plaču račun, sem mel filing, ko da sem šel še na eno tak krajše morje.

Sanja: {HH}

D: Sem mogu financirat, ne.

Sanja: Ja ja. Ful.

D: Sej uni pa isto ne, so se držal za glavo vsak vsak s svojim računom. {H}

Sanja: {HH}

D: Edin

enem je crknu telefon, k mu je ..., k je šel v kopalkah z njim v morje. Sam je mel 50 evrov, ker se mu je to tretji dan zgodil, tak da se je v bistvu rešu. S tistim je pa pol ke kupu novga, ne.

Sanja: {Aha.} {HH}

D: Pol pa še uno, ne, reče reče mat: »Pa sej nisi nč pisu.« »Ne zastopiš.« {HH}

Primer takega besedila je zgornje besedilo (B18), ki bi ga lahko besedilnovrstno označili kot anekdoto. O njej lahko sicer preberemo, da sodi med male (literarne) forme, da je značilna za stoletje razsvetljenstva in v času po njem izgublja svoj profil v zgradbi in funkciji, označuje pa jo njena snov v nekem določenem pasu. Njena lastnost je pripovedovanje resnične, še neznane, nenavadne zgodbe (Avsenik Nabergoj 2011: 139). Kos (1989: 525) jo definira kot »kratko pripovedno obliko, ki poroča o kakem dogodku, pripetljaju, izreku v zvezi z neko znano osebo, najpogosteje v obliki vprašanja in duhovitega odgovora, v katerem se skriva smisel take anekdote. Tudi v Kmeclovi Mali literarni teoriji (1996: 289) je celo eksplicitno opredeljena kot pripovedna književna vrsta, ki je danes »kratka, neolepšana, vedra pripoved/zgodbica, ki služi zabavni, ostri, jasni karakterizaciji kakšne znane zgodovinske osebnosti, predmeta, časa, družbenega sloja ipd. V vzgojnem smislu je večkrat kot eksempl/zgled (v pridigi, poljudni lit.)«. Njihov pojav beležijo vse od časa renesanse naprej, vendar se takrat podobno kot druge kratke pripovedi, kot so še spomini, basni, šaljivke, legende in novele, niso mogle povsem razviti, ker so bile del večjih nabožnih besedil in niso imele lastne svobode (Kos 1989: 197).

Potemtakemse zdi, da je anekdota sicer tipično literarna vrsta, ki je obenem tudi nekaj povsem živega in vsakdanjega, kar uporabljamo vsakodnevno. Omenjeno potrjuje tudi Kosova opredelitev anekdote, ki nam v nalogi služi kot osnova, na podlagi katere lahko ugotavljamo, da je njeno izhodišče tako v pisnem (literarnem) kot govorjenem jeziku povsem prekrivno oz. skupno. Pomemben je torej koncept besedilnih vrst, ki ga poznata tako pisni kot govorjeni jezik. Natančneje se bomo na to osredotočili v praktičnem delu.

2.3.2 Skladenjske značilnosti

Skladenjske značilnosti spontano govornega jezika se razlikujejo od skladenjskih lastnosti pisnega oz. knjižnega jezika, zato moramo za njihovo preučevanje uporabiti drugačen pristop, pri čemer si vseeno lahko v veliki meri pomagamo tudi s slovnico knjižnega jezika (Smolej 2011: 7). Vendarle pa se skladenjske in druge lastnosti, ki so značilne za govorni jezik, pojavijo tudi v literarnem jeziku, kjer jih le drugače poimenujemo.²⁴ Na tem mestu jih bomo predstavili bolj ohlapno, saj sledi njihova natančnejša obravnava v praktičnem delu.

Ena izmed tipičnih skladenjskih značilnosti govornega jezika, po kateri se le-ta razlikuje od pisnega jezika, so neizpeljane strukture. Sicer temelji vsako tvorjenje besedil na sintagmatski oz. linearni in paradigmski osi, vendar je razlika v tem, da pri spontanem govoru poteka tvorjenje hkrati na obeh oseh, ki sta tako dobro vidni, medtem ko je pri pisnih besedilih ali vnaprej pripravljenemu govoru paradigmska os zakrita (prav tam: 108). Sicer lahko iz linearne in paradigmske osi razberemo še marsikaj drugega.

Primer:

2. B7: Hodu sem v fabriko delat. Osem ur sem delu v sobote. **Prvo smo delal, druge fraj, ne, eno delal, tri fraj v mesci**, pol, nč takega, isto ko zdej, pravzaprav. Več smo delal na njivah.

V prvem primeru je govorec naredil napako, zato je moral popraviti prvotno izrečeni informaciji, natančneje števnik (prvo, druge → eno, tri), kar je nakazal z rabo členka *ne*. Vsi števnik nastopajo v isti skladenjski vlogi. Gre torej za izbiro jezikovnih elementov, ki nastopajo na istem mestu ter v tem primeru drug drugega popravljajo. Govorec je pripovedoval o življenju nekoč in se v tem delu pripovedi spomnil, kako in koliko je delal, ko je bil mlad. Ker je začel pripovedovati o delu pred več kot 50 leti, pripoved pa je tekla hitro, se je v tako kratkem času težko spomnil natančnih informacij o tem, kateri dnevi so bili včasih prosti, zato se je pozneje popravil in s tem raskril paradigmsko os. Temu bi se morda lahko izognil s premorom, ki bi mu omogočil kratek trenutek za premislek.

Prav tako pomembna lastnost govornih besedil je besedni red, ki se od knjižnega jezika pogosto razlikuje v drugačni rabi oz. uresničitvi naslonk in v razmerju z ujemalnim pridevniškim prilastkom.

²⁴ V nadaljevanju sledi posebno poglavje, v katerem bodo podobnosti med literarnim in govornim jezikom bolj podrobno predstavljene. V tem podpoglavju zgolj nakazujemo na nekatere njune skupne značilnosti, kot je recimo apozicija.

Primer:

3. B8: Jst sem mel nemškega ovčarja, ka ga je stric s policije prpelu domu, je bil taki ..., isto leto, ko sem se jst rodil. In, {*ee*} tisto je bil pes, ej, to ko razlagam okol, noben ne verjame. Ma si že bla kdaj v **ulici naši** pr naši hiši?

V spontano govorjenih besedilih pogosto ujemalni pridevniški prilastki ne stojijo pred svojo odnosnico in ravno tako je v zgornjem primeru, kjer je govorec prvo uporabil svojilni pridevnik *naši* v vlogi ujemalniškega pridevniškega prilastka, ki stoji za svojo odnosnico (*ulica*). Znotraj spontanega govora težko govorimo o nekakšnih »pravilih«, kakršna veljajo pri knjižni normi, temveč zgolj o neke vrste krovnih značilnostih, ki pa so odvisne od mnogih trenutnih dejavnikov. To je razvidno iz istega primera, kjer je govorec takoj za tem uporabil isti predevnik (*naša*) pred drugim samostalniškim jedrom (*hiša*).

Za spontani govor je značilna tudi elipsa,²⁵ ki označuje izpust določenih stavčnih členov, najpogosteje povedka.

Primer:

4. B22: {*Aja*,} lej kako kofe pijem, ne ... Brez cukra, brez, {*ble*} brez tega, in jst, veš da mam rada, izredno rada čokolado pa vse to, ne? In, mi je una rekla, da **ne čokolade, da nič sadja**, {*em*} ...

V tretjem primeru gre za pravi odvisni govor, v katerem je govorka uporabila elipso povedka, ki je sicer pogosta predvsem v drugih oblikah poročanega govora. Ker je pred tem povedala, da pije kavo brez sladkorja, in poudarila, da ima zelo rada čokolado, je iz konteksta razvidno, da očitno ne sme uživati niti čokolade niti sadja.

Element vsakega spontano govorjenega besedila so tudi diskurzni označevalci, katerih osnovna vloga je zlasti vzdrževanje komunikacijskega razmerja med udeleženci pogovora (Smolej 2012: 88). Sicer lahko o njih širše govorimo kot o metajezikovnih elementih ali besedilnih povezovalcih, katerih primarna naloga je organizacija besedila, drugače pa opravljajo medosebno in/ali besedilno funkcijo (prav tam: 87).

Primer:

5. B24: **Ej**, Sanja, neki ti morem povedat.

²⁵ Pravimo ji tudi *izpust*.

V zgornjem primeru je govorka uporabila govorni signal *ej* takoj na začetku besedila, kar pomeni, da le-ta v tem primeru opravlja vlogo kazalca začetka. Z njim je začela pripoved in pritegnila pozornost sogovorke. V njem je zaznati tudi kanček dramatičnosti, ki nakazuje, da bo povedala nekaj nevsakdanjega in pretresljivega. V spontanem govoru je posebna tudi raba poročanega govora, ki je sicer zelo kompleksna in raznolika. Prav tako je za analizo spontano tvorjenih besedil zanimivo opazovanje rabe oseb in števil, glagolskega časa, vezniških sredstev ter mnogih drugih lastnosti. Na vse omenjene skladenjske značilnosti se bomo bolj podrobno osredotočili v praktičnem nadaljevanju.

V tem podpoglavju smo nanizali pglavitne skladenjske značilnosti spontanega govora in opozorili na njegovo podobnost z literarnim jezikom. Pravzaprav lahko večino jezikovnih elementov, ki smo jih omenili – to so besedni red, elipse, raba diskurznihi označevalcev – najdemo tudi v literaturi, le da jih tam navadno drugače imenujemo oz. je vzrok njihovega pojava drugačen. Poleg tega sta si govorjeni in literarni jezik podobna še na ravni besedilnih vrst ter mnogih drugih skladenjskih značilnostih, ki bodo bolj nazorno predstavljene po opravljeni analizi posnetih spontano govorjenih besedil. Na tem mestu bomo pokazali njuno povezanost na področju besednega reda. Zgoraj smo že navedli primer *ulici našiz* 8. besedila, kjer gre za inverzijo prilastka, saj stoji le-ta za svojo odnosnico. Podobne primere besednorednih inverzij lahko najdemo tudi v literarnem jeziku. Spodaj je nanizanih nekaj primerov iz starejše in sodobne slovenske proze.²⁶

Primeri:

6. Stopila je k njima sestra **Cecilija, mlada, rdečelična in vesela**. (Cankar 1956: 8).

7. Ampak **prasica balkanska** ni prišla za mano. (Hočevar 1995: 73).

8. Splezal sem na stol, da bi si od blizu ogledal mizo, bila je pokrita z dobro znanim okroglim prtom, ki ga je sklekljala mama iz všitih **rož, debelih, zelenih, modrih, rdečih, rumenih, obrobljenih od raznobarnih**, tako da so bile vse rumene pri rdečih rožah in narobe. (Kovačič 2014: 18).

9. »**Krava zabita**,« se ji je zatresel glas. (Vidmar 2004: 80).

Ob stičnih točkah govorjenega in literarnega jezika se bomo v nadaljevanju naloge še ustavili in jih po opravljenem praktičnem delu v posebnem poglavju nanizali na enem mestu predvsem z namenom, da opozorimo na njune številne podobnosti, ki so sicer navadno spregledane.

²⁶ V nalogo smo namenoma vključili prozna dela iz slovenske književnosti

3 PRAKTIČNI DEL

V praktičnem delu se bomo še bolj podrobno seznanili tako z besedilnimi vrstami kot s skladenjskimi značilnostmi, pri čemer bomo večinoma izhajali iz našega korpusa govornjenih besedil.

3.1 Besedilne vrste

Na Slovenskem pišeta²⁷ eksplicitno o besedilnih vrstah v govornjenem jeziku Tina Rožanc²⁸ in Mojca Smolej²⁹.

Tina Rožanc (2013: 351) prepozna v vsakdanjih narečnih pogovorih naslednje besedilne vrste: pripovedne besedilne vrste, opazko s komentarjem, mnenje, obrekovanje, šalo, draženje in klepet.³⁰ Pravi (prav tam), da bi lahko postavili predpostavko o notranji nehomogenosti govornjenega jezika, kar z drugimi besedami pomeni, da je sestavljen iz »različnih stalnih oblik besedil, tj. besedilnih vrst«. Vendar notranja nehomogenost govornjenih besedil ni nujna, saj poznamo tako besedilnovrstno enovita kot mešana besedila.

V nadaljevanju se bomo osredotočili na narativne besedilne vrste, ki so predmet preučevanja pričujoče naloge.

3.1.1 Narativne besedilne vrste

Smolej (2012: 25) ugotavlja, da so tudi za posamezne besedilne vrste v govornjenem jeziku značilne določene skupne lastnosti, po katerih se med seboj ločujejo od drugih. Le-te nam pomagajo tudi pri njihovem določanju, in sicer tako, da nakazujejo podobnosti oz. razlike v besedilni zgradbi. Če smo nekoliko bolj natančni, govorimo o t. i. strukturnih stopnjah besedilne zgradbe, za katere pravi (prav tam: 25):

»Obvezne stopnje se praviloma pojavljajo pri vseh besedilih iste vrste, vendar se je potrebno zavedati, da v spontanem vsakdanjem govoru pogosto prihaja do odstopanja oz. oddaljitve od splošne sheme strukturnega poteka/razvoja. Podana shema določene besedilne zgradbe je tako le abstrakcija možne/predvidljive strukturne sheme določene zvrsti oz. vrste besedil.«

²⁷ Tudi drugi slovenski teoretiki omenjajo besedilne vrste, toda o njih razpravljajo drugače. Tako recimo Jana Zemljarič Miklavčič v svoji knjigi *Govorni korpusi* (2008) med najpogostejše besedilnovrstne kriterije za zajem govornjenih besedil v korpus navaja naslednje: stopnjo spontanosti, strukturo in namen besedila, okoliščine, govorni položaj in prenosnik (prav tam: 60).

²⁸ V članku z naslovom *Besedilne vrste v vsakdanjih narečnih pogovorih*.

²⁹ V monografiji *Besedilne vrste v spontanem govoru*.

³⁰ O istih besedilnih vrstah v spontanem govoru pa govori tudi Mojca Smolej.

Tako T. Rožac (2013: 353) kot M. Smolej (2012: 27) ločujeta znotraj pripovednih besedilnih vrst naslednje štiri besedilne vrste: anekdoto, eksempel, (dramatično) pripoved in poročilo. Ker se Smolej na Slovenskem že nekaj let najbolj obširno ukvarja s prepoznavanjem besedilnih vrst v spontanem govoru, se bomo oprli na izsledke njenih raziskav.³¹

3.1.1.1 Anekdota

Po SSKJ2 (2014: 86) je anekdota »kratka, duhovita zgodbica o znamenitem človeku«, ob čemer so kot primer dodane »anekdote iz Balzacovega življenja«. Nekaj o njej smo doslej že zapisali, vendarle pa je na tem mestu pomembno znova izpostaviti, da je ena izmed besedilnih vrst, ki se brez večjega dvoma pojavlja tako v pisnem (literarnem) jeziku kot tudi v govorjenem jeziku. V obeh primerih je njeno bistvo prikaz oz. posredovanje odziva protagonista na nepričakovan ali nenavaden dogodek. V njenem ospredju je torej opis reakcije govorca oziroma pripovedovalca ali kakega drugega udeleženca pripovedovanega dogodka. V nasprotju z drugimi pripovednimi besedili ona v svoji osnovi najpogosteje ustvari nek zaplet, ki pomeni presenetljiv dogodek, ampak ga nikoli eksplicitno ne razreši (Smolej 2012: 23–24).

3.1.1.2 Eksempel

Če pogledamo v SSKJ2 (2014: 323) tudi pomen gesla eksempel, najdemo, da je opredeljen s kvalifikatorjem starinsko in pomeni »spodbuden ali svarilen zgled; vzor, svarilo«. Enako kot anekdota je prisoten tudi v pisnem jeziku, čeprav zanj že od nekdaj velja, da je bolj tesno povezan z govorjenjem. Namreč sam izraz *eksempel* ima lahko jezikoslovni in retorični pomen. Sicer ima svoj izvor v srednjeveškem kronističnem pisanju in cerkvenem govorništvu (Koruza 1997: 160). Na Slovenskem imamo zabeležene tiskane eksemple od 16. stoletja naprej, saj so tipična sestavina katoliških in protestantskih pridig. Njihovo bistvo je moralni nauk, ki je podkrepjen z zgledom življenjske situacije, pri čemer je zaželeno, da je le-ta resnična, čeprav je lahko tudi izmišljena. Torej bi ga lahko opredelili kot zgodbo, ki ilustrira in podkrepi moralni nauk (Bjelčevič 2015: ustni vir).

³¹ Bistvo tega poglavja ni natančno opisovanje posameznih besedilnih vrst, temveč je v ospredju najprej vprašanje, ali sploh obstajajo besedilne vrste v govorjenem jeziku. Če obstajajo, se nadalje sprašujemo, ali se v naših besedilih dejansko kažejo te ali katere druge besedilne vrste in ali njihove značilnosti sovpadajo s tistimi, ki jih v svojem teoretičnem modelu predstavlja Mojca Smolej v monografiji *Besedilne vrste v spontanem govoru* (2012). Zatorej se ne spuščamo v natančen prikaz teoretičnih značilnosti posameznih besedilnih vrst, temveč potrebujemo njihov osnovni opis zgolj kot pripomoček oziroma potencialno osnovo za besedilnovrstno analizo naših besedil, katerih zgradba se lahko izkaže kot strukturno zelo blizu tem ugotovitvam ali pa kot večji odklon od njih.

Pogosto ga najdemo tudi v spontanem govoru, kjer ima zelo podobne razsežnosti – pomembno je predvsem moralno stališče, ki pride v ospredje zaradi pojava določenega incidenta, o katerem govorec pripoveduje. Z njim govorec na nek način izraža neke vrste primerno oz. pričakovano ravnanje z vidika družbe, ki je kot takšno razumljeno kot družbena (in moralna) norma, ki pogosto odraža širša kulturna pravila morale oziroma etike. V tem smislu se zelo približuje obrekovanju,³³ saj oba jasno nakazujeta in izražata, kakšno vedenje ali ravnanje je v neki situaciji pričakovano. Vrh eksempla je tako govorčeva interpretacija, na katero nakazuje že sam incident (Smolej 2012: 55).

3.1.1.3 (Dramatična) pripoved

Pripoved je besedilna vrsta, ki je bistveno bolj zasidrana v prostoru literature oz. literarne teorije in ima za seboj številne zelo obsežne tuje ter slovenske teoretične razprave.

Ker je za proces govorjenja značilno sprotno tvorjenje, nastaja vsaka govorjena pripoved na podoben način, razlika so le tisti govori, ki so vnaprej pripravljeni. V spontanem govoru je od govorca/pripovedovalca odvisno, v katerem času in zaporedju bo pripovedoval o nekem dogodku/ravnanju/vedenju ipd. Pripovedovalec lahko zgodbo pove nekoliko zmedeno, zato kot sogovornici/poslušalci šele na koncu izluščimo, kaj se je v resnici zgodilo in v kakšnem časovnem zaporedju. Podobno v spontanem govoru se dogaja na skladenjski ravni, ko pride do prekinitve linearne osi, ki je posledica vmesnega komentarja. Tako se lahko govorec med pripovedovanjem o tem, kako je šel v kino, spomni, da je nekaj pozabil povedati in to potem pove, nato pa spet nadaljuje, kjer je ostal. Torej se sama pripoved razlikuje od zgodbe tako v literaturi kot v spontanem govoru.

Smolej (2012: 38) doda *pripovedi* še posebno oznako, saj jo imenuje *dramatična* pripoved kot eno od mnogih podvrst pripovedi oz. pripovedovanja. Takšno poimenovanje izhaja iz njenega razumevanja, da je v osnovi tovrstne pripovedi »zgodba, v kateri se protagonist sooča s problematično izkušnjo oz. s težavo (nepričakovanim/kritičnim dogodkom), ki jo skuša tudi rešiti oz. jo reši«. Ker pri tem ne gre zgolj za preprosto nizanje oziroma opis dogodkov, ki so se zgodili, temveč se govorec ob tem navadno osebno razkriva z izražanjem lastnih čustev, mišljenj in ne nazadnje z odzivom na nepričakovan dogodek, je tudi bistveno bolj osebna kot prej predstavljena anekdota in eksempl.

³³ Vendarle pa se razlikujeta v zgradbi, saj je obrekovanje manj kompleksno, njegove strukturne stopnje so manj eksaktne in temelji zgolj na pripovedovanju o tretji osebi, ki med pogovorom ni prisotna.

3.1.1.4 Poročilo

Za razliko od anekdote, eksempla in pripovedi, ki se pojavljajo tudi v literaturi, sodi poročilo po kriteriju funkcijskih zvrsti (Slovenska slovnica 2004: 27–29) med strokovna besedila, kar pomeni, da je lahko – po tej definiciji – pisno ali govorjeno, ne pa tudi literarno besedilo. Dejansko lahko govorimo o dveh vrstah poročil – lahko gre za poročanje o dogodkih, ki je podobno pripovedi in ga najdemo tudi v literaturi, ali pa za strogo strokovna poročila, ki so npr. s kakega uradnega sestanka. Poročilo, v katerem poročamo o dogodkih, poteka navadno v časovnem zaporedju. Govorec je lahko v dogodke, o katerih poroča, osebno vpleten ali pa tudi ne. Zaradi tega je poročilopo definiciji bistveno manj subjektivno od dramatične pripovedi,³⁴ saj naj ne bi vsebovalo vrednotenja; v tem smislu od govorca ne zahteva osebnega razkrivanja. Sicer lahko vsebuje njegovo osebno stališče o nekem dogodku/ravnanju/vedênju, vendar le-to ni tvorjeno ločeno kot v dramatični pripovedi, temveč je samo mozaik v celoti. Kajti cilj poročila je prikazati časovno sosledje, nizanje dogodkov, zato je usmerjen zlasti k pričakovanemu zaporedju dogodkov, medtem ko anekdota in dramatične pripovedi izpostavljajo nek zaplet ali nepričakovan dogodek (prav tam: 29).

3.1.1.5 Besedilnovrstne zgradbe vseh štirih narativnih besedilnih vrst

Predstavili smo anekdoto, eksempl, dramatično pripoved in poročilo, ki se – po Smolej (2012: 26) – kot štiri narativne besedilne vrste pojavljajo v govorjenih besedilih. Avtorica je za vse štiri zapisala tudi shemo z besedilnimi zgradbami, v kateri vse vsebujejo obvezne in neobvezne strukturne stopnje.³⁵ Pri tem velja ponovno opozoriti na abstraktnost modela, ki nam je lahko zgolj v pomoč pri prepoznavanju posameznih besedilnih vrst v govoru, nikakor pa mu ne smemo slepo slediti, saj je posebnost pripravljenega govora ravno spontanost, ki mu zagotavlja vsakokratno edinstvenost in možnost odstopanj od kakršnih koli teoretično strogo določenih meja.

Glede na posamezne strukturne elemente in časovno zaporedje dogodkov naj bi bila za te štiri narativne besedilne vrste značilna spodaj prikazana zgradba besedil.³⁶

³⁴ V praksi se zavedamo, da obstaja več tipov poročanja: z nič vrednotenja, malo vrednotenja ali več vrednotenja, kar v nadaljevanju dokazujejo tudi naša besedila.

³⁵ V spodnji razpredelnici so obvezne strukturne stopnje zapisane brez oklepaja, neobvezne pa v oklepaju.

³⁶ Povzeto iz monografije Mojce Smolej z naslovom *Besedilne vrste v spotanem govoru* (2012).

Razpredelnica 4: *Shematski prikaz zgradb štirih narativnih besedilnih vrst*

Besedilna vrsta	Zgradba besedila po stopnjah besedilne zgradbe
Anekdota	a) (napoved), b) (usmeritev), c) presenetljiv dogodek, č) reakcija, d) (sklep);
Eksempel	a) (napoved), b) (usmeritev), c) incident, č) interpretacija, d) (sklep);
Dramatična pripoved	a) (napoved), b) (usmeritev), c) zaplet, č) vrednotenje, d) rešitev, e) (sklep);
Poročilo	a) (napoved), b) (usmeritev), c) poročanje o dogodkih, č) (sklep).

(Smolej 2012: 26–27)

3.1.2 Ostale (nepripovedne) besedilne vrste

Težišče našega raziskovanja je na narativnih besedilnih vrstah, vendar so v govorjenem jeziku prav tako pomembne in pogoste tudi ostale.

Ena izmed najpogostejših besedilnih vrst v vsakdanjem pogovoru je **klepet**, ki ga ni mogoče niti predstaviti niti opisati s pomočjo shematske zgradbe. Zanj je značilno hitro in pogosto menjavanje udeleženskih vlog. Zaradi tega ga strukturno ne moremo analizirati na makroravni, temveč zgolj na mikroravni, pri čemer preučujemo izjave ločeno (prav tam: 21).

Nekaj stičnih točk s pripovednimi besedilnimi vrstami ima **opazka s komentarjem**, ki pa vendarle sodi v ločeno, posebno besedilno vrsto, saj kljub temu, da prinaša govor o stvareh oz. dogodkih, dogodki nikoli niso v časovnem zaporedju in vedno zaznamo opažanje nekega dejstva, ki mu sledi komentar (Rožac 2013: 355). Kljub temu pa poznamo nekakšno shematsko zgradbo, ki je zanj značilna.

Pogosta besedilna vrsta v govoru je tudi **mnenje**, ki se lahko pojavi kot samostojna besedilna vrsta, čeprav navadno sestavlja del besedila. Zanj je značilno, da odraža odnos govorca oz. ostalih udeležencev v pogovoru do nekega splošnega družbenega dogajanja in vsebuje subjektivne sodbe udeleženca o pravilnosti oz. nepravilnosti tega dogajanja (prav tam). Vsebinsko podobna besedilna vrsta je **obrekovanje**, ki je tipično za govorjeni jezik in v vsakdanjem življenju izredno pogosto, čeprav se ga mnogokrat niti ne zavedamo, zlasti ne na način, da bi ga uzavestili ter prepoznali kot besedilno vrsto. V njegovem središču je seveda govorjenje o tretji osebi, ki med pogovorom ni prisotna. Pri tem gre za presojo njenih dejanj, fizičnih ali psihičnih lastnosti ipd.

Prav tako pogost pojav v govorjenem jeziku so **šale**, ki jih nekateri ljudje vsakodnevno uporabljajo. Pogosto se vsebinsko približujejo anekdoti, od nje pa se razlikujejo po zaključku, saj se navadno zaključijo s poanto in pričakovan odziv sogovorca je smeh, ki nastane šele na koncu, medtem ko je pri anekdoti zaželeno aktivno vključevanje sogovorca v pogovor in ne samo smeh na koncu povedanega. Ločita se tudi po likih, saj so za šalo značilni namišljeni, neresnični liki, v komični anekdoti pa pripovedujemo o resničnih osebah (prav tam: 356). Lahko bi rekli, da se razlikujeta tudi v dolžini, saj so šale ponavadi bolj kratke, medtem ko so anekdote kot tipično pripovedne besedilne vrste daljše.

Podobno kot klepet se tudi **draženja** oz. **zbadanja** ne da opisati s pomočjo shematske zgradbe. Gre za govorno dejanje, v katerem sta nekoliko bolj izpostavljena ironija in sarkazem.

3.1.3 Besedilnovrstno mešana in enovita besedila

Čeprav so kriteriji za določanje posameznih besedilnih vrst v govorjenem jeziku precej ohlapni in precej odvisni od posameznikovega razumevanja ter številnih drugih dejavnikov, ki imajo pri tem pomemben vpliv, lahko brez dvoma trdimo, da se tudi v tovrstnih besedilih kažejo značilnosti posameznih besedilnih vrst.

Pri natančnejši analizi besedil, ki predstavljajo zapis govorjenega jezika, ločujemo med besedilnovrstno mešanimi in enovitimi besedili. Besedilnovrstna enovitost pomeni, da se znotraj posameznega besedila kažejo značilnosti ene same besedilne vrste, medtem ko se v besedilnovrstno mešanih besedilih prepletajo lastnosti več besedilnih vrst. Po Smolej (2012: 29) je razlika med njimi v tem, da enovita besedilnovrstna besedila strukturno in

vsebinkosmiselno opravljajo vlogo le ene izmed (pripovednih) besedilnih vrst, medtem ko lahko v mešanih besedilih zaznamo preplet ali sosledje različnih besedilnih vrst.

3.1.4 Besedilnovrstna analiza 25 posnetih spontano govorjenih besedil³⁷

Izmed 25 posnetih spontano govorjenih besedil smo jih 18 umestili med besedilnovrstno enovita besedila in 7 med mešana. Med 18 besedilnovrstno enovitimi besedili bi lahko dve besedili opredelili kot klepet, ki pa je prisoten tudi v treh besedilnovrstno mešanih besedilih. Torej lahko z vidika narativnosti govorimo o 23 pripovednih besedilih. Med 16 narativnimi besedilnovrstno enovitimi besedili smo prepoznali kar 9 poročil, 5 dramatičnih pripovedi in 2 anekdoti. Eksempel se je pojavil samo znotraj enega mešanega besedila.

Razpredelnica 5: Pregled vseh posnetih besedil

Zaporedna številka besedila	Tema pogovora	Ali je besedilo besedilnovrstno enovito ali mešano?	Besedilna vrsta
B1	psi	Enovito	poročilo
B2	govorkina psička	Mešano	dramatična pripoved, poročilo
B3	pravila oblačenja	Enovito	poročilo
B4	poroka	Enovito	poročilo
B5	padec po stopnicah	Enovito	poročilo (z elementi dramatične napovedi)
B6	sinova nastanitev v Mariboru	Enovito	poročilo
B7	življenje nekoč in danes	Mešano	poročilo in klepet
B8	izkušnja s psom iz otroštva	Mešano	poročilo z elementi anekdote in klepeta
B9	odhod na Triglav	Mešano	poročilo, klepet, dramatična pripoved
B10	pripovedovanje o vnuku	Mešano	poročilo, anekdota
B11	ločitev	Enovito	dramatična pripoved
B12	diplomska naloga	Enovito	dramatična pripoved

³⁷ Pri besedilnovrstni analizi naših besedil smo upoštevali pomembnejše znanstvene izsledke, pri čemer smo se posebej oprli na ugotovitve Mojce Smolej.

B13	rop babice	Enovito	poročilo
B14	porod	Mešano	poročilo in anekdota
B15	nedeljski izlet	Enovito	poročilo
B16	kupovanje nove postelje	Mešano	poročilo in eksempl
B17	doživljanje življenja/smrti	Enovito	anekdota
B18	prijetljaj na morju	Enovito	anekdota
B19	pretep z vrstnikom	Enovito	poročilo
B20	psi	Enovito	klepet
B21	vožnja iz Reke proti Krškem	Enovito	dramatična pripoved
B22	izkušnja z bioresonanco	Enovito	poročilo
B23	nenavadno srečanje na troli v Ljubljani	Enovito	dramatična pripoved
B24	zdravje psov	Enovito	klepet
B25	dopust na morju	Enovito	dramatična pripoved

Do sedaj smo posneta besedila predstavili zgolj s statističnimi podatki, vendar je proces besedilnovrstne analize besedil bistveno bolj kompleksen in tudi težaven. Pri besedilnovrstni analizi besedil smo upoštevali tako zgradbo besedil kot tudi njihovo vsebino.

3.1.4.1 Analiza besedilnovrstno enovitih besedil

3.1.4.1.1 Poročilo

V korpusu posnetih besedil smo sicer res prepoznali 9 enovitih poročil, vendar sledi teoretičnim značilnostim poročila v popolnosti zgolj eno samo besedilo, tj. besedilo 13.

Primer:

10. B13

Replika	Izrek	Govorec	
1	1	M:	Ne vem, če sem ti povedla, da so mi staro mamó oropal.
2	2	Sanja:	Koga? (O: <i>presenečeno</i>)
	2a		Ne.
3	3	M:	Cigani, ja,
	3a		30. junija so jo oropal, ej.
4	4	Sanja:	{ <i>Uu...</i> }
5	5	M:	V nedeljo, ob 10h zvečer.

5a Sama je bla, veš,
5b in pet ciganov jo je oropalo.

6 6 Sanja: Ja, kak, ka je pa blo?

7 7 M: Ja, ne, spremljal so že situacijo tak pa tak,
7a da jst sem tud gor, ne,
7b sem bla glih pr M,
7c pa R je pršu domu, brat, ne,
7č mi smo šli na ribnik v Brestanco.

8 8 Sanja: {*Aha.*}

9 9 M: Oni so pa pršl ob desetih zvečer.
9a Mene je neki ..., jst sem mela tak čudn občutek, ne,
9b ob šestih, tak ko da bom dobila menstruacijo.
9c Pa sem rekla:»Nemogoče.«
9č A mela sem jo že pred enim tednom, ne.

10 10 Sanja: Ja.

11 11 M: In pol smo šli k Ma- k Matjaži domov, na kavo sma
šla,11a in pol je pa otrok tečnaru, ne, od šogorice sin.

12 12 Sanja: {*Aha.*}

13 13 M: Takrat so pa glih cigani prletel na tisto, veš, ko so ropal
mamo?

14 14 Sanja: Ja.

15 15 M: Niso mogli bit deset minut.
15a Vzel so jih šestdeset evrov, neki nakita,
15b pol so jo vdarli, tko da je bla dva dni v bolnici,
15c i tak da katastrofa.

16 16 Sanja: {*Huh.*}

17 17 M: Zdej se pa boji bit sama,
17a zdej pa enkrat sem jst, enkrat je stric,
17b pa tak,
17c menjamo se, ne.

18 18 Sanja: {*Aha.*}

19: 19 M: Veš, pa bolj za sebe je, ne,
19a tristo metrov ni nobenga ne.

20 20 Sanja: {*Mhm mhm.*}

21	21	M:	Veš,
	21a		in je ženska sama, ne.
22	22	Sanja:	Ja ja.
23	23	M:	Tak da kam pogledaš, je katastrofa.

Razpredelnica 6: Zgradba besedila 13

Stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
napoved	1–2a
usmeritev	2b–5b
poročanje o dogodkih	6–16
sklep	17–23

V navedenem besedilu (B13) se dosledno kažejo značilnosti poročila, kar pomeni, da se začne s kratko napovedjo, v kateri govorka napove, o čem bo pripovedovala. Temu sledi usmeritev, kjer usmerja k vsebini in pove, kdo so udeleženci in kdaj se je dogodek zgodil. Nato začne s poročanjem o osrednjem dogodku (ropu stare mame), med katerim niza tudi druge časovno si sledeče dogodke, ki so z njim povezani. Govorka zaključi pripovedovanje s sklepom, v katerem se vrne v sedanost in besedilo smiselno zaključi. Pomembna ugotovitev je, da je bistvo sklepa vrednotenje, zato bi ga lahko imenovali kar vrednotenjski sklep. Prav tako lahko na praktičnem primeru 13. besedila opazimo, da se lahko vrednotenje (v večji ali manjši meri) pojavlja tudi v poročilih, zato bi ga lahko dodali kot možno stopnjo besedilne zgradbe poročila.

Ostalih 9 poročil, ki tvorijo besedilnovrstno enovita besedila, je drugačnih. Vse družijo poročanje o dogodkih in njihovo časovno nizanje, vendar se med seboj bistveno ločujejo glede na subjektivnost in objektivnost. Poročilo naj bi kot besedilna vrsta govorcem omogočalo popolno objektivnost oz. prikazovanje določenih dogodkov, ki si navadno časovno sledijo po zaporedju, in sicer tako, da se le-ta ob tem notranje sploh ne razkriva (ne izraža svojih subjektivnih stališč, mnenj in občutkov) ter je do dogodkov, o katerih pripoveduje, v večji meri distanciran. Na primeru naših besedil se izkaže, da so govorce v kar sedmih poročilih izražali svoja stališča, na nek način tudi vrednotili posamezne dogodke in se marsikdaj s pripovedovanjem o intimnih dogodkih, trenutkih ali zgolj občutljivih lastnih pogledih na neko tematiko tudi precej osebno razkrili. Torej v praksi poročilo odstopa od teoretične opredelitve predvsem kar zadeva vrednotenje, saj je slednje prisotno skoraj povsod, v tesni povezavi z njim pa je tudi osebno razkrivanje. Potemtakem bi morali poročilu v abstraktni

besedilnovrstni zgradbidodati tudi vrednotenje kot neobvezno besedilno stopnjo, njegovo osnovno definicijo pa dopolniti s trditvijo, da je njegov sestavni del pogosto ravno vrednotenje, od česar je odvisno tudi osebno razkrivanje govorca.

11. B22:

Replika:	Izrek:	Govorec:	
1	1	Sanja:	Ka ste mi neki začel govorit?
2	2	N:	{ <i>Aja</i> ,} lej, kako kofe pijem, ne ...
3	3	Sanja:	Kak?
4	4	N:	Brez cukra, brez, { <i>ble</i> } brez tega,
	4a		in jst,
	4b		veš da mam rada, izredno rada čokolado pa vse to, ne?
5	5	Sanja:	{ <i>Mhm.</i> }
6	6	N:	In, in mi je una rekla, da ne čokolade, da nič sadja, { <i>em</i> } ...
7	7	Sanja:	Zdravnica?
8	8	N:	Ne, tista, A= ko je ... =A
9	9	Sanja:	A= { <i>Aha.</i> } =A
10	10	N:	Na bioresonanci.
	10a		In pol tud se trudim tud več vode pit,
	10b		čeprav sem zdele en teden mal popušila,
	10c		ta teden nisem, se ne držim več tok strogo tega.
	10č		Večkrat na dan morem tud jest, ne.
11	11	Sanja:	{ <i>Mhm.</i> }
12	12	N:	{ <i>Em</i> } pa ne takih, jst mam ..., sam sladko bi jedla, ne.
13	13	Sanja:	{ <i>Hja.</i> }
14	14	N:	Več tega pa več zelenjave pa to pa ve- pit večkrat, ker ledvice mam čist izsušene, ne.
15	15	Sanja:	{ <i>Aha.</i> }
16	16	N:	In to je vse na tistih magnetkih pokazal,
	16a		pa črevesje mam pa ..., normalno, A= ko mam take probleme, ne, =A
17	17	Sanja:	A= Ja. =A
18	18	N:	z napihjenostjo pa na stranišče ne grem pa to in pol na

			podlagi vsega tega ...
19	19	Sanja:	{ <i>Mhm.</i> }
20	20	N:	Ne, morem pit in tu, ne.
21	21	Sanja:	Ja.
22	22	N:	Pa take stvari, to morem vse jest, ne.
23	23	Sanja:	Ja, vam bojo prav pršle slive pol ...
24	24	N:	{ <i>Mmm</i> } (O: <i>pije vodo</i>) sam to ko so rekl, ne,
	24a		kok ti pomaga,
	24b		da te odpira.
	24c		Jst sem vse živo probala pa nč mi ne.
25	25	Sanja:	{ <i>Aja?</i> }
26	26	N:	{ <i>A-a</i> }, nič nič nič.
	26a		Pač, jst to jem, pojem, drugač pa ne, mene to ne ...
27	27	Sanja:	{ <i>Mhm.</i> }
28	28	N:	Tak da ... { <i>A-a</i> .}
29	29	Sanja:	Ja, kdaj ste pa bli na tej bioresonanci?
30	30	N:	Veš, kdaj sem bla?
	30a		Začetek junija.
31	31	Sanja:	{ <i>Aha.</i> }
32	32	N:	Tak da zdele en mesec pa čist mal še ne jem čokolade.
33	33	Sanja:	Pa gre?
34	34	N:	Vse ostalo ...
	34a		Krize sem mal mela,
	34b		lani sem dva tedna zdržala pa je bil to tak dosežek, veš,
	34c		sem rekla: »Dva tedna pa pol (O: <i>z zelo visoko intonacijo</i>) sem zdržala brez, { <i>joj,</i> } super,« ne,
	34č		pa tud nobene torte al pa kej, ko je mel pač oči rojstni dan,
	34d		nč nisem jedla, ne.
35	35	Sanja:	{ <i>Mhm.</i> }
36	36	N:	{ <i>Em,</i> } tak da, sem zdržala,
	36a		zdej bom pa še zdržala brez čokolade,
	36b		{ <i>ee</i> } { <i>ee</i> } do ... najinega drugega srečanja, no.
37	37	Sanja:	{ <i>HH</i> }

- 38 38 N: To bo pa menda enga desetga avgusta,
38a da vidmo midve kaka, {ee} kak je napredek, ne.
- 39 39 Sanja: {Mhm.}
- 40 40 N: Pa tud zato pa sladoled kupujem neki ...
40a Je rekla: »Lahk jete sladoled.«
40b »No,« sem rekla »to nimam rada.«
- 41 41 Sanja: Ja.
- 42 42 N: »Ja, sej vem, vi mate čokolado, čokolade pa ne smete,
ne, pa ne rum punča pa ne stračetele, vse kar je v zvezi s
čokolado, ne.«
- 43 43 Sanja: Ja, tist kar je sladko. {HH}
- 44 44 N: Ja, pa pač ne smem tega, ne, sam ..., ampak veš, da
kofeta pa res ne pijem več velik?
- 45 45 Sanja: {Mhm,} sej boljš da ne.
- 46 46 N: Tak da ... kaj pa jst vem.
- 47 47 Sanja: Ja, zakaj ste pa šli sploh na to?
- 48 48 N: Veš kaj, čist preventivno.
48a Jst sem to enkrat že tri lete, tri lete študirala neki takga.
48b Vsepovsod neki slišim, ne,
48c sem si pa misnla: »Porkaš, zdej je pa skrajni čas, da
grem, če skoz to neki slišim pa študiram, da bom šla.«
- 49 49 Sanja: {Mhm.}
- 50 50 N: Pol sem bla zadnjič v Brestanci pr uni ...
50a ka je že, B {ee} ko ma vse te manikuro, pedikuro, no, ne
vem, kakšen salon ma ...
- 51 51 Sanja: {Mhm.}
- 52 52 N: {Ee} pa je rekla, da je bla.
52a Pa sem rekla: »Pa dej, zdej, zdej je pa fertik.«
52b Pa je rekla: »Pa se boš naročila,«
52c konc maja sem bla,
52č »boš glih septembra pršla.«
52d Sem rekla: »Dej, vejš de.«
52e Kličem jst začetek junija, ej, ona mene oktobra naroči
(O: začudeno).

53	53	Sanja:	Ma tako gužvo?
54	54	N:	Ja.
	54a		Ej, pol sem pa rekla: »Vredi, pol pa me naročte, ne.«
	54b		»Ja, ki pa delate?«
	54c		Sem rekla: »Sej v Brežcah sem, če bote pa kej ...«
	54č		Je rekla: »No, če bom jst mela kakšno luknjo, vas bom pa takoj poklicala,« ne.
	54d		Pa je res tri dni prej mi mesič poslala, da je nekdo odpovedu, da če hočem, lahk pridem.
	54e		Jst sem mela pa glih lukno,
	54f		sem šla kr s šihta.
	54g		Veš, to je stvar zdravja, to ni ..., sem šla mal prej, ne.
55	55	Sanja:	Ja ja.
56	56	Nina:	Tko da to, take fore ona dela.
57	57	Sanja:	In kak to zgleda?
58	58	N:	Nč,
	58a		ej, jst sem misnla ...,
	58b		tam pridem ...
	58c		Je rekla: »Usedte se.«
	58č		Najprej sem neki držala, pol pa dve kuglce sem držala.
	58d		Ona je tiste dve kuglce, { <i>aja</i> ,} { <i>ee</i> } neko ploščico mi je dala pa na kolena, sam, A= sam tko (G: <i>tolče po kolenih</i>), da je blo, =A
59	59	Sanja:	{ <i>Aha</i> .}
60	60	N:	in to pr- { <i>ee</i> } to prključla s tistimi svojimi nekimi magnetki.
	61		In ona je tam zraven mene sedela,
	61a		jst sem sedela,
	61b		ona je sedela
	61c		in ona sam potem { <i>ee</i> } ulovila je tisto mojo energijo z- na tistem aparatu z nečim,
	61č		ka pa jst vem,
	61d		in pol ona samo tiste magnetke, sam tkole iz enga magnetka, ko je mela tkole ko nek pladenček, ne.

62 62 Sanja: {Aha.}

63 63 N: In je enga magnetka v drugega magnetka prestavlala.

64 64 In to je vse tist nek {ee} kazu.

64a 64a In je rekla kok mam holesterola, kok mam unga,

64b 64b ampak jst sem vedla, da je to vse prav, zarad tega ker sem bla pred dva mesca, en mesec pa pol nazaj pa na {ee}

64c 64c pač, niso ..., tok še nisi stara,

64č 64č po tridesetem ti pošlejo preventivni pregled rizične {ee}

64d 64d ne vem ka, A= če maš kakšne bolezni, =A

65 65 Sanja: A= {Aha.} =A

66 66 N: in so mi vse to nardil, in sem ...,

66a 66a ej, isto mi je povedla. ?

66b 66b Kok mam hemoglobina, kok mam ...

66c 66c Sem rekla: »Aja?«

66č 66č Pa nisem nč povedla, da vem, da je res, ne.

67 67 Sanja: {Aha.}

68 68 N: Pol pa pol pa še o mojmu karakterju, Sanja ...

68a 68a Jst nisem mogla verjet!

69 69 Sanja: {HH} A to tud pove?

70 70 N: Ja!

71a 71a Jst sem rekla, da k- kak, kak je to možno?

71b 71b Ona je povedla men kak jst navzven se kažem,

71c 71c kak je pa v resnici, kak jst čutim noter (G: *se udari po prsih in kaže na svojo notranjost*), ne.

72 72 Sanja: Ja.

73 73 N: Pa je res, ej, veš,

73a 73a tak ko bi vedla, kok je to noro ?. {HH}

74 74 Sanja: {Mhm.} In kok stane to?

75 75 N: Ej, prvič je blo 70 evrov.

75a 75a Zdej pa drugič pa mislim, da bo petdeset.

76 76 Sanja: A to se večkrat pol tak nadaljuje?

77 77 N: Ja, ne vem.

77a 77a Pomojem ne, ne,

	77b		{ee} zdej bomo sam kontrolo nardile,
	77c		pol pa jst mislim, da da se bom mogla tega držat, če bo dober, če ne pa bomo vidli, ne,
	77č		da bo to neki prebavni trak steku al ne vem koga,
	77d		pa {ee} ne vem.
78	78	Sanja:	{Mhm.}
79	79	N:	Tak da upam, da da bo, ne.
80	80	Sanja:	Ja, zanimivo tole.
81	81	N:	Ja, n- {ee}, ej, sploh nisem ...
	81a		grem pogledat, ne, pa za rakaste tud tvorbe tud, ne,
	81b		je rekla: »Vam bom kr takoj povedla, da nimate nič,« ne.
82	82	Sanja:	{Aha.}

V drugem besedilu (B22) je v primerjavi s prvim (B13) opaziti izrazito razkrivanje govorkе, ki je pravzaprav večji del besedila pripovedovala o sebi, in sicer o intimnih stvareh, kot sta telesno in psihično zdravje, prehrana ipd. Znotraj tega je časovno nizala dogodke, ki so povezani z osrednjim dogodkom (obiskom na bioresonanci), ki je obenem tudi glavna tema njene pripovedi. Poleg osebnega razkritja se besedilo bistveno razlikuje od prejšnjega predvsem po zgradbi. Prejšnje besedilo je bistveno krajše od drugega, saj vsebuje le 972 znakov, medtem ko ima drugo 4.358 znakov. Glede na dolžino bi lahko pričakovali, da bo v drugem (daljšem) besedilu mogoče zaznati bolj kompleksno strukturno zgradbo, vendar ni tako. Če pri prvem besedilu nismo opazili večjih odstopanj od abstraktne shematske strukture poročila, je pri drugem popolnoma drugače, saj je kljub njegovi dolžini v ospredju samó poročanje o dogodkih, ki se občasno prepleta z govorkinim vrednotenjem in občasnimi komentarji. Govorka ves čas poroča o preteklih dogodkih, k čemur je bila spodbujena z začetnim vprašanjem, zato je razumljivo, da besedilo ne vsebuje niti napovedi niti usmeritve, na koncu pa lahko zaznamo zametek sklepa, ki se skriva v 81. izreku, vendar ni dosledno izpeljan.

Razpredelnica 7: Zgradba besedila 22

Stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
poročanje o dogodkih	2–80
začetek sklepa	81
poročanje o dogodkih	81a–82

Kljub temu, da B22 v precejšnji meri odstopa od predvidene shematske strukture poročila, ga lahko vseeno umestimo med poročila, saj je nedvomno, da navkljub hitremu menjavanju replik med udeleženkama pogovora ves čas prevladuje pripovedovanje govorke, ki pripoveduje o svojem obisku na bioresonanci, do česar prihaja postopoma s stopnjevanjem manjših dogodkov, katere časovno niza. Sogovorka se sicer res večkrat oglasi, a v večini primerov pritrjuje ali jo kaj dodatnega vpraša. Na strukturno zgradbo besedila lahko vpliva več dejavnikov, v tem primeru se kaže močan vpliv začetka, kjer je bila govorca spodbujena k pripovedovanju in z le-tem ni začela samostojno, zato besedilo nima prvih dveh strukturnih stopenj, na osebno razkrivanje govorke pa je prav tako vplivalo več stvari – večletno prijateljstvo s sogovorko, sproščenost, saj le-ta ni bila vnaprej pripravljena, in še vsaj druge okoliščine, kot sta denimo čas ter kraj pogovora, kajti govorili sta v njenem stanovanju. Vidimo torej, da lahko posamezna besedila strukturno precej odstopajo od svoje besedilnovrstne abstraktne sheme, kar pa ne pomeni, da jih ne moremo umestiti med posamezne besedilne vrste.

Primer:

12. B15

Replika:	Izrek:	Govorec:	
1	1	Sanja:	No, in, kaj sta kej počela prejšnji teden?
2	2	B:	Šla sma k stari mami belt.
3	3	Sanja:	{ <i>Aja?</i> }
4	4	B:	Pa sma prebelila vse, pa je ...,
	4a		nama ni šlo pa je pršu foter.
5	5	Sanja:	{ <i>Aha.</i> }
6	6	B:	Pa je pomagau nama,
	6a		pol smo se pa zmenl, pač, da bom šel motor registrirat.
7	7	Sanja:	{ <i>Mhm.</i> }
8	8	B:	Vsak svojga.
	8a		Pol smo se pa zmenl za izlet, nedeljski izlet, dopoldanski nedeljski izlet.
9	9	Sanja:	Ja ...
10	10	B:	Pol smo šli v Slivniško jezero, ustvari jezero pri Celju pred Šentjurjem ...

11 11 Sanja: {Aha,} nisem še slišala za to.

12 12 B: Pa je zanimivo pokrajina in cesta in ..., marsikej za videt.

13 13 Sanja: {Mhm.}

14 14 B: In pol smo se pelal ...

14a Jezero je ogromno, skor kilometer pa pol ga je.

15 15 Sanja: {Aha.}

16 16 B: Pa enih dvesto metrov ga je v širino, če ne več.

17 17 Sanja: {Aha,} in?

18 18 B: {HH}

19 19 Sanja: In kaj ste počel tam?

20 20 B: Gledal smo račke,

20a slikal se zraven,

20b pa šli smo na en most, ko je bil na sodih,

20c blo je mal hecno za občutit na nogah, ko se ti zible pod nogam.

20č Ne smeš prebliz roba it,

20d te prevaga pa padeš v vodo.

21 21 Sanja: Ja ja. Pa je že ker pau?

22 22 B: Ne vem.

22a Pol smo se pa nazaj pelal,

22b sm- smo pa naredl mal večji krog,

22c smo šli čez ... Bojstno dol mimo Podsrede.

23 23 Sanja: {Mhm.}

24 24 B: Pa na- v X bar na kafe pa čez Artiče domov,

24a na kosilo k fotru,

24b pol smo šli pa še iz kosila še k stari mami nazaj na kremšnite,

24c pol smo pa se še pelala v Krško pa ..., kam še?

25 25 Sanja: To ste se pa cel dan fural al ka, okrog?

26 26 B: 180 kilometrov smo nardil.

27 27 Sanja: Ja, ful ...

27a Ja, užival ste kr.

28 28 B: Ja, en drugemu smo bli preveč.

29 29 Sanja: Kak pa to, da ste si zbral glih to jezero, da grete?

30 30 B: Ne vem, ker še nikder noben gor ni bil.

31 Smo čist tko šli.

31a Zmenl smo se ob devetih zjutri kafe v gostilni, gremo.

31b A= Bomo najdl, bomo. =A

32 32 Sanja: A= {Aha.} =A

33 33 B: Trije smo, bomo najdel, ne.

34 34 Sanja: Ja ja.

35 35 B: Sej smo res, enkrat smo zalutal par kilometrov v kontra smer,

35a pol smo pa eno kelnrco vprašal,

35b v rdeči kiklci je bla ...

36 36 Sanja: {HH} To je pomemben detajl?

37 37 B: Ja.

38 38 Sanja: Zakaj?

39 39 B: Pa ne vem, hecn je zgledala.

39a Pol je pa rekla ...

39b Točen, točen je povedala, kam moremo it, na rondoju tam proti ...

39c Zanimivo ime vasi, Sodna vas je.

40 40 Sanja: {Aja?}

41 41 B: {Mhm.}

42 42 Sanja: Res smešno.

43 43 B: Proti Sodni vasi slabih sedemsto metrov na levi strani je Slivniško jezero.

43a Pol je pa moja draga je tam okrog rogose,

43b pač, taka roža ko raste iz vode,

43c je potrgala tam pa stlačla v ruzak po dolgem in širokem.

43č A= {HH} =A

44 44 Sanja: A= {HH} =A

45 45 B: V ruzak.

46 46 Sanja: {Aha.}

47 47 B: Pol smo pa tisto pelal na motorji domov.

48: 48 Sanja: Pa se ji je posušilo to v teh nadaljnjih sto kilometrov do

			doma?
49	49	B:	Ni se posušil.
	49a		Je blo dost mokro.
	49b		Je teška ta roža ...
50	50	Sanja:	{ <i>Aja?</i> }
51	51	B:	Pol so rekl, te starešine so rekle, da je to fajn z lakom za lase popipsat.
52	52	Sanja:	{ <i>Aha.</i> }
53	53	B:	Drugač se posuši pa seme ven pade.
54	54	Sanja:	In pol ste bli še v Krškem, al kok?
55	55	B:	I ... Še pr stari mami na kremšnitah.
	55a		Pol sma šla v Krško n- na črpalko, sma n- na pumpo,
	55b		sma pa tankala motor, ka je bil prazen.
	55c		Se vozma velik z motorjem zadnje cajte.
	55č		Vlko na nafti pršparam.
56	56	Sanja:	{ <i>Mhm.</i> } sem opazla, ja, da se vozta.
	56a		Pol sta pa pozn pršla, ne, kok?
57	57	B:	Nisma, bla ob sedmih, pol sedmih zvečer doma.
58	58	Sanja:	In je blo pol fajn, ste se dober odločil?
59	59	B:	Ja ja, fajn.
	59a		Smo rekl, da bomo šli naslednjič še mal dlje,
	59b		da bomo več kilometrov nardil.
	59c		Prehitevanje je zanimivo,
	59č		avto gor, recimo, ko se en drugega dajemo,
	59d		čeprav jst pa foter sva isti karakter, ne,
	59e		ne popusti ne en ne drug.
	59f		Kok motor gre, gremo.
	59g		Stodevetdeset na uro smo se pelal po stran poteh.

Zgornje besedilo (B15) je še en primer poročila, ki je kot strukturalna in vsebinska celota neke vrste hibrid med B13 in B22, saj tako kot B22 nima napovedi, usmeritve in celo brez sklepa,³⁸ pri čemer je bil tudi on k pripovedovanju spodbujen z začetnim vprašanjem, medtem ko se

³⁸ Ker v B15 ni niti sklepa, je nesmiselno slikovno prikazovati kakršno koli strukturalno zgradbo besedila, saj vsebuje samo 3. stopnjo – poročanje o dogodkih.

vsebinsko z golim poročanjem o dogodkih in njihovim nizanem bolj približuje B13. Govorec B15 je bil eden izmed tistih posameznikov, ki so bili vnaprej pripravljene na snemanje oziroma so v trenutku govorjenja vedeli, da se jih snema, med vsemi pa je imel tudi največjo tremo. Sklepamo, da so ravno okoliščine vplivale tudi na njegovo pripovedovanje, zato se je v okviru svoje pripovedi osebno povsem distanciral. Vidimo torej, da vsa tri besedila izkazujejo skupne značilnosti, kot recimo poročanje o realativno navadnih dogodkih, ki si časovno sledijo, pri čemer ne gre za nikakršne posebne zaplete ali nepričakovane dogodke ter iskanje rešitev oziroma potrebe po prikazovanju kakšnih reakcij. Kljub temu, da so se na posameznih delih besedila replike hitro vrstile, ne gre za klepet, saj je govorec v vseh treh (in ostalih) poročilih ohranil svojo udeležensko vlogo. Abstraktni strukturi poročila se močno približa zgolj eno poročilo, medtem ko se ostala v večji ali manjši meri od nje oddaljujejo.

3.1.4.1.2 Anekdota

V korpusu besedil smo v okviru besedilnovrstno enovitih besedil zaznali dve besedili z značilnostmi anekdote, in sicer B17 in B18. Ker sta obe strukturno podobno zgrajeni in se razlikujeta samo po tem, da B17 s svojimi strukturnimi stopnjami zelo natančno ustreza abstraktni zgradbi anekdote, medtem ko B18 nima uvoda in sklepa, bomo natančneje predstavili B17.

13. B17

Replika:	Izrek:	Govorec:	
1	1	SR:	Dej da ti povem ...
	1a		Mene je ena že ...,
	1b		pardon (O: <i>opraviči se, ker se mu je spahnilo</i>),
	1c		mogoč že pred desetem letom nazaj, mogoč, mogoč ...
2	2	Sanja:	Ja ...
3	3	SR:	Ko smo na britofi bli za prvi november,
	3a		pa prav: »Pa je to hudu, ne, da ...,«
	3b		pač, mlajš ko jaz, ne,
	3c		ampak mi smo se še poznala iz osnovne šole.
4	4	Sanja:	Ja ...
5	5	SR:	Pa prav: »Je tu hudu, ko ti starši umrejo,« ne,
	5a		pa tu pa uno pa sem pa ke ...
	5b		Nisem vedu, da je ta bog babji šel k jehovcem, ne,

	5c		vedu sem, A= da so bli prej pr tisti hiši veren, ne, =A
6	6	Sanja:	A= {Aha.} =A
7	7	SR:	ampak nisem vedu, da je taku šla pa da je to ona presedlala,
	7a		veš, kako je to, ne.
8	8	Sanja:	Ja.
9	9	SR:	Kako bi reku {ee} iz magarca na osla, ne,
	9a		ker {ee} ušesa so isti, rep je isti in ista kopita,
	9b		vse je isto sam pamet je druga.
	9c		In ... In pa se to pogovarja pa sem pa ke pa prav una: »Ja, kakšno smrt bi si pa ti želu?«
	9č		Pa sem reku: »Veš kaj, če ti čist po pravici povem, raj bi vidu, da na kašni mladi krepnem gor,« ne.
	9d		Kr zelena je ratala odbrnela na britofi,
	9e		smuk dol,
	9f		nikdar več je za prvega novembra nisem vidu na britofi.
10	10	Sanja:	{Aja?} {HH}
11	11	SR:	Točen taku lepu,
	11a		{hálo,} lej,
	11b		ka, ja k- ka ni to najlepše.
	11c		Kaj, da bom delu pa d- da crkavu, ja,
	11č		{hálo,} to že vsak dan,
	11d		še take smrti da si želim, ni variante.
	11e		Na kakšni lepi, na mladi, vidiš,
	11f		glih taku, ko je blo takrat,
	11g		s kod je bla, z Novga mesta una?
12	12	Sanja:	Ja ...
13	13	SR:	Takrat, ko je klicala domu, da je ...,
	13a		mož leži pa baba ni verjela ...
14	14	Sanja:	Ja.
15	15	SR:	Ja, ka ni bla to najlepša smrt ka si lahk prvoščič,
	15a		na štiriindvajset petindvajsetletnici s trdim kurcem krepnt,
	15b		ni buljšga ko je to.

16	16	Sanja:	{HH} A= Ja, mogoč pa ... =A
17	17	SR:	A= Da bi ker s krampom hotu crknt,
	17a		še nikdar nisem slišu, da bi si še ker zaželu to. =A
	17b		E, na mladi, tist pa ja.
18	18	Sanja:	Saj vete, kok pravijo,
	18a		če si močno želite, se vam morda uresniči.
19	19	SR:	Lej, hvala bogu, nej bo taku, ko ti pravš.
	19a		To je tu.
	19b		Veš, že ko un pravi, ne,
	19c		so včas so Bosanci rekl, ne, starom vuku mlado jagnje, ne,
	19č		znači starem volki mlado,
	19d		zakaj, zato ker maš slabe zobe, da si lahko tisto ...,
	19e		kdo bo pa tisto staro žrl, porkamadona, kurcaportret, da vse zlamlješ.
	19f		Mlada more bit, taku,
	19g		ne stara zategla, taku da vse škriplje ko hudiči.
	19h		To je pa tud stara baba, saj vidiš:»{Av} me to boli, {av av},«
	19i		pejt stran, grema ...
	19j		Tako je.

Razpredelnica 8:Zgradba besedila 17

Stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
uvod	1
usmeritev	1a–4
presenetljiv dogodek	5–9c
reakcija	9č–10
sklep	11–19j

Vidimo lahko, da ima B17 zajeto vse stopnje besedilne zgradbe, pri čemer je zanimivo odkritje, da je sklep opazno najdaljši del besedila, kar pomeni, da je od govorca odvisno, kateremu delu bo dal večji poudarek. Kljub temu, da je govorec svojo pripoved resda stopnjeval in skušal z nenavadnim dogodkom pripeljati do reakcije, ki je tudi intonacijsko

poudaril³⁹ in dejansko povzročil smeh pri sogovorniku, je oba močno skrajšal ter večji del pripovedi namenil zaključni misli, kjer se je vrnil v sedanost in svojo pripoved osmisлил s trenutne pespektive. Zanimiva je tudi ugotovitev, da je govorec brez težav, vsakršne treme ali zadržkov govoril o precej občutljivem dogodku in ob tem izredno natančno predstavil svoje subjektivno stališče v zvezi z doživetjem tako življenja kot smrti, čeprav je vnaprej vedel, da bo posnet, in čeravno s sogovornico sicer ni prijatelj ter se zelo slabo poznata. Ugotovimo lahko, da govornikova »izbira«⁴⁰ besedilne vrste oziroma bolj rečeno tematike, o kateri bo pripovedoval, ni nujno odvisna od pristnosti s sogovornikom, temveč je odvisna od številnih dejavnikov, kot so govornikove osebne značilnosti (odprtost, komunikativnost ipd.), trenutno razpoloženje idr. V danem trenutku je bil govorec sproščen in dobre volje, pa tudi drugače nima večjih zadržkov, je izredno zgovoren in se hitro prepusti spontanosti, kar je zlasti vidno v našem besedilu, ko je vedel, da ga snemamo. Znova torej opazimo, da analiza – v tem primeru besedilnovrstna –govorjenih besedil ni tako preprosta, kot se zdi na prvi pogled, in da je bistvena značilnost govornikovega jezika vsakokratna poljubnost govornika v smislu tematike, strukture in skladnje pripovedi.

3.1.4.1.3 Dramatična pripoved

Med posnetimi besedili bi lahko štiri besedila opredelili kot dramatične pripovedi, vendar lahko to z večjo gotovostjo trdimo zgolj za dve besedili (B12 in B21), medtem ko sta ostali dve besedili (B11 in B25) besedilnovrstno bistveno bolj vprašljivi. Vseeno pa tudi B21 glede na strukturne stopnje precej odstopa od abstraktne zgradbe dramatične pripovedi in je s tega vidika zanimivo za analizo.

Primeri:

14. B12

Replika	Izrek	Govorec	
1	1	T:	Drago je, ja, drago.
	1a		Pa še da bi blo dobro prevedeno, ne.
2	2	Sanja:	Ja, sej to.
3	3	T:	Recimo, od, {ee} mojga zeta {ee} prijatelj, ne.
	3a		Oni so delali akademijo v Gradcu takrat, ne.
	3b		Pa je dal,

³⁹ Uporabil je rastočo intonacijo in besede izgovoril poudarjeno.

⁴⁰ Pri tem seveda ne gre za zavedno izbiro.

3c		on je prvi, kot diplomiral,
3č		ker je bil mal starejši,
3d		pa je moral diplomsko nalogo napisat v nemščini, ne.
3e		Ja. In je dal prevest eni firmi,
3f		to je plačal tako, da je bla grozota. {HH}
3g		Moj zet je rekel:»Jst ne bom diplomiral, ker nimam denarja,« ne,
3h		pravzaprav magistrij je bil to.
3i		In, {ee}, pol je pa dal takoj vezat, namest, da bi dal unmu gor, ne,
3j		je ta takoj vezal, ne.
3k		Zavrnlji so mu.
3l		Pravi:»To tu je napak tolko, vse živo, skloni, nero- {ee} niso prave besede ...«
3m		Ne vem, kaj so pol nardili,
3n		neki so nardili,
3o		ta firma je pol še enkrat prevedla, ne,
3p		tako da so nekej mu pomagali pa gor so mu pomagali.
3r		Moj zet je pa tko ...,
3s		jst sem pa tud rekla:»Glej, jaz ti v avstrijščino ne bom mogla prevest, ne. Mi bomo njih z- zafrknli, glej, jaz bom prevedla,« dober dan (O: <i>namenjeno kot pozdrav mimoidočemu</i>)»prevedla, ti boš liste po liste nosu gor,« ne,
3š		in je profesor reku: »Kaj je to, kaj je to? Nič. To je nemščina, jst hočem avstrijščino.«
3t		Pa je dal prevest,
3u		potem mu je pa en kolega tam v avstrijščino to dal
3v		pa je reku: »To pa sploh ni nič, to pa sploh ni nič, to je pa grozota.«
3z		Ker ni bil šolan človek, ne.
4	4	Sanja: {Mhm,} ja.
5	5	T: On je tam kr nekej.
	5a	Potem je pa vzel on

	5b		pa je tiste besede popravu, da je šel v avstrijščino, ne,
	5c		tak da na koncu je mel diplomo zelo dobro (O: <i>poudarjeno</i>).
6	6	Sanja:	Ja, sigurno.
7	7	T:	{HH} Ne, diplomo je mel zelo dobro. {HH}
8	8		Al smo ga nategnli pošteno tistga profesorja, ne. {HH}
	8a		Tak da je, res mel dobro,
	8b		tak da je normalno diplomiral.
	8c		Ampak tak je blo. {HH}
	8č		Un je pa nastradal,
	8d		un je pa fejest plačal,
	8e		{ <i>oho</i> ,} kok je plačal, ker to je blo sedemdeset al osemdeset strani, ne, tega.
9	9	Sanja:	Ja ...
10	10	T:	Ja, to je blo pa res dosti.
	10a		Tako, da to je blo treba kar delat. {HH}

Še najmanj odstopanj od abstraktne zgradbe dramatične pripovedi kaže prvo besedilo (B12), ki pa ima kljub temu svojevrstne značilnosti.

Razpredelnica 9: Zgradba besedila 12

Stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
usmeritev	3–3a
zaplet	3b–4
vrednotenje	5
rešitev	5a–6
vrednotenje	7
sklep	8–10a

B12 nima napovedi, saj je nastalo kot neke vrste daljši komentar na predhodno temo, o kateri sta govorki klepetali. Sicer vsebuje vse ostale »predpisane« strukturne stopnje za dramatično pripoved, vendar se vrednotenje še enkrat ponovi, prav tako se znotraj sklepa prepletata povzetek rešitve in ponovno vrednotenje, govorka tako smiselno zaokroži svojo pripoved, a pri tem ne zaključi v splošnem sedanjem času. Vidimo torej, da lahko sklep služi kot neke vrste povzetek celote, ki v tej funkciji ostaja izrečen v preteklem času.

14. B21

Replika	Izrek	Govorec	
1	1	M:	Jst sem enkrat, sem tko iz Reke se pelu,
	1a		{em,} pršu že v Slovenijo in
	1b		{ee,} že skor čez Kočevje,
	1c		mislim, da smo bli pol pa od Kočevja,
	1č		ne vem, kok veta,
	1d		ampak do Novega mesta nimaš nč.
	1e		In, vglavnem,
	1f		kak sem iz Kočevja pršu ven ...,
	1g		bla je nedelja, vikend, mal prometa.
	1h		Pijan, sred popoldneva, nek ...,
	1i		ono to to res nisem v življenju vidu tko avto, da gre po cesti.
	1j		To je pelu, veš, ne ono levo desno, ampak čist na na skrajni uni rob cestišča in nazaj.
	1k		Ampak pilotiral je,
	1l		sámo vedno je šel do makedama in že zapel z gumo za- za une kamenčke in mislim, da ga je to pol ..., da ga premaga, da gre nazaj.
	1m		Veš, jst pa prvi do njega, ne.
	1n		In {jao} ⁴¹ ,
	1o		Marjana je bla zraven takrat, bivša punca, z menoj.
	1p		Reku:»{Uf,} jebenti, kej takega še nisem vidu. To to to stoprocentno bo trčil.«
	1r		In od njega ene sto, sto petdeset ...,
	1s		Prvo sem probu,
	1š		trobu sem,
	1t		pršu blizu, al nisem mogu, da se izenačim z njem,
	1u		ker me bo zrinu dol, sploh nima občutka.
2	2	Sanja:	Ja.
3	3	M:	In vidu sem tud, da mu glava opleta.

⁴¹Jao je hrvaški medmet, ki pomeni v slovenščini *joj*.

- 3a In sam je bil not.
- 3b In in jst se odmaknem od njega
- 3c in dalje je gužva nastala,
- 3č al kar je blo najbolj zanimivo ...,
- 3d recimo vozu je dvajst na uro, tko, ne,
- 3e piga, pol pa kr naenkrat pospeši na sedemdeset.
- 3f In na sedemdeset, sedemdeset gre skor ravno,
- 3g pol pa spet od naenkrat, za nč, zabremza, dvajst, trideset.
- 3h I tak cel čas.
- 3i I od zadi se je kolona nardila,
- 3j nas je blo zadi, ne pretiravam, trideset avtomobilov, ne.
- 3k Jst prvi do njega,
- 3l noben se ne upa nč,
- 3m ne moreš pridet blizu.
- 3n I telefon, jebiga, a to smo ene dvajst kilometrov.
- 3o Prvo smo se smejal, ne,
- 3p pol je že v tako sranje preraslo,
- 3r ja, ker v začetku je samo malo čez črto šel,
- 3s pol pa čist skrajno tam in na ovinku,
- 3š veška je to, tko na ovinku pred hosto o- ogromni so gozdovi,
- 3t je na ovinku samem je šel na skrajno levo stran,
- 3u tko da ti, ko bi pršu z ovinka, ne,
- 3v direkt bi se počl.
- 3z Jst sem sam gledu.
- 4 4 Sanja: {Mhm.}
- 5 5 M: Sem reku:»Ej, ne dao bog, da pride ker motorist, ne,«
- 5a in jst kličem na policijo,
- 5b sem reku:»Zdej je dost, no.«
- 5c Razložim unim, oni:»Takoј povejte, kje ste.«
- 5č Sem reku:»Že dost blizu Novga mesta.«
- 5d Razložim, da mamo tok pa tok do Straže,
- 5e je rekla:»Okej, patrolje pošiljamo,« pa je rekla:»hvala, super, samo držite se skrajno od njega odmaknjeno.

5f Sem reku:»Sam vprašanje trenutka, ko bo se zaletu, ne.«

5g I vidiš,

5h ej,kok smo mi klical, to je dvajst- {ee}

5i mi smo ga ene dvajst minut spremljal, ne.

6 6 Sanja: Ja.

7 7 M: In sam od enkrat ustavi se, sred polja, ustavi se. {HH}

7a In zdej se vsi ustavmo.

7b Jst gledam,

7c reku:»Zdej morjo tu nekje bit policaji. Ka bo pa zdej?«7č
In od enkrat poln gas pospeši levo i dol s ceste i na
travnik

7d in čez travnik tam gre i pod en kozolc tam.

7e In se parkiru tam gospod. {HH}

7f Je šel spat mal med koruzo.

7g Ko da je vedu, da smo policijo klical, ne.

7h Jst tam gledam, ne, i ka boš zdej.

7j Da kličem spet policijo in tam razlagam, da je šel v
kozolc, ne,

7k tud žal mi je človeka, ne.

7l I, mnde je šel tam spat od spodi, ne.

7m Zapelu se je.

7n Ni šans, da ga vidiš, kje je.

7o I nč, mi se naprej pelemo,

7p vozimo se ene pet do sedem minut,

7r evo ti, vidiš policijski avto s sireno pelje kontra.

7s Kje ga bojo našel, ne.

7š {Joj,} mislim, sramota, ej. {HH}

7t To ne moreš verjet.

7u In se je rešu, pomoje.

7v Tam je ostal spat, no, mi smo zdiktiral njegovo telefo-
oziroma registrsko, tko da pol kasnej so ga našli.

7z Strašno.

8 8 Sanja: Noro.

9 9 M: Ko da je vedu,

	9a		ko da je mel d- da prisluškuje pogovor, ne.
10	10	Sanja:	Ja.
11	11	M:	On se ustavu in pa ene minuto je stal in nekam v travnik dol in pod kozolc.

Razpredelnica 10: Zgradba besedila 21

Stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
usmeritev	1–1d
zaplet	1e–1n
vrednotenje	1p–2
zaplet	3–3v
vrednotenje	3z–5
rešitev	5a–7r
vrednotenje	7s–7u
sklep	7v–11

Tudi 2. besedilo (B21) se začne brez napovedi, vsebuje pa vse druge strukturne stopnje, ki se večkrat ponovijo. Govorec je v ospredje svoje pripovedi postavil zaplet, ki ga je izpostavljajal s postopnim stopnjevanjem pripovedi. Čeprav se zaplet kot stopnja besedilne zgradbe podvoji, gre v obeh primerih za isto tematiko in ne za dva ločena zapleta. Vmes je govorec večkrat vrednotil oz. izrazil svoje subjektivno stališče o nepričakovanem dogodku. V tem besedilu je čutiti tudi bistveno več dramatičnosti in napetosti kot v prejšnjem. Pozneje, ko je že predstavil rešitev, je na kratko ponovno vrednotil celotno dogajanje. Tudi on je na koncu v sklepu naredil kratek povzetek, v katerem se ni vrnil v splošni sedanji čas, temveč je zgodbo zaključil z vnovičnim poudarjanjem razpleta. Spontanost v govorjenih besedilih se praktično lepo odraža na primeru izreka 1o (*Marjana je bla takrat, bivša punca, z menoj*), ki ga je govorec izrekel že po prvi predstavitvi zapleta in bi ga po abstraktnem modelu razumeli kot del umestitve, ki naj ne bi sledila zapletu, vendar spontanost od govorca zahteva hitro kognitivno delovanje in povezovanje dogodkov, ker pa pri tem nismo vnaprej pripravljeni, pogosto pozabimo navesti vse podatke v določenem trenutku in se jih spomnimo pozneje, ko jih vrinemo sredi pripovedi. Predvidevamo lahko, da je bilo tako tudi v tem primeru.⁴² Vidimo tudi, da se vrednotenje krize pojavi v izreku 7z, ki je izrečen v okviru sklepa. S pomočjo analize tega besedila lahko na praktičnem primeru vidimo, na kakšen način vpliva spontanost

⁴² Zaradi tega izrek 1o v razpredelnici nismo umestili niti med zaplet niti med vrednotenje.

na tvorbo govornjenih besedil, in spet potrdimo, da je shematska besedilna zgradba zgolj okostje, ki nam pomaga pri analizi, vendar nas pri tem ne sme omejevat.

15. B25

Replika	Izjava	Govorec	
1	1	Su:	Jst sem bla zdej na morju,
	1a		kam smo šli..., Krk, Šilo, Šilo.
	1b		{Uh}, katastrofa vreme, katastrofa.
	1c		Še dobr, da smo mel v apartmaju bazen.
	1č		Dober, da je to blo.
	1d		Če ne bi blo bazena, bi se lahk slikala.
	1e		Pa še to bazen zato, ker od T prijatelca, {em,} a veš, kera prijatelca?
2	2	Sanja:	{A-a.}
3	3	SU:	Veš kdo je X?
	3a		Un, ko je v zaporu zaradi X ropa?
4	4	Sanja:	{Aha ...}
5	5	SU:	To je ..., to je njen mož, ne.
	5a		In oni so zadnje cajte, ne vem, kako, pač, čudežno, ful obogatel {HH},
	5b		oboga- obogatio se na sve strane {HH}. ⁴³
	5c		In majo na Krku, na Šilu, apartma.
	5č		Jst tko pridem not v apartma,
	5d		ful je zrihtan, ful ono vidiš, da je vse {ee} zrihtano.
	5e		Mali je dost, ampak je ful zrihtan.
	5f		In tko gremo mi na teraso, češ na teraso, in sploh ne prideš.
	5g		Prideš do stekla.
	5h		In jst, stari, tko gledam jo:»Kak pa zdej se ven pride?« {HH}
	5j		Nobenh kljuk, nč. {HH}
6	6	Sanja:	Ja. {HH}

⁴³ Govorka je misel izrekla v hrvaškem oziroma srbskem jeziku; v slovenščini pomeni: »Obogateli so na vse strani.«

7	7	SU:	Mi tko gledamo: »Kuk bom pa zdej ven pršla?«
	7a		In tam ti vidiš gumbe. <i>Up down</i> neki.
	7b		Jst tko pritisnem <i>up</i> in se tkole dviga gor {trrrr} (O: <i>oponaša zvok naprave ob dvigovanju vrat</i>).
	7c		Terasa, kero ma teraso, boljš kot apartma.
	7č		A dala nam je apartma, za dan nam je dala za 35 evrov.
8	8	Sanja:	A res?
9	9	SU:	T pač, ker T pozna, ker s- so se cel lajf se poznajo, sosede so, ne.
10	10	Sanja:	{Aha.}
11	11	SU:	I tko {tuuuuu} (O: <i>spet oponaša zvok naprave</i>) terasa tok lepa, da to ne moreš verjet.
	11a		In če ne bi blo tistga bazena, jst bi, kak sem pršla na morje, taka bi se vrnila. Bela ko stena, stari. {HH}
	11b		Na plažo smo šle samo dopoldne.
	11c		Popoldne je bil dež.
	11č		A- ampak veš, dež je pa bil tko, da je blo sonce petnajst m- minut pa je dvajst minut padal, pa je blo sonce pol ure, pa je dve ure padal.
	11d		Ampak, a veš, glih tak da, n- nisi za na plažo, ne.
	11e		Kam se bom skrila za tiste pol ure, ko pada, kam, bom tko (G: <i>s telesom kaže na utesnjen položaj telesa</i>) čepela na plaži?
	11f		Ne moreš, ne.
	11g		Ja, in pol smo vedno tko ble pod tisto tistim nadstrešnikom, ne, pred bazenom.
	11h		Čakamo, da bo nehu dež. {HH}
	11i		Mislím ... Groza.
	11j		Čakaš tko, ko pada, da bo nehu, ko neha, letiš v bazen, se uležeš, ? in okej nazaj.
	11k		Mislím, katastrofa, ej.
	11l		Res, tok lep apartma, pa A= tud dost daleč je od plaže, ne, =A
12	12	Sanja:	A= {Aha.} =A

13	13	SU:	da bi zdej hodu gor-dol.
	13a		Mislim, dost daleč. Pet minut maš z avtom.
	13b		Prideš peš tam, sam moreš ..., prideš tam zelen že na daleč, da greš peš.
14	14	Sanja:	Ja.
15	15	SU:	In tok lep apartma, tok neizkoriščeno vse, da je to katastrofa, ej.

Razpredelnica 11: Zgradba besedila 25

Stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
usmeritev, vmes je vključeno že vrednotenje	1–5c 1b–1d, 5a in 5b
zaplet/rešitev, vmes tudi vrednotenje	5č–11a 5d, 5 e in 11
rešitev/rešitev, vmes tudi vrednotenje	11b–11j 11i
sklep, vmes tudi vrednotenje	11k–14 11k in 11l
vrednotenje	15

B25 je s stališča dramatične pripovedi, kakršna je v teoriji, vprašljivo zato, ker v njem pravzaprav ne vidimo nekega konkretnega zapleta. V tem se tudi popolnoma razlikuje od B21, čeprav smo obe opredelili kot dramatični pripovedi. Govorka v B25 pripoveduje o izkušnji na morju z apartmajem in soncem, kjer so sicer imeli nekaj manjših zapletov (nenavadna terasa in slabo vreme), vendar ne izpostavlja točno določenega večjega zapleta. Prav tako ne poda niti konkretnih rešitev, temveč že v začetku omenja kot možno rešitev bazen in predstavi, kako sta s sestrično skušali premagati slabo vreme, a pri tem nista bili najbolj uspešni. Zato zapletov in rešitev niti ne moremo ločiti, saj se v osrednjem delu pripovedi prepletata. Podobno kot v B21 tudi tu govorka vmes nenehno vpleta tudi vrednotenje, ki je prisotno v čisto vseh delih oz. strukturnih stopnjah besedila in ne predstavlja samostojnega dela besedila, kar je v B25 še bolj izrazito kot v prejšnjem. Govorka svojo pripoved sklene z zadnjim izrekom, v katerem zopet vrednoti celoten dopust. Sicer bi B25 na prvi pogled zlahka umestili med dramatične pripovedi, saj se po opravljeni analizi

najprej zdi, da kljub posebnostim, ki zadevajo vrednotenje, strukturno ustreza dramatični pripovedi. Težava nastane pri natančnejši analizi, saj ugotovimo, da – tako kot večina besedil – nima napovedi, začne se čisto odsekano,⁴⁴ potem se zdi, da govorka svojo pripoved stopnjuje in da ravno sledi vrh zapleta, ki pa se dejansko nikoli niti ne zgodi. V svoji pripovedi ves čas pripoveduje o manjših pripetljajih, ki jih sprti vrednoti in jim niti ne išče niti ne ponuja morebitnih rešitev. Na tem primeru se jasno pokaže, da če imamo pred začetkom ali med samo analizo v mislih abstraktni model dramatične pripovedi (morda tudi kake druge v teoriji do sedaj že predstavljene besedilne vrste), bomo z malo napora najverjetneje res prepoznali določene dele besedila, ki ustrezajo posameznim strukturnim stopnjam. Gre torej za neke vrste obremenjenost z že znanimi podatki, ki pa jim ne smemo strogo slediti. Z njimi si lahko pomagamo, jih razumemo kot smernice pri naši analizi, vendar si moramo zanjo pustiti več prostora in svobode. Na primeru pričujočega besedila lahko vidimo, da govorka nedvomno pripoveduje, zato gre gotovo za pripoved,⁴⁵ vendar ni v njej nobene posebne dramatike in zapleta, ton napetosti je prisoten v manjši meri in bolj na način, da bi pri sogovorniku vzbudil smeh kot reakcijo, zato lahko v njej prepoznamo elemente anekdote. Poleg nenehnega vrednotenja, ki spremlja celotno besedilo, je prav tako ves v ozadju pripovedi ves čas prisoten komičen duh, ki prevlada dramatično napetost. Vsako besedilo je torej res neke vrste unikat, saj je od vsakega govornika in situacije odvisno, o čem in kako bo pripoved tekla. Zaradi vsega napisanega je to besedilo pogojno umeščeno med besedilnovrstno enovita besedila.

3.1.4.2 Analiza besedilnovrstno mešanih besedil

V prejšnjem podpoglavju smo ugotovili, da se že znotraj besedil, ki smo jih prepoznali kot besedilnovrstno enovita besedila, pojavljajo določeni dvomi in vprašanja, ali so res enovita, saj so določena popolnoma skladna z abstraktnimi shemami, nekatera kažejo manjša odstopanja od njih, druga pa so besedilnovrstno težje določljiva – v njih sicer prevladujejo značilnosti določene besedilne vrste, vendar obstajajo določeni dvomi, ki nas spodbujajo k širšem razmisleku o tem, ali sploh lahko govorimo o besedilnovrstno enovitih besedilih. Na vprašanje lahko odgovorimo pritrdilno, če upoštevamo, da so besedilne vrste stopnjevalne, kar pomeni, da imajo različne stopnje čistosti oz. mešanosti, v njih je nekje več in drugje manj elementov drugih vrst. Vendarle je pomembna ugotovitev, da so zgradbe posnetih spontano

⁴⁴ Z lastnostjo »odsekano« označujemo začetek pripovedi brez uvodne napovedi.

⁴⁵ V nalogi razumemo in uporabljamo besede zgodba, pripoved in pripovedovati, kot jih razume Zupan Sosič (2013: 61) – torej kot termine znanstvenih in neznanstvenih področij vsakdanjika.

govorjenih besedil v zelo redkih primerih skladne z abstraktnimi zgradbami določene besedilne vrste, medtem ko prevladujejo besedila, ki s svojo zgradbo bolj ali manj odstopajo od teoretičnega modela besedilnih vrst.

Dejstvo je, da posamezna besedila, ki smo jih umestili v podpoglavje besedilnovrstno mešanih besedil, v primerjavi s predhodnimi kažejo bistveno več prepletanj značilnosti različnih besedilnih vrst, zato lahko v teh primerih nedvomno govorimo o besedilnovrstno mešanih besedilih.

Primeri besedilnovrstno mešanih besedil:

16. B9

Replika	Izrek	Govorec	
1	1	Sanja:	Kje si pa bil ti na morji, a pr svojih?
2	2	R:	Pr svojih dol, ja.
	2a		Na Vinodolskem.
3	3	Sanja:	{ <i>Aha</i> }, tam si bil?
4	4	R:	Tam sem bil.
5	5	Sanja:	{ <i>Aja</i> }, sem vidla, ja, A= na facebooku. =A
6	6	R:	A= Pa predvčerajšnjem sem bil na Triglavi, sem šel na Triglav. =A
7	7	Sanja:	Res?
8	8	R:	{ <i>Joj</i> }, gor je šlo dober,
	8a		dol (O: <i>poudarjeno</i>) ... Dol smo hüdli šest vür pa pu,
	8b		ej, té, té (G: <i>kaže na dele nog</i>) tu ne čutim nog neč, veš,
	8c		tisto sem ... ko robot se premikam.
9	9	Sanja:	Res?
10	10	R:	Gužva bla pa taka.
	10a		Mi smo bli petnajstega, to je bil praznik, ne, Marijino Vnebovzetje.
11	11	Sanja:	{ <i>Aha</i> .}
12	12	R:	Štrnajstega smo šli gor pa smo pol do Kredarce prvi dan sámó šli pa smo tam prespal, pol pa petnajstega gor.
	12a		Gužva, gužva, gužva, veš, ko se moreš v-, f planinam vmikuvat ljudem, da grejo lahko poleg.

- 13 13 Sanja: Ja. To ko je tako vreme, ne?
- 14 14 R: Ja. Dobro, mi smo šli pol v {ee} ka je bil petnajsti ...
četrti-, četrtek, ja,
14a smo šli ob ..., ob pol osmih smo šli gor s Kredarce, ob
pol osmih, ja, pa smo pršli dol ob desetih,
14b deset pa dvajst v oblaki se je tak naredlo
(O: *nerazumljivo*), je pa že ...
- 15 15 Sanja: Res?
- 16 16 R: Včeri sem pa glih bral, da je enem dol zdrsnlo
(O: *potiho*).
- 17 17 Sanja: Koga?
- 18 18 R: Na štiriindvajset ur sem glih prebral vjutro.
- 19 19 Sanja: Ka, pal je, al ka?
- 20 20 R: Zdrsnlo mu je.
- 21 21 Sanja: Zdrsnlo mu je?
- 22 22 R: Zdrsnlo mu je. 250 metrov dol v jarki.
- 23 23 Sanja: {*Joj.*} Ja, kak je pa tist, neki baje, da tak se vidi da so eni
umrl, al ne, tko?
- 24 24 R: Ja, pa plošče so postavljene.
24a Plošče so postavljene.
24b {*Uf*}, skoraj tako ko na britofi na spomeniki, ne.
- 25 25 Sanja: Pa ti ni grozn tko mrtve ...?
- 26 26 R: Pa veš ka, grozn, tko pol -, dober, tisto itak ploščo vidiš,
pol prebereš, ampak večinoma jih je od udara strele
umrlo, to večinoma.
- 27 27 Sanja: Ja.
- 28 28 R: Bolj ti je grozno, če, če res b-, bolj podrobno pogledaš,
kdaj je rojen pa kdaj je umrl.
28a To so vsi umrli tam šestnajst, petnajst, osemnajst let.
- 29 29 Sanja: Ja, mladi vse.
- 30 30 R: Mlado, nadobudno, ne gledajo vremena pa grejo gor, ne.
- 31 31 Sanja: {*Mhm.*}
- 32 32 R: Veš, v gorah, ti velim, za pol vüre je blo vlko oblakov
vse, ne.

33 33 Sanja: Ja.

34 34 R: Ka boš, kam se boš v gori skrila, ne?

35 35 Sanja: Ja, itak.

36 36 R: Nimaš kam. Če je sam uno neurje, da sam dež pada, greš pod {ee} pod skalo, ne.

37 37 Sanja: {Mhm.}

38 38 R: Če začne treskat pa nimaš kej, ne.

39 39 Sanja: Moreš ful vreme spremljat, ne.

40 40 R: Ja, seveda. Pa gore pune železa, veš ka to privlači strele?

4 40a To te ...

41 41 Sanja: Pa te ni blo nič strah?

42 42 R: Ni, ker mi smo gledal vreme, ne.

42a Mi smo šli gor, ko smo šli gor je dež padal, ampak smo pač vedli.

42b Itak tisti ta prvi vzpon je bil itak gozdna pot, ne,

42c A= to je uno na tavžent petsto. =A

43 43 Sanja: A={Aha.} =A

44 44 R: Tko da smo t-, tam do tavžent osemsto je blo tako bolj megleno, pol pa kak smo pršli do tavžent osemsto pa se je gozdna meja končevala, pa je lepo začel sonček sijat, tko da je blo gor prav lepo.

44a Pol pa smo itak vedli, da bo pa skus lépo tud zdej gor lépo, ne,

44b pa sej to je itak pršlo, sam ka, pa so bli beli oblaki, ne.

45 45 Sanja: {Aha.}

46 46 R: Taku da ... Ampak, če pa pride kej pol pa ...

47 47 Sanja: {Mhm.}

48 48 R: Morš merkat, ne.

48a Morš merkat.

49 49 Sanja: Pa si mel tko kondicijo, praviš, je šlo gor?

50 50 R: Gor it ni problem, dol je bil problem, ker tam pa skus, ne,

50a kolena bolijo, nohti ... {Oh!}

51 51 Sanja: A= {Aja}, ker ti not, ne ... =A

52	52	R:	A= Nogo skoz dol nabijaš, ne. =A
53	53	Sanja:	Žulje?
54	54	R:	Ne, neč, fala bogi.
	54a		Neč, jemu ene stare, mislim, stare, tiste, une, ko že mam, pohodniške, tak da je blo dobro.
	54b		Gor pa ni nobenga problema, super.
	54c		Zdej pa naslednjič, ko gremo, bomo šli pa do Triglavskih jezer.
	54č		Zdej nismo šli, k nam je cajta zmenjkalo,
	54d		bomo šli pa še do Triglavskih jezer.
55	55	Sanja:	Super, ful dober.
56	56	R:	Mormo se malo premigat.
57	57	Sanja:	Ja.
58	58	R:	Je pa drágo gor.
	58a		Za spaje v sobi ..., mi smo hotli met-,
	58b		mislim, štirje smo bli pa smo rekli:»Neč, bomo meli svojo sobo, ne pa tam noter na unih skupnih ležiščih, tam noter jih je petdeset.«
59	59	Sanja:	{Mhm. }
60	60	R:	Smo rekl:»Nč, bomo mel svojo sobo.«
	60a		Šestnajst evrov po osebi je blo,
	60b		sámo da prespiš (<i>zelo poudarjeno!</i>).
61	61	Sanja:	{Aha. }
62	62	R:	Niti ogrevana soba, ob devetih se elektrika vgasne, ob pol osmih vjütro šele pride,
	62a		moreš s svečo s- ... {Ijoj},
	62b		ej, wc ... jst sem v..., {ee} ponoč sem se enkrat zbudo,
	62c		mene je tako tiščalo, sem reku:»Neč, ajde, grem jst na Wc.«
	62č		V tistem domi sem iskal wc,
	62d		en bugi wc majo in to še čisto dol v kevder dol sem mogu it.
63	63	Sanja:	{Aja? }
64	64	R:	Pa k sreč, sreči najdem enga, {e} mesečnjaka ponoč:»Ka

			vete kje je tle wc?«
64a			Je reku: »Ne vem.«
64b			Pa se tku začne nekaj ozirat pa reče: »Lejte, tle je tablica za dol.«
64c			{Aha}, pa je res bla ena tablica, veš, taku ko ta tablica za, {ee}, A= naslov (G: kaže na tablico s hišno številko). =A
65	65	Sanja:	A= Ja. =A
66	66	R:	Wc po stopnicah. {Aha}, v redu.
67	67	Sanja:	{Aha.}
68	68	R:	Tak da ...
69	69	Sanja:	Grozn pol? Strašljiv.
70	70	R:	Niso prijetni wc-ji v kočah. {Bljah!}
71	71	Sanja:	{Aha.}
72	72	R:	Ampak, kaj, moreš vse probat.
73	73	Sanja:	Ja ja. Dobro, super, lepa izkušnja.
74	74	R:	Tako.

Razpredelnica 12: Zgradba besedila 9

Besedilna vrsta/stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
KLEPET	1–5
POROČILO	
usmeritev	6–12
poročanje o dogodkih 1	12a–15
poročanje o dogodkih 2	41–56
KLEPET	16–40a
DRAMATIČNA PRIPOVED	
napoved	58
usmeritev	58a–59
zaplet 1	60–61
vrednotenje	62–62a
zaplet 2	62b–63
rešitev 2	64–67
sklep,	68–74
vključno z vrednotenjem	70

Že iz zgornje razpredelnice je razvidno, da je zgradba 1. besedila (B9) bistveno bolj kompleksna kot zgradbedoslej analiziranih besedil. B9 ni samo izključno narativno besedilo, ker se v njem na dveh mestih pojavi tudi klepet. Drugače smo v njem zaznali dve vrsti besedil – poročilo in dramatično pripoved, ki pa nimata pričakovane zgradbe. Poročilo je sicer (poleg usmeritve) deljeno na dva dela – poročanje o dogodkih 1 in 2, ne zaključi pa se s sklepom, ker se na tem mestu spet pojavi klepet, kateremu sledi atipična dramatična pripoved. Slednja se začne pričakovano z napovedjo in usmeritvijo, katerima sledi 1. zaplet oziroma nepričakovani dogodek (govorec predstavi presenečenje v zvezi s ceno prenočišča), ki pa niti ni pravi zaplet, saj tovrstne krize ni mogoče razrešiti (prenočišče lahko plačaš ali pa iščeš drugega), zato je ta del pripovedi omejen na predstavitev krize in vrednotenja (govorec se čudi visoki ceni prenočišča, ki po njegovi oceni nikakor ni toliko vredno). V okviru tega dela pripovedi pove govorec še en zaplet, ki je tematsko močno povezan s prvo krizo, vendar je šlo pri tem za dejanski zaplet (nujno iskanje stranišča sredi noči), ki ga je protagonist tudi razrešil (s pomočjo nekega gospoda ga je naposled našel). Govorec svojo pripoved zaključi s sklepom, v okviru katerega spet vrednoti.

17. B14

Replika	Izrek	Govorec
1	1	Sanja: Kak je blo pa tak, nosečnost pa to, je blo vse dober?
2	2	N: Ful dober.
	2a	{Em} ja, lej, če ti bom povedla, ka je blo vredni, bom prej gotova, ko ka ni blo vredni ... {HH}
	2b	Bruhala sem sedem mescev,
	2c	{ee} sladkorno nosečniško sem mela,
	2č	vsega mi je primanjkovalo, magnezija, {ee} železa, {ee} vsega ...
	2d	{Em}, je blo še kej? {HH}
	2e	{Aja,} pol sem še mela {ee} infekcijo dihal, ja, okužbo dihal, na antibiotikih sem bla.
	2f	No, pol sem šla pa na navaden pregled, na ultrazvok, čist tko, veš, rutinsko pač, ne,
	2g	tko ko vsak teden in mi ona reče: »Kok mamu mi še do

konca?«

2h Sem rekla: »Dva tedna.«

2i Je rekla: »Ne, bomo mi šli kr rodit.«

2j Sem rekla: »Kaj, kr zdej?!«

2k »Ja,« in me je kr zadržala tam.

2l Prvo je rekla, to je blo v sredo, ne, oziroma petek, al sredo,

2m sej ne vem, ne, sredo, ne, da bom pa to v pondelk pršla, ne, ker sem jst dežurna,

2n pa da bom obvezno pr njej, če se le da, ne.

3 3 Sanja: {Mhm.}

4 4 N: Bomo sprožli, ker je mel mali že štir kile dva tedna prej, ne.

4a Veš, če bi pustil, bi lahk mel pet kil al pa več, ne.

4b Ni šans, ker bi mi mogl carski rez delat, ne.

5 5 Sanja: {Aha.}

6 6 N: {Ee} »Pa bote v pondelk pršla, pejte na IPP za te okužbe dihal za antibiotike,« če še kej nucam, ne,

7 7 Sanja: {Aha.}

8 8 N: »pa bomo vidl,« ne.

8a In res, jst čakam napotnico za IPP{ee} prleti ona men: »Vete ka, vi pojte na IPP, če bodo dal zeleno luč, da je z vami vse vredi, vi grete kr rodit.« {HH}

8b Jst sem rekla: »Kr ostanem, sej nimam nč s seboj?«

8c Je rekla: »Sej nč ne rabte, halje mam mi.« {HH}

8č {Aha,} sem rekla: »Okej, dobro.«

8d In tko je blo, ob pol dveh so me sprejel,

8e ob dveh sem mela prve popadke,

8f dvajst do osmih je bil pa veni.

9 9 Sanja: {Aha.}

10 10 N: Tak da je šlo kr hitro.

11 11 Sanja: Kr, ja.

12 12 N: S tem, da sem, k- ko sem pršla not v porodno, sem rekla: »Kak dolg pa ponavad so prvorodke not,« ne.

- 12a »Ja tam 10 do 12 ur.«
- 12b {*Joj.*} {HH}
- 12c Sem rekla:»Kje je še deset ur?!« {HH}
- 12č Ma ni, je blo v šestih urah vse fertik.
- 13 13 Sanja: {*Aha.*} Pa ni blo tak strašn?
- 14 14 N: {*Ee*}, ne, meni ne, njemu pa.
- 14a On se je pa zataknu z ramenčki,
- 14b veš, po- po porodni poti noter, ne,
- 14c in so ga mogli na vakum ven vlečit, ne,
- 14č in so mi trije so se mi obešal na trebuh, ne.
- 15 15 Sanja: {*Aha.*}
- 16 16 N: Vsak z ene strani mi je pritisku, ne, en nad glavo, pa d-
dva s strani pa trije so ga ven vlekli.
- 16a Tko da, jst ne vem,
- 16b lej, res, men pol filma fali.
- 16c Jst sploh ne vem kak- ka je kej šlo, ne,
- 16č ko da mam, ne vem, lej, ne spomnim se, ne,
- 16d on on (G: *kaže na svojega moža, ki sedi poleg*) vse ve, on
je bil zraven, jst pa nč ne vem.
- 16e Bajе so kemiki po men popadal,
- 16f una ka je bla nad mano, da je vse stresala,
- 16g jst to nč ne vem.
- 17 17 Sanja: {*Aja,*} se nč ne spomneš?
- 18 18 N: Ne, čist nč, res ne.
- 18a {*Em*} sam bla sem, ne, k sem pač potiskala, ne, {*c*} (*O:*
cmokanje) in nazadnje mnđe k nisem več mogla, sem
prtiskala v glavo, ne.
- 19 19 Sanja: {*Mhm.*}
- 20 20 N: In sem mela popokane žilce po celem obrazu pa do vratu,
ne.
- 21 21 Sanja: {*Aja?*}
- 22 22 N: In jst tko pridem ...,
- 22a jst se tisti dan nisem vidla, k jst sem šla direkt pol spat,
ne, v pojst- mislim sobo,

	22b		in sem bla tam in nisem nič vidla, ne, ponoč.
	22c		In pridem zjutri v kopalnico, se pogledam v špegu {HH},
	22č		ej, vse je z mene padl, veš, ka sem mela v rok.
	22d		Pridem v sobo, sem rekla: »Kaja,« cimra, ne, »ka si ti vidla kak zgledam?«
	22e		»Ja, jst sem te že včeri vidla pa sem misnla, da maš ti to prirojeno tko.« {HH}
23	23	Sanja:	{HH}
24	24	N:	Sem rekla:»Ne, o, šit!«
	24a		Pride on on (G: <i>kaže na svojega moža</i>) na obisk pa sem bla res grozna, je reku: »Dans si že dobra, veš kaka si bla včer?«
	24b		Sem rekla: »Kaka sem bla pa pol včer, če sem dans dobra pa sem grozna,« veš. {H}
25	25	Sanja:	Ja ... {H}
26	26	N:	Tak da res ... Krvava, veš kak, {ee} ko ti žile popokajo, ne, recimo v očeh,
	26a		no, taka sem bla po obrazu, po celem obrazu.
27	27	Sanja:	Ja ja.
28	28	N:	No, ampak to je pol v kok, štirih dneh kok sem bla tam, nehalo.
	28a		Mali je bil edin bogi, ne, k sem mela jst cuker, on je mel pol prenizkega, ne, ko se je rodil zarad napora in je bil en dan na infuziji glukoze ...
29	29	Sanja:	{Mhm.}
30	30	N:	{Em,} pa ..., rokico je mel {ee} ramo nategjeno, k se mu je zataknila not, ne,
	30a		tko da je mel imobilizirano,
	30b		ampak je zdey vse okej, ne, cmoki (G: <i>gleda proti otroku</i>).
31	31	Sanja:	{Aha,} no, fajn.

Razpredelnica 13: Zgradba besedila 14

Besedilna vrsta/stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
POROČILO poročanje o dogodkih 1	1–13
ANEKDOTA usmeritev presenetljiv dogodek reakcija sklep	14 14a–22b 22c–25 26–28
POROČILO poročanje o dogodkih 2 sklep	28a–30a 30b–31

V B14 govorka pripoveduje o svojem porodu, pri čemer kljub posameznim manjši zapletom, do katerih je prišlo, ne stopnjuje napetosti in ne predstavlja kakšne posebne krize, temveč bolj časovno niza dogodke, ki so vodili do samega poroda. Na splošno bi lahko besedilo označili kot poročilo, vendar v drugem delu besedila po opravljeni besedilnovrstni strukturalni analizi prepoznamo anekdoto, ki – razen izpusta uvoda – v ničemer ne odstopa od svoje predvidene abstraktne zgradbe. Posebnost je edino ponovna osmislitev v sklepu, ki pomeni zopet nekakšen povzetek v pretekliku. Ampak govorka s tem ne zaključi svoje pripovedi v celoti, temveč prvi del poročila, kjer je kar dolgo poročala o dogodkih, dopolni še s kratkim poročanjem o dogodkih. Šele potem vse skupaj zaključi z vrnitvijo v sedanost, ko ob pogledu na otroka potrdi, da je zdaj z njima vse v redu. Po opravljeni analizi B14 lahko vidimo, da gre za sklop anekdote in poročila, sestavljenega iz dveh delov, ki skupaj tvorita celoto. Kot lahko opazimo, je to besedilo eno izmed redkih naših besedilnih, v katerem je govorka s sedanjikom naredila sklep.

18. B16

Replika	Izrek	Govorec	
1	1	E:	{ <i>Joj,</i> } veš, veš ka se mi je nardil?
	1a		Zadnjič sem pojstlo zlomla.
2	2	Sanja:	Ja, kok ti je pa to ratal?
3	3	E:	Či-, nč kej ekstra,

	3a		lej, sam usedla sem se gor pa sem not pala. {HH}
	3b		Lej, fertik, lej. {HH}
	3c		Po pa sem rekla: »Ja, ka pa nej zdaj, kok bom pa spala?«
4	4	Sanja:	Ja.
5	5	E:	In pol sma šla {ee} v ..., pod kozolec in sma vzela drve pa sma podložla in sma dva dni spala tak (G: z <i>rokami</i> <i>kaže na togo vzravnan položaj telesa</i>),
	5a		nč nisem upala nardit,
	5b		ni premaknt se nisem upala.
6	6	Sanja:	Ja.
7	7	E:	Pol sma pa šla takoj nasledn dan itak v X,
	7a		ka boma midva tam dol vidla, ne.
8	8	Sanja:	Ja.
9	9	E:	Ej, katastrofa, lej, po petsto evrov so ble čist take navadne pojstle
	9a		pa lej, sam okvir bi rabla, ka bi zdej hotla ne vem ka A= drago pojstlo si kupt, za ka že? =A
10	10	Sanja:	A= Ja. {Mhm.} =A
11	11	E:	Uno itak, ko si boma pol stanovanje rihtala,
	11a		lej, brezveze, da devam ne vem kako fajno pojstlo, če bom pol ...
	11b		Ko veš kok je to A= ko enkrat razstaviš, =A
12	12	Sanja:	A= Ja. =A
13	13	E:	pa prestaviš en štuk viši ti spet vse razpade, ne.
14	14	Sanja:	Ja ja, itak.
15	15	E:	In lej, brezveze, sam za tok ..., ne splača se tak drag kupovat, ne.
	15a		Ja, in ka je blo pol v X,
	15b		noben ni bil sposoben nč pogledat in, {ee} midva rečema: »Dej, ajde, ne, vsaj eno pojstlo, da bi bla dvesto evrov al pa neki, ne,«
	15c		in on gre v računalnik gledat noter,
	15č		ene stvari, lej, ene stvari konkretne ni najdu.
	15d		Un ..., ko da sploh ne dela tam. Boljš ko bi šel na tržnico

sadje prodajat, ko da je pršu tam not v X neki, ne.

16 16 Sanja: {Aja?}

17 17 E: Nč.

18 18 Sanja: A je bil kak mlad? Al kaj?

19 19 E: Ja, kao mlad, ne vem, no, neki bi že lahk bil,
19a neki bi že lahk v življenju mu pamet pršla, ne.

20 20 Sanja: {Mhm.}

21 21 E: In nč, lej, nč nisma dosegla,
21a pa sam sma rekla: »A lahk, prosim, tole bi, ne vem, tole mi pogledajte?«
21b »{Joj,} ne znam je najdet v računalniki.«
21c Pa je šel drugega sodelavca iskat, da je un sodelavc mu pokazu po računalniki,
21č pol pa je reku: »Ja dej pridta popoldne ob treh, bojo eno drugo prpelal pa jo bomo mi sestavl,«
21d pa je tud, ne vem, dvesto evrov bil okvir.
21e Pa jst rečem: »Ja, fak, ne, dej, ajde, dej ne g- grema nekam drugam, ne.«

22 22 Sanja: Ja.

23 23 E: Sem rekla: »Dej grema, ne vem, v ... Nov mest v X pa boma v Novem mestu v X prej, ne.«
23a »Oni majo pa že razstavljeno,« je reku.

24 24 Sanja: Ja.

25 25 E: Jst grem na šiht,
25a pol pa pridem {ee},
25b pol pa {ee} jst sem bla na šihti,
25c pol pa on mene kliče {ee} pa je reku: »Veš, sem najdu še neke druge pojstle, ne sam tiste, tista je kr neki.«
25č Je reku: »Se mi zdi, da bo skup padla, ne, k jo bom domov prpelu.«

26 26 Sanja: Ja.

27 27 E: {HH} In pol on slika mi tiste pojstle res pa tak ko da sem nek študent je zgledala, tak ful pisana pa kr neki,
27 sem rekla:»Ne, to n- ne, {ee} ne bi to mela, ne,«

27a pa tud ni bla baš neki, ko je zračunu kao zdej to majo vse neke dimenzije A= al 160, =A

28 28 Sanja: A= {Aha.} =A

29 29 E: al 180 na 200 ...

30 30 Sanja: {Aha.}

31 31 E: Al pa pol jo morš ž- skor po naročili dat nardit, no, 31a pa čakati bi mogla dva mesca na pojstlo. 31b Pa sem rekla: »In ka nej jst zdej dva mesca na jogiji spim na tleh?!«

32 32 Sanja: Ja.

33 33 E: {HH} A= Lej, katastrofa. =A

34 34 Sanja: A= To pa čudn. =A

35 35 E: Po pa sem rekla:»Ne, ne bom v X kupovala več, lej, če so nesposobni so nesposobni.«

36 36 Sanja: {Mhm.}

37 37 E: In pol kličem Tjašo, ka je, {em} slučajno sta onadva tud po pomot zlomla pojstlo pred dvem letom. {HH}

38 38 Sanja: {Mhm.}

39 39 E: Pa sta ful dobro si kupla, lepo res. 39a Pa sem rekla: »Dej mi {ee} povej, kam sta šla kupt.« 39b Pa sta šla A= dol v Brežce, =A

40 40 Sanja: A= {Mhm.} =A

41 41 E: {Ee} XY, mnde neki takga.

42 42 Sanja: {Aha.}

43 43 E: In grema dol in res majo svetovni salon. 43a Veš tist, ko si se včasih prpelu pred gimnazijo pa je bla taka res podrtija na levi?

44 44 Sanja: {Mhm.}

45 45 E: Tisto je zdej svetovni salon, ne.

46 46 Sanja: {Mhm.}

47 47 E: {Em} n- nikol ni zgledal da to neki bo vau s tega ratal, 47a in jst pridem not, 47b veš kak je lepo zrihtan?

48 48 Sanja: {Aja?}

- 49 49 E: Res, uno, vse je, v {ee} unem laminatu položeno po tleh, not pa izbira, lej, za cel stanovanje, bajto si lahk opremiš.
- 49a Veš ka, lej, kuhenj, A= sedežne in ... =A
- 50 50 Sanja: A= In pol sta našla pojstlo tam? =A
- 51 51 E: Sma najdla pojstlo sam še marsikej drugega tud. {HH}
- 51a B pol ure nisem dobila dol s sedežne k se je usedu v usnjeno sedežno pa noge lepo dvignu.
- 52 52 Sanja: {HH}
- 53 53 E: Pa on tko: »Joj, jst bi to kr mel.«
- 53a Sem rekla: »Dober, no, midva sva pršla le pojstlo gledat, pust to, ne.«
- 54 54 Sanja: Ja.
- 55 55 E: »Ne, čak, pet minut bom jst na temle sedu.«
- 55a In pol maš kao program, da si lahk še vklopiš za masažo.
- 56 56 Sanja: {Aja,} ma še to?
- 57 57 E: Ja, in pol ga nisem dobila skor dol s sedežne. {H}
- 57 Ampak majo pa res svetovne,
- 57a veš kake majo spalnice, iz polnga lesa pa bi reku, da je neki ful drago,
- 57b veš, da če bi dala delat, pomojem bi sam dva tavžent evrov pojstla.
- 57c Cela spalnca ogromna, pojstla dva metra krat dva metra, nočne omarce pa omara mislim da petdelna pa ..., una, {ee}
- 57č kok se že reče, no, {ee}, ko maš špegu pa ... {em} ...
- 58 58 Sanja: {Aja,} vem, ja, una ...
- 59 59 E: A= Včasih so rekl psiha =A
- 60 60 Sanja: A= Komoda, ne? =A
- 61 61 E: Ja, komoda, e, to.
- 61a In {ee} je to vse zraven iz polnega lesa za dva tavžent evrov.
- 62 62 Sanja: {Mhm.}
- 63 63 E: Pa sem rekla:»Lej, A= ko bom jst enkrat stanovanje gor delala, =A

64 64 Sanja: A= Ja ja. =A

65 65: E: bom kupla to. Ne pa to, pizda ...«

66 66 Sanja: Kok sta pa pol za to dala?

67 67 E: Mislim da ... sto, sto sedemdeset, neki tazga.

68 68 Sanja: {Mhm. }

69 69 E: Ampak sma pa dobila takoj,
69a mislim takoj, en teden sma čakala, drugač bi mogla pa v X dva mesca čakati.

70 70 Sanja: {Mhm. }

71 71 E: Ampak je bil teden dolgi, ful.

72 72 Sanja: {HH} Ja.

73 73 E: A= Sem mogla spat ... =A

74 74 Sanja: A= Ja in kok sta spala pol? =A

75 75 E: Ja ka, na deskah.

76 76 Sanja: {Mhm. }

77 77 E: Ja, ampak je bla pa trdna, nikdar ni bla bolj trdna ko tákrat, ko so deske ble podložene.

78 78 Sanja: {HH}

79 79 E: Nikdar več ne kupim železne pojstle.
79a In kam je šla zdej gospa, moja pojstla? Na deponijo (O: *poudarjeno*).

80 80 Sanja: {Ooo. } (O: *otožno*)

81 81 E: Zadn cajt.
81a Tam sma jo razstavlja, fliknla sma jo tam {em} za en kozolec in zdej, ko smo pucal, sma lepo na deponijo odpelala in je zaživela svojo smrt.
81b Zdej je šla na razstavljanje.

82 82 Sanja: Je pa nova pršla.

83 83 E: Ja, ampak ta je sodobna, super, krasna, lej.
83a Se mi zdi, da tud vzmetnica lahk bi bla najbolj zjebana pa bi blo ful dober.

84 84 Sanja: {Mhm. }

85 85 E: Uno, nč, tud premakne se ne za milimeter,
85a škripa tud nč, fina, krasna, masivna pojstla. {HH}

86	86	Sanja:	Najbolj pomembno je, da ne škripa. {HH}
87	87	E:	Sam je masiva, bukev, res.
88	88	Sanja:	{Aha.}
89	89	E:	Masivna bukev, letvice so celo prišaraufane na pojstlo.
	89a		Ni uno sam tak kao tistle tle na ? položiš, ampak je prišaraufana, tak da ta bo men se zdi da preživela.
90	90	Sanja:	{HH} Preživela.
91	91	E:	Čeprav mi je reku tast, da kao do poroke morem tri razbit, ne.
92	92	Sanja:	{Aha.}
93	93	E:	Sem rekla da okej, ajde, kavč vzgori, ko sma bla, sma...
	93a		je že šel za odpad,
	93b		pol sma kupla železno pa sma jo tud zlomla,
	93c		zdej pa sam še to zlomima pol se morma pa žent, ne.
94	94	Sanja:	Ja ... {HH}
95	95	E:	{HH} Tak da to je to pol.
96	96	Sanja:	Super.
97	97	E:	Moja pojstla je nova.

B16 je strukturno izredno zapleteno. Je primer besedila, ki v sebi združuje različne tipe besedil, kateri skupaj delujejo vsebinsko popolnoma koherentno. Na primeru B16 lahko vidimo, kako je določanje besedilnih vrst – vsaj v govorjenem jeziku – v veliki meri subjektivno opravilo, saj je pri tem zelo pomembno razumevanje pojma besedilne vrste in tudi samega konkretnega besedila. Kljub natančni analizi besedilaje strukturna zgradba B16 še vedno nedovršena. Obstajata namreč vsaj dve možni razlagi,⁴⁶ ki sta predstavljeni spodaj.

1. razlaga: je besedilnovrstno mešano besedilo, sestavljeno iz poročila in eksempla.

Razpredelnica 14: *Prva možna zgradba besedila 16*

Besedilna vrsta/stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
POROČILO 1	
napoved	1–1a
usmeritev	/

⁴⁶ Obe se popolnoma razlikujeta, družiti ju le izpust *usmeritve* kot ene izmed strukturnih stopenj, ki ju imata v abstraktni zgradbi tako poročilo kot dramatična pripoved.

poročanje o dogodkih 1	2–6
EKSEMPEL 1	7–35
POROČILO 2	
poročanje o dogodkih 2	36–79
sklep	79a–97

K oceni, da gre za kombinacijo poročila in eksempla, prispeva struktura besedila, kjer govorka takoj na začetku v napovedi izpostavi problem, ki se ji je zgodil (*Zadnjič sem pojstlo zlomla.*) V nadaljevanju poroča o dogodkih, ki so temu sledili – s fantom sta se odpravila najprej v eno trgovino, kjer nista bila zadovoljna niti s ponudbo, še manj pa s trgovcem. Ta del je izrazito subjektiven, srečanje s trgovcem je predstavila kot svojevrsten incident, ki sta ga z njim imela, ter ob tem podala svojo moralno sodbo o delu konkretnega trgovca in cele trgovine. Ni kritizirala le njegovega dela in trgovine, temveč je dodala tudi svojevrsten »nasvet«, kakšen bi moral biti (da bi šel na tržnico prodajat in da bi že moral imeti pamet), čeprav pa pri tem ne izpostavi sebe, da bi neposredno rekla, kaj bi ona storila, če bi bila na njegovem mestu ipd. Ko je s tem delom pripovedi zaključila, je v nadaljevanju spet naprej časovno nizala dogodke, dokler ni prišla do predstavitve trenutka, ko sta s fantom vendarle dočkala novo posteljo, s katero sta sedaj zelo zadovoljna. Na tem mestu je govorka (podobno kot v prejšnjem primeru) svojo pripoved sklenila v sedanjiku.

2. razlaga: je besedilnovrstno enovito besedilo, sestavljeno iz dramatične pripovedi.

Razpredelnica 15: *Druga možna zgradba besedila 16*

Stopnja besedilne zgradbe:	Številka izreka:
DRAMATIČNA PRIPOVED	
napoved	1–3b
usmeritev	/
rešitev	3c–8
vrednotenje	9–35
rešitev	36–42
vrednotenje	43–69a
rešitev (razplet?)	70–79
sklep	79a–97

Čeprav se zdijo nenavadne že stopnje besedilne zgradbe, ki smo jih napisali v Razpredelnici 14, tudi takšna razlaga ni nesmiselna. Govorka na začetku v napovedi oz. med izreki 1–3b napove, o čem bo govorila (*Joj, veš, veš ka se mi je nardil? Zadnjič sem pojstlo zlomla. Či-, čist nč kej ekstra, lej, sam usedla sem se gor pa sem not pala.*), ker pa s tem obenem že opredeli tudi »zaplet«, opravljajo ti izreki dvojno funkcijo – napovedi in zapleta. V ospredju njene pripovedi ni zaplet, temveč razlaga njegove rešitve. Zato večji del pripovedi vsebinsko in strukturno obsega pojasnitev govorka, kako je rešila težavo in kupila novo posteljo. Obema rešitvama sledi vrednotenje, kjer je govorka v obeh primerih izrazito subjektivna – najprej izrazi izredno negativno mnenje do trgovca in prve trgovine s pohištvom, kjer sta povpraševala po novi postelji, v nadaljevanju pa podobno spet izpove subjektivno mnenje o drugi trgovini, v kateri sta potem tudi kupila novo posteljo. Oba primera vrednotenja sta kot neke vrste preslikava, saj v prvem izraža izrazito nenaklonjenost do trgovine, v drugem pa izjemno naklonjenost, lahko bi rekli celo navdušenje. Na koncu bi bilo morda stopnjo rešitve bolj primerno poimenovati razplet, saj je govorka skozi celotno besedilo že predstavila rešitev, ker pa zaradi pomanjkanja pravega zapleta – vsaj v smislu siceršnje povezave med zapletom in vrhom, ki je v središču dramatične napovedi – morda niti ne moremo govoriti o rešitvi, temveč bolj razpletu. Rešitev je že od samega začetka dokaj predvidljiva, saj je jasno, da bosta morala kupiti novo posteljo, če se jima je stara zlomila. Seveda je to v nasprotju z značilnostmi dramatične pripovedi, ki se postopoma stopnjuje do zapleta, napetost pri poslušalcu raste vse do razkritja nepričakovanega dogodka, katerega rešitev je nepredvidljiva. Na prvi pogled se zdi torej naša druga razlaga dokaj radikalna, ampak morda odpira širše polje dramatične pripovedi, ki ne rabi biti nujno omejena na klasično strukturo,⁴⁷ temveč pušča odprto pot posameznikovi oz. sprejemnikovi interpretaciji.⁴⁸

3.1.4.3 Ugotovitve

Po natančni besedilnovrstni analizi vseh 25 besedil smo prišli do naslednjih ugotovitev:

- Poročilo je v konkretnih besedilih (besedilnovrstno) bistveno težje prepoznati, kot smo predvidevali pri obravnavi teorije. Govorci namreč med dogodke, ki jih časovno nizajo, vpletajo tudi svoja čustva, subjektivna stališča, pogosto čisto spontano pridejo tudi do kakega zapleta, pri čemer rešitev nemalokrat spremlja tudi smeh kot reakcija, zato je včasih težko postaviti jasne meje med posameznimi strukturnimi stopnjami besedila.

⁴⁷ Pri tem ni mišljeno natančno upoštevanje abstraktne strukture, temveč nasploh razmišljanje v okviru le-te.

⁴⁸ Interpretacijo razumemo kot izrazito subjektiven pojem, ki vključuje posameznikovo dožemanje oziroma razlago nekega dogodka/pojava/predmeta ipd.

- Poročilo je v mnogih primerih bistveno bolj subjektivno, kot si predstavljamo ob njegovem poimenovanju. Ne gre za golo »poročanje« v smislu nizanja dogodkov, temveč je tako strukturno kot vsebinsko bistveno bolj kompleksno. Njegov sestavni del je pogosto tudi vrednotenje, ki bi ga lahko dodali v abstraktni model dodali kot neobvezno besedilno stopnjo poročila.
- Po pregledu posnetih besedil smo ugotovili, da večina besedil nima napovedi, kar je morda posledica konteksta, saj so bili nekateri govorci k pripovedovanju spodbujeni z začetnim vprašanjem.
- Mnogi govorci se v sklepu niso vrnili v sedanji čas, temveč so besedilo osmislili s strnjeno obnovo v pretekliku. Zato se pojavi vprašanje, kakšna je vloga sedanjega časa v sklepu, ko pa lahko govorec svojo pripoved popolnoma smiselno zaokroži v pretekliku.
- Vrednotenje v večini besedil ni samostojen del oz. strukturna stopnja, temveč se prepleta kot sestavni del drugih stopenj. Zlasti za dramatično pripoved velja, da se vrednotenje govorca oziroma izražanje njegovih osebnih stališč pogosto nanaša na rešitev težave in ne nujno na krizo.
- Nekateri dramatične pripovedi imajo bistveno bolj izrazito dramatičnost oziroma napetost kot druge, kjer jo komaj znanamo, a kljub temu v obeh primerih še vedno govorimo o dramatični pripovedi. Bistvo takšne pripovedi ni nujno dramatičnost, lahko je izpostavljanje zapleta ali rešitve. Vidimo torej, da je razpon v okviru določene besedilne vrste – kar zadeva njene meje – zelo širok in da so včasih zgolj odtenki tisti, glede na katere lahko presodimo, v katero besedilno vrsto bi določeno besedilo lahko umestili. Na primeru naših besedil smo videli, da za določena besedila niti sami nismo prepričani, ali bi jih lahko umestili v točno določeno besedilno vrsto,⁴⁹ pri čemer igra spet pomembno vlogo naša interpretacija.
- Ugotavljamo tudi, da ima lahko dramatična pripoved tudi več zapletov in/ali rešitev. Tudi dramatično pripoved lahko in celo pogosto spremlja smeh kot reakcija tako govorca kakor sogovorca, kar pomeni, da smeh ni samo tipična značilnost anekdote, kot je predstavljeno v abstraktnem modelu.

Čeprav so v abstraktnem modelu meje posameznimi (narativnimi) besedilnimi vrstami jasno določene, je v praksi ločevanje med njimi zelo zapleten proces. Pokazalo se je, da je

⁴⁹ Velja tudi za mešana besedila, kjer je včasih določanje različnih besedilnih vrst prav tako negotovo početje. Najbrž gre za posledico izrazitega prepletanja tem v spontanem govoru in unikatnost vsakega pripovedovanja, zato včasih nastane pravi lingvistični konglomerat, ki ga je teoretično zelo težko ali celo nemogoče pojasniti.

abstrakten model besedilnih vrst uporaben pripomoček pri razmisleku o besedilnih vrstah v govornem jeziku in tudi pri njihovem konkretnem določanju. Problem lahko nastane, kadar smo z njim (podzavestno) obremenjeni, saj nas lahko v tem primeru tudi ovira. Namreč teoretičnemu modelu lahko hitro samo slepo sledimo in vztrajno iščemo »predpisane« strukturne stopnje, kar nam onemogoča napredek v raziskovanju te skupine besedil, ki pušča raziskovanju še veliko prostora. Spontanim govornim besedilom daje posebno vrednost ravno spontanost, katere del moramo zadržati tudi pri njihovi analizi. Pri tovrstnem početju si moramo pustiti svobodo in prosto pot, kar pomeni, da ne smemo biti obremenjeni s predhodno napisanimi teorijami. Prav gotovo je tudi naša interpretacija besedilnih vrst subjektivna, vendar v govornem jeziku ne moremo in ne smemo postavljati ostrih meja, kadar pa ni pravil in omejitev, je pričakovano opreti se na lastno interpretacijo, zato je vsaka analiza govornih besedil delno pogojena in odvisna od osebnega razumevanja posameznika, ki jo opravlja.

Kljub temu, da so meje posameznih besedilnih vrst ohlapne, lahko v govornem jeziku vseeno z veliko gotovostjo govorimo o besedilnih vrstah, saj imajo posamezna besedila nedvomno značilnosti, ki jih družijo ali ločujejo. Pri tem zopet ne moremo govoriti o določanju trdnih smernic, ki bi bile univerzalne za vsako govorno besedilo,⁵⁰ saj vedno znova izhajamo iz njihove spontanosti. Ravno slednja naredi vsako spontano govorno besedilo unikatno, zato se v tem smislu vsa tovrstna besedila paradoksalno nasplošno ločijo med seboj po absolutno neponovljivi zgradbi, skladnji in ne nazadnje tudi vsebini, saj ne moremo nikoli ustvariti dveh popolnoma enakih spontan govornih besedil. Tudi v primeru, ko so le-ta vnaprej pripravljena in niso spontana, so med njimi (navadno) opazne razlike. Po drugi strani pa spontano govorna besedila družijo ravno njihova nepredvidljivost, po kateri so nekaj posebnega in tvorijo posebno množico besedil – v odnosu do drugih (literarnih, polliterarnih idr.).

Besedilna vrsta v primerjavi z literaturo v govornem jeziku ni tako enoznačno določljiva oz. opredeljiva. O besedilnih vrstah kot širšem poimenovanju skupin besedil z določenimi skupnimi značilnostmi lahko govorimo tudi v govornem jeziku, kjer pa zaradi njihove neuniverzalnosti oz. unikatnosti ne moremo postaviti trdnih ločnic med posameznimi besedilnimi vrstami kot skušamo početi v literaturi. Torej jih lahko v govornem jeziku razumemo dosti bolj ohlapno kot v literarnem.

⁵⁰ Temu se bolj približujejo pisna (literarna) besedila, ki jih po takih kriterijih uvrščamo med določene literarne vrste, toda tudi tam ni vse popolnoma jasno in univerzalno.

Navkljub njihovi unikatnosti jih družijo drobni delci, kot so posamezne podobnosti v zgradbi, s čimer je povezana tudi vsebina. Trenutno izdelan abstrakten model besedilnih vrst v govorjenem jeziku je dobra opora, vendar stvar ni tako preprosta, kot se zdi na prvi pogled. Dobro bi bilo, ko bi lahko tudi v praksi tako jasno in shematično prepoznavali strukturne stopnje, a tovrstno početje vedno znova otežuje dejstvo, da so vsa ta besedila še vedno spontana in kot takšna edinstvena, neponovljiva, kar pomeni, da jih ne moremo natančno zajeti v noben model, kajti vsaka teoretična shema apriori zahteva univerzalnost, katere spontano govorjena besedila nimajo in je nikoli ne bodo imela. Torej lahko o strukturnih shemah oz. stopnjahgovorimo zgolj pogojno in jih razumemo samo kot svojevrsten pripomoček pri določanju podobnosti oz. razlik na ravni strukture in vrste/zvrsti besedila.

3.2 Značilnosti spontanega govora⁵¹

3.2.1 Skladenjske značilnosti

3.2.1.1 Besedni red

Čeprav je siceršnja eksplicitna primerjava posameznih pojavov v pisnem (knjižnem) in govorjenem jeziku zaradi njunih izhodiščnih razlik nekoliko nesmiselno početje, se je pri analizi besednega reda v spontanem govoru dobro vrniti k splošnim ugotovitvam o besednem redu oz. jezikovnih pojavih, ki so bile najprej storjene na primeru umetnostnih besedil in standardizirane znotraj slovnice. Takšna teoretična podlaga za preučevanje besednega reda, ki temelji na iskanju neujemanj med njima, idejno izvira od Stanislava Škrabca, ki je podobno razmišljal že leta 1908.

Anton Breznik velja na Slovenskem za začetnika razprav o besednem redu. Toda pred njim je konec 19. stoletja postavil pomembne temelje za nadaljnje raziskovanje besednega reda že Matija Murko, ki je na nek način že nakazal pojav členitve po aktualnosti ali pravilo proste stave, kot ga je skoraj dvajset let za njim poimenoval Anton Breznik (Zuljan Kumar 2008: 122). Breznik je na tem področju naredil pomemben korak, saj je »postavil jasno mejo med stalno stavo kot strukturno kategorijo in prosto stavo kot pragmatično kategorijo, odvisno predvsem od govorčevega sporočanja namena. To pa je bilo v slovenskem jezikoslovju izrazito novo in moderno tudi v tedanjem evropskem okviru« (prav tam: 124). Atako Breznik kot Škrabec, ki se je pozneje odzval na Breznikovo razpravo, sta v bistvu preučevala zgolj

⁵¹ Sicer so govorjena besedila polna različnih (skladenjskih) značilnosti, toda v nalogi zaradi prostorske omejitve ne moremo narediti analize vseh, zato bomo predstavili le bistvene značilnosti, ki se pojavljajo v večini posnetih besedil.

pisni jezik, saj je bilo to v tistem času samo po sebi umevno, četudi sta se zavedala razlike med besednim redom v govorjenem in pisnem besedilu/jeziku. Breznik je sicer v naslovu svoje razprave⁵² dal posebno mesto besednemu redu v govorjenem jeziku, vendar ga je v veliki meri analiziral ravno na primerih iz pisnih besedil (prav tam).

Na primeru naših govorjenih besedil bomo skušali ugotoviti, katere so značilnosti besedilnega reda v govorjenem jeziku.

Primeri:

19. B11: Jst sem, ne vem, ob širih sem šla po T pa po tiste {ee} **cimre njene**.

20. B20: Ja, veš kdaj, ja, v srednji šoli, ko je ta Maki **tvoj zbolu**.

21. B11: Jst grem v trgovino s tamalimi, s K pa z N, in vidim **avto poln**, pač, sestra pa pičke, v bistvu pičk-, tale punca je sedela spredi, sestra od uzadi pa še ene par jih je mel, ne, in men nč jasno.

22. B10: {Joooozos} ka je ta **človek brihten**, otrok.

23. B6: Ja, veš, sam je, malo smo še porihtal, {em} glih pujstlo sma mu zamejala zdej, {em} ka ni mel -, uspod ni bla baš najbulša pojstla pa (?) pa sma **jogi boljši**, no.

24. B6: Pa neč, veš, to je vse za sproti, ne, to so taki **stari bloki, nizki bolj**.

25. B6: {Em,} je pa streha zamenjana bla, izolacijska fasada, veš, to so taki **zidi, ne, zunanji**.

26. B6: Edino mogoče mal **vrata vhodna** bi blo treba zamenjat še, ker malo mu piha, ne, ne.

27. B8: Ma si že bla kdaj **vllici naši**, pri naši hiši?

28. B16: Ja, in ka je pol blo v X, noben ni bil sposoben nč pogledat in {ee} midva rečema: »Dej, ajde, ne, vsaj eno pojstlo, da bi bla dvesto evrov al pa neki, ne« in on gre v računalnik gledat noter, **ene stvari**, lej, **ene stvari konkretne** ni najdu.

V naših besedilih je največ primerov, ki so podobni zgornjim. V vseh stoji ujemalni pridevniški prilastek (npr. *njene*) za svojo odnosnico (npr. *cimre*). Enak pojav pozna tudi literarna teorija, ki mu pravi apozicija oziroma inverzija. Na tem mestu lahko torej ponovno vidimo, kako močne so določene vzporednice med literarnim in govorjenim jezikom. Prav tako gre za pogost pojav v spontanem govoru, kjer je – v nasprotju z literaturo – povsem spontan in nenačrtovan. Razlogov, zakaj so govorniki uporabili takšne strukture, je več:

⁵² Razprava se imenuje *Besedni red v govoru* (1908).

- a) morda najprej niso nameravali natančneje opredeliti lastnosti/svojlnosti/vrste in so si pozneje premislili⁵³ter zato naknadno dodali pridevniški prilastek;
- b) morda so sprva preprosto pozabili opredeliti lastnost/vrsto/svojlnost in so to storili po tem, ko so jo že izrekli in sta tako oba dela na pomenski ravni enako (ne)izpostavljena;
- c) obstaja tudi možnost, da pridevniška beseda in njena odnosnica na pomenski ravni nista enakovredni in je ena bolj izpostavljena kot druga. Vendar je s strani zapisovalca težko presoditi, katero je govorec bolj izpostavil.⁵⁴

29. B19: Mene **so** ..., štirje **so** me stran **vlekli** od njega, so me spravl stran pa pomiril.

30. B1: Ji je prebilo kožo in pol **smo** počasi, počasi **smo** ga rajši **dal** stran.

V obeh primerih gre za razdruženost sedanjiške oblike pomožnega glagola *biti*⁵⁵in opisnega deležnika. V 29. primeru je uporabljena za osebnim zaimkom *mene*, ki opravlja stavčnočlensko vlogo predmeta, čemur sledi nedokončana misel, potem pa se drugič ponovi pred istim osebnim zaimkom, ki je tokrat v naglasni obliki. Zaradi nedokončane prve misli se zdi, kakor da govorec prvega dela sploh ne bi izrekel, saj je v nadaljevanju še dvakrat ponovil isto kombinacijo naslonske oblike glagola *biti* (*so*) in osebnega zaimka (*jaz*). V 30. primeru pa je sedanjiška oblika pomožnega glagola *biti* uporabljena na podoben način – prvič pred prislovom, ki se še enkrat ponovi, drugič pa za njim. V tem primeru je bolj kot glagol v ospredju prislov (*počasi*), katerega je govorec dvakrat ponovil zaradi tega, ker je želel poudariti, da psa niso kar takoj dali evtanazirati, temveč so se za ta korak odločili s težkim srcem.

31. B1: {*Ee*} ja, {*ee*} dobro, mel ga je nečak, {*ee*} prek ograje je skoču pa **jev** eno punčko **zaletu se**, ni je ugriznu.

V zadnjem primeru imamo nekoliko drugačno razdruženost, in sicer pomožnika *biti* ter deležniškega jedra *zaleteti se*. V primerjavi z besednorednimi danostmi slovenskega knjižnega jezika lahko opazimo drugačno postavitvev oz. položaj enot v zgradbi. Če se za trenutek vrnemo h klasični stavčni zgradbi, kakršno poznamo v knjižnem jeziku, vidimo, da ima tudi v

⁵³ Na takšno odločitev lahko vpliva šele poznejša govorčeva ugotovitev/opazka, da določenih zadev ni pojasnil dovolj natančno, zaradi česar jih pozneje dopolni.

⁵⁴ Pri tem si lahko pomagamo s posnetki, kjer so slišne intonacije govorca. Sklepamo, da so posebni poudarki narejeni že z bolj glasno in na ta način poudarjeno izgovorjavo posameznih besed, npr. v 28. primeru je govorka samostalniško jedro (*ene*) *stvari* izgovorila razburjeno, z visoko intonacijo in ga z dvojno ponovitvijo kar dvakrat izpostavila, pri čemer je drugič kot manj izpostavljeno informacijo dodala lastnostni pridevnik *konkreten* v vlogi dodanega desnega prilastka.

⁵⁵ Razlika je le v tem, da je v 29. primeru uporabljena naslonska oblika glagola *biti so*, v 30. primeru pa *smo*.

tem primeru povedek osrednjo vlogo, vendar je razdružen in je najprej izrečen samo pomožni glagol *biti*, ki mu sledi predmet, šele nato pa deležniško jedro. Verjetno je govorec uporabil razdruženo obliko deležnika, ker je želel izpostaviti, da se je pes zgolj zaletel v punčko in je ni ugriznil, s čimer je večji poudarek dal dejanju kakor predmetu.

Členitev po aktualnosti ima zelo močno in pomembno vlogo tudi v govorjenem jeziku, le da to vlogo – v nasprotju s pisnim jezikom – opravljajo tudi druga sredstva, npr. prozodija. Natančneje in obširneje je spoznanja o besednem redu v slovenskem jeziku nadgradil Jože Toporišič, najbolj podrobno v četrti izdaji svoje Slovenske slovnice (2000). Kljub temu pa je v njej ohranil besedilni zgled (ponovno) umetnostnega besedila,⁵⁶ ki ga je analiziral že Breznik (Zuljan Kumar 2008: 124–125). Zato so za analizo govorjenih besedil in značilnosti besednega reda v njih nujno potrebni govorni korpusi.

Toporišič (2004: 667) je v Slovenski slovnici v uvodu podpoglavja o besednem in stavčnem redu zapisal: »Besede, besedne zveze, stavčni členi in stavki si v sporočilu sledijo po določenem zaporedju. To uravnavajo sorazmerno zelo natančna pravila. Jezikovni čut nam takoj pove, če jih kdo krši, in v mnogih primerih zlahka pokažemo, kako je prav ali bolj navadno.« V tem odstavku se pravzaprav nahaja ključ za rešitev ne samo vprašanja o besednem redu v (spontanem) govorjenem jeziku, temveč tudi o njegovih značilnostih nasploh. Pravila besednega reda pisnega jezika so zakodirana, ker so normirana. Vseeno pa ima tudi govorjeni jezik svoja pravila, ki pa niso tako toga, so bolj ohlapna na ravni strukture, saj besedni red ves čas podpira prozodija. Zato je pisni jezik v smislu prozodije, mimike in gestike v primerjavi z govorjenim nekoliko »osiromašen«, omenjeni primanjkljaj pa nadomešča z navidez določenimi strukturnimi pravili. Vendar tudi literarni jezik odstopa od besednorednih pravil pisnega jezika, o čemer bomo več povedali v nadaljevanju naloge. Knjižni jezik in normativna slovnica nam pri raziskovanju spontane govornice lahko pomenita oporo, saj v relaciji z njima ugotavljamo, kako samosvoj in poseben, neukrotljiv je govorjeni jezik, ki je še najbolj živa oblika jezika, nikakor pa nas ne smeta omejevati in/ali nam zoževati raziskovalnih horizontov.

3.2.1.2 Elipsa

Elipsa kot jezikovno sredstvo je predmet številnih lingvističnih razprav, znotraj katerih je različno razumljena in predstavljena. V grobem bi lahko govorili o dveh skrajnih polih razumevanja elipse: strukturalizem pravi, da elipsa v jeziku obstaja, medtem ko bolj

⁵⁶ Trdinove *Rajske ptice*.

pragmatičen pol trdi, da elipsa sploh ne obstaja, saj je poved v vsakem primeru še vedno razumljiva in sporočilna, zato ji pravzaprav sploh nič ni odvzeto. Ker gre vendarle za kompleksno vprašanje, najbrž tudi odgovor ni prav tako preprost.

Termin *elipsa* pomeni izpust oz. izpustnost, od koder izhaja, da je njena temeljna značilnost izpust, izbris ali preprosto zamolčanje določene informacije v besedilu (Unuk 2011: 110). Poznamo več različnih tipov elips; izmed vseh sta bili najpogosteje predmet raziskovalnega preučevanja t. i. *vrziljenje* in *glagolska elipsa*. Vrziljenje je pojav, kadar v neki strukturi manjka glagol,⁵⁷ ki naj bi se zaradi identičnosti ponovil dvakrat, zato je smiselno in mogoče, da ga pri drugem ponavljanju izpustimo. Glagolska elipsa pa je neka vrsta anafore, pri kateri se sklicujemo na poprejšnje v govorjenju. Pri njej je za razliko od vrziljenja cilj izpuščeni glagolski izraz, medtem ko pri vrziljenju ni nujno izraz, lahko je celo stavek (prav tam, 111–112). Krajnc Ivič in Žele (2012: 338) ločujeta besedilno elipso po stavčnočlenskih merilih na: elipso v povedku, elipso v imenskem delu in stavčno elipso. V zvezi z govorjenim jezikom ugotavljata, da imajo spontano govorjena besedila posebno vrsto situacijske elipse, ki je zaradi nesistemske govora tudi sama nesistemska. Vendar tudi sistemska elipsa lahko postane nesistemska, če postavi pod vprašaj enumnost besedilnega sporočila (prav tam: 339). Wilson (2000: 18, 90) govori o 3 vrstah elipse: iz situacijskega konteksta, kontekstualni in potencialni. Smolej (2007: 86) jih opredeli kot strukturne vrzeli, ki se lahko nanašajo na: izpuščene elemente, ki jih lahko zapolnimo s pomočjo jezikovnega konteksta; druge potencialne skladijske oblike in situacijski kontekst. Podobno kot Unuk (2011) pravi, da so najpogostejše prav eliptične strukture povedka,⁵⁸ ob čemer se v prispevku natančneje ukvarja z analizo metabesedilnih vlog posameznih eliptičnih struktur (prav tam 69–78).

V nalogi raziskujemo samo elipso zgolj v okviru tvorjenja govorjenega diskurza. Znotraj spontanega govora kot našega raziskovalnega področja jo vidimo kot jezikovno sredstvo, ki skrbi za kohezijo besedila in navadno ponovi tako strukturo kot vsebino, ob čemer izpusti določene elemente. Tovrstni izpusti so za sprejemnika povsem pričakovani in jih navadno niti ne zazna; pri tem sta zelo pomembna govorčeva in sogovorčeva mentalna svetova ter konkretno sobesedilo, kajti informacije prikličemo iz sobesedila ali iz našega mentalnega sveta ter na ta način zapolnimo prazna mesta v besedilu, ki so jih vanj vnesle elipse. Upoštevajoč sobesedilo oz. kar je do tedaj že povedal, govorec točno ve, katere elemente lahko izpusti, da bo ostala njegova pripoved za sogovornika/poslušalcavsebinsko še vedno

⁵⁷ Izpust glagola je obvezen, lahko pa manjka še kaj drugega.

⁵⁸ Te so lahko delno brezpovedkove ali povsem brezpovedkove.

razumljiva in ne pretirano okrnjena.⁵⁹Z njeno rabo prispeva predvsem k jezikovni ekonomičnosti in učinkovitosti.

3.2.1.2.1 Elipsa leksemsko izraženega osebk

Primeri:

32. B16: Ja, ampak je bla pa **trdna**, nikdar ni bla bolj trdna ko tákrat, ko so deske ble podložene.

V navedenem primeru je govorka uporabila kontekstualno elipso, saj je njena pripoved temeljila na iskanju postelje, ki jo je v besedilu prej že večkrat omenila in zato verjetno na tem mestu leksemsko izpustila. Možno pa je, da je želela z izpustom leksemsko izraženega osebk poudariti njegovo lastnost, kar je vidno že v nadaljevanju, ko je ponovila, da (postelja) ni bila še nikoli tako *trdna* kot takrat.

33. B22: In je enga magnetka v drugega magnetka prestavlala. In to je vse **tist nek {ee}** kazu. In je rekla kok mam holesterola, kok mam unga /.../.

Drugače je v 33. primeru, kjer govorka ni našla ustrezne besede, s katero bi osebek izrazila leksemsko oz. ga pravilno poimenovala, zato ga je izrazila morfemsko, torej gre za kataforo. Predvidevamo, da je imela težave pri iskanju izraza zato, ker gre za določeno strokovno področje, ki ga njen mentalni svet ne pozna. Da je imela pri iskanju izraza res težave, kaže tudi izbira metabesedilnega elementa *ee*, s katerim je priročno zapolnila luknjo v mentalnem svetu in posledično v svoji jezikovni strukturi. Torej je elipsa leksemsko izraženega osebk lahko tudi posledica pomanjkanja védenja oz. besed v našem mentalnem slovarju.

34. B17: Dej da ti povem ... Mene **jeena**, že ..., pardon (O: *opraviči se, ker se mu je spahnilo*), mogoč že pred desetem letom nazaj, mogoč, mogoč ... Ko smo na britofi bli za prvi november, **pa prav**: »Pa je to hudu, ne, da ...,« pač, mlajš ko jaz, ne, ampak mi smo se še poznala iz osnovne šole.

Govorec B17 je sicer uporabil nedoločni člen *ena* in s tem nakazal, da govori o ženski osebi, vendar ni povedal, kdo je ta oseba. Dogodek je časovno (*že pred desetem letom nazaj; za prvi november*) in krajevno (*ko smo bli na britofi*) umestil, osebek pa je izrazil zgolj morfemsko, ker se mu sprva informacija o osebi ni zdela tako pomembna, temveč je v ospredje postavil

⁵⁹ Nekoliko slabše lahko predvidi edino širino sogovorčevega mentalnega sveta.

okolščine dogodka, podobno je tudi hitro prešel k citatu, s čimer je poudaril samo vsebino. Pozneje je vseeno povedal še nekaj podatkov o tej osebi, a je še vedno ni poimenoval.

35. B7: Mi smo sijal pšenico, samo to smo mel za praznike. Drugač smo pa samo koruzni kruh jedel. Samo kruh. Po tri **je spekla** na teden, v krušni peči, vlki. A fini je bil, ne, zdej pa ko jemo koruznega, ker belga ne morem.

Tudi v 35. primeru lahko vidimo, da je govorec izpustil leksemsko izražen osebek, ki pa ga niti nikjer v besedilu (prej oz. potem) ni omenil, temveč je ostal samo morfemsko izražen. Gre za potencialno elipso, kjer si vseeno predstavljamo, o kom je najbrž govoril. Namreč govorec je starejši, pripovedoval pa je o življenju nekoč in svojih mladostniških letih. Pri govorjenih besedilih moramo za analizo upoštevati celoten kontekst, zato je izvrstno, če imamo sami možnost udeležbe v pogovoru, saj le tako lahko poznamo vse okoliščine pogovora, kamor sodi tudi samo poznavanje govorca. Tako vemo, da gospod ne zna kuhati in ker je govoril o času, ko je živel še skupaj s starši, je razumljivo, da je njegova mama pekla kruh. Elipsopleksemsko izraženega osebk je torej uporabil iz preprostega razloga: ker se mu zdi tako samoumevno, da v družini kuha in peče mati, je – ravno obratno kot prejšnji govorci – leksemsko izražen osebek izpustil zaradi njegove nepomembnosti, s čimer je obenem označil tudi svoj odnos do vsebine.

36. B8: Sanja: Ka pa je z vami?

I: Padla sem. Zdaj pa zato pa nosim očale, da to vsak ne vidi. Pa tud mi **je reku** da se na sünce ne smem, zato grem zdej samo tülko, da bom ružam vodo premenila v vazi pa malo zalila pa grem nazaj. Ne smem na sonci biti, ne smem televizije gledat, ne smem čitat neč ne, {em} ...

Govorka je v 36. primeru želela vsebino ravno izpostaviti, zato je leksemsko izražen osebek (zdravnika) izpustila. Bolj se je osredotočila na vsebino (napotek), kar ji je le-ta povedal oz. bolj prepovedal, saj jo je to v tistem trenutku motilo in oviralo pri vsakdanjih navadah.

37. B21: In, vglavnem, kak sem iz Kočevja pršu ven ,... bla je nedelja, vikend, mal prometa.

Pijan, sred popoldneva, **nek**, ono to to res nisem v življenju vidu tko avto, da gre po cesti. To **je pelu**, veš, ne ono levo desno, ampak čist na na skrajni uni rob cestišča in nazaj. Ampak **pilotiral je**, samo vedno **je šel** do makedama in že **zapel** z gumo za- za une kamenčke in mislim, da **ga je** to pol, da **gapremaga**, da **gre** nazaj.

Vzadnjemprimeru je govorec B21 pripoved temeljil na opisu nenavadnega dogodka, ki se je zgodil na cesti, ko je pred leti vozil za pijanim voznikom. V pripovedi je večino časa govoril o osebkju (pijanemu vozniku in njegovi vožnji), vendar ga je vse do konca izpovedi leksemsko izpuščal ter predstavljal zgolj morfemsko oz. njegove lastnosti (*pijan, nek*) in dejanja (*je pelu, pilotiral je, je šel in že zapel z gumo*). Sicer je v predmetu uporabljal osebni zaimsek *on* (*njega*), vendar na način, kot da bi sogovorec vedel, o kom natanko govori. B21 ima 2.651 znakov, leksemsko izražen osebek (*gospod*) pa se pojavi šele pri 2.027 znakih. Govorec je celo sam povedal, da česa takega na cesti do sedaj še ni videl, torej je z izpostavljanjem glagolov ter izpustom leksemsko izraženega osebkja nedvomno želel označiti svoj odnos do vsebine, jo obenem tudi poudariti, saj je šlo za pripoved o nevsakdanjem dogodku in s tem besedilni svet čim bolj približati poslušalcu, da bi se le-ta lahko čim bolj vživel v pripoved in si predstavljal, kaj se je takrat dogajalo na cesti. Slednje je mogoče opaziti tudi glede na govorčevo pogosto uporabo (dramatičnega) sedanjika namesto preteklika. Potemtakem je elipsa leksemsko izraženega osebkja z dramatičnim osredotočenjem na njegova dejanja tudi v funkciji ustvarjanja napetosti pripovedi.

38. B19: Sanja: Ja, ka si pa mel to s policijo?

F: Pretep.

Sanja: {*Aja?*}

F: **Je bil** v komi 14 dni.

Sanja: Pa to en, ko ga poznaš?

F: Ne. Ampak takrat, ne vem, nikol, kok bi reku, vtrgal se mi je. Živc mi je poču, jst tud če bi se hotu ustavn, se ne bi mogu. Mene so ..., štirje so me stran vlekli **od njega**, so me spravl stran pa pomiril.

Zelo podobno je uporabil elipso leksemsko izraženega osebkja tudi govorec B19, ki ga je prav tako izpustil od samega začetka, ko ga je ves čas izražal zgolj morfemsko, kar pomeni, da ne gre za potencialno elipso, obenem pa je to tipična katafora. Vendar je v tem besedilu govorec dal večji poudarek sebi oz. svoji reakciji, leksemsko izražen osebek pa je najbrž izpustil zato, ker se mu za samo pripoved ni zdelo pomembno, da bi izpostavljaj, kdo je bil fant, ki ga je izzival in povzročil pretep, saj ga niti on ni poznal, kaj šele sogovorka. Tako kot govorec v prejšnjem besedilu, je tudi on v nadaljevanju uporabil osebni zaimsek *on* (*njega*) v vlogi predmeta. V tem smislu je z izpustom napovedal vsebino, saj je najprej izpostavil

posledico pretepa (*Je bil v komi 14 dni.*), šele nato pa je začel pripovedovati o vzrokih za nastanek pretepa in kazni, ki jo je zaradi tega dobil.

3.2.1.2.2 Elipsa povedka

Primeri elipse povedka:

39. B22: N: Sam to ko so rekl, ne, kok ti pomaga, da te odpira. Jst sem vse živo probala **pa nč mi ne.**

Sanja: {*Aja?*}

N: {*A-a*}, nič nič nič. Pač, jst to jem, pojem, drugač pa ne, **mene to ne ...** Tak da {*a-a*}.

40. B6: M: To je tist. Pa ..., menda **bomo mu klimo dal.** Za gretje, veš.

Sanja: {*Aha,*} za gretje.

M: Ja, to je najcenej varianta. Zdej pa da bi ..., radiator mu je crknu. Je na elektriko, veš, in ga je pokle, nekaj ga je hotu prestavt, ker ga je zeblo v nüge, veš, in je gotof, pokle več ni delal, ne. Tak da smo pa mnde zdej rekl, da **bi mnde kar klimo**, ne, veš, eno tako ko greje in ko hladi.

Primeri 39 in 40 vsebujeta eno izmed najpogostejših eliptičnih struktur. Govorka B22 je že takoj uporabila povedka (*pomaga, odpira*), ki ju je pozneje izpustila, da se ne bi ponavljala. Sicer je uporabila tudi elipso osebka (*slive*), ki ga je prav tako predhodno omenila. Enako je storila tudi govorka B6, ki je najprej uporabila poln povedek (*bomo dal*), v nadaljevanju pa je ohranila zgolj pomožno obliko glagola *bitiv* pogojnem naklonu (*bi*) in deležnik (*dal*) izpustila. Sogovorec v takem primeru izhaja in sklepa iz konteksta.

41. B1: Šla je, šla je po cesti in **jo je, baš z gobcom.** No, ni je ugriznu, zato ker je samo od enga zoba blo, on se je samo zaletu, A= ker ni vgriznu. =A

Včasih se v spontanem govoru zgodi ravno obratno. Tako je govorec B1 najprej izpustil povedek (*ugriznil*), ki ga predhodno ni uporabil, temveč ga je izrekel naknadno. Verjetno ga je sprva izpustil zato, ker se mu niti ni zdel najbolj primeren, kajti tudi sam je v nadaljevanju dvakrat ponovil, da pes deklice ni ugriznil, ampak jo je samo z zobom oplazil. Izpust povedka v takih primerih je posledica kognitivnega iskanja boljšega izraza ali zavedanja, da izraz, ki ga imamo v trenutku govorjenja v mislih, pomensko ne ustreza tistemu, kar pravzaprav želimo povedati.

42. B16: Cela **spalnca ogromna**, pojstla dva metra krat dva metra, nočne omarce pa omara mislim da petdelna pa ..., una, {ee} kok se že reče, no, {ee}, ko maš špegu pa ... {em} ...
43. B22: In, in mi je una rekla, da **ne čokolade, da nič sadja**, {em} ...
44. B19: {Em,} ta prvo jst sm si kupu avto takrat, ne, pa sem dal velik za avto, ne, in **lep avto**, jst sem bil ..., da rečem zaljubljen v njega, ne.

Pogosta funkcija eliptičnih struktur je izpostavitve vsebine. Takšni so zgornji trije primeri, kjer so govorniki poleg poudarka same vsebine izpostavili tudi svoj čustven odnos do nje – govorka B16 in govorec B19 izredno pozitivno (*spalnca ogromna, lep avto*), govorka B22 pa negativno presenečenje, da po navodilih z bioresonance ne sme jesti niti čokolade niti sadja.

45. B14: In res, jst čakam napotnico za IPP {ee} prleti **ona men**: »Vete ka, vi pojte na IPP, če bodo dal zeleno luč, da je z vami vse vred, vi grete kr rodit.« {HH}

Prav tako je ena izmed možnih vlog elipse tudi posredovanje poročanega govora. V B14 je govorka uporabila (polno) elipso povedka v spremnem stavku premege govora, kar že Smolej (2007: 72) ugotavlja, da je ena izmed osrednjih značilnosti spontano govorjenih besedil, ki v nasprotju s spremnim stavkom premege govora v knjižnem jeziku, saj le-ta ne predivdeva izpusta glagola rekanja ali mišljenja. Govorka je v danem primeru uporabila polno elipso povedka, s čimer je dodatno poudarila vsebino in svoj čustven odziv – presenečenje, ko ji je ginekologinja povedala, da bo verjetno še isti dan rodila.

46. B12: Pa je dal prevest, potem mu je pa en kolega tam, v avstrijščino to dal pa je reku:»To pa sploh ni nič, to pa sploh ni nič, to je pa grozota.« Ker ni bil šolan človek, ne. **On je tam kr nekej**. Potem je pa vzel on pa je tiste besede popravu, da je šel v avstrijščino ne, tak da na koncu je mel diplomo zelo dobro (O: *poudarjeno*).
47. B8: I: Sem se pa zadela i tako s celega pala, ne vem, da **se nisem nikoder drugod** ... No, tule **sem se pa** in po koleni **sem se malo** pa to me neč, tu me ne boli neč, tu mi ni neč, tu me neč ne boli, té **sem se malo** na to koleno, tu pa tako glava pa tako sem misnla da /.../ Zdej mi je še na to stran šlo pa **se nisem tle nič na to stran**, samo nekak sem pala glih taku na glavo, ne.

V obeh primerih sta govorki uporabili delno elipso povedka, saj sta ohranili povedni sedanjik pomožnega glagola *biti* (*je, sem*), izpustili pa deležniško obliko glagola *delati* in *udariti*. Obe

govori sta z eliptičnimi strukturami izpostavili vsebino (govorka B12 je poudarila, da človek, ki je prevajal v avstrijščino, ni opravil dobrega dela; govorka B8 pa je s številnimi izpusti nenehno izpostavljala, da je imela srečo, ker se je pri hudem padcu čisto malo udarila in se ni močneje poškodovala.

3.2.1.2.3 Elipsa predmeta

Primeri elipse predmeta:

48. B9: Sanja: Žulje?

R: Ne, neč, fala bogi. Neč, jemu ene **stare**, mislim **stare, tiste, une**, ko že mam, **pohodniške**, tak da je blo dobro.

Opazovanje elips v spontanem govoru nam pokaže, kako pomembno je upoštevanje konteksta. Zato smo v 48. primeru prikazali izsek dvogovora iz B9, ki prikazuje tipično spontano govorno situacijo. Sogovorka je govorcu zastavila vprašanje z elipso povedka, on pa ji je z enako strukturo – torej brez povedka – odgovoril nazaj. V nadaljevanju je uporabil več pridevnikov in kazalnih zaimkov, izpustil pa je predmet, saj se je bolj osredotočil na popravek prvotnega izraza, ko je rekel, da je imel *stare, tiste, une* (čevlje), pozneje pa je skušal pojasniti, da niso tako stari, saj jih je že nosil in tako ni dobil žuljev zaradi novih čevljev. Dodal je tudi vrsto čevljev (*pohodniške*), s čimer je na nek način v tej strukturi vlogo predmeta prevzel pridevnik, ki se je v bistvu posamostalil. Iz tega primera nazorno vidimo, kako na tvorjenje govornega besedila vpliva vrsta dejavnikov, med drugim tudi sogovorec, ki lahko s svojo strukturo vpliva na govorčevu.

49. B17: In pa se to pogovarja pa sem pa ke pa prav una: »Ja, kakšno smrt bi si pa ti želu?« Pa sem reku: »Veš kaj, če ti čist po pravici povem raj bi vidu da na kašni **mladi** krepnem gor,« ne. /.../ Na kakšni **lepi, na mladi**, vidiš, glih taku ko je blo takrat, s kod je bla, z Novga mesta una?

Govorec B17 je v zadnjem primeru dvakrat izpustil predmet, pri čemer je nadaljevanju pripovedi isti pridevnik (*mladi*) še enkrat uporabil, dodal pa mu je še enega (*lepi*). S tem je dal bistveno večji poudarek sami lastnosti, zato je izpustil predmet, na nek način pa je pridevnika že nekoliko posamostalil, zato niti ne pogrešamo informacije o predmetu, saj vemo oziroma si lahko predstavljamo, o kom je govoril.

Tudi elipse predmeta opravljajo podobne vloge kot elipse leksemsko izraženega osebka in povedka, ki smo jih že obravnavali. Splošno bi lahko rekli, daso govorci:

- z navajanjem zgolj lastnosti predmeta izpostavljali vsebino in označili svoj odnos do nje;⁶⁰
- njihove lastnosti rabili že tako ustaljeno, da so jih razumeli kot neke vrste posamostaljene pridevnike;⁶¹
- jih uporabljali, ko so v svojem mentalnem slovarju iskali ali niso našli ustrezne besede/izraza;⁶²
- ko so predmet predhodno že omenili in so se zato z njimi izognili nenehnemu ponavljanju.⁶³

Sicer je govorec v naslednjem primeru poleg predmeta izpustil tudi povedek, a smo primer zaradi celotnega konteksta vendarle enotno umestili med obravnavo elipse predmeta in ga nismo razdružili na dva ali več delov.

50. B1: P: Peso je priden?

Sanja: Ja, je, zlo je dober, on je tak srček.

P: Pravilno. Mi smo pa **našga** mogli **dat**, {ee} ...

Sanja: {Aja?}

P: **Unga**{HH} ko ni neč vedu, mislim, ne, ko ni neč vidu {ee}**borderkoli**ja.⁶⁴

Sanja: {Aha.} Ja, sej vem, ko ste razlagal, ja ja ...

P: Ja ja ja. Sej smo bli kle. Mislim, da **sta se** (G:kaže na psa v kotu pokopališča) {ee} ...

Sanja: {Aja,} točno, ja. Enkrat sta se tud **vohljala**, ja.

Pogovor med govorcema je potekal zelo hitro, ker pa sta govorila o psih, o katerih imata oba veliko znanja, sta se tudi njuna mentalna slovarja v tem smislu prekrivala ter dopolnjevala. Ko je govorec (P) najprej uporabil strukturo *našga mogli dat* in se mu je zataknilo (*ee*), se je sogovorka hitro in presenečeno odzvala (*aja?*). Govorec ji je namreč želel sporočiti, da so morali psa evtanazirati, kar ga je čustveno prizadelo in zato je izbiral ustrezen izraz, govorka pa je takoj prepoznala sporočilo in njegovo čustveno blokado ter se tako hitro odzvala, da je lahko kar nadaljeval s pripovedjo. Ker je imel govorec dva psa, je menil, da mora pojasniti, katerega psa so uspavali, zato je predhodno povedano (*našga*) dopolnil (*unga, ko ni neč vedu*,

⁶⁰ Primer B16: Ja in pol ga nisem dobila skor dol s sedežne. Ampak majo pa res **svetovne**, veš kake majo spalnice, iz polnga lesa pa bi reku da je neki ful drago /.../.

⁶¹ Primer B21: Tam je ostal spat, no mi smo zdiktilal njegovo **telefo-** oziroma **registrsko** tko da pol kasnej so ga našli.

⁶² Primer B22: In je rekla kok mam holesterola, kok mam unga, ampak jst sem vedla, da je to vse prav, zarad tega ker sem bla pred dva mesca, en mesec pa pol nazaj pa na {ee} pač, niso, tok še nisi stara, po tridesetem ti pošlejo preventivni pregled **rizične** {ee} ne vem ka, A= če maš kakšne bolezni in so mi vse to nardil, in sem ..., ej, isto mi je povedla.

⁶³ Primer B2: Ampak veš kak, koker španijel ma spodi kratko dlako pa pol še **dolgo**, ne.

⁶⁴ Gre za ime pasme psa z uradnim nazivom *border collie*.

mislím, ne, ko ni neč vidu {ee} borderkolija). Potem je zopet uporabil delno elipso povedka (*mislím, da sta se {ee} ...*) in iskal ustrezen izraz, a ga je govorka ponovno prehitela (*Enkrat sta se tud vohljala, ja.*). Govorec je skozi celotno besedilo pogosto uporabljal metabesedilne elemente, kot je recimo *ee*, in s tem pridobival na času, posledica take miselne neorganizacije so tudi številne elipse, ki pa jih je sogovorka pogosto kar sama zapolnila in na ta način govorcju olajšala posamezne situacije, kadar ni uspel najti ustreznega izraza.

3.2.1.2.4. Sklep

Po pregledu smo ugotovili, da je večina govorcev v naših besedilih uporabila elipso, in sicer vsaj eno izmed treh vrst elips: povedka, leksemsko izraženega osebkja in predmeta. Pri analizi posameznih konkretnih primerov se moramo vselej zavedati, da gre zgolj za možne zapolnitve izpustov in posledično tudi možno razumevanje posameznih metabesedilnih vlog, ki jih opravljajo, nikakor pa to ni dokončno zapolnjevanje in edina možna interpretacija. Na podlagi opravljene analize elips v naših besedilih zagovarjamo stališče, da lahko govorimo o elipsi samó strukturno, na ravni pragmatike oz. pomena pa ne, kajti kljub izpuščenim elementom je besedilo še vedno povsem razumljivo in zatorej z vidika pomena ni nobenega izpusta. Če naredimo hitro vzporednico s knjižnim jezikom, pa hitro opazimo, da na ravni strukture nedvomno lahko govorimo o elipsi. Sicer je elipsa prisotna tudi v literaturi, sploh v poeziji, kjer je hotena. V okviru literarne teorije izhajajo iz grškega poimenovanja *elleipsis*, ki pomeni izpuščanje kakega stavčnega člana ali tudi celega stavka, vendar si ga lahko sami dopolnimo. Primer iz literature je izvorno ljudski pregovor (z vsebovano elipso) »Ti očeta do praga, sin tebe čez prag.« Kot motiv sta ga v leposlovju uporabila Janko Kersnik v svoji črtici *Mačkova očeta* in Josip Vošnjak v istoimenski povesti *Ti očeta do praga, sin tebe čez prag* (: Podjed 2010: 117).

3.2.1.3 Metabesedilni elementi

Med vsemi skladenjskimi značilnostmi govorenega diskurza ostaja največ teoretičnih razhajanj na področju metabesedilnih elementov. Razhajanja so bolj v poimenovanju izrazov⁶⁵ kakor v njihovem pojmovanju oz. razumevanju.⁶⁶

Mojca Schlamberger Brezar (2007: 21–32) uporablja pojem *povezovallec*,⁶⁷ ki izhaja iz angleškega termina *connectorter* se pri nas sloveni tudi kot kontektor in povezovalnik

⁶⁵ Kot so npr. naslednja poimenovanja: besedilni povezovalci (Smolej 2004), diskurzni označevalci (Krajnc 2004), konektorji (Gorjanc 1998), povezovalci v diskurzu (Schlamberger Brezar 1998).

⁶⁶ V nalogi na kratko predstavljamo nekaj pomembnejših razprav slovenskih jezikoslovc s tega področja, ki so v njih izhajale predvsem iz tujih avtorjev (kot so Levinson, Fraser, Halliday).

(Gorjanc 1998; Schlamberger Brezar 1998 v Schlamberger Brezar 2007: 21). Znotraj jezikoslovja jih je med prvimi omenjal Hariss (1970) v 70. letih prejšnjega stoletja, ko jih je skladijsko razložil kot priredne, podredne in primerjalne veznike. Zanimanje zanje se je v okviru pragmatičnega jezikoslovja v 80. letih prejšnjega stoletja še povečalo. Avtorica v svojem prispevku obdrži poimenovanje *povezovalce*, vendar opozarja, da mu moramo določiti področje delovanja. Pri tem izhaja iz Slovenske slovnice (2000), ki ločuje med vezniki in vezniškimi besedami.⁶⁸Zatorej, pravi Schlamberger Brezar (2007: 23), sta tako veznik kot vezniška beseda pojma iz skladijske analize, medtem ko je povezovalce razumljen kot nosilec informacij iz konteksta, torej je definiran pragmatično. V njegovi vlogi se znajdejo vezniki, členki, prislovi in prislovne besedne zveze, zato med povezovalce nikakor ne moremo uvrščati zgolj veznikov, ki so kot besedna vrsta sestavljeni homogeno samo iz prirednih in podrednih veznikov. Avtorica v članku posebej opozarja na podredne veznike, ki uvajajo predmetni ali osebkov odvisnik – to so v slovenščini vezniki *če, da, ko*; njih ne obravnavamo kot povezovalce. Med najpogostejšimi povezovalci v slovenščini navaja (prav tam: 29) *ja, hm, poglejte, torej* ipd., med drugim tudi *premore*, ki so zaznamovani s tišino oz. zaznamovalcem okrevanja (*mmm*).

V tem kontekstu se zdi pomembna zlasti njena ugotovitev o dvojni vlogi povezovalcev v govorjenem diskurzu, ki »na eni strani delujejo kot zaznamovalci strukturacije diskurza, ki v govor vnašajo koherenco in kohezijo, hkrati pa izražajo govorčev odnos do povedanega in služijo kot navodila za interpretacijo (prav tam: 31).

Darinka Verdonik (2007: 38) razpravlja o *diskurzivnih označevalcih*. Bolj natančno se posveti dosedanjim teoretičnim raziskavam oz. analizam diskurzov, ki so zajemale elemente, katere ona umešča mednje. O označevalcih govori zato, ker jih (po Levinsonu 1983) razume kot besede in besedne zveze, ki označujejo razmerje med izjavo in prejšnjim diskurzom. Avtorica po kratkem pregledu slovenskih in tujih raziskav diskurzivnih označevalcev povzame, da lahko iz predstavljenega ugotovimo, da pravzaprav sploh nimamo splošno sprejete definicije diskurzivnih označevalcev – kot jih ona imenuje – in tudi enotnega mnenja teoretikov o tem, kateri izrazi sodijo mednje.⁶⁹Potemtakem lahko določen izraz po nekaterih definicijah

⁶⁷ Povezovalci so sicer le ena izmed skupin metabesedilnih elementov, torej ne gre za sinonim metabesedilnih elementov.

⁶⁸ Veznik je definiran ožje kot »besedna vrsta za izražanje razmerij besedami ali stavki« (Toporišič 2004: 110). V definiciji so zajeta tako priredna kot podredna razmerja med besedami oz. stavki. Vezniška beseda pa je pojmovana širše, saj zajema veznike, oziralne in vprašalne zaimke ter nekatere členke (prav tam: 426).

⁶⁹ K temu lahko dodamo, da ni niti splošno sprejetega poimenovanja, ki bi ga kot krovno, univerzalno poimenovanje teh izrazov uporabljali vsi teoretiki.

umeščamo med diskurzne označevalce, po drugih pa ne. Po Schourupu (1999 v Verdonik 2007: 45) skuša vendarle predstaviti nekatere lastnosti diskurzni označevalcev, ki so splošno sprejete, kot so naslednje:

- a) Njihova temeljna skupna lastnost je povezovalnost, saj označujejo razmerja med izjavami in drugimi enotami diskurza, v katerem so uporabljeni.
- b) Druga skupna značilnost je sintaktična in semantična neobveznost. Sintaktična se kaže v možnosti njihove izločitve iz izjave, pri čemer sintaktično ne vplivamo nanjo, semantična pa s tem, da če jih odstranimo iz izjave, ostane semantično razmerje med dvema izjavama še vedno razvino, čeprav več ne eksplicitno pokazano. Vseeno jih nikakor ne smemo obravnavati kot nepotrebne, kajti njihova funkcija je vedno izločitev nezaželene interpretacije.
- c) Njihova skupna značilnost je tudi nevpilvanje na resničnost oz. neresničnost propozicije, izražene z izjavo, kar pomeni, da sami po sebi nimajo pomena (Schiffrin 1987: 328 v prav tam).

Verdonik (prav tam: 46) navaja, da so diskurzni označevalci besednovrstno navadno iz različnih kategorij, torej se v njihovi vlogi znajdejo vezniki (*in, toda, zato*), prislovi (*zdaj*), členki (*pravzaprav, ja, ne*), medmeti (*aha, aja*), glagoli (*glej, mislim, vidiš, veš*) ... V primerjavi s Schlamberger Brezar pri njej zaznamo še nekaj dodatnih besedilnih vrst, iz katerih lahko povezovalci v govorjenem jeziku izhajajo.

Mojca Smolej (2011: 87) govori o besedilnih povezovalcih oz. metabesedilnih elementih. Tako jih imenuje, ker jih razume kot »elemente z besedilno funkcijo, ki skrbijo predvsem za organizacijo besedila oz. za njegovo smiselno povezanost v celoto«. Omenja tudi njihovo drugo funkcijo, tj. medosebno funkcijo,⁷⁰ saj opravljajo tudi vlogo vzdrževanja stika s sogovorncem. Bolj kot drugi teoretiki jih poveže z besedilom, saj jih pojmuje tudi kot označevalce ali kazalce stopenj besedilne zgradbe. Pravzaprav avtorica za tovrstne izraze uporablja več različnih poimenovanj, ki se med seboj razlikujejo po funkciji, ki jo opravljajo.

V pričujoči nalogi smo se odločili za širše poimenovanje *metabesedilni elementi*,⁷¹ ki nam pomeni nadpomenko, katera zajema tako besedilne povezovalce kot konektorje diskurzni prvin. Torej na ta način – kljub njunim razlikam – ustvarja stično točko med besedilom in

⁷⁰ Lahko govorimo tudi o pragmatični funkciji.

⁷¹ S tem sledimo poimenovanju Mojce Smolej (2011).

diskurzom. V obeh primerih gre za jezikovne elemente, ki sotesno povezani s samim besedilom, saj ga povezujejo v koherentno celoto in omogočajo njegovo organizacijo. Na drugi strani pa navkljub njihovem neizražanju propozicijske vsebine v besedilu prispevajo tudi k diskurzu, saj imajo pomemben vpliv na odnos med tvorcem in prejemnikom; sogovorca oz. bralca vodijo skozi besedilo.

Predvidevamo, da bomo na tak način ustvarili skupino tovrstnih izrazov iz naših besedil, ki zanesljivo sodijo vanjo. Čeprav bi bila v okviru takšne razprave, ki temelji na analizi govornih narativnih besedil, nadvse primerna tudi analiza besedilnih povezovalcev, o katerih govori Smolej (prav tam), pri čemer imamo v mislih predvsem posamezne kazalce stopenj besedilne zgradbe, se bomo zaradi prostorske stiske tokrat osredotočili na analizo tistih metabesedilnih elementov, ki so v naših besedilih najbolj pogosto rabljeni.⁷² Analiza zajema najprej natančno prebiranje vseh posnetih narativnih besedil, in sicer s posebnim poudarkom na iskanju vsakega jezikovnega sredstva, ki bi se lahko pojavilo v vlogi metabesedilnega elementa bodisi z besedilno bodisi z medosebno funkcijo.

Po opravljenem pregledu besedil smo kot ponavljajoče v večini ali celo v vseh zaznali naslednje izraze,⁷³ ki jim bomo v nadaljevanju nekoliko bližje pogledali:

- em, ee, mhm;
- aja, aha
- ne vem;
- ne;
- ja;
- dobro,⁷⁴ v redu,⁷⁵ itak,⁷⁶, seveda, okej;
- no, ajde;⁷⁷
- v glavnem;
- v bistvu;
- (g)lej/veš;
- ej;

⁷² Vseeno pa se bomo v tem kontekstu dotaknili tudi tistih elementov, ki v besedilu opravljajo vlogo povezovalcev in na ta način skrbijo za organizacijo besedila.

⁷³ Ali po Smolej (2012: 88) tudi *signale*.

⁷⁴ V besedilih narečno *dober*, vendar pomensko ni mišljen kot lastnostni pridevnik *dober*.

⁷⁵ V besedilih narečno *vredi*.

⁷⁶ Čeprav ima lahko več pomenov, ga zaradi določene pomenske sorodnosti umeščamo v skupno kategorijo z *v redu*, *dobro*, *seveda*, *okej*.

⁷⁷ V besedilih je uporabljen v tej obliki. Najbrž so govorniki izhajali iz hrvaškega izraza *hajde*, ki bi ga lahko v tem kontekstu – upoštevajoč pomen – slovenili tudi kot *no*.

- zdej;
- mislim;
- zastopiš, razumeš;
- tko da;⁷⁸
- pol pa, in pol, in (tko), pa (tko).

Čeprav ga med njimi ne bomo posebej obravnavali, je vsekakor potrebno omeniti tudi po Smolej (2012: 108) imenovan *zvalniški signal*. Njegova vloga ni klic sprejemnika, temveč opozarjanje na pomembnost same informacije. V naših besedilih opravlja tovrstno vlogo v dveh besedilih osebno lastno ime.

Primeri:

51. B22: Pol pa pol pa še o mojmu karakterju, **Sanja** ..., jst nisem mogla verjet!

52. B23: Ej, **Sanja**, neki ti morem povedat.

V 51. primeru je govorka takoj za osebnim lastnim imenom vzkliknila že s tem izrazila izredno vznemirjenost ki jo je čutila v trenutku, o katerem je pripovedovala. Nekoliko drugače je v 52. primeru, kjer je govorka uporabila *zvalniški signal* takoj na začetku svoje pripovedi, in sicer za metabesedilnim elementom *ej*, ki na tem mestu nastopa v vlogi kazalca začetka. Čeprav gre za drugačen položaj, tudi tu čutimo govorkino čustveno vzhičenost in tokrat tudi skrivnostnost, s katero skuša na začetku napovedi pritegniti sogovorkin interes.

3.2.1.3.1 Ee, em, mhm

Skupina elementov, ki so smo jih v besedilih zapisani v oglatem oklepaju kot so {*ee*}, {*em*} in {*mhm*}, je posebna, saj vsebuje »sredstva«, ki so lastna samo (spontanemu) govornemu jeziku. Nekateri jim pravijo tudi *mašila*,⁷⁹ kakor jih tudi imenujejo v navodilih za transkribiranje pogovorov (Ministrstvo za šolstvo in in šport RS 2010: 1). Toda nam se zdi poimenovanje ter navsezadnje tudi razumevanje teh (in drugih metabesedilnih) elementov kot *mašil* neustrezno ali vsaj površno,⁸⁰ saj njihova funkcija ni samo zapolnitev premorov v govoru (prav tam: 4), temveč je večplastna – lahko jih uporabimo tudi iz drugih razlogov. Tovrstna jezikovna sredstva lahko poimenujemo tudi kot govorne signale, ki jih

⁷⁸ In v istem pomenu tudi *tak da*.

⁷⁹ Vsakodnevno lahko zasledimo, da sodijo sem tudi drugi metabesedilni elementi, ki smo jih v nalogi navedli; najpogosteje recimo *ne*.

⁸⁰ Izjema so primeri, ko so ti isti elementi lahko uporabljeni kot avtomatizmi. Takrat so pomensko res prazni in ne služijo vzpostavitvi komunikacije med govorcema, zato je bi jih takrat lahko enačili z *mašili*.

Smolej (2012: 88–110) deli na kontativne, fatične, psevdokonativne in psevdofatične;⁸¹ njihova osnovna vloga je vzdrževanje komunikacijskega razmerja med udeleženci govornega dejanja, pomembna funkcija, ki jo opravljajo, pa je tudi členjenje besedila – v tem smislu so med drugim tudi urejevalci organizacije besedila.

Kljub temu, da vrste govornih signalov niso v ospredju pričujoče naloge, jih bomo zgolj elementarno predstavili v okviru spodnje razpredelnice, ki je povzeta po ugotovitvah iz disertacije Mojce Smolej (2006: 97–98).

Razpredelnica 16: *Vrste govornih signalov*

VRSTA	VLOGA	PRIMERI
Terminalni konativni signali	Signalizirajo začetek in konec pogovora.	Dober dan, zdravo, no, adijo.
Konativni signali nadaljevanja	Z njimi govorec preverja in uravnava poslušalčevo pozornost.	Veš, razumeš, ti povem ...
Fatični signali	Z njimi prejemnik sporoča, da je sporočilo razumel oz. sprejel.	Aha, ja ja, razumem, seveda ...
Psevdofatični signali	Z njimi govorec komentira lastno sporočilo.	Noro, mislim, kr neki, brez veze, bedarija ...
Psevdokonativni signali	Z njimi poslušalec govorca stimulira k pripovedovanju.	In?, aja?, kako to misliš?, čakaj, ne razumem čisto ...

Primeri:

53. B9: Pa se tku začne nekaj ozirat pa reče: »Lejte, tle je tablica za dol.« {*Aha*}, pa je res bla ena tablica, veš, taku ko ta tablica za {*ee*} naslov (G: *kaže na tablico s hišno številko*).

54. B9: Nimaš kam. Če je sam uno neurje, da sam dež pada, greš pod {*ee*} pod skalo, ne.

55. B1: Samo {*ee*} ... Ne morem ga, mislim, ne morem bit stalno ..., {*ee*} ko ga spustimo ven, ne.

⁸¹ Mojca Smolej jih je podrobno predstavila v svoji monografiji z naslovom *Besedilne vrste v spontanem govoru* (2012), v nalogi pa se bomo bolj osredotočili na njihovo rabo v konkretnih besedilih in manj na teoretični prikaz vrst, ki so v strokovni literaturi že znane.

Dostikrat govorec hitro pripoveduje in zaradi hitrega tempa ne uspe pravočasno izbrati in uporabiti primerne izraza. Takšna situacija je bila v 53. primeru, kjer govorec v tistem trenutku ni vedel, kako bi opisal tablico, ki je v planinski koči označevala pot do stranišča, kar ga je oviralo tudi potem, ko jo je že primerjal s tablico, ki je na hiši označevala naslov. Element *ee* mu je torej omogočil kratek trenutek za razmislek in izpeljavo začete misli, pri čemer si je pomagal tudi z mimiko in z roko pokazal proti njej. Tudi v 54. primeru je isti govorec spet uporabil *ee*, toda tokrat je za njegovo rabo možnih več razlogov – ali je spet potreboval trenutek za razmislek, da misel smiselno dokonča, ali mu je nekaj za trenutek preusmerilo pozornost. Morda pa je medtem že razmišljal o tem, kaj bo povedal v nadaljevanju. Na ta način lahko pridobimo tudi na času, saj vemo, da bomo strukturo zanesljivo »izpeljali do konca«, ⁸² hkrati pa lahko že v naprej razmišljamo, kaj bomo povedali. Podobno se je zgodilo v zadnjem primeru, kjer pa je govorniku najbrž zaradi izredno hitrega ritma pripovedi izraz ušel iz misli. On pa se kljub temu, da je element *ee* dvakrat uporabil, ni uspel spomniti ustreznega izraza in posledično misli sploh ni dokončal. Lahko bi rekli, da je bil pri pripovedi precej zmeden, saj je uporabil še veliko tovrstnih elementov.

56. B20: Ne, sam ni, ni blo s kolki, je mel pa ..., na na tački je mel {*ee*} na eni šapi je {*ee*} mel tumor pa na uč mu je pol udarl.

V zgornjem primeru je bila govorka čustveno pretresena, saj je pripovedovala o bolezni svojega psa, ki je že poginil. Tudi čustveno stanje ima močan vpliv na govor. Govorka nam je pozneje povedala, da ji je postalo med pripovedovanjem hudo in se je z mislimi vrnila v pretekli čas, ko se je vse dogajalo. Retrospektivno pripovedovanje pa lahko bistveno preusmeri naše misli in močno vpliva na sam potek pripovedi. Elementa *ee* sta v 56. primeru uporabljena na takem mestu, kjer bi sicer lahko rekli, da se govorka tudi v tem primeru ni takoj spomnila bolezni (tumorja), a je bolj verjetno, da je na njeno zatikanje v pripovedi vplivalo obujanje spominov.

57. B1: P: Peso je priden?

Sanja: Ja, je, zlo je dober, on je tak srček.

P: Pravilno. Mi smo pa našga mogli dat, {*ee*} ...

Sanja: {*Aja?*}

⁸² Seveda pomanjkljivo, vendar v spontanem pogovoru je takšna pomanjkljivost bistveno manj opazna kot v zapisani obliki.

P: Unga {H} ko ni neč vedu, mislim ne ko ni neč vidu {ee} borderkolija.

Tudi v navedenem primeru, kjer je prikazan dialoški izsek iz besedila, je govorec doživel neke vrste čustveno blokado. Začel je pripovedovati o svojem psu, ki so ga morali evtanazirati. Vidimo, da je uporabil *ee* na mestu, kjer bi lahko uporabil glagole uspavati, evtanazirati, odstraniti. Predvidevamo, da je iskal »ustrezni« izraz, vendar mu je bilo zaradi čustvene bolečine težko izbrati takega, s katerim bi lahko izrazil svoje počutje. Na koncu misli ni dokončal, saj je naredil tako dolgi premor, da ga je sogovorka vmes že prekinila z *aja* in mu na ta način pokazala, da je razumela, kaj je želel povedati.

58. B1: Ona je šla k zdravniku in potem je zdravnik, zdravnik oddal to {ee} naprej na Zavod za zdravstveno {ee} oni so pa {ee} veterinarsko inšpekcijo obvestil, ne.

59. B2: Pa, ne vem, neki je mela ful na koži take {ee} neki ko neke lišaje, neki takega in smo jo vozli k veterinarju v Brežce, ne.

60. B2: Veš kaj, ful se je praskala pa so rekli kao da tisto na koži, ko ... {em} kak je že neki ..., uno, saboreja, veš, ko je kao ..., da se ji lušči, ne?

V spontanem govoru nismo vnaprej pripravljeni, zato nas včasih pogovor zanese in pridemo do spoznanj določenih strok, ki jih sami strokovno ne znamo poimenovati. To se je zgodilo v zgornjih primerih, ko sta govorca uporabila element *ee* na tistih mestih, kjer bi morala uporabiti strokovna poimenovanja bolezní oz. simptomov, kot je v 59. in 60. primeru, ali zgolj procedure, po kateri se moramo ravnati ob napadu psa, kot je v 58. primeru. Obema govorcema sta tovrstni področji tuji oz. slabo poznani in sta se z njima srečala zgolj enkrat v življenju, zato so ti izrazi njunemu mentalnemu svetu precej oddaljeni ali celo neznani. V zadnjem primeru pa lahko vidimo, da je govorka uporabila element *em*, ki opravlja enako funkcijo kot *ee* – govorka je takoj za njim izrazila negotovost (*kak je že neki ...*).

61. B21: Jst sem enkrat, sem tko iz Reke se pelu {em} pršu že v Slovenijo in {ee} že skor čez Kočevje mislim, da smo bli pol pa od Kočevja, ne vem, kok veta, ampak do Novega mesta nimaš nč.

Da sta si *ee* in *em* izrazito podobna in ju lahko funkcijsko obravnavamo kot ekvivalenta, je razvidno tudi iz zgornjega primera. Govorec je v njem najprej uporabil *em*, potem pa še *ee*. Oba je uporabil, da bi pridobil čas za razmislek, saj je bil dogodek, o katerem je pripovedoval, časovno že precej oddaljen in se ni več tako natančno spomnil, kje natanko se je takrat vozil.

V nasprotju z *ee* in *em* pa ima element *mhm* povsem drugačno vlogo. V skupno kategorijo z njima smo ga umestili samo zaradi glasovne podobnosti.

62. B7: P: Avto bi si küpu, ne?

Sanja: {*Mhm.*}

63. B11:T: Sem rekla: »V mestu, ne, s kolegico grem še na pijačo, ne, pa v trgovini sem bla pa otroke mam s sabo, ne.«

Sanja: {*Mhm.*}

Osnovna funkcija elementa *mhm* je pritrjevanje. Ob tem služi mnogokrat tudi kot sredstvo, ki ga sogovorec uporabi, ko želi govorniku pritrjati, da ga razume oziroma mu sledi in lahko le-ta nadaljuje s pripovedjo. Tako je v zgornjih primerih, ko ga je uporabila sogovornica; podobnih primerov, kjer je uporabljen s strani sogovornice, je v naših besedilih veliko.

64. B6: Sanja: {*Aha,*} uno garsonjero ste pa kupli pol?

M: {*Mhm.*}

Le redko pa je v naših besedilih zaznati, da bi ga uporabil govornik, kar je pravzaprav pričakovano, če upoštevamo, da govornik (tvorec) pripoveduje, sogovornik (sprejemnik) pa mu sledi in pritrjuje. V zadnjem primeru je funkcija pritrjevanja še bolj očitna, saj prihaja kot odgovor na vprašanje. Vidimo torej, da lahko na istem mestu kot *mhm* uporabimo tudi druge elemente za pritrjevanje, kot sta *ja* in *aha*.

3.2.1.3.2 Aja, aha

Precej podobna sta tudi metabesedilna elementa *aha* in *aja*.⁸³

Primeri:

65. B22: N: Sem rekla: »{**Aja**}?« Pa nisem nič povedla, da vem, da je res, ne.

Sanja: {*Aha.*}

66. B23: SA: Ja, ne vem, neko hrvaško pesem mislim da je pel, ne morem se spomniti glah, ne.

Sanja: {*Aha.*}

V 65. primeru sta uporabljena oba elementa, ki pa opravljata drugačni pomenski vlogi. *Aja* tvori citat in je v tem primeru tudi vprašalnica. V 66. primeru pa se *aha* v sogovorniki repliki nanaša na metabesedilni element *ne*, ki ga je govornica uporabila na koncu svoje replike. Namesto *aha* bi lahko sogovornica uporabila tudi *ja* ali *mhm*, saj vsi trije služijo pritrjevanju.

⁸³ Verdonik (2007: 106) ju skupaj z *mhm*, *ja*, *aha*, *aja*, *dobro*, *okej*, *tako*, tudi, *seveda* umešča med oporne signale.

67. B20: Sanja: {*Aja?*} To pa nisem vedla.

68. B15: B: Zanimivo ime vasi, Sodna vas je.

Sanja: {*Aja?*}

69. B14: {*Aja,*} pol sem še mela {*ee*} infekcijo dihal, ja, okužbo dihal, na antibiotikih sem bla.

70. B3: B: Mislim, Hrvatov je blo mal več, ne. Potem je pa sošolka napisala, ta, ko je bla na fakulteti, je šla.

Sanja: {*Aja.*}

Nekoliko drugačna pa je raba elementa *aja*, ki ga lahko uporabimo kot vprašalnico (67. in 68. primer), vendar je v tem kontekstu navadno uporabljen kot neke vrste »retorično vprašanje«, na katero odgovor niti ni pričakovan. Drugače pa je uporabljen v 69. primeru, kjer ga je govorka uporabila kot sredstvo, ki ji je omogočilo, da naknadno doda še eno informacijo v svoji pripovedi, katere se prej ni spomnila. Na tem mestu bi lahko uporabila tudi element *ja*, tako kot tudi v zadnjem primeru, kjer gre izključno za pritrjevanje. Da je temu res tako, kažejo že številni primeri iz besedil, kot so *mhm*, *aja* in *aha*, rabljeni strani sogovornice, ki je vse pripovedi večinoma samo poslušala in vmes le občasno komentirala, zato je uporabljala tiste metabesedilne elemente, s katerimi se je odzvala na govornicevo/govorkino pripoved, a ne na način, da bi skušala ali nameravala prevzeti njegove/njene vloge.

3.2.1.3.3 Ne vem⁸⁴

Zvezane *vem* (sestavljena iz členka *ne* in osebne glagolske oblike *vem*) je v naših besedilih uporabljena kar 66-krat. Enkrat se pojavi v zanikani obliki glagola *vedeti* kot pomemben del propozicijske vsebine (primer 71), drugič pa v vlogi metabesedilnega elementa, s katerim govornici izražajo negotovost v izjave, ki mu sledijo in se s tem bolj približujejo komentarjem. Največkrat se v tej vlogi pojavi ravno takrat, ko govornici niso prepričani, kakšni so natančni podatki v zvezi s pripovedovanim (primer 72) ali za zapolnitev praznega mesta, ko v trenutku pripovedovanja ali pa tudi sicer ne najdejo ustreznega izraza (73. in 74. primer). Redkeje je uporabljen za izražanje bolj okvirnih in ne podrobnih opredelitev (75. primer), navadno ob navajanju primerov.

Primeri:

71. B20: **Ne vem**, če bi mu tole (G: *kaže na pasjo oprsnico*) pasal.

⁸⁴ Čeprav bi ga lahko obravnavali kot del metabesedilnega elementa *ne*, saj gre za zvezo med njim in glagolom *vedeti*, ga zaradi večje preglednosti in samostojne pragmatične vloge tudi predstavljamo kot neodvisnega.

72. B11: Jst sem, **ne vem**, ob štirih sem šla po T pa po tiste, {*ee*} cimre njene.
73. B2: No, tak da zdej je pa pač tak, **ne vem**, tak razigrana pa tak puhek, ne.
74. B23: Ful mi je ..., **ne vem**, tko nerodno mi je zraven takih ljudi bit, no.
75. B16: Ej, katastrofa, lej, po petsto evrov so ble čist take navadne pojstle pa lej, sam okvir bi rabla, ka bi zdej hotla **ne vem** kak A= drago pojstlo si kupt, za ka že? =A

3.2.1.3.4 Ne

Podobno je tudi razmerje med rabo besede *ne*⁸⁵ kot dela propozicijske vsebine⁸⁶ in v vlogi metabesedilnega elementa. Kot metabesedilni element ga razumemo, ko se ne pojavlja v zvezi z glagoli, temveč nastopa v vlogi govornega signala in ne kot nikalni členek.

Primeri:

76. B5: **Ne ne**. Jaz sem se samo tu udarila, z glavoj sem udarila po betoni, **ne**, po ploščah
77. B5: »Da greš takoj,« je reku, **ne**, »bom te jaz pelau.« Pokle pa me je N pelala pa sem šla pa nisem ..., pretres možganof ni.

V B5 je govorka v 76. primeru najprej dvakrat zaporedoma uporabila *ne*, a v funkciji odgovora na predhodno vprašanje sogovorke, zato ga lahko tukaj razumemo v vlogi nikalnega členska, ki opravlja pomembno vlogo in je prav gotovo pomemben del propozicijske vsebine, saj je z njim dvakratno zanikala, da se ni udarila v rob, temveč v ploščice, kot je pozneje pojasnila. Potemtakem ga na tem mestu ne moremo obravnavati kot metabesedilni element. Povsem drugače pa je v nadaljevanju istega primera, kjer ga je govorka tretjič uporabila drugače – z njim je pridobila malo dodatnega časa, da je material, v katerega se je z očesom udarila, bolj natančno opredelila (pred elementom *ne* je omenila *beton*, za njim pa *ploščice*). Namesto njega bi lahko uporabila tudi *v bistvu*, *ee*, *em*, *oziroma*, *ah* ipd. besede, vendar bi z nekaterimi izmed njih bolj eksplicitno nakazala, da se je prvotno zmotila in da želi zdaj informacijo popraviti. Z *ne* pa je elegantno povezala prvo in drugo informacijo, ki delujeta, kot da se dopolnjujeta.

78. B6: In blok je vredi, tam ma ma eno starejšo žensko, ko mu to lufta, veš, ma ključ, **ne**, če bi se kej, **ne**, veš, zgodilo, **ne**.

⁸⁵ Ta je v naših besedilih uporabljena kar 697-krat. Obenem je tudi eden izmed najpogosteje uporabljenih elementov, saj so ga uporabili čisto vsi govorci. Nekateri (npr. govorca v 14. in 24. besedilu) so ga uporabljali tako pogosto, da je že vprašanje, če ne gre v posameznih primerih pri določenih govorcih za avtomatizme.

⁸⁶ V zvezah z glagoli *smeti*, *misliti*, *morati* ipd.

V podobni vlogi se znajde *ne* tudi v 78. primeru, in sicer pri drugi pojavitvi, ko govorka za njim dopolni prvotno strukturo, vendar pa ga je prvič in tretjič drugače uporabila. Prvič stoji vmes med stavki oz. enotami govora, tretjič pa na koncu. Obakrat pa se je govorka z njim eksplicitno usmerila k sogovorki/poslušalki in preverila, ali ji le-ta sledi med njenim pripovedovanjem.

79. B7: Na Obrežji, **ne**. Večinoma smo se bavli z živinami, kravama, svinjami, pa krmo pa to smo, **ne**, dela je blo. Je pa ..., jst sem pa pršu na drug teren, v Dobovo, **ne?**

80. B10: Včasih, včasih pašeš zraven, včasih pa tud **ne, ne?**

Tudi govorec B7 ga je v 79. primeru kartrikrat uporabil. Prvič je z njim preveril, ali mu sogovorka sledi, vendar ob tem ni pričakoval konkretnega odgovora, kar je razvidno že iz hitrosti pripovedi – ne da bi sogovorki pustil prostor za odziv, je nemudoma nadaljeval s pripovedjo. Drugič lahko njegovo rabo interpretiramo na dva načina – ali ga je uporabil za zapolnitev praznega mesta oziroma iskanje ustreznega izraza (predvidevamo glagola *delali*), ki ga očitno ni našel, ali pa sploh ni nameraval iskati primerne besede, temveč je z elementom *ne* preveril, ali ga sogovorka razume. Tretjič pa ga je nedvomno uporabil z rastočo intonacijo, kar pomeni, da je od sogovorki iskal ekspliciten⁸⁷ odgovor, ki ga je tudi dobil (pritrdila je z elementom *ja*). Kako močna je vloga elementa *ne* v iskanju sogovorčevega odziva, kaže 80. primer (B10). Govorka ga je v njem uporabila dvakrat zaporedoma, prvič kot del propozicijske vsebine, takoj za njim pa v vlogi metabesedilnega elementa, s katerim je posredno preverila sogovorkino razumevanje in tudi strinjanje. Kljub temu, da gre za dvakratno ponovitev iste besede, ki opravlja v obeh primerih drugačno vlogo, je takšna struktura v spontanem govoru nekaj povsem vsakdanjega in za sogovorca povsem sprejemljivega in ne nazadnje tudi razumljivega.⁸⁸

Sicer se sogovorci na govorčevo preverjanje z *ne* najpogosteje odzovejo z naslednjimi elementi: *ja, aha, mhm*; v naših besedilih tudi z *itak* in *seveda*, še zlasti zanimiva pa sta elementa *aja* in *res*, ki sta prav tako uporabljena z rastočo intonacijo, kar je še posebej nenavadno,⁸⁹ saj se na vprašanje odzovemo z vprašanjem (*res?, aja?*).

⁸⁷ Z besedo in ne zgolj pritrjevanje z mimiko (kimanje z glavo, mežikanje z očmi ...).

⁸⁸ Takšen pojav je nekoliko bolj nenavaden in manj razumljiv, ko ga s pomočjo transkripcije »prestavimo« iz govornega jezika v zapisano besedilo.

⁸⁹ Če ostanemo v okvirih siceršnjih jezikoslovnih spoznanj in ne konkretnih govorjenih situacij, kjer so tudi takšne strukture povsem običajne in nenehno rabljene.

81. B11: D pa lepo v kuhni čaka, čez okno je gledu kdaj bo avto vidu, jst sem se že prpelala, in on je mislu ..., {*ee*} **ne**?

Tudi v navedenem primeru je govorka preverjala sogovorkino razumevanje. Sicer bi šlo samo za še en podoben primer kot doslej, če ne bi vedeli, da sogovorka ni vedela, kaj je želela govorka reči, saj le-ta ni dokončala misli in še iz konteksta ni bilo razvidno, kaj natanko si je govorkin mož mislil, vseeno pa je na vprašanje odgovorila pritrdilno z *ja*, saj je ocenila, da ta del ni tako nujen za razumevanje celotne pripovedi in bi bilo govorko nesmotrno prekinjati ter prositi za dodatno pojasnitev. V spontanem govoru torej dostikrat avtomatično potrdimo sprejem sporočenega, četudi vsega nismo povsem razumeli. Torej sami presodimo, kdaj je smiselno govorca prekiniti in prositi za dodatno pojasnitev in (v primerih, kakršen je zgornji) dokončanje začete misli.

Včasih imamo raziskovalci spontanega govora oteženo delo, saj je težko ugotoviti, kdaj je pri govorcu določen leksem uporabljen kot mašilo. Namreč nekateri posamezniki jih uporabljajo tako pogosto, da le-ti izgubijo prvotne vloge in so funkcijsko prazni. V naših besedilih se zdi, da se je element *ne* znašel v vlogi avtomatizma v3., 14. in 24. besedilu, kjer so jih govorci neprestano uporabljali, sicer vsakič kot metabesedilni element in ne del propozicije.

82. B3: **Ne**, že to, **ne**, »Ka ti veš,« **ne**, »sej me se pa že znamo zrihtat.« Ej, skrivale so se zvečer, veš, ko smo se dobil, **ne**.

83. B14: N: »Prvo,« je rekla, to je blo v sredo, **ne**, oziroma petek, al sredo, sej ne vem, **ne**, sreda, **ne**, da bom pa to v pondelk pršla, **ne**, kr sem jst dežurna pa da bom obvezno pr njej, če se le da, **ne**,

Sanja: {*Mhm.*}

N: »bomo sprožli,« ker je mel mali že štir kile dva tedna prej, **ne**. Veš, če bi pustil, bi lahk mel pet kil al pa več, **ne**. Ni šans, ker bi mi mogl carski rez delat, **ne**.

84. B24: D: Skoz čisto, super, **ne**. Tu je pa problem, **ne**. Zobi mu bojo šli, **ne**, slej ko prej, **ne**.

3.2.1.3.5 Ja

Členek *ja* opravlja vlogo metabesedilnega elementa, kadar je v vlogi pritrjevanja sogovorniku; takrat je fatični signal.

Primeri:

85. B1: {*Aha.*} **Ja**, sej vem, ko ste razlagal, **ja ja** ...

86. B3: B: Ampak so ble sam tri, ne, veš.

Sanja: **Ja ja.**

87. B2: Sanja: {Aha.} **Ja**, pa ste velik plačale, ne, verjetno, **ja**?

Kot vidimo v zadnjem primeru, lahko včasih *ja* uporabimo zelo podobno kot *ne* z rastočo intonacijo, ki kot takšen pričakuje odziv sogovorca. Tako v tem primeru *ne* in *ja* opravljata enako funkcijo.

88. B3: B: Ko smo šli pa ven, ne, je bil pa to od glave do pet, **ne**.

Sanja: **Ja.**

B: Ne, veš, normalno, ne, jst sem točno vedu, ne, ka bo, **ne**.

Sanja: **Ja** ... {HH}

B: Jst sem se smeju, enostavno sem vedu, ka bo, ne, veš, ampak une pa ne, **ne**.

Sanja: {*Mhm.*}

89. B10: **Ja, ne**, in, veš, mladi čejo met vse za sebe, ne.

90. B16: In lej, brez veze, sam za tok ..., ne splača se tak drag kupovat, **ne. Ja**, in ka je blo pol v X /.../.

Zanimivo je tudi opazovanje položaja, na katerem se element v besedilu nahaja. V 88. primeru je razvidno, da včasih govorec s konstantno, morda že avtomatizirano rabo elementa *ne* od sogovorca (verjetno nezavedno) izsili zelo pogosto rabo elementa *ja*, ki ga uporabi kot odgovor; gre za zvezo *ne-ja*. Kot smo že povedali, lahko na istem mestu uporabimo različne izraze, kar lahko vidimo na koncu istega primera, ko je govorka tretjič uporabila element *mhm*.⁹⁰ Ker nam jezik dopušča izbiro različnih izrazov za sprejemanje, lahko zaradi večje pestrosti rabimo tudi druge in ne ves čas istega. Sogovorec v takih pripovedih, kjer ima vlogo poslušalca, ne želi prevzeti vloge govorca, zato se praktično ves čas samo kratko odziva in se pri tem morda nekoliko bolj zaveda homogenosti rabe enega in istega elementa, posledično zaradi večje pestrosti izmenično uporablja sorodne izraze. Drugače je pri govorcju, ki je ob pripovedovanju osredotočen na mnogo drugih stvari in navadno nima časa, da bi se osredotočil na vsako podrobnost. Pri tem moramo upoštevati, da gre bolj za nezavedno kot zavedno rabo. Še posebno zanimiv in tudi pogost pojav v govorjenem jeziku je združitev obeh omenjenih elementov, ki si neposredno sledita, kot je v 89. primeru. V pisnem jeziku je kaj takega nemogoče, saj bi šlo za absurdno združitev potrditve in negacije. Povsem drugače je v

⁹⁰ V nalogi bi lahko združeno obravnavali elemente *ja*, *mhm*, *dobro*, *v redu*, *itak*, *seveda*, *okej* ipd., kot počnejo mnogi jezikoslovci, vendar raba elementa *ja* številčno prevladuje, zato ga predstavljamo posebej.

govoru, kjer je raba tovrstnih elementov (načeloma) spontana in služi izključno ohranjanju stika med govorce. Sicer pa lahko *ja* uporabimo tudi za nadaljevanje, ko želimo nekaj dodati ali poudariti, kot je naredila govorka v 90. primeru, kjer si elementa *ne* in *ja* spet sledita, le v obratnem zaporedju.

3.2.1.3.6 Dobro, v redu, itak, seveda, okej

3.2.1.3.6.1 Dobro

Ker vsi v tem podpoglavju obravnavani elementi služijo govorcju oz. sogovorcju kot opora in so si v tem smislu sorodni, jih bomo preučili kar v konkretnih primerih.

Primeri:

91. B24: Tak da gremo, zdej ko zobe peremo, **dobro**, pač smešno je, jst pri prejšnji psici, ko je bla, ona ni mela nikol, neč.
92. B2: Ne, ko bi mogla bit najbolj, ne, sam ..., **dobro**, zdej se je popravla, no.
93. B6: Je pa, no, **dobro**, tla- okna so zamenjal, to je od spodaj, ne, pa vseeno, veš.
94. B16: Sem rekla: »**Dober**, no, midva sva pršla le pojstlo gledat, pust to, ne.«

V vseh treh primerih bi element *dobro* lahko zamenjali z *okej*, *v redu*, *seveda*, a tudi *no*. Posebnost pri nekaterih posavskih govorcjih v naših besedilih je bila raba izraza *dober*⁹¹ kot sinonima za *dobro* in *ne* kot lastnostnega pridevnika.⁹²

3.2.1.3.6.2 V redu

Čeprav bi načeloma vse te izraze lahko uporabljali izmenično, je za *v redu* značilno, da z njim – v primerjavi z elementom *dobro* – nekoliko bolj izražamo strinjanje. Glede na to, da je v naših besedilih uporabljen zgolj štirikrat, se zdi, da je v spontanem govoru posavskega narečja njegova raba zelo redka.

Primer:

95. B9: Wc po stopnicah. {*Aha*}, **v redu**.

V navedenem primeru je *v redu* rabljen takoj za elementom *aha*; z obema je izraženo pritrjevanje.

⁹¹ V besedilih je uporabljen 20-krat.

⁹² *Dober* je kot metabesedilni element v besedilih uporabljen 20-krat, *dobro* pa 26-krat – od tega 12-krat kot pomemben del propozicijske vsebine, npr. B2: Pa še zdej ni taku čisto dobro.

3.2.1.3.6.3 Itak

Primeri:

96. B16: Pol sma pa šla takoj nasledn dan **itak** v X, ka boma midva tam dol vidla, ne.

97. B16: Ja ja, **itak**.

98. B18: Ampak fajn je, lej, mal tenis gledaš, mal se kopaš, žurke so zvečer **itak** vsak večer tam in je zakon, ne.

99. B9: Pa veš ka, grozn tko pol -, dober, tisto **itak** ploščo vidiš, pol prebereš, ampak večinoma jih je od udara strele umrlo, to večinoma.

V vseh zgornjih primerih bi *itak* lahko nadomestili s *seveda* ali tudi *normalno*, ki je v govoru še bolj pogost.⁹³ V govoru ga vendarle raje uporabljamo kot druge ekvivalentne izraze, saj z njim za odtenek močnejše izrazimo gotovost v nekaj (ko z njim pritrdimo kot v 97. primeru) ali pričakovano nečesa (npr. videnja plošče v 99. primeru ali obisk ravno X trgovine v 96. primeru).

3.2.1.3.6.4 Seveda

Element *seveda* je le enkrat uporabil govorec B9, ki je bil v naprej pripravljen na snemanje.⁹⁴ Z njim se je odzval na sogovorkino ugotovitev, da moraš v gorah vreme ves čas opazovati. Sicer je v besedilih uporabljen še dvakrat, v obeh primerih ga je uporabila sogovorka, ki je pridobivala podatke za analizo. Vprašanje je, če pogovorov ne bi snemala, ali bi ju vseeno uporabila. Glede na to, da gre za neformalne in narečne pogovore, je povsem verjetno, da bi namesto njiju uporabila izraz *itak*, ki je zlasti med mladimi govorcami v zadnjem času zelo priljubljen.

Primer:

100. B9: Ja, **seveda**. Pa gore pune železa, veš ka to privlači strele? To te ...

3.2.1.3.6.5 Okej

Izraz *okej* je prav tako zelo popularen predvsem med mlajšimi govorcami, ki pri tem izhajajo iz angleščine. Lahko bi ga uporabili izmenično z izrazi *v redu,prav* in *dobro*, kar lahko vidimo že v 101. primeru, ko ju je govorka uporabila skupaj. Z njim sicer pretežno potrjujemo.

⁹³*Seveda* je uporabil le en govorec in še ta je bil v naprej pripravljen na snemanje. *Normalno* je uporabljeno trikrat, vsakič bi ga lahko nadomestili z *itak* (npr. v B3: Ne, veš, *normalno*, ne, jst sem točno vedu, ne, ka bo, ne.).

⁹⁴ Kljub temu, da je v posnetih besedilih uporabljen le enkrat oz. trikrat, smo se odločili, da ga bomo zaradi funkcijske sorodnosti z nekaterimi drugimi obravnavanimi metabesedilnimi elementi vseeno predstavili.

Primeri:

101. B14: {Aha,} sem rekla: »**Okej**, dobro.«

102. B14: {Em,} pa ..., rokico je mel, {ee} ramo nategjeno, k se mu je zataknila not, ne, tko da je mel imobilizirano, ampak je zdej vse **okej**, ne, cmoki (G: *gleda proti otroku*).

103. B16: Sem rekla da **okej**, ajde, kavč vzgori, ko sma bla, sma že ...

104. B23: In pol {ee} jst sem bla tko, sem si mislna: »**Okej**, zdej pr naslednji postaji grem dol.«

3.2.1.3.7 No,ajde⁹⁵

Bistveno težja je analiza elementa *no*, saj si težko predstavljamo, kaj natanko z njim izražamo. Prav gotovo ne služi pritrjevanju kot mnogi, ki smo jih do sedaj predstavili, prav tako ga ne uporabljamo za odziv. Vendar pa je njegova raba dokaj pogosta, saj je v besedilih uporabljen kar 59-krat.

Primeri:

105. B23: Tak da, ne vem, **no**, upam, da ne bom ga več srečala, zarad tega ker je ful tak, čudn tip, **no**, človeka.

106. B23: Tak da ja, upam, da ga ne bom, **no**.

107. B2: **No**, tak da zdej je pa pač tak, ne vem, tak razigrana pa tak puhek, ne.

108. B1: Šla je, šla je po cesti in jo je, baš z gobcom. **No**, ni je vgriznu, zato ker je samo od enga zoba blo, on se je samo zaletu, A= ker ni vgriznu. =A

109. B7: Ni gnara, **no**, gnara je, kdu ga ma.

110. B6: Ja, veš, sam je, malo smo še porihlal, {em} glih pujstlo sma mu zamejala zdej, {em}

111. ka ni mel -, uspod ni bla baš najbulša pojstla pa (?) pa sma jogi boljši, **no**.

112. B10: To ne morš verjet ka on vse ve, on vse ve, **no**.

Po pregledu primerov opazimo, da lahko z njim dopolnimo začeto misel (105. primer), lahko deluje kot začetek za uvajanje neke vrste sklepa, ki učinkuje kot svojevrsten zaključek povedanega, pri čemer se *no* nanaša na predhodno povedano (primera 106 in 107). Govorec ga uporabi tudi, če želi popraviti predhodno misel (primera 108 in 109) ali močno poudariti že povedano oz. točno določeno lastnost (primera 110 in 111).

⁹⁵ V besedilih je uporabljen v tej obliki. Najbrž so govorniki izhajali iz hrvaškega izraza *hajde*, ki bi ga lahko v tem kontekstu slovenili tudi kot *no*.

Velikokrat se pojavi v zvezi *no + pol*, kjer pomenita oba neke vrste sredstvo za uvajanje nadaljevanja, ki ga govorec uporabi, ko želi nadaljevati pripoved oz. nakazati, da je eno pomensko enoto zaključil in začenja z novo, ki je od prejšnje pomensko povsem neodvisna.

113. B11: **No, pol** grem pa jst en dan, {e} to je blo petga ...,

114. B14: **No, pol** sem šla pa na navaden pregled, na ultrazvok, čist tko, veš, rutinsko pač, ne, /.../

115. B7: Vidiš, primerjaj tu zdej, koliko plač ... **No, pol** je pa, {HH} se popravlo, Sutla zregulirala, so pršli pa nazaj delat.

116. B5: Sem se pa zadela i tako s celega pala, ne vem, da se nisem nikoder drugod ... **No**, tule sem se pa in po koleni sem se malo /.../.

117. B7: Ja, **no**, je. Spremenilo, ne.

Lahko pa spet deluje v nazaj, in sicer tako, da uvaja nasprotovanje predhodno povedanemu, kot je v 116. primeru, kjer je govorka povedala, da se ni nikamor drugam udarila, potem pa je prej povedano vendarle dopolnila z novo informacijo, ki je nasprotujoča prvotni. Redkeje pa lahko z njim izražamo tudi negotovost, kot je v zadnjem primeru, kjer gre za zvezo *ja + no*. Torej je metabesedilni element *no* za raziskovanje izredno produktiven, kajti uporabljamo ga v mnogih situacijah in zato bi lahko rekli, da je vsestransko uporaben.

118. B9: Sem reku: »Neč, **ajde**, grem jst na wc /.../«.

119. B11: Sem rekla: »**Ajde**, ne boš, grem jst v Brežce nazaj.«

120. B16: Midva rečema: »Dej, **ajde**, ne, vsaj eno pojstlo, da bi bla dvesto evrov al pa neki, ne,« in on gre v računalnik gledat noter, ene stvari, lej, ene stvari konkretne ni najdu.

121. B16: Pa jst rečem: »Ja, fak, ne, dej, **ajde**, dej ne g- grema nekam drugam, ne.«

122. B16: Sem rekla da okej, **ajde**, kavč vzgori, ko sma bla, sma že ...

Zgoraj je pet primerov iz naših besedil, kjer so izraz *ajde* uporabili trije govorce, in to so obenem tudi vse njegove pojavitve. Kot vidimo, so ga vsi govorce uporabili znotraj poročanega govora. Gre namreč za pogovorno poslovenjeno rabo hrvaškega *hajde*, zato niti ni presenetljivo, da so ga govorce uporabili – z izjemo zadnjega primera, kjer gre za pravi odvisni govor – znotraj citata oz. pravega direktnega govora. Lahko bi ga nadomestili z *daj* (pogovorno *dej*), ki ga je govorka B16 tudi dvakrat uporabila skupaj z njim. Čeprav narečna analiza ni v ospredju našega raziskovanja, je vseeno smiselno, da opozorimo tudi na ta izraz in ga predstavimo kot značilnost posavskega narečja.

3.2.1.3.8 V glavnem

Metabesedilni element *v glavnem* je v besedilih uporabljen le trikrat. Dvakrat ga je uporabil govorec B7 in enkrat govorec B21.

Primeri:

123. B7: Pa še ni blo te vlačuge govorijo. Ja, dost je blo hudič. Prevoza ni blo, **v glavnem**.

124. B7: On je pršu, on je küpu avto v Nemčiji si ga je posodu, s takim Fordom, opako dugim, **v glavnem**, takega nisem vidu jst.

125. B21: Jst sem enkrat, sem tko iz Reke se pelu{em} pršu že v Slovenijo in {ee} že skor čez Kočevje mislim, da smo bli pol pa od Kočevja ne vem, kok veta, ampak do Novega mesta nimaš nč. In, **v glavnem**, kak sem iz Kočevja pršu ven ..., bla je nedelja, vikend /.../.

Smolej (2012: 120) ga uvršča med delilne signale nadaljevanja.⁹⁶ Kot lahko vidimo iz zgornjih primerov, je res, da ga uporabimo, ko želimo pripoved nadaljevati. V zadnjem primeru je govorec začel pripoved z opisom poti, ki pa je zgolj uvod v pripovedovanje. Ker je šlo za spontani govor in govorec B21 ni bil v naprej pripravljen na snemanje, ga je najbrž tok pripovedi odnesel v preveč podrobno opisovanje poti. Ko se je tega začel zavedati, je s pomočjo elementa *v glavnem* pripoved usmeril proti dogodku, ki je bil v njenem središču. Z njim torej preprosto strnemo predhodno povedano, naredimo kot en kratek most med že povedanim in tistim, kar še želimo povedati.

3.2.1.3.9 V bistvu

Primeri:

126. B2: Ne vem, neke kemij- ne, prvo je mela neke na rastlinski neki bazi, al neki takga, pa ni neč držal, pol smo ji dal pa te neke na kemijski, tak da je **v bistvu** fejest se popravil, ampak s temi tabletami za alergijo je pa čisto ji vse zraslo in dlako ma zdaj in vse, ne.

127. B6: Tak da zdej **v bistvu** nimaš več kej, ne, vlagat noter, ne.

128. B18: Edin enem je crknu telefon, k mu je, k je šel v kopalkah z njim v morje, sam je mel 50 evrov, ker se mu je to tretji dan zgodil, tak da se je **v bistvu** rešu.

129. B23: In pol je spet začel kr neki plesat in neki tko in pol se kr naenkrat dvigne tip, tud računalnik je pospravu, in začne še bolj intenzivno pet in gre proti tam, veš, ko majo tiste {em} **v bistvu**, kok bi ti rekla{ee}{ee} tam na busu, k so uni {em} kot drog, ne.

⁹⁶ Skupaj z naslednjimi elementi: *in*, *in pol*, *in potem*, *in t(a)ko*, *no in pol*, *no in potem*, *no in*, *no pol (pa)*, *no*, *(no) ampak*, *pol pa*, *v bistvu*, *t(a)ko da pol*, *no (in) skratka*, *t(a)ko (da) skratka*, *skratka(prav tam)*.

130. B11: Jst grem v trgovino s tamalimi, s K pa z N, in vidim avto, poln, pač, sestra, pa pičke, v **bistvu** pičk-, tale punca je sedela spredi, sestra od uzadi pa še ene par jih je mel, ne, in men nč jasno.

Tudi v *bistvu* je metabesedilni element, ki nam v spontanem pogovoru pomaga, da pripoved upočasnimo, pridobimo trenutek za premislek in nekoliko organiziramo informacije, ki jih želimo sporočiti. Z njegovo pomočjo nadaljujemo pripoved in se ne vračamo nazaj kot denimo z elementom *no*, obenem pa na nek način posplošimo trenutno stanje, kot je v 126. in 128. primeru. V zadnjih dveh primerih pa sta govorki z njim začasno ustavili tok pripovedi, saj se v danem trenutku nista mogli spomniti natančnega podatka – v B23 naziva za predmet in v B11 natančnega števila oseb v avtomobilu.

3.2.1.3.10 (G)lej/veš

Metabesedilni element *glej* je v besedilih uporabljen 35-krat, in sicer v treh variantah: 4-krat kot *glej*, zgolj 1-krat kot *poglejte*⁹⁷ in v skrajšani varianti kot *lej* kar 30-krat. Takšne razlike v rabi so pričakovane, saj so naša besedila nastala v zasebni komunikaciji med govorcami, ki se poznajo in so vsaj znanci, zato se po večini tikajo, zato je edninske oblike bolj pričakovane. Prav tako je varianta *lej* pričakovana, ker gre za spontani govor v (posavskem) narečju.

Primeri:

131. B11: »T, {*ee*} **glej**, da ne boš kej paniko delala pa scene.«

132. B11: »**Glej**, da ne boš jo nalomla,« sem tam.

133. B12: Moj zet je pa tko, jst sem pa tud rekla:»**Glej**, jaz ti v avstrijščino ne bom mogla prevest,« ne. Mi bomo njih z- zafrknli, **glej**, jaz bom prevedla /.../

134. B17: Točen taku lepu, {*hálo*,} **lej**, ka, ja kka ni to najlepše.

135. B18: Ampak fajn je, **lej**, mal tenis gledaš, mal se kopaš, žurke so zvečer itak vsak večer tam in je zakon, ne.

136. B16: Ja, ampak ta je sodobna, super, krasna, **lej**.

Glej je trikrat uporabljen znotraj citata, le enkrat pa izven, a gre vseeno za obliko poročanega govora. V vseh ostalih primerih, kjer so se govorce obračali nesporedno k sogovorki, so

⁹⁷Uporabljen je v B16:In nč, lej, nč nisma doseгла, pa sam sma rekla: »A lahk, prosim, tole bi, ne vem, tole mi poglejte?«In še v tem primeru je pomemben del propozicijske vsebine.

uporabili varianto *lej*, ki je še nekoliko bolj osebna. V prvih dveh primerih iz B11 gre za pogosto obliko *glej, da ne boš*, ki se uporablja v govoru kot neke vrste fraza. V ostalih primerih z njim govorci pritegnejo pozornost sogovorca in z njim napovedujejo nadaljevanje, ne vračajo se nazaj v pripoved. (*G*)*lej* je splošno usmerjen na prihajajočo vsebino, vendar v zadnjem primeru vidimo tudi izjemo, kjer je uporabljen na koncu strukture in kot tak poudarja pravkar izrečeno vsebino (da je postelja *sodobna, super* in *krasna*); podoben učinek bi govorka dosegla, če bi pred lastnostmi postelje uporabila *res*.

Bistveno večkrat pa so govorci uporabili izraz *veš*, in sicer kar 99-krat; prevladovala je njegova raba kot metabesedilnega elementa.

Primeri:

137. B13: Sama je bla, **veš**, in pet ciganov jo je oropalo.

138. B3: Tujci tud, zdej te, fajn so se mel, ne, ko smo bli v skupini, **veš**, ne.

139. B6: In blok je vredi, tam ma ma eno starejšo žensko, ko mu to lufta, **veš**, ma ključ, ne, če bi se kej, ne, **veš**, zgodilo, ne.

140. B10: Ja, ne, in, **veš**, mladi čejo met vse za sebe, ne.

141. B14: **Veš**, če bi pustil, bi lahk mel pet kil al pa več, ne.

142. B23: {*Ee*} in je tko pršu do mene v bistvu, ne, k sem na eni klopici še neki čakala, pa je pršu do mene pa mi kr roko vzel pa mi kr kušnu na roko, **veš**.

143. B16: {*Joj*,} **veš, veš** ka se mi je nardil? Zadnjič sem pojstlo zlomla.

Analiza metabesedilnega elementa *veš*⁹⁸ je večplastna, saj se v izjavi pojavlja na različnih mestih – lahko na začetku (kot sta primera 141 in 143), kjer je bolj v obliki vprašalnice, vmes ali na koncu. Sicer je ima podobne lastnosti kot metabesedilni element *ne*, saj tudi on primarno vzdržuje stik med govorci. V mnogih primerih sta v isti izjavi uporabljena oba, nemalokrat celo skupaj (primer 138), včasih pa ga uporabimo namesto *ne*, kot je v primeru B23. Pogojno bi lahko rekli, da bi *ne* in *veš* lahko izmenično uporabljali, saj lahko z obema preverjamo, ali nas sogovorec razume in nam sledi. V zadnjem primeru ga je govorka uporabila podvojeno in na samem začetku pripovedi, s čimer je skušala pridobiti pozornost sogovornice in jo zainteresirati za spremljanje njene pripovedi. Podvojena raba metabesedilnega elementa (*veš*)skupaj z medmetom (*joj*) je ustvarila poseben učinek napetosti, ki naj bi pri sogovorniku zbudila začetni interes.

⁹⁸ Ponovno v edninski obliki, ki je posledica zasebne komunikacije.

3.2.1.3.11 Ej

Metabesedilni element *ej* se v naših besedilih pojavi 26-krat.

Primeri:

144. B2: Ne vem, **ej**, tak, **ej**, {*joj*}. Ne vem.

145. B8: Zaščitniški, **ej**, do kraja. V vlogi poudarjalca lastnosti.

146. B9: Dol smo hüdli šest vür pa pu, **ej**, té, té (G: *kaže na dele nog*) tu ne čutim nog neč, veš, tisto sem ... ko robot se premikam. – vzklik, pritegne pozornost in po tem izpostavi bolečino.

147. B13: M: Cigani, ja, 30. junija so jo oropal, **ej**.

148. B14: In pridem zjutri v kopalnco, se pogledam v špegu {HH}, **ej**, vse je z mene padl, veš, ka sem mela v rok.

149. B16: **Ej**, katastrofa, lej, po petsto evrov so ble čist take navadne pojstle.

150. B21: {*Joj*,} mislim, sramota, **ej**.

151. B22: Pa je res, **ej**, veš tak ko bi vedla kok je to noro ?.

152. B23: **Ej**, Sanja, neki ti morem povedat.

Opravlja številne različne vloge; lahko poudarja povedano, kot je v 144.in 145. primeru, kjer sta ga govorca uporabila čisto na koncu pripovedi in poudarila različni stvari – govorka B2 dejstvo, da sploh ne ve, kaj naj bi si mislila o veterinarjih, in da je čisto zmedena; govorec B8 pa je pripovedoval o svojem psu iz otroštva, ki ga je občudoval, tako je element *ej* uporabil v vlogi poudarjalca lastnosti. V vseh ostalih primerih so ga govorce uporabili za izražanje cele palete različnih (pozitivnih in negativnih, navadno ravno skrajnosti) čustev – presenečenja, groze, vzhičenja ipd. V zadnjem primeru pa je govorka z njim začela pripoved in tako sogovorko neposredno pozvala k spremljanju njene pripovedi. Tudi ona je s tem dodala svoji pripovedi določeno mero dramatičnosti in skrivnostnosti.

3.2.1.3.12 Zdej

Izraz *zdej* je v besedilih rabljen kar 102-krat; 94-krat kot *zdej* in 8-krat kot *zdaj*.⁹⁹ Ker gre samo za razliko v zapisu, ju bomo na tem mestu obravnavali skupaj. Sicer je o različnih rabah tega metabesedilnega elementa obširno pisala Verdonik (2007: 101–106), zato bomo zgolj na kratko poudarili, da je v Slovenski slovnici (2000: 407) *zdaj* obravnavan samo kot časovni

⁹⁹ Seveda ni v vseh primerih uporabljen kot metabesedilni element, temveč tudi kot pomemben del propozicijske vsebine, vendar je pogosto težko določiti, v kateri vlogi se nahaja.

prislov, toda v spontanem govoru se pogosteje uporablja kot vsebinsko popolnoma izpraznjen – kot tak je bližje členku in ga zato umeščamo med metabesedilne elemente.

Primeri:

153. B3: Tujci tud, **zdej** te, fajn so se mel, ne, ko smo bli v skupini, veš, ne.

154. B9: **Zdej** pa naslednjič, ko gremo, bomo šli pa do Triglavskih jezer.

155. B10: In je tako, in pol {ee} on gleda tko gleda njo: »Ka **zdej**, v uste ga je dala, ka zdej boš kej migala al neč,« ne.

156. B13: **Zdej** se pa boji bit sama, **zdej** pa enkrat sem jst, enkrat je stric pa tak, menjamo se, ne.

V zadnjem primeru lahko vidimo, kako težko včasih ločujemo, v kateri vlogi je *zdej*, saj je uporabljen dvakrat – prvič bolj v vlogi propozicijske vsebine (ima bolj poln pomen), drugič pa bolj kot metabesedilni element (njegov pomen je bolj prazen).

3.2.1.3.13 Mislim

Izraz *mislim* je v naših besedilih uporabljen 30-krat; 22-krat v vlogi metabesedilnega elementa.

Primeri:

157. B22: Zdej pa drugič pa **mislim**, da bo petdeset.

V zgornjem primeru je uporabljen tako kot v preostalih sedmih primerih, ko opravlja polnopomensko vlogo glagola *misliti*, zato ga ne moremo umeščati med metabesedilne elemente. Pri tem je pogosta zveza *misliti + da*.

158. B1: Unga {HH} ko ni neč vedu, **mislim** ne ko ni neč vidu {ee} borderkolija.¹⁰⁰

159. B9: Neč, jemu ene stare, **mislim** stare, tiste, une, ko že mam, pohodniške, tak da je blo dobro.

160. B14: In jst tko pridem ..., jst se tisti dan nisem vidla, k jst sem šla direkt pol spat, ne, v pojst- **mislim** sobo, in sem bla tam in nisem nč vidla, ne, ponoč.

161. B16: Ampak sma pa dobila takoj, **mislim** takoj, en teden sma čakala, drugač bi mogla pa v X dva mesca čakati.

¹⁰⁰ Gre za ime pasme psa z uradnim nazivom *border collie*.

162. B20: Ne, ker naš Reksi je pa, {*ee*} pol umrl, **mislim**. /.../ Ja, in je dubu tumor. To je {*ee*} v roku štirih dneh je poginu.

163. B21: {*Joj,*} **mislim**, sramota, ej.

V večini primerov je metabesedilni element *mislim* uporabljen kot sredstvo, ki omogoča popravke v govoru. Spontani govor poteka navadno hitro, zato so napake¹⁰¹ v njem precej pogoste. Da ne bi vsakič znova pojasnjevali, zakaj smo se zmotili, se lahko z uporabo ene same besede hitro popravimo in pripoved nadaljujemo. Za analizo je zanimiv zlasti 162. primer, kjer je govorka prvi del izrekla takoj, čemur je sledila sogovorkina replika,¹⁰² šele pozneje pa je govorka nadaljevala z drugim delom, ki smo ga v primeru zapisali takoj za izpustom. V nasprotju z drugimi govorcami ona ni naredila samopopravka takoj za izrazom *mislim*, temveč je pripoved nadaljevala in šele pozneje popravila prvotno manj ustrezen izraz (*umrl*) z bolj primernim (*poginil*). Redkejši pa so primeri, kot je zadnji, ko je govorec z *mislim* zgolj pridobil čas, da bi našel ustrezne besede in izrazil svoje mnenje.

3.2.1.3.14 Zastopiš, razumeš

Izraz *razumeš*¹⁰³ ni v besedilih niti enkrat uporabljen, medtem ko sta izraz *zastopiš* uporabila le dva govorca (govorka B11 štirikrat v vlogi metabesedilnega elementa in govorec B18 enkrat kot del propozicijske vsebine).

Primeri:

164. B11: Prvo sem šla v mojo sobo pogledat, je ni blo, po stopnicah gor on mene lovi, **zastopiš**, jst laufam gor, odprem vrata, T pa njen fant sta bla noter jst pa sámó: »Kje je?«

165. B11: Nisem mogla več, **zastopiš**.

166. B11: Pijana sta bla en bolj ko ta drug pa otroka mela zraven, **zastopiš**?

Govorka B11, ki je edina izmed vseh govorcev uporabila *zastopiš* v vlogi metabesedilnega elementa, je pripovedovala dramatično o – zanjo čustveno izredno občutljivem – dogodku. Ker je bila njena pripoved kar zapletena, je pričakovano, da je občasno preverila razumevanje sogovornice (primer 164). Toda s tem metabesedilnim elementom lahko ustvarimo tudi bolj pristno vez s sogovorncem (primer 166) ali pa izpostavimo neobičajno informacijo, kot je storila tudi ona v zadnjem primeru.

¹⁰¹ Pri tem mislimo vsebinske in ne skladenjske idr. napake.

¹⁰² Njeno repliko smo v primeru označili z znakom za izpust /.../.

¹⁰³ Kljub temu ga v naslovu podpoglavja omenjamo, saj gre za knjižni zapis glagola *zastopiti* v 2. osebi ednine.

3.2.1.3.15 **Tko da/tak da**¹⁰⁴

Primeri:

167. B9: **Tko da** smo t-, tam do tavžent osemsto je blo tako bolj megleno, pol pa kak smo pršli do tavžent ösemsto pa se je gozdna meja končevala, pa je lepo začel sonček sijat, tko da je blo gor prav lepo.
168. B13: Vzel so jih šestdeset evrov, neki nakita pol so jo vdarli **tko da** je bla dva dni v bolnici i **tak da** katastrofa.
169. B14: Vsak z ene strani mi je pritisku, ne, en nad glavo, pa d- dva s strani pa trije so ga ven vlekli. **Tko da**, jst ne vem, lej, res, men pol filma fali.
170. B21: Tam je ostal spat, no mi smo zdiktilal njegovo telefo- oziroma registrsko **tko da pol** kasnej so ga našli.
171. B1: **Tko da** ... No, sej mamó še enga.
172. B14: **Tak da** res ... Krvava, veš kak, {ee} ko ti žile popokajo, ne, recimo v očeh, no, taka sem bla po obrazu, po celem obrazu.
173. B12: Potem je pa vzel on pa je tiste besede popravu, da je šel v avstrijščino ne, **tak da** na koncu je mel diplomó zelo dobro (O: *poudarjeno*).

Metabesedilna elementa *tko da/tak da* uporabljamo za nadaljevanje pripovedi oz. kadar se želimo vrniti k osnovni temi pripovedovanja. V tem smislu ju lahko uporabimo predvsem za kratek sklep (npr. od 167. do 170. primera), v katerem sporočamo posledice (kaj je sledilo določenemu dogodku), zato je večkrat v zvezi *tko da/tak da + pol* (170. primer). Pogosto mu sledi tropičje (171. in 172. primer), kar pomeni, da je na nek način odprt, vendar ne v smislu odprtega konca, o katerem piše Smolej (2012: 117), ko govori o različnih kazalcih konca, saj se takšna oblika pojavlja vmes med pripovedjo. Gre za dele besedila, ki jih govorec enostavno ne dokonča in s pomočjo teh metabesedilnih elementov kljub temu naredi smiseln zaključek določene enote besedila. Namreč sogovorec take odprte, nedokončane oblike ne zaznava kot nenavadne, temvečmu je jasno, da želi govorec s pripovedjo nadaljevati. V zadnjih dveh primerih, še bolj pa v 168. primeru, opravljata *tko da* in *tak da* isto vlogo; gre zgolj za posavski različici.

¹⁰⁴ Nekateri govorniki iz Dobre uporabljajo tudi obliko *taku da*.

3.2.1.3.16 Pol pa, in (pol), in tko, pa tko ...

Metabesedilna elementa *pol pa* ter *in pol* imata še bolj izrazito funkcijo nadaljevanja, saj z njima še bolj poudarjamo nadaljevanje pripovedi, pri čemer se osredotočamo izključno na dogodke/dejanja, ki v pripovedi sledijo, nikakor pa se ne vračamo nazaj k že povedanemu.

Primeri:

174. B10: **Pol** se je **pa** še bolj zadrl. **Pol** je **pa** kr vtihnlo. **Pol** je **pa** zaspal.

175. B11: No, **pa** sem **pol** še oprostila, pa sem spregledala t- to varanje, pa sem še vztrajala, še dve leti pa ..., **pol pa** ni šlo več.

176. B2: {*Ee*} **in pol** so doma pač obljubli, da bom mela novga, če bomo njega dal stran, ne, ker je bil pač že ful star, ne, in {*ee*} pač ni več niti vidu, ni ..., ne, pač težko se je premiku **in pol** smo ga dal stran, ne, sem se jst strinjala, **in pol** smo šli takoj isti dan, ne, pač po Neli, po novga, in nam je pač vsem prirastla k srcu, ne.

177. B13: **In pol** smo šli k Ma- k Matjaži domov na kavo sma šla in pol je pa otrok tečnaru, ne, od šogorice sin.

Pripoved lahko nadaljujemo tudi z drugimi elementi, kot sta recimo *in (tko)* ter *pa (tko)*. Gre za tipične metabesedilne elemente, ki podpirajo tok pripovedi.

178. B3: Ej, in ko smo mi tam pršli, ne, veš, jst sem bil zrihtan, ne, naši pa ne, veš, **in tko** ka te dočaka, ne, vse tko, koktejlji, zrihtano, vip loža /.../

179. B14: **In tko** je blo, ob pol dveh so me sprejel, ob dveh sem mela prve popadke, dvajst do osmih je bil pa veni.

180. B23: **In tko**, ka je bla fora. Midva se pač, ne vem, jst tko pridem v trolo, ne, in jst tko vidim, ful se mi je zdel nekak znan in pol kr naenkrat tko, on je neki na računalniku bil, ne.

181. B23: {*Ee*} **pa tko**, ful je bil čuden res, no, pa tak {*em*} sicer tko po videzu, ne, je deloval tko, normalen, ni kot nek klošar na primer kej, ne, deloval.

182. B12: **In** je dal prevest eni firmi, to je plačal tako, da je bla grozota. {*HH*} Moj zet je rekel: »Jst ne bom diplomiral, ker nimam denarja,« ne, pravzaprav magistrij je bil to. **In**{*ee*} pol je pa dal takoj vezat, namest, da bi dal unmu gor, ne, je ta takoj vezal, ne.

183. B5: **Pa** sem se oblačla i slačla pa skus, jst sem se tako mučla, da to ne morem povedat. **Pa** nimam nikogar, da bi mi (?).

Tako kot so si govorniki med seboj po značaju različni, se razlikujejo tudi značilnosti v njihovih pripovedih. Tako je govorec B21 zelo pogosto uporabil *in*,¹⁰⁵ ki pa ni bil v vlogi veznika, temveč je kot metabesedilni element opravljal predvsem vlogo nadaljevalca pripovedi:

184. B21: **In** vidu sem tud, da mu glava opleta. **In** sam je bil not. **In in** jst se odmaknem od njega in dalje je gužva nastala, al kar je blo najbolj zanimivo ... Recimo vozu je dvajst na uro, tko, ne, piga, pol pa kr naenkrat pospeši na sedemdeset. **In** na sedemdeset, sedemdeset gre skor ravno, pol pa spet od naenkrat, za nč, zabremza, dvajst, trideset. **I** tak cel čas. **I** od zadi se je kolona nardila, nas je blo zadi, ne pretiravam, trideset avtomobilov, ne. Jst prvi do njega, noben se ne upa nč, ne moreš pridet blizu. **I** telefon, jebiga, a to smo ene dvajst kilometrov.

V enaki funkciji je govorec B7 zelo pogosto¹⁰⁶ uporabil metabesedilni element *pa*:

185. B7: {*ee*} **Pol** smo šli **pa** domov se preoblečt. Ne té, domu na Obrežji. Preoblečt, **pa** ..., bicikli če sem dubu, **pa** f šolo, ob enih je bla **pa** šola **pa** do sedme zvečer. **Pol pa** domu z biciklom. Vlkokrat **pa** peš.

3.2.1.3.17 Sklep

186. B2: Sanja: Vem, ja, sej mam tud jst velik izkušenj kak te veterinarji ...

A: Ne vem, ej, tak, ej, {*joj*}. Ne vem.

Zgornji primer nam kaže, kako je mikro analiza govornega jezika oz. v tem primeru iskanje posameznih metabesedilnih elementov ter identifikacija njihovih vlog dolgotrajno in zapleteno početje. Prav tako je analiza vsakega posameznega elementa posebej v precejšnji meri teoretična, čeprav izhajamo iz konkretnih besedil, saj so ti elementi – kot reprezentativno predstavlja primer iz B2 – v njih rabljeni tako pogosto, da je za njihovo popolno razumevanje nujno potrebno prebrati in upoštevati celotno besedilo ter ne le določenih primerov, ki so iztrgani iz sobesedila in zato bolj umetelni.

3.2.1.4 Paradigmatska in sintagmatska os

Verodnik (2007: 116–138) govori o popravljanju, ki ga lahko zasledimo predvsem v vplivnih tujih raziskavah. Med drugim zapiše (prav tam: 117), da so raziskovalci v konverzacijski analizi opozorili, da se termin *popravljanje* ne nanaša nujno na napako v govoru, saj se govorec lahko popravi tudi v primerih, ko v govoru ne bi zaznali nobene napake oz. nejasnosti. Kljub dodatnemu pojasnilu, ki je smiselno, se nam zdi asociacijska povezava med

¹⁰⁵ Pod vplivom hrvaščine je izmenično uporabljal *in* in *i*.

¹⁰⁶ Besedo *pa* je v besedilu uporabil kar 58-krat, večinoma v vlogi nadaljevalca pripovedi. Vprašanje je, ali njegova raba ni že avtomatizirana.

popravljanjem in napako preveč močna, da bi se ji lahko izognili. Zatorej v nalogi opazujemo tvorbo spontanega govora s stališča paradigmatške in sintagmatske osi, kar je v slovenski prostor vpeljala Smolej (2004: 423). Na tej ravni so skladenjsko najbolj opazne razlike med govornim in pisnim jezikom. Vračamo se torej k izhodiščni teoriji, kjer smo podrobneje predstavili razlike med govornim (navadno spontanim) in pisnim (nespontanim) diskurzom. Razlike med njima postanejo najbolj opazne predvsemna ravni tvorjenja, saj lahko (spontani) govor poteka istočasno na sintagmatski in paradigmatški osi. Obe osi sta sicer prisotni tudi pri tvorjenju pisnih besedil, zato na drugi strani teorija paradigmatške in sintagmatske osi pokaže, da naj si v resnici govornji in pisni jezik sploh ne bi bila tako različna, saj – kot smo že napisali – gre za en sam sistem, iz katerega potem izhajata tako govornji kot pisni jezik. Ko v nalogi pravimo, da so s stališča paradigmatške in sintagmatske osi najbolj vidne razlike med njima, mislimo predvsem na shematski prikaz obeh, saj je v pisnem jeziku paradigmatška os zakrita, kar pomeni, da so naslovniku sporočene samo tiste informacije, ki so urejene in postavljene na sintagmatsko os, medtem ko je v spontanem govoru za sprejemnika nemalokrat odkrita, saj je eksplicitno izražena (prav tam: 424). Potemtakem je opazovanje razlik/podobnosti obeh s stališča paradigmatške in sintagmatske osi kompleksno in odvisno od zornega kota preučevanja ter posledično argumentacije.

Primeri:

187. B1: Unga {HH}**ko ni neč vedu**, *mislím, ne*, **ko ni neč vidu**{ee} borderkolija.

188. B1: **Ne morem ga**, *mislím, ne morem bit* stalno ..., {ee} ko ga spustimo ven, ne.

189. B7: **Prvo smo delal, druge fraj**, *ne*, **eno delal, tri fraj** v mesci.

190. B11: No, pol grem pa jst en dan, {ee} **to je blo petega ..., petega februarja**, *ne*, **petega marca**, tko je blo, **petega marca**, in on men ...

191. B11: Tak da pol sva pa sodišče mela 2011, sva mela {ee} **sporazumno sodišče**, {ee} **sporazumno ločitev**, na sodišču je povedu vsak svoje mnenje, dobu je z- za preživnino za plačevat in to je to.

192. B9: Pa predvčerajšnjem **sem bil na Triglavi, sem šel na Triglav**.

Govorci so v zgornjih primerih naredili popravke, s čimer so določene informacije popravili. Da bodo naredili popravke, so opozorili z rabo metabesedilnega elementa *mislím* in/ali nikalnega členka *ne*.¹⁰⁷ Izjema je le zadnji primer, kjer se govorec pravzaprav niti ni

¹⁰⁷ Govorci so naredili popravke tudi brez predhodnega »opozorila«, kot je storila recimo govorka v B11, ki je zgolj z rabo metabesedilnega elementa *ee* nakazala, da gre za manjši popravek: *Tak da pol sva pa sodišče mela*

vsebinsko popravil, temveč bolj dopolnil. Govorec B1 je naredil v besedilu več podobnih popravkov, v katerih je razvidna dvakratna raba enake stavčne strukture. Ker je govorec zelo hitro pripovedoval, je večje število »napak« oz. samokorekcij v takem besedilu pričakovano. Podobna sta primera 189 in 190, kjer sta se govorca tudi popravila, le da je šlo pri tem za težave pri procesiranju časovnih podatkov na relaciji preteklost–sedanjost. Govorec B7 je pripovedoval o svojem delu, ki ga je opravljal pred več kot 30 leti, zato se je težje spomnil točnih informacij, govorka B11 pa je govorila o ne tako oddaljenem dogodku, vendar ga je želela časovno natančno umestiti, kar v spontanem govoru pogosto naredimo s težavo, saj nanj nismo pripravljeni in težko izpeljemo ustrezno stavčno strukturo, ki bo transparentno združevala vsebino oz. smisel in jezikovno obliko.¹⁰⁸

Če 190. primer predstavimo s shemo,¹⁰⁹ je to videti takole:

No, pol grem pa jst en dan, {ee} to je blo petega... ,	
	petega februarja,
ne,tko je blo,	petega marca,
	petega marca in on men ...

V shemi je podrčtana sintagmatska os, v okvirju pa je prikaz paradigmskih osi.

193. B15: Pol smo se pa zmenl za **izlet, nedeljski izlet, dopoldanski nedeljski izlet.**

Navedeni primer je zanimiv, saj je v njem govorec prvotno strukturo dopolnil oz. z dodatnimi leksemi, ki opravljajo enako stavčnočlensko vlogo, bolj natančno predstavil.

194. B20: Ne, sam **ni, ni** blo s kolki, je **mel pa ..., na na tački je mel** {ee} na eni šapi **je** {ee} **mel** tumor pa na uč mu je pol udarl. **In mu je in mu je** steku uč.

S stališča sintagmatske in paradigmske osi je zadnji primer zelo uporaben za analizo, saj je v njem govorka uporabila številne iste in različne leksikalne enote, pri čemer je sintagmatsko os večkrat prekinila. Gre za tipično značilnost spontanega govora, na katerega vplivajo mnogi dejavniki (nepripravljenost, okoliščine, mentalni svet govorca in sogovorca itd.); nanjo je gotovo v veliki meri vplivalo čustveno obarvano ozadje pripovedi.

2011, sva mela {ee} *sporazumno sodišče*, {ee} *sporazumno ločitev*, na sodišču je povedu vsak svoje mnenje, dobu je z- za preživnino za plačevat in to je to.

¹⁰⁸ V 188. in 190. primeru lahko vidimo, kako sta govorca iskala ustrezne jezikovne izraze, saj sta oba naredila kratko pavzo, ki je označena s tropičjem.

¹⁰⁹ Pri načrtovanju shem se zgledujemo po Smolej (2004: 423–436).

195. B3: In **sem** spet **napisal, sem napisal, sem reku:** »Prosim vas, punce, da date si stvari, to je še hujš ko v Zagrebu.«

196. B5: Sem rekla pa ... {ee} pa **je reku:** Ja, ka si pa delala,« **je reku** »si bla pr dohtarji?«

197. B3: Jst sem se pa zmenu z Beograjčani, **sem reku:**»**Dejte**, mi pridemo **za tri dni**,« ne, »**tri noči**,« ne, »**dejte, tri dni sam**,« **tri dni** je blo. **Sem reku:**»**Dve noči**.« **Sem reku:** »**Dejte tri dni** bomo ostal pa vi vete, kam se gre, vete, kje je žur, kje je, ne.«

Sem reku:	»Dejte,	mi pridemo za tri dni,«	»tri noči,«
		(tri dni je blo)	
Sem reku:			»Dve noči.«
Sem reku:	»Dejte tri dni bomo ostal		pa vi vete, kam se gre ...

Vsi trije zgornji primeri imajo sintagmatsko os pretrgano v okviru spremnega stavka, in sicer večinoma na ravni glagola rekanja. Bolj kompleksen pa je zadnji primer, kjer se je govorec še večkrat vrnil nazaj in pozornost sogovornice še naprej ohranjal z rabo členka *ne* v vlogi metabesedilnega elementa, s katerim je preverjal, ali mu še vedno sledi oz. ga razume. Gre za tipično lastnost govornega jezika, v katerem elemente sproti izbiramo in se popravljamo, kar se na strukturni ravni kaže kot razkrivanje paradigmske osi.

198. B4: In **prvega, prvega, prvega** tretjega sva mela midva že gostilno zrihtano, sma šla že {ee} in ansambel, ka je pa zelo težko dobit za dva mesca, veš, dva mesca prej, ne.

199. B9: **Gužva, gužva, gužva**, veš, ko se moreš v-, f planinam vmikuvat ljudem, da grejo lahko poleg.

200. B10: To ne moreš verjet, ka **on vse ve, on vse ve**, no.

201. B10: Je pa, {ee} ko ga je silila jest, pa mu začela: »No, pa **dej papi, dej papi**,« zdej si je pa dal ime, da je Papi.

202. B11: Sem rekla: »**A, ti si ta, a, ti si ta**, {ee} opica, k zdej že pol leta {ee} kle z njim šmiraš, al kaj?«

203. B9: Ja, pa **plošče so postavljene. Plošče so postavljene.** {Uf}, skoraj tako ko na britofi na spomeniki, ne.

204. B19: S fotrom mam jst **velik velik** problemov.

205. B9: {Joj}, gor je šlo dober, **dol** (O: *poudarjeno*) ... **Dol** smo hüdli šest vür pa pol.

206. B7: Pa je dal štrdeset tisoč **za članarino, za članarino**(O: *poudarjeno*), plače so ble pa devet tisoč, onde.

207. B12: »**Kaj je to, kaj je to**, nič, to je nemščina, jst hočem avstrijščino?!« Pa je dal prevest, potem mu je pa en kolega tam, v avstrijščino to dal pa je reku:»**To pa sploh ni nič, to pa sploh ni nič**, to je pa grozota.«

V vseh zgornjih primerih so govorniki dvakrat (ali celo trikrat) zaporedoma uporabili iste dele stavka, ki nastopajo na istem mestu sintagmatske osi. Kot je razvidno iz 205. primera, je funkcija takšne strukturne postavitve elementov – poleg iskanja ustreznega izraza, s katerim bomo nadaljevali pripoved – tudi poudarjanje vsebine. V 207. primeru je govornica na začetku in potem tudi na koncu uporabila podvojeni slovnični enoti. Obe zaporedni strukturi sta vsebinsko povezani kot vprašanje (*Kaj je to?*) in odgovor (*To pa sploh ni nič.*)

208. B23: {*Ee*} in **je tko pršudo mene**, v bistvu, ne, k sem na eni klopici še neki čakala, pa **je pršudo mene** pa mi kr roko vzel pa mi kr kušnu na roko, veš.

Značilnost spontanega govora so tudi prvotno opuščene strukture, h katerim se govorec pozneje vrne, jih dopolni in dokonča. Kljub temu je takih primerov v naših besedilih malo; eden izmed njih je zadnji primer iz B23.

209. B9: Dobro, mi **smo šli** pol v, {*ee*} ka je bil petnajsti ... **četrti-, četrtek**, ja, **smo šli ob ...**, **ob pol osmih smo šli** gor s Kredarce, **ob pol osmih, ja**, pa smo pršli dol ob desetih, deset pa dvajst v oblaki se je tak naredlo (O: *nerazumljivo*), je pa že ...

210. B10: **On prav, on prav, kuk reče traktorji**, ne vem **kuk reče traktorji, da gre na traktor, danaj gre na traktor**, ne, **da ga na traktor** tera **naj gre**, ne.

Sicer pa je za spontano tvorjena besedila oz. pripovedi značilno, da navadno ne potekajo tako tekoče kot v pisnem jeziku. Ker jih tvorimo sproti, se včasih zgodi, da v trenutku govorjenja sploh nismo prepričani o verodostojnosti podatkov, ki jih navajamo.¹¹⁰ V takih primerih se pogosto zdi, kot da gre za samogovor oz. pogovor govornika s samim seboj. Dejansko poteka proces govorjenja tako hitro, da ga ne moremo premosorazmerno uskladiti z delovanjem naših misli, ki pogosto prehitujejo trenutek govorjenja. Le občasno se zgodi kot v zadnjih primerih,

¹¹⁰ Še posebej, ko navajamo podatke o času dogajanja (209. primer) ali pa imamo težave pri iskanju ustreznega izraza. Ker med pripovedovanjem ne moremo narediti kar daljšega premora, saj bi bilo takšno ravnanje v govoru nenavadno, uporabimo ali metabesedilne elemente, kot sta *ee* ali *em*, ali pa kar glasno razmišljamo, ob čemer tvorimo napake in se sproti popravljamo (210. primer).

da eksplicitno razmišljamo na glas in na nek način govorimo sami s seboj (se sprašujemo in si takoj za tem odgovorimo oz. pritrdimo ali negiramo).

3.2.1.5 Določnost in nedoločnost

Izražanje določnosti in nedoločnosti je spontanemu govoru že tako lastno, da bi ga lahko opredelili tudi kot njegovo imanentno lastnost. Posledično je tudi – v nasprotju s slovenskim knjižnim jezikom – nezaznamovano in pravzaprav vanj tako močno vtakano, da mu splošno več niti ne namenjamo posebne pozornosti.

Pojav določnih in nedoločnih členov v spontanem govoru na primeru govorcev Ljubljane je natančno analizirala M. Smolej (2011: 365–375), ki jih je umestila v kategorijo splošnih besedilnih aktualizatorjev, s katerimi v spontano govorjenem jeziku tudi največkrat izražamo določnost oziroma nedoločnost, medtem ko so v skupini posebnih besedilnih aktualizatorjev lastna imena, imenske zveze, zaimki in števnik. Temeljna razlika med njima je v tem, da so globalni besedilni aktualizatorji nosilci vseh treh aktualizacijskih prvin (vsebine, količine in prostora s časom), specialni pa eksplicitno izpostavljajo zgolj eno aktualizacijsko prvino; z drugima dvema vzpostavljajo razmerje implicitno (prav tam: 367).

Te prvine izhajajo iz razmerja znotraj jezika – med jezikovnosistemsko nedoločnostjo (tj. slovarsko pojmovnostjo) in govorno določnostjo, ki se v konkretnem besedilu lahko uresničuje kot besedilna določnost ali nedoločnost, pri čemer gre za znotrajbesedilni in med seboj nasprotni prvini, razvidni iz drugačnosti aktualizatorjev oziroma njunih nosilcev. Omenjeno razmerje bi lahko poimenovali tudi kot jezikovna določnost. (Ada Vidovič Muha 1996: 115–116 v Smolej 2011: 366)

Smolej (prav tam: 367–371) v svojem prispevku posebno pozornost nameni splošnima besedilnima aktualizatorjema *en* in *ta*, ki se v tej vlogi najpogosteje najdetata v osrednje slovenskem prostoru. V naših besedilih so govorce določnost izražali s »členi« *ta/to, tisti/tista/tisto, tale* nedoločnost pa s »členi« *en/ena/eno* in *un/una/uno*. To so diskurzivni označevalci oz. sredstva, ki so tipična le za govorjeni jezik. Smolej (2006: 27) poudarja, da opravljajo besedilni aktualizatorji vrsto (besedilnih in medosebnih) vlog, ki se med seboj prepletajo in dopolnjujejo. S slednjim se strinjamo, vendar se v nalogi zaradi prostorske omejitve omejujemo zgolj na osnovno predstavitev določnih/nedoločnih členov.

Primeri **določnih** členov (ta/to in tisti/tista/tisto):

211. B12: Ne vem, kaj so pol nardili, neki so nardili, **ta** firma je pol še enkrat prevedla, ne, tako da so nekež mu pomagali pa gor so mu pomagali.

212. B6: Veš od kere je blo **to** stanovanje?

213. B20: Ja, veš kdaj, ja, v srednji šoli, ko je **ta** Maki tvoj zbolu.

Kot je napisala Smolej (2011: 368), naj bi leksem *ta* vlogo določenega člena opravljal samo v povezavi s pridevniško besedo, kar pa ne velja za spontano govornjena besedila, kjer je, tako kot v zgornjih treh primerih, uporabljen pred samostojno stoječo samostalniško besedo (*firma, stanovanje, Maki*).

214. B12: Potem je pa vzel on pa je **tiste** besede popravu, da je šel v avstrijščino ne, tak da na koncu je mel diplomo zelo dobro (O: *poudarjeno*).

215. B11: Jst grem v trgovino s tamalimi, s K pa z N, in vidim avto, poln, pač, sestra, pa pičke, v bistvu pičk-, **tale** punca je sedela spredi, sestra od uzadi pa še ene par jih je mel, ne, in men nč jasno.

Enako sta rabljena neposredno pred samostalniško besedo, torej brez prilastkovega določila, še v zadnjih primerih določna členu *tiste*, ki v sebi nosi informacijo o predmetni oddaljenosti, in *tale*, ki je podaljšana oblika določenega členu *ta*.

Primeri **nedoločnih** členov (en/ena/eno in un/una/uno):

216. B21: In od enkrat poln gas pospeši levo i dol s ceste i na travnik in čez travnik tam gre i pod **en** kozolc tam.

217. B12: Pa je dal prevest, potem mu je pa **en** kolega tam, v avstrijščino to dal pa je reku: to pa sploh ni nič, to pa sploh ni nič, to je pa grozota.

218. B12: In je dal prevest **eni** firmi, to je plačal tako, da je bla grozota.

V 216., 217. in 218. primeru sta govorca uporabila nedoločni člen *en*, ponovno pred golimi samostalniškimi besedami. Govorca jih nista dopolnila niti v nadaljevanju besedila, saj nista bila del jedra pripovedi, temveč zgolj dodatni informaciji, s katerima sta prikazala širše okoliščine.

219. B15: Gledal smo račke, slikal se zraven, pa šli smo na **en** most, ko je bil na sodih, blo je mal hecno za občutit na nogah, ko se ti zible pod nogam.

220. B17: Na kakšni lepi, na mladi, vidiš, glih taku ko je blo takrat, s kod je bla, z Novga mesta **una**?

221. B11: T: No, pol grem pa jst **en** dan, {e} to je blo petga ..., petega februarja, ne, petega marca, tko je blo, petega marca.

Podobno se je zgodilo tudi v 219. in 220. primeru, kjer pa je govorec B15 vendarle nekoliko več pozornosti namenil mostu in opisal občutke na njem. Na izbiro nedoločnega člena lahko vpliva tudi pomanjkanje védenja o določeni tematiki, tako niti govorec B15 niti govorec B17 nista vedela točnih podatkov (v B15 imena mostu in v B17 podatkov o ženski, ki jo je omenjal), kar je razvidno zlasti iz zadnjega primera, ko je govorec na koncu uporabil leksem *una*, ki pa ne stoji pred samostalniško besedo, temveč povsem samostojno, zato je postaja posamostaljen (združuje sicer nedoločni člen *una*, možno tudi *tista*, in samostalnik *ženska*). Na nesigurnost v zvezi s povedanim kaže tudi vprašanje, ki ga je zastavil govorec B17. Podobno lahko opazimo tudi v zadnjem primeru, kjer je govorka uporabila nedoločni člen *en* pred golo samostalniško besedo *dan*, ker v trenutku pripovedovanja ni bila prepričana, o katerem dnevu govori, kar je razvidno iz nadaljevanja, pri čemer je naposled vendarle določila točen datum.

222. B9: »{Aha}, pa je res bla **ena** tablica, veš, taku ko **ta** tablica za, {ee}, A= naslov (G: *kaže na tablico s hišno številko*). =A

V navedenem primeru sta rabljena leksema *ena* in *ta*. Oba stojita – tako kot večina ostalih – pred isto golo samostalniško besedo (*tablica*). Prvi prvi omembi je govorec uporabil nedoločni člen *ena*, saj še ni mogel opredeliti, kakšna je bila tablica, potem pa je ob pogledu na tablico s hišno številko dobil idejo za primerjavo in jo z rabo določnega člena *ta* poudaril.

223. B23: Ja, v bistvu, veš ko ..., tam, za voziček ko je, na primer, ne, pa tko **en** drog, pa sta bla, tko, en par je bil zraven ..., in pol on kr tko {ee} prime se za **tist** drog in začne telovadit.

Za analizo določnosti in nedoločnosti v spontanem govoru je uporaben tudi zadnji primer, kjer je govorka najprej uporabila nedoločni člen *en*, potem pa določni člen *tist(i)*. Oba spet stojita pred golo samostalniško besedo. Zanimivo je, da je na začetku, prvič ob samostalniku *drog* uporabila nedoločnost, ob drugi omembi pa določnost. Če bi se v slovenščini glede rabe določnih in nedoločnih členov ravnali po romanskih jezikih, bi morala govorka uporabiti aktualizator tudi pred samostalnikom *voziček*.

Sicer bi lahko – glede na obseg našega korpusa – o rabi splošnih aktualizatorjev napisali veliko in jih tudi natančneje analizirali. Na tem mestu bomo z njihovo obdelavo vendarle zaključili ter na osnovi naših primerov poudarili, da jih v spontanem govoru lahko in celo zelo pogosto uporabljamo pred golo samostalniško besedo, da lahko govorniki z njimi opravljajo različne vloge in da se njihova raba bistveno razlikuje od nemškega jezika in drugih romanskih jezikov, v katerih gre za morfološko rabo, v slovenščini pa, kot pravi Smolej (prav tam: 370), bolj za stilistično sredstvo; v tem smislu lahko poljubno tvorimo oblike s členom ali brez.

3.2.1.6 Raba osebnih zaimkov¹¹¹

Še ena izmed posebnih značilnosti, ki veljajo samo za spontani govorni jezik, je specifična raba osebnega zaimka *jaz*,¹¹² medtem ko je za pisno slovenščino značilen morfološko izražen osebek. V govornih besedilih je osebni zaimek *jaz*, ki sicer tako kot ostali zaimki prve osebe posredno poimenuje govorečega, precej pogosto uporabljan. Z njim govorniki izpostavljajo sebe, kar je tudi pričakovano, saj navadno pripovedujejo o sebi oz. o dogodku, v katerem so bili sami udeleženi, pogosto pa se tudi osebno razkrivajo in na ta način dajejo tudi sogovorniku/poslušalcu vedeti, da ne gre zgolj za nekakšno objektivno ali čisto vsakodnevno pripovedovanje o vremenu, temveč pripoved, v kateri se čustveno odpirajo in želijo, da se tudi le-ta tega zaveda. Raba osebnih zaimkov v govornih besedilih omogoča večje poudarjanje samega vršilca dejanj kakor v pisnih besedilih.

Primeri:

224. B12: Moj zet je pa tko, **jst** sem pa tud rekla: »Glej, **jaz** ti v avstrijščino ne bom mogla prevest,« ne. Mi bomo njih z- zafrknli, glej, **jaz** bom prevedla, dober dan (O: *namenjeno kot pozdrav mimoidočemu*), prevedla, ti boš liste po liste nosu gor, ne.

225. B22: **Jst** sem rekla, da k- kak, kak je to možno? Ona je povedla men kak **jst** navzven se kažem, kak je pa v resnici, kak **jst** čutim noter (G: *se udari po prsih in kaže na svojo notranjost*), ne.

226. B11: Pol sem **jst** skontala, da n- neki more bit al da more žensko al neki more met gor, ne, da je kr naenkrat on hodu gor. Pa jih ni blo do devetih, desetih zvečer domu

¹¹¹ Čeprav je opazovanje rabe osebnih zaimkov v govornih besedilih zelo kompleksno in lahko zajema številne vidike, kot so npr. oblike (naglasna, navezna, naslonska), se bomo v nalogi zaradi prostorske omejitve osredotočili zgolj na rabo prvoosebnega zaimka *jaz*, ki je v večini posnetih besedil rabljen bistveno pogosteje od drugih zaimkov in na povsod na enak način.

¹¹² Večina posnetih govorcev in govork je namesto knjižnega *jaz*, ki je uporabljen le 6-krat, uporabljala narečno različico *jst*, uporabljeno kar 222-krat.

- ponavad. **Jst** sem takoj pršla. **Jst** sem, ne vem, ob štirih sem šla po T pa po tiste, {e} cimre njene.
227. B21: In in jst se odmaknem od njega in dalje je gužva nastala, al kar je blo najbolj zanimivo /.../ **Jst** sem sam gledu, sem reku:»Ej, ne dao bog da pride ker motorist,« ne. In **jst** kličem na policijo, sem reku:»Zdej je dost, no.«
228. B11: D pa lepo v kuhni čaka, čez okno je gledu kdaj bo avto vidu, **jst** sem se že prpelala, in on je mislu ..., {ee} ne? Je pa šel gledat, kdaj bom avto parkirala, **jst** pa z druge strani gor. Prvo sem šla v mojo sobo pogledat, je ni blo, po stopnicah gor **on** mene lovi, zastopiš, **jst** laufam gor, odprem vrata, T pa njen fant sta bla noter **jst** pa sámó: »Kje je?«
229. B16: In nč, lej, nč nisma dosegla, pa sam sma rekla: »A lahk, prosim, tole bi, ne vem, tole mi poglejte?« »{Joj,} ne znam je najdet v računalniki.« Pa je šel drugega **sodelavca** iskat, da je un **sodelavc** mu pokazu po računalniki po pa je reku: »Ja, dej pridta popoldne ob treh, bojo eno drugo prpelal pa jo bomo mi sestavl,« pa je tud, ne vem, dvesto evrov bil okvir. Pa **jst** rečem: »Ja, fak, ne, dej, ajde, dej ne g- grema nekam drugam, ne.«Sem rekla: »Dej grema, ne vem, v ... Nov mest v X pa boma v Novem mestu v X prej, ne. »Oni majo pa že razstavljeno,« je reku.**Jst grem na šiht, po pa pridem, {ee} po pa {ee} jst sem bla na šihti pa on mene kliče {ee} pa je reku: »Veš, sem najdu še neke druge pojstle ne sam tiste, tista je kr neki.«** Je reku: »Se mi zdi, da bo skup padla, ne, k jo bom domov prpelu.«{HH} In pol, **on** slika mi tiste pojstle res pa tak ko da sem nek študent je zgledala.¹¹³

V nalogi se natančneje osredotočamo na rabo prvoosebnega zaimka *jaz* (*jst*), vendar je v zadnjih dveh primerih zanimivo pogledati tudi rabo tretjeosebnega zaimka *on*. V 229. primeru je govorka uporabila osebni zaimek *on*, čeprav je bilo iz konteksta povsem razumljivo, kdo jo je lovil, vendar je z njim zaimek v stavčnočlenski vlogi osebka eksplicitno izpostavila in poudarila. Kako pomembno za razumevanje tudi mikroravni pa je upoštevanje celotnega sobesedila, kaže zadnji primer. Sicer bi lahko za analizo rabe osebnih zaimkov vzeli zgolj podčrtan del besedila, vendar ne bi vedeli, na koga se nanaša dvakrat uporabljeni osebni zaimek *on*. Če pogledamo besedilo, ki podčrtanemu delu predhaja, zasledimo, da je govorka predhodno omenjala zaposlene v trgovini in v tem kontekstu govorila o dveh sodelavcih. Če sledimo jezikovni logiki, bi lahko utemeljeno sklepali, da jo je eden izmed prej omenjenih

¹¹³ V iz B16 prepisanem izseku so sicer vmes še sogovorkina pritrjevanja (npr. *ja, aha*), ki smo jih na tem mestu zaradi boljše preglednosti konteksta odstranili.

sodelavcev pozneje poklical, vendar nam kontekst celotnega besedila pove, da jo je pozneje poklical njen fant in ji tudi z mobilom slikal ter poslal fotografije, s prodajalcem pa se najbrž ne bi pogovarjala tako osebno, kakor je zapisano v poročanem govoru. Potemtakem se osebni zaimek *on* ne nanaša na pred tem omenjenega sodelavca. Pravkar predstavljeno pomeni, da potekajo kognitivni procesi tako pri govorniku kot tudi njegovemu sogovorniku/poslušalcu izjemno hitro in da tudi poslušanje zahteva kar precej kognitivnega napora (sledenje pripovedi, povezovanje dogodkov, sklepanje) in še zdaleč ni tako preprosto, kot se zdi na prvi pogled.

3.2.1.7 Raba (dramatičnega) sedanjika namesto preteklika

Pogost pojav v spontanem govoru¹¹⁴ je tudi raba dramatičnega sedanjega časa namesto preteklega, čeprav in ko pripovedujemo o preteklih dogodkih. Dramatični sedanjik je sredstvo, s katerim lahko kot govorniki približamo besedilni svet sogovorniku in mu pripoved bolj živo predstavimo. Pri tem ne gre za zgolj »navaden« sedanjik, temveč mu pripišemo lastnost dramatičnosti, kajti z njim ustvarjamo posebno dramatičnost in dosežemo napetost, pripovedi pa omogočimo tudi bolj slikovito predstavnost. V spontanem govoru je pogosto rabljen povsem nezavedno in brez kakršnih koli namenov, saj se govorniki v pripoved tako močno vživijo, da jo med svojim pripovedovanjem na nek način ponovno podoživljajo, kar jim omogoča možnost podajanja minulih dogodkov v sedanjem času.

Spodaj so nekateri primeri dramatičnega sedanjika, s katerim so govorniki in govornice v svojih pripovedih ustvarili posebno napetost in s tem dodatno zbudili interes pri sogovorniki.

Primeri:

230. B25: Jst tko pridem not v apartma, ful **je zrihtan**, ful ono vidiš, da **je vse {ee} zrihtano**.

Mali je dost, ampak **je ful zrihtan**. In tko **gremo** mi na teraso, češ na teraso, in sploh **ne prideš**. **Prideš** do stekla. In jst stari tko **gledam** jo: »Kak pa zdej se ven pride?« {HH} Nobenih kljuk, nč. {HH} Mi tko **gledamo**: »Kuk bom pa zdej ven pršla?« In tam ti **vidiš** gumbe. *Up down* neki. Jst tko **pritisnemup** in se tkole dviga gor *trrrr* {O: *oponaša zvok naprave ob dvigovanju vrat*).

231. B23: Vsiljiv je ful, pa tak je, kok nej rečem, uno prav tak izbuljene oči **ma** pa tko prav uno psihičko **gleda**.

¹¹⁴ In prav tako tudi v literarnem jeziku, o čemer razpravljamo v zadnjem poglavju, ker so narejene vzporednice med spontanim govorom in jezikom literature.

232. B11: Jst **grem** v trgovino s tamalimi, s K pa z N, in **vidim** avto, poln, pač, sestra, pa pičke, v bistvu pičk-, tale punca je sedela spredi, sestra od uzadi pa še ene par jih je mel, ne, in men nč jasno. In ko da mi notranji instinkt **govori**, ker on je pa mene klicu, da kje sem.

Navadno pa v govorjenem narativnem besedilu ne ločimo strogo preteklika od sedanjika, temveč gre za krajši prehod od preteklega časa na sedanjik, potem pa lahko sledi spet vrnitev v preteklik. Oba glagolska časa se torej izmenjujeta, kar je vidno iz naslednjih primerov:

233. B11: Petnajst minut razlike sem jim pustila, da **so se** oni **spakirali**, pa da **so šli** v, {ee} hišo. **Pridem** domov, star ate **se** za glavo **prime**, **pravi**: »ST, {ee} glej, da ne boš kej paniko delala pa scene.« **Sem rekla**: »Ka pa je?« **Pravi**: »D je ?« »Se pravi ste vi že vedli vse, ka se dogaja.«

234. B9: **Jereku**: »Ne vem.« Pa se tku začne nekaj ozirat pa **reče**: »Lejte, tle je tablica za dol.«

235. B1: Jst **grem delat**, on **je** poleg mene, jst ga **ne morem** met na oku non stop, ne. Zdaj da ga bom ... Ker drugač **ma** boks v sklopu hiše, on **je** delno **bil** noter, A= delno **je bil** veni. =A

236. B21: In sam od enkrat **ustavi se**, sred polja, **ustavi se**. HH In zdej **se** vsi **ustavmo**. Jst **gledam**, reku: »Zdej morjo tu nekje bit policaji.« Ka bo pa zdej. In od enkrat poln gas **pospeši** levo i dol s ceste i na travnik in čez travnik tam **gre** i pod en kozolc tam. In **se sparkiru** tam gospod. HH **Je šel** spat mal med koruzo. /.../ I nč, mi **se** naprej **pelemo**, **vozimo se** ene pet do sedem minut, evo ti, vidiš policijski avto s sireno **pelje** kontra. Kje ga bojo našel, ne.

Govorec B21 je napetost skozi celotno pripoved izrazito stopnjeval in ves čas izmenično uporabljal tako sedanjik kot preteklik. S tem je sogovorki približal besedilni svet, pritegnil njeno zanimanje, hkrati pa ustvaril občutek živosti pripovedi, ki je za predstavo poslušalca oz. sogovorca zelo pomembna. Nekoliko poseben je 235 primer iz B1, v katerem je govorec prvotno tudi uporabil sedanjik, vendar moramo zopet za širše razumevanje poznati celoten kontekst. Če upoštevamo, da je govorec B1 nedavno pred trenutkom pripovedovanja nepričakovano ostal brez psa, je razumljivo, da je njegova raba sedanjika posledica čustvene reakcije – ker je pred kratkim ostal brez psa, se z novo situacijo in izgubo še ni povsem sprijaznil. Njegov namen torej ni bil ustvarjanje dramatičnosti, saj je v njegovi pripovedi kljub

pogosti rabi sedanjika ni možno zaznati. Iz zgornjih primerov lahko sicer opazimo, da je izmenična raba obeh glagolskih časov pogosta predvsem pri glagolih rekanja. Predvidevamo, da govorci v spremnih stavkih nemalokrat izmenično rabijo sedanjik in preteklik zato, ker je v spontanem govoru veliko poročanega govora in bi se z rabo iste oblike (npr. *sem rekla, je rekel*) nenehno ponavljali, z menjavo glagolskega časa pa lahko obenem popestrimo paleto razpoložljivih izrazov.

3.2.1.8 Razmerje med glagoloma *moči* in *morati*

Razkorak med pisnim (knjižnim) in govorjenim jezikom je viden tudi v prevladujoči rabi glagola *moči* v govoru, pri čemer gre še vedno za dva različna pomena oziroma ista oblika pokriva dva pomena, torej nastopi samo prekrivnost na ravni oblike. Tudi to je ena izmed značilnosti spontanega govora, ki bi bilo dobro v prihodnosti nameniti več pozornosti in raziskati vzroke, zakaj prihaja do prekrivanja oblik.

Primeri:

237. B10: Mu **morem** dat metlo, tisto majčkeno, ko se na smetišnici dobi, ne.

238. B15: Točen, točen je povedala, kam **moremo** it, na rondoju tam proti ...

239. B16: Čeprav mi je reku tast, da kao do poroke **morem** tri razbit, ne.

240. B22: Večkrat na dan **morem** tud jest, ne.

241. B23: Ej, Sanja, neki ti **morem** povedat.

242. B5: Ja, sej zdej **morem**, tako **morem** gledati da na ? dviguvam, ne.

3.2.1.9 Prekrivajoči govor

Še ena lastnost govorjenega jezika, ki kaže na nujnost hitrih odzivanj in posledično kompleksno miselno zahtevnost govora, je prekrivajoči govor. V govorjenih narativnih besedilih je sicer res en govorec, ki pripoveduje, vendar mora biti ob dejstvu, da ni v naprej pripravljen, vseeno pripravljen tudi na hitre odzive sogovorca, ki lahko še dodatno prekinejo njegovo trenutno zasnovo pripovedi in povzročijo še več prekinitev linearne osi. Tako se včasih sogovorec povsem nepričakovano hitro odzove in ga prekine. V spodnjem primeru je sogovorkina hitra reakcija sicer govorki dala potrditev, da ve, o kom govori, in ji zatorej človeka ni potrebno podrobno opisovati, s čimer ji je delno olajšala proces pripovedovanja, po drugi strani pa bi jo lahko s tem tudi zmotila. Zanimiv je tudi odziv obeh, saj sta z večkratnim ponavljanjem metabesedilnega elementa *ja* obe poudarili, da se strinjata (najprej se je govorka s trojno ponovitvijo odzvala na sogovorkino ugotovitev in ji pritrdila, da pravilno razmišlja, potem pa je tudi sama govorka z dvojno ponovitvijo elementa *ja* vnovič potrdila strinjanje).

Sklepamo lahko, da tudi sama ni bila 100-odstotno prepričana v prvotno dopolnitev, ko sta z govorko hkrati govorili. Ko gre za hkratno govorjenje, se lahko določene informacije preslišijo ali narobe razumejo, zato se mu je v govoru bolje izogibati.

Primer:

243. B11: T: Smo pršli na vikend gor, ne, takrat še ni podnajemnikov ni blo, ni nč. No, pol, kmal za tistim je dal pa {ee} tistim dvem ..., ko so se tud neki z mojim fotrom kregali ... A= **Tak močen mo-** ... =A

Sanja: A= **Ja, uni, ko so bli neki cajta, ja.** =A

T: Ja ja ja.

Sanja: Ja ja.

3.2.2 Ostale značilnosti

3.2.2.1 Vloga nejezikovnih sredstev

Sodobna tehnologija nam omogoča tudi zapis govornjenih besedil, vendar moramo ob tem imeti vselej v zavesti, da gre zgolj za transkripcije, ki so še vedno odvisne od zapisovalca. Ker so izvorno besedila tvorjena v govornjeni komunikaciji, to pomeni, da sta bila med pogovorom vključena slušni in vidni prenosnik – govorec je lahko k smislu besedila prispeval tudi z gibom ali z različnimi intonacijami. Slednje lahko razumemo kot dodatne vrednosti govornjenih besedil, ki se pri transkribiranju žal izgubijo. Intonacije, ki so prenašajo po slušnem prenosniku, ostanejo sicer zabeležene na zvočnih posnetkih, vendar bi jih morali potem ob besedilu vsakič znova tudi poslušati, kar je precej mukotrpno in zahteva bistveno več časa kot samo branje.¹¹⁵ Kretnje pa se v trenutku, ko je pogovor končan, povsem izgubijo. Ohranimo jih lahko le v primeru, da smo bili kot zapisovalci sami udeleženci pogovora in jih potem lahko ob transkribiranju (po spominu) dodamo besedilu. V nalogi smo se odločili, da bomo skušali posneta besedila predstaviti čim bolj avtentično, zato je smo ohranili tako posamezne gibe govorcev (opisani so v oklepaju za črko G) kot druge pomembne elemente (npr. poudarke, komentarje, ki jih uvaja črka O), ki lahko z odpravo morebitnih vsebinskih nedvoumnosti pomembno prispevajo k boljšemu razumevanju slehernega besedila.

Primeri:

244. B5: Pa to (**G: kaže na zadnji del glave**) me boli, drugega me ne, edin če si prtisnem, drugač me boli neč ne, samo grdo je, ne.

¹¹⁵ Drugače je seveda, če uporabimo fonetični zapis.

245. B9: Dol smo hüdli šest vür pa pu, ej, té, té (**G: kaže na dele nog**) tu ne čutim nog neč, veš, tisto sem ... ko robot se premikam.
246. B10: Pa pravim: »Pa ka ga po teh tačkah ford tepeš, no?!« Pol ga pa še tkole za sladke tule, včasih smo rekli sladke tu (**G: kaže na lase**) ...
247. B11: Se me je pa ustrašla, sam z roko je nardila (**G: kaže s prstom naprej**) proti omari, veš. Odprem omaro, mene je skor kap.
248. B14: {Em,} pa ..., rokico je mel, {ee} ramo nategjeno, k se mu je zataknila not, ne, tko da je mel imobilizirano, ampak je zdej vse okej, ne, cmoki (**G: gleda proti otroku**).
249. B20: Sam tem pesi to (**G: kaže na pasjo oprsnico**) prav paše, da bi pa to jst na svojga dala ...
250. B12: Potem je pa vzel on pa je tiste besede popravu, da je šel v avstrijščino ne, tak da na koncu je mel diplomo zelo dobro (**O: poudarjeno**). {HH} Ne, diplomo je mel zelo dobro. {HH} Al smo ga nategnli pošteno tistga profesorja, ne. {HH} Tak da je, res mel dobro, tak da je normalno diplomiral.
251. B17: Dej da ti povem ... Mene je ena, že ..., pardon (**O: opraviči se, ker se mu je spahnilo**), mogoč že pred desetem letom nazaj, mogoč, mogoč ...
252. B22: Krize sem mal mela, lani sem dva tedna zdržala pa je bil to tak dosežek, veš, sem rekla: »Dva tedna pa pol (**O: z zelo visoko intonacijo**) sem zdržala brez, {joj,} super,« ne, pa tud nobene torte al pa kej ko je mel pač oči rojstni dan nč nisem jedla, ne.

3.2.2.2 Ekspresivna leksika – vulgarizmi

Večina posnetih govorcev je bila sproščenih, kot so tudi sicer v spontanem govoru. Takšno počutje lahko pripišemo tudi dejstvu, da nihče izmed njih ni bil vnaprej tematsko pripravljen, le štirje govorci pa so bilipripravljeni (P) na snemanje, kot smo njihovo stanje opredelili v Razpredelnici 1 na začetku naloge, kjer smo predstavili značilnosti posnetih govorcev. Vseh ostalih 21 govorcev pa je bilo nekaj dni pred snemanjem opozorjenih na snemanje, vendar niso vedeli, kdaj bodo posneti, zato smo jim pripisali lastnost nepripravljeni (NP). Ker je preklinjanje »večen in splošen del človeške govornice« (Nežmah 1997: 5), je kot takšno v vsakdanji, spontani govorici povsem pričakovano in je pravzaprav tudi njen (fakultativni) del. V nalogi razumemo pojav vulgarizmov kot pokazatelj visoke stopnje spontanosti, saj predvidevamo, da se ljudje v situacijah, ko se zavedajo, da bodo posneti, izražajo drugače kot po navadi.

Razpredelnica 17: Pregled pojavitve vulgarizmov v posameznih besedilih

Zaporedna št. besedila	Pripravljenost na pogovor	Število vulgarizmov v besedilu	Uporabljeni vulgarizmi ¹¹⁶
B10	NP	4	hudič, zajebava/zajebavu
B11	NP	4	zajebavat, pofuku, pičke, fuknla
B16	P	3	pizda, zjebana, fak ¹¹⁷
B17	P	4	kurec, ¹¹⁸ porkamadona, hudič
B19	NP	2	kurba, fukat
B21	NP	3	jebenti, jebiga, sranje
B23	NP	1	Prfukjen

Na osnovi zgornje razpredelnice lahko povzamemo, da je 7 posnetih govorcev (od skupno 25) uporabilo kletvice – od teh sedmih sta bila *pripravljena* na snemanje samo dva govorca. Gre za premajhen vzorec, da bi lahko ugotovitve posplošili na osnovno množico, vendarle pa predpostavljamo, da je raba kletvic v veliki meri odvisna od govorčevega osebnega sloga,¹¹⁹ tematike, čustvenega razpoloženja, sogovorca¹²⁰ in drugih dejavnikov. Govorci sovulgarizme skupno uporabili 21-krat, in sicer 16 različnih, ker pa so oni pokazatelj, da je bila najbrž večina govorcev sproščenih, je njihova navedba znotraj analize značilnosti spontanega govora še kako pomembna.

Primeri:

253. B21: Jst prvi do njega, noben se ne upa nč, ne moreš pridet blizu. I telefon, **jebiga**, a to smo ene dvajst kilometrov.

254. B21: Reku:»{ *Uf*, }**jebenti**, kej takega še nisem vidu.«

255. B16: Pa sem rekla:»Lej, ko bom jst enkrat stanovanje gor delala, bom kupla to. Ne pa to, **pizda** ...«

256. B10: Enkrat jih je **zajebavu** in se ni dal oblečt, do desetih v pidžamo se ni dal.

257. B11: Sem rekla: »T, povej mi, kje je, ker te bom tle dol **fuknla** čez okno, povej, kje je!«

258. B11: Jst grem v trgovino s tamalimi, s K pa z N, in vidim avto, poln, pač, sestra, pa **pičke**, v bistvu **pičk-**, tale punca je sedela spredi, sestra od uzadi pa še ene par jih je mel, ne, in men nč jasno.

¹¹⁶ Vsi navedeni primeri sodijo med vulgarizme, izjema je hudič, ki je psovka.

¹¹⁷ Vulgarizem sodobnega časa, nastal pod vplivom angleščine, razširjen predvsem med mlajšo populacijo.

¹¹⁸ Bolj verjetno je *kurac*, ki je v govorjenem jeziku bistveno bolj zaživel kot *kurec*, kakršnega pozna SSKJ2.

¹¹⁹ Nekateri jih zelo pogosto uporabljajo in je njihova raba že avtomatizirana, kot je v spontanem govoru pogosto zaslediti izraz *kurba*, ki je pravzaprav večkrat pomensko prazen, drugi pa jih zelo redko ali nikoli ne uporabljajo.

¹²⁰ Izbira izrazov nasploh (pa tudi vulgarizmov) je odvisna tudi od tega, kdo je sogovorec in v kakšnem odnosu smo z njim (javnem, zasebnem – kot znanci, sosedje, prijatelji, sorodniki, partnerji ...).

259. B17: Kdo bo pa tisto staro žrl **porkamadona, kurca pa tej**, da vse zlamlješ. Mlada more bit, taku, ne stara zategla, taku da vse škriplje ko **hudiči**.
260. B17: Ja, ka ni bla to najlepša smrt ka si lahk prvoščiš na štiriindvajset petindvajsetletnici s trdim **kurcem** krepnt, ni buljšga ko je to.
261. B23: {*Ee*} ja, une so pa tko, una je pa tko {*ee*} pogledla mal nazaj pa tist šla je tko kao s tisto faco kao **budala**, ne. V smislu – ka si **prfukjen**, ne.
262. B23: {*Ee*} ampak sem si vseeno uno tko misnla: »Kera **budala**, res.«

3.2.2.3 Vpliv nesproščenosti na tvorbo govornega besedila

Čeprav je v svojih govornih pripovedih uporabila kletvice manj kot petina posnetih, ocenjujemo, da je bila splošna klima med pogovori spontana in jih s tega vidika praktično ne bi mogli ločiti od vsakdanjih pogovorov, kar je tudi bil naš prvotni cilj pred snemanjem. Vseeno pa so se težave pojavile pri enem govorniku tj. govorniku B15, ki je vedel, da bo sneman, kajti med snemanjem je vseskozi opazoval diktafon. V trenutku, ko se je le-ta sprožil, je bilo v prostoru čutiti tremo in nelagodje. Tudi po koncu snemanja nam je govorec zaupal, da se medtem ni počutil dobro, saj je občutil sram in se začel pospešeno potiti. Čustveno stanje prestrašenosti in strahu pa je zaznamovalo tudi tok njegove pripovedi. Iz spodnjega odlomka je razvidno, da njegova pripoved – v nasprotju s preostalimi govorniki – ni bila fluentna, temveč je tvoril kratke strukturne enote, sogovorka pa ga je morala ves čas spodbujati k nadaljevanju pripovedi z rabo različnih metabesedilnih elementov (*aja, aha, mhm, ja, in ...*). Nespontnost lahko opazimo tudi v strukturi *izlet, nedeljski izlet, dopoldanski nedeljski izlet*, ki opravlja stavčnočlensko vlogo predmeta. V spontani, vsakdanji govorici navadno ne tvorimo tako zloženih stavčnih členov s kar dvema levima prilastkoma (*nedeljski, dopoldanski*), zlasti ne na način, da bi jih naknadno samostojno dodajali. Govorec je bil torej občutno pod vplivom snemanja, s čimer njegovo besedilo izgublja velik del spontanosti in nam omogoča, da se znova prepričamo, koliko različnih elementov je prisotnih v trenutku govornega besedila in koliko dejavnikov lahko vpliva na tvorbo govornega besedila.

Primer:

263. B15: Sanja: No, in, kaj sta kej počela prejšen teden?

B: Šla sma k stari mami belt.

Sanja: {*Aja?*}

B: Pa sma prebelila vse, pa je ..., nama ni šlo pa je pršu foter.

Sanja: {*Aha.*}

B: Pa je pomagu nama, pol smo se pa zmenl pač, da bom šel motor registrirat.

Sanja: {Mhm.}

B: Vsak svojga. Pol smo se pa zmenl za **izlet, nedeljski izlet, dopoldanski nedeljski izlet.**

Sanja: Ja ...

B: Pol smo šli v Slivniško jezero, ustvari jezero pri Celju pred Šentjurjem ...

Sanja: {Aha,} nisem še slišala za to.

B: Pa je zanimivo pokrajina in cesta in ..., marsikej za videt.

Sanja: {Mhm.}

B: In pol smo se pelal ... Jezero je ogromno, skor kilometer pa pol ga je.

Sanja: {Aha.}

B: Pa enih dvesto metrov ga je v širino, če ne več.

Sanja: {Aha,} in?

B: {HH}

Sanja: In kaj ste počel tam?

B: Gledal smo račke, slikal se zraven pa šli smo na en most, ko je bil na sodih, blo je mal hecno za občutit na nogah, ko se ti zible pod nogam. Ne smeš prebliz roba it, te prevaga pa padeš v vodo.

Sanja: Ja ja. Pa je že ker padel?

B: Ne vem. Pol smo se pa nazaj pelal, sm- smo pa naredl mal večji krog, smo šli čez ... Bojstno dol mimo Podsrede. /.../ Pol sma šla v Krško n- na črpalko, sma n- na pumpo, sma pa tankala motor, ka je bil prazen.

Besedilo 15 se ravno zaradi govorceve jezikovne togosti in nenehnega sogovorkinega spodbujanja z rabo različnih metabesedilnih elementov in številnih podvprašanj tudi po zgradbi razlikuje od ostalih besedil. Konstantni premori in zatikanja ga že oddaljujejo od »klasičnih« govornih pripovedi, saj z vsem omenjenim izgublja na narativnosti. Torej se je vnovič pokazalo, da na proces tvorjenja govornih besedil vpliva vrsta dejavnikov, ki se jih sploh ne zavedamo, čeprav vsakodnevno govorimo. V nasprotju s pisanjem, ki mu še vedno (v šolstvu in na drugih področjih v življenju) posvečamo posebno pozornost, govorjenje še vedno dojemamo kot naš samoumevni, konstitutivni del in ga niti ne reflektiramo.

4 STIČIŠČA LITERARNEGA IN GOVORJENEGA JEZIKA

Skozi nalogo smo že večkrat opozarjali na številne vzporednice oz. podobnosti med govornim in literarnim jezikom, podrobneje pa jih bomo izpostavili ter prikazali v pričujočem poglavju.

4.1 Na ravni besedilnih vrst

Pojav prisotnosti prvin govornega jezika v literaturi je teoretikom že kar nekaj časa znan, toda ob tem se večinoma zadržujejo na leksalni ravni, medtem ko so besedilne vrste še vedno omejene in raziskovane zgolj v okviru literarne teorije. O njih se je do sedaj govorilo pretežno v pisnem jeziku, skozi posneta besedila, ki smo jih predstavili in analizirali v nalogi, pa smo našli tudi konkretne povezave med njima.

Besedilne vrste kot pojem zajemajo skupine besedil z določenimi skupnimi značilnostmi. V okviru literarne teorije so njihove značilnosti (vsaj teoretično) že dokaj natančno določene. Vseeno pa je tudi na tem področju nastala velika zmeda med strokovnjaki, ki jih različno poimenujejo in tudi dojemajo. Kot razširjeno merilo za zanesljivo določanje besedilnih vrst v literaturi se je uveljavila dolžina besedila. Na drugi strani se je na Slovenskemz besedilnimi vrstami v spontanem govoru v svoji monografiji podrobno ukvarjala samo Mojca Smolej.¹²¹ Njeno raziskovanje je pomenilo pomemben odmik od dotlej uveljavljenega literarnoteoretičnega razpravljanja o besedilnih vrstah kot o imanentni značilnosti literature.

V nalogi smo na osnovi 25 posnetih spontano govornih besedil ugotovili, da imajo tudi določena spontano tvorjena besedila skupne značilnosti oz. se razlikujejo od drugih. Torej lahko tudi v govornem jeziku govorimo o konceptu besedilnih vrst in ne zgolj v okviru literarne teorije, kot je bilo doslej v navadi. Tipičen primer za to je anekdota, ki ima skupno teoretično izhodišče v literarnem in govornem jeziku, saj je v obeh v ospredju reakcija protagonista na nepričakovan ali nenavaden dogodek. Sicer se v književnosti pojavijo tudi primeri eksempla, ki so bistveno redkejši od anekdote, ki celo po definiciji sodi med male literarne forme. Pri naši analizi smo sledili teoretičnemu modelu zgradb narativnih besedilnih vrst, katerega je izdelala Mojca Smolej (2012). Po tej logiki smo 18 besedil umestili med besedilnovrstno enovita besedila in preostalih 7 med mešana. Od tega smo med besedilnovrstno enovitimi besedili prepoznali 9 poročil, toda po opravljeni natančni analizi smo ugotovili, da sledi teoretičnim značilnostim poročila v popolnosti samo eno besedilo. V

¹²¹ Poleg nje še Tina Rožanc v članku Besedilne vrste v vsakdanjih narečnih pogovorih.

večini besedil smo v osnovi sicer lahko prepoznali strukturo iz abstraktnega modela shematskih zgradb, toda večina je od nje tako ali drugače odstopala. Poleg anekdote lahko neodvisnost besedilnih vrst od literature opazujemo tudi na primeru eksempla, ki je – kot smo videli v praktičnem delu – lahko izražen v daljši ali krajši obliki in je s svojimi značilnostmi vsekakor pripovedna vrsta, ki se pojavlja tudi v vsakdanjem govoru in ne samo v literaturi, kar velja tudi za anekdoto in (dramatično) pripoved. To pomeni, da ga pogosto najdemo tudi v govorjenem jeziku oz. v spontanem govoru kot njegovi podvrsti, kjer ima podobne razsežnosti – tudi tu tvorita njegovo bistvo zgodba in moralni poduk oz. nauk, kar lahko posplošeno označimo tudi kot moralno stališče, ki je spodbujeno s pojavom določenega incidenta, o katerem govorec pripoveduje. Če upoštevamo, da gre na področju besedilnih vrst za različne interpretacije že znotraj literarne teorije, ki se z njimi ukvarja vrsto let, potem so odstopanja spontano govorjenih besedil od predpisane zgradbe, zajete v abstraktnem modelu, povsem pričakovana. Dokaz, da je temu res tako, so očitne razlike med posameznimi besedili; tako lahko v govoru lahko ločimo med, recimo, anekdoto in poročilom, ki se kljub morebitnemu večjemu ali manjšemu razlikovanju od predpisane zgradbe nedvomno razlikujeta. Tako bistvo pri določanju besedilnih vrst v govorjenem jeziku ni slepo sledenje stopnjam besedilne zgradbe in iskanje odstopanj, ki so zaradi njegove spontanosti pričakovane, temveč iskanje določenih značilnosti, po katerih se nekatera besedila povsem razlikujejo od drugih in tvorijo posebno skupino oz. določeno besedilno vrsto. Če niso besedilne vrste (in njihova merila) niti v literaturi povsem dorečene, potem je povsem razumljivo, da bo njihova raznolikost še toliko pestrejša v govorjenem jeziku, kjer moramo kot raziskovalci vselej izhajati iz njegovega osnovnega izhodišča, ki ga zaznamuje v številnih pogledih, tj. spontanosti. Vsako besedilo je torej res neke vrste unikat, kajti od vsakega govornika in situacije je odvisno, o čem in kako bo pripoved tekla. Ravno zato ne bomo nikoli imeli modela, ki bi »predpisoval« natančno besedilno zgradbo govorjenih besedil, saj se čar njihove spontanosti skriva ravno v nezmožnost ustvarjanja ozko omejenih kategorij. Zatorej še enkrat poudarjamo, da je shematska besedilna zgradba zgolj okostje, ki nam pri analizi lahko pomaga, a nas ne sme omejevati.

Na tem mestu je nadvse pomembno opozoriti, da sta anekdota in eksempl kot besedilni vrsti preučevani in obravnavani zgolj v literaturi oz. v okviru literarne teorije. Zatorej se lahko v šoli z njima srečamo zgolj pri urah iz književnosti. Literarna teorija namreč v svoje vrste šteje tudi cerkvena besedila, kot je recimo pridiga, ki že od nekdajin vse do danes vsebuje cel kup eksemplov. Tako anekdota kot eksempl sta pravzaprav prišla iz govorjenega jezika, toda iz

umetnostnega oz. iz pridig, ki so vsebovale privzdignjen jezik. To pomeni, da sta obe na nek način gojeni umetno. Še vedno je problematično, da se ti dve besedilni vrsti navadno preučujeta zgolj v literarni teoriji oz. retoriki. Od tod izhaja prepričanje, da sta tipično literarni – če sta se preučevali zgolj v literarni teoriji, to ne pomeni, da sta tudi tipično literarni. Na osnovi analize posnetih besedil in študija strokovne literature lahko ugotovimo razhajanja med teoretično obravnavo posameznih pojmov in njihovim pojavom v praksi.

Skupna točka med literarnim in govorjenim jezikom je tudi pojav mešanja besedilnih vrst v okviru enega besedila.

Sklenemo lahko, da tudi v spontanem govoru nedvomno uporabljamo posamezne besedilne vrste, ki so bile doslej zgolj v domeni preučevanja literarne teorije, zato smo jih obravnavali kottipično literarne, vendar se njihove vsakdanje rabe zaradi spontanosti ne zavedamo. Bistveno določilo spontanega govora je ravno njegova spontanost, ki govorjenim besedilom omogoča unikatnost in večjo besedilnovrstno pestrost – pogosto tudi v okviru enega besedila.

4.2 Na ravni skladijskih značilnosti¹²²

V nalogi smo opazovali značilnosti narativnih besedil v spontanem govoru, ki so posebna oblika spontano govorjenih besedil. Naracija ali pripovednost pa sicer kot slogovni postopek zaseda pomembno mesto predvsem v literaturi. Zaradi tega smo v pričujoče poglavje v okviru katerega iščemo vzporednice med govorjenim in literarnim jezikom, vključili naslednja 4 pripovedna dela:¹²³

- *Hiša Marije pomočnice*, roman Ivana Cankarja;
- *Porkasvet*, roman Zorana Hočevarja;
- *Otroške stvari*, roman Lojzeta Kovačiča;
- *Vsiljivka*, roman Janje Vidmar.

¹²² Poleg skladijskih značilnosti, ki smo jih posebej izpostavili v pričujočem poglavju, obstajajo še druge skladijske značilnosti, ki so skupne literarnemu in govorjenemu jeziku, kot je recimo podobna tvorba premege govora, vendar jih zaradi prostorske omejenosti nismo posebej izpostavili.

¹²³ Enako, kot smo v korpus posnetih besedil vključili – glede na spol in starost – heterogene govorce, ki smo jih homogeno poenotili samo glede pokrajinske pripadnosti, smo tudi med literarne vire vključili štiri romane in eno povest, torej vse pripovedna dela, toda iz različnih literarnih obdobj (najstarejše delo je roman *Hiša Marije pomočnice*, ki ga je Ivan Cankar izdal leta 1904, najnovejši pa je roman Janje Vidmar z naslovom *Vsiljivka*, ki je izšel leta 2004). Razlika med najstarejšim in najnovejšim pripovednim delom je sto let. Namenoma smo izbrali časovno oddaljena besedila, da bi pokazali na določene skladijske značilnosti, ki se pojavijo v vseh, neodvisno od časa oz. literarnega obdobja, v katerem so nastala.

Kljub prevladujoči narativnosti v naših spontanah besedilih in osnovni sestavini že samega naslova naloge, smo v primerjavo literarnega in govorjenega jezika vključili še dve istoimenski pesniški zbirki, in sicer *Poezije* Franceta Prešerna ter *Poezije* Simona Gregorčiča. Za vključitev pesniških zbirk smo se odločili, ker so določeni pojavi, značilni za govorjeni jezik, prisotni zlasti v poeziji.

4.2.1 Elipsa

Primere številnih elips v spontanem govoru smo obravnavali v praktičnem delu naloge. Toda elipsa je prisotna tudi v literaturi, zlasti v poeziji, kjer je načrtovana oz. hotena, saj omogoča posebne umetniške učinke.

Primeri iz proze:

264. »Nisem imel varuške. Odkod je prišla? Po stopnicah? S ceste? Tudi ona se je sklonila, a ne da bi me pobrala, ampak poljubila. **Lepa, bela, črnolasa.** Dišala je. Jokal sem. Hotel sem mamu nekaj poprositi.« (Kovačič 2003: 18)

265. »Oboje je bilo treba pokazati Gizeli, da bi tudi ona imela kaj od tega. **Zatem je stric odprl hlev: dve kravi, lepi, dobrodušni, malce raburjeni in tako beli,** da sta se dobesedno svetili iz črne teme.« (Kovačič 2003: 249)

266. »Tega je davno. Bilo je še tedaj, ko je imela Gojka leto pa pol, dve leti. Nismo še imeli avta. **Kurc, mlada družina.** Šel sem k mojemu staremu in mu rekel, naj mi posodi volkswagna, da bi družino odpeljal malo ven.« (Hočevar 1995: 12)

267. »Nedeljsko so bile oblečene, počesane, pisane netlje so imele v kitah. Skoro vse so sedele okoli mize, samo tri, štiri so ležale. Bilo je že blizu dveh, čakale so gostov.« (Cankar 1956: 15)

268. »**Moj bivši** je študiral filozofijo religije.« (Vidmar 2004: 35)

V zadnjem primeru gre za elipso leksemsko izraženega osebka, ki je tipična v govorjenem jeziku – besedna zveza »moj bivši«¹²⁴ je v njem že toliko ustaljena, da bi lahko govorili o posamostaljenem pridevniku. Čeprav naj bi bile sicer najpogostejše ravno eliptične strukture

¹²⁴Že samostojno rabljeni svojilni pridevnik »moj« ali »moja« v spontanem govoru (z elipso osebka) jasno izraža partnerja ali partnerko in s tem postaja posamostaljeni pridevnik.

povedka, lahko opazimo, da se v literaturi pogosto pojavlja tudi elipsa (leksemsko izraženega) osebk.

Primeri iz poezije:

269. »**Čemu mi gosli**, gosli zlate, / srebrne strune, slonast lok? [...]« (Gregorčič, 1964: 5)

270. »**Nezvesta! bodi zdrava**, / čolnič po mene plava, / na barko kliče strel; / po zemlji varno
hôdi, / moj up je šel po vodi, / mi drug te je prevzel.« (Prešeren 2004: 21)

271. V poeziji so elipse pogoste že v imenih pesmi – tako je recimo tudi v Gregorčičevi pesmi
Človeka nikar! (Gregorčič, 1964: 43)

4.2.2 Besedni red in inverzija

V slovenskem knjižnem jeziku govori o besednem redu načelo členitve po aktualnosti. V nasprotju s pisnim jezikom, v katerem so pravila besednega reda normirana in strogo zakodirana, jih literarni jezik (zlasti jezik poezije) krši oz. od njih odstopa. V govorjenem jeziku seveda ni tako, saj vsebuje mimiko, gestiko in prozodijo, zato ima v primerjavi s pisnim jezikom nekakšno dodatno vrednost. Posledično njegov besedni red ves čas podpira prozodija in njegova pravila na ravni strukture niso tako toga, vendar so ravno zaradi tega mnogo težje obvladljiva in določljiva.

Primeri odstopanj členitve po aktualnosti iz literature:

272. »Strašen je bil njegov obraz, siv, razjeden od ene same noči, od bolečine in kesanja ene same noči, daljše nego življenje.« (Cankar 1904: 79)

273. »Elegantna sta bila, gospod in gospa, v bogate kožuhe zavita, in prinesla sta zavojev veliko število.« (Cankar 1904: 53)

274. »Lep junak srce bil vnel je gospodične zlo košate, ki ukaže mu, de prosi od očeta jo in žlahte.« (Prešeren 2010: 44)

275. »Bil godec je mlad, in lep, in vesel, lepó je godel, sladkó je pel. [...]« (Prešeren 2010: 76)

276. »Redko le sem, redko / v roke vzel zrcalo, / bilo mi srca je, / duše ogledalo.« (Gregorčič 1964: 63)

Zelo pogost pojav, ki je soroden literarnem in govornem jeziku, je **apozicija oz. inverzija samostalniške besedne zveze**, kar pomeni, da stoji ujemalni pridevniški prilastek za svojo odnosnico, kot je v naslednjih primerih iz literature:

277. »Splezal sem na stol, da bi si od blizu ogledal mizo, bila je pokrita z dobro znanim okroglim prtom, ki ga je sklekljala mama iz všitih **rož, debelih, zelenih, modrih, rdečih, rumenih, obrobjenih od raznobravnih res**, tako da so bile vse rumene pri rdečih rožah in narobe« (Kovačič 2003: 18).

278. »Nobene hiše čez cesto, obrežja v zraku, cingljanja in cvileža trmavajev na križišču, ampak **narava sama, budna, gluha, speča, ogromna, ločena** od vsake mislice v moji glavi.« (Kovačič 2003: 246)

279. Pred mano se je pokazala **krogla, velikanska in bela**, vsa v gladkih površinah, brez središčne točke. (Kovačič 2003: 296)

280. »Stari oča, **oča ljubi**, / ljubi oča, modri mož! [...]« (Prešeren 2010: 40)

281. »Poslušajo radi ga vsi ljudje, / ga gledajo rade **dekleta mlade**. [...]« (Prešeren 2010: 76)

282. »Po vasi gôri pòk, pok, pòk, / je od podkvá bobnelo; / zrožljaj je s konja **mož visok**, / na klóp pred **hišo belo**. [...]« (Prešeren 2004: 58)

283. »/.../ že **Uršika zala!** pred tabo sem zdaj, / že, **Uršika zala!** pripravljen na raj!« (Prešeren 2004: 67)

284. »Skrivnostno snuje **roka tvoja**: / nikjer je stalne ni stvari, / a **prah noben** se ne zgubi.« (Gregorčič 1964: 43)

Sicer se inverzija res pogosto pojavlja v govornem in literarnem jeziku, vendar je v slednjih hoten, premišljen pojav, uporabljen predvsem zaradi ritma in zato tudi prevladujoč v poeziji. V spontanem jeziku spet izhajamo iz spontanosti kot njegovega osnovnega izhodišča, zato gre za nepremišljeno in sprotno rabo, na katero lahko vplivajo različni vzroki (sprotna tvorba pripovedi, pozabljivost, večji poudarek ene prvine ...), ki smo jih natančneje opredelili v praktičnem delu, ko smo analizirali značilnosti besednega reda v govoru.

4.2.3 Dramatični sedanjik

Tudi dramatični sedanjik je eno izmed jezikovnih sredstev, ki povezuje literarna (predvsem poezijo) in govorjena besedila, saj se zelo pogosto pojavlja v obeh in iz istega razloga – da bi besedilni svet približali naslovniku tj. bralcu oz. sogovorniku.

Primeri:

285. »Lahko, da se motim. Ne rečem, da ne. Mislim glede Gojke in Rudlne. Morda imata onadva in Pujčika bolj prav kot jaz glede življenja. Morda delam narobe, kar delam, ampak še slabše bi bilo, če bi delal kaj proti sebi. /.../« (Hočevar 1995: 119)

286. »Na polju znamenje stoji, / podoba krasna v njem žari, / ni slika blažene Device, / svetnika ne in ne svetnice.« (Gregorčič 1964: 18)

287. »Hrast stoji v turjaškem dvóri, / vrh vzdiguje svoj v oblake, / v senci pri kamniti mizi / zbor sedi gospode žlahtne, / ker Turjačan spet gostuje / Rozamundine snubače.« (Prešeren 2004: 44)

4.2.4 Ekspresivna leksika (vulgarizmi)

Povedali smo že, da odraža ekspresivna leksika v spontanem govoru sproščenost govornika oz. njegovo počutje, ki je lahko tudi nelagodje, posledica česar je raba številnih vulgarizmov, s katerimi govornik zapolni prazne vrzeli in lažje nadaljuje s pripovedjo. Ekspresivno, slabšalno in vulgarno besedišče pa lahko zasledimo tudi v literarnih besedilih, še posebej v sodobni literaturi, ki se vedno bolj približuje govorjenemu jeziku in ga na nek način skuša celo posnemati.

Primeri:

288. »Zasmejala se je. Kurc, ta namig ni bil slab. Če pride, jo bom zares vzela v roke. Kurc, ne bi ji škodilo, če bi se kdaj pojebala tudi s kakim Slovencem. Za spremembo. Pizda.« (Hočevar 1995: 16–17)

289. »Pomiri se, no! In nehaj že s to knjižno slovenščino, saj nisva na zakufanem recitalu!« je potožila Mirna. »Sorči, res, da sem ti stopila na žulj ... Saj to je samo kr neki. Ampak tudi ti mene najedaš s to izbrano govoranco ...« (Vidmar 2004: 35)

V zadnjem primeru so vidne prvine govorjenega jezika, vendar lahko – v primerjavi s posnetimi, avtentičnimi spontano govornimi besedili – opazimo, da gre za nekakšno

mešanico med knjižnim, literarnim in govornim jezikom oz. trojni hibrid. Sicer so v obeh primerih (in številnih drugih vulgarizmih v obeh romanih) vidna prizadevanja za čim bolj avtentično posnemanje govornega jezika, toda že pri izbiri knjižnega zapisa. Sicer se razmerje med težnjo h govornemu jeziku in odmiku od knjižnega jezika v zadnjem primeru kažejo tudi na pomenski oz. tematski ravni. V poeziji, kjer so v ospredju pesniška sredstva, kot so retorične figure, so primeri ekspresivne leksike redkejši, kar je, če upoštevamo, da je pesnikom metaforika še vedno bistvo njihovega ustvarjanja, povsem pričakovano.

4.2.5 Metabesedilni elementi

Tudi metabesedilni elementi so v sodobni literaturi čedalje pogosteje rabljeni. Ker smo jih že v praktičnem delu natančno predstavili in analizirali, navajamo na tem mestu le nekaj njihovih primerov iz literature:

290. »**No**, mama, jaz bom šla. Dobro se imej, **ne?**« (Hočevar 1995: 27)

291. »**Kurc**, bilo je okoli enajstih zvečer. Imel sem plačano sobo, lahko bi rekel, **kurc, ne**, greva spat, in ona bi šla z mano in pojebal bi se z najboljšo pičko v svojem življenju. Ampak **ne**.« (Hočevar 1995: 23)

292. »Počakaj, **no**, pokažeš mi eno zmešano oglasno desko svojih možganov in potem hočeš, da si greva probavat cunje, ali kaj?« (Vidmar 2004: 77)

293. »To je tista ... **em** ... Elenina stara.« (Vidmar 2004: 134)

4.2.6 Paradigmatska in sintagmatska os

Primeri:

294. »Kurc, kaj bi rad. **To me je vprašala že mami na balkonu**. Kaj bi rad. Če bi že moral reči, bi rekel, da nimam nobene prihodnosti. Da ne vidim stvari, ki bi bile vredne truda, jebiga.« (Hočevar 1995: 55)

295. »Po treh urah rahlo dolgočasne vožnje – **ker če šlepaš prikolico, je bolje ne pritiskati na gas** – sem prispel v Vrsar in jo pičil direktno v nudo kamp na Koversado.« (Hočevar 1995: 35)

V 294. in 295. primeru gre za prekinitev linearne osi, ki je posledica vmesnega komentarja. Torej pretrganje sintagmatske osi ni lastno samo spontano govornemu jeziku, temveč se

skupaj s težnjo, da bi se literarni jezik čim bolj približal govornemu, paradigmatska os razkriva tudi v literaturi.

296. »Čeprav ne najbolj varna rešitev je bila moja postelja zraven, hitro sem se pokrtil in hitro in krčevito valjal svojo glavo sem in tja po blazini, da bi slika odletela in bi se mi glava spraznila, ali pa sem kar obležal **nepremično ... nepremično ... nepremično** kakor suha rogovila na gozdni poti.« (Kovačič 2003: 91)

297. Zlezal sem na mizo in zagledal ob oknu srebrno oblo lesene ure, in na drugi strani ceste park. Bila je to **moja, moja, moja** soba. (Kovačič 2003: 18)

V zadnjih primerih so trikrat uporabljeni isti deli stavka, ki nastopajo na istem mestu sintagmatske osi. Tudi tukaj, enako kot v spontanem govoru, je pripovedovalec s trojno ponovitvijo oz. takšno strukturno postavitvijo elementov poudaril vsebino – v 302. primeru časovno trajanje in v zadnjem primeru svojilnost. Takšne strukture so v Kovačičevih *Otroških stvarih* zelo pogoste.

Teorija sintagmatske in paradigmatske osi pokaže, da sta si govornji in literarni jezik res zelo blizu in si niti nista tako različna, kot je morda videti na prvi pogled.

4.2.7 Ostalo

Ena izmed krovnih skupnih točk literata in spontanega govorca je prav gotovo njuna svoboda – ne eden ne drugi nista zavezana nobenim predpisanim zakonitostim in togim pravilom. Izražata se povsem neomejeno. Od tod izhajajo vse njune skupne značilnosti, ki smo jih predstavili v zadnjem poglavju. Govorci smo spontani in pri tem povsem neomejeni, strukture tvorimo spontano in neobremenjeno, literati pa imajo umetniško svobodo, ki jo lahko z rabo različnih jezikovnih značilnosti in prvin govornega jezika prav tako neobremenjeno ter spretno izkoriščajo – v kolikšni meri, je odvisno od vsakega avtorja posebej. Marko Stabej (2002: 213–220) navaja Prešerna kot pesnika, ki je dano pesniško svobodo uporabljal samo, ko mu je ustrezala, torej v okviru poezije, medtem ko se ji je v prozi odrekel, saj ni imel za njeno oblikovanje na voljo verznokitičnih vzorcev ali česar podobnega, kar je s pridom izrabljaj v poeziji.

Tako v govornem kot v literarnem jeziku imamo torej posebno jezikovno svobodo, v obeh se pojavljajo iste strukture, vendar se vzroki za njihov pojav razlikujejo. Literati z njimi dosegajo predvsem posebne umetniške učinke, ki so vidni zlasti v verzu oz. poeziji, kjer

izstopa poetična funkcija. V spontanem govoru pa je v ospredju predvsem praktičnost – ker nismo vnaprej pripravljeni in nimamo časa za daljši razmislek kot pri pisni komunikaciji, moramo delovati hitro in naše misli hitro povezovati s sprotnim tvorjenjem struktur, posledica česar so pogosti izpusti, inverzije, razkrivanje paradigmske osi idr. značilnosti; kot smo že videli, pa imajo v njem pomembno vlogo tudi vulgarizmi, ki pogosto pomenijo enakovredno razmerje med govorcema ter odražajo sproščenost govorca.

5 ZAKLJUČEK

Spontani govornjeni jezik je najpogostejša oblika vsakodnevne komunikacije, ki ji kljub temu namenjamo premalo pozornosti. Tehnološki razvoj nas je vendarle spodbudil k razmisleku o njem in prispeval k njegovemu znanstvenemu preučevanju, ki postaja zadnja leta vedno bolj aktualno. Pred tem je bila večinska pozornost namenjena pisnemu (knjižnemu) jeziku. V številnih razpravah lahko zasledimo primerjavo govornjenega in pisnega jezika, pri čemer so v ospredju predvsem njune razlike. Res obstajajo bistvene razlike, ki ju ločujejo, kot so: vrsta prenosnika, časovna (ne)omejenost, kodifikacija pisnega (knjižnega) jezika v normativni slovnici itd. Vendar ju na pomembni ravni povezuje enak osnovni jezikovni sistem, saj oba izhajata iz istega in se razlikujeta samo na površini oz. ravni rabe, medtem ko sta sistemsko prekrivna.

V nalogi smo si zastavili vprašanje, zakaj v prihodnosti ni smiselno pričakovati opisne slovnice govornjenega jezika, čeprav je pogosteje uporabljan kot pisni. Na podlagi vsega, kar smo v nalogi ugotovili o spontanem govoru, lahko zdaj odgovorimo tako: govornjeni jezik že zaradi obstoja številnih regionalnih različic ne bi mogel imeti normativne slovnice; kvečjemu bi lahko imel slovnico opisnega tipa, ki bi temeljila predvsem na skladnji in besediloslovju, ne na ravni glasoslovja in leksike. Kajti (spontani) govornjeni jezikje tako širok pojem, ki ga ravno zaradi spontanosti ne moremo povsem zajeti z nobeno definicijo in prav tako ne opredeliti vseh njegovih značilnosti; krovne, ki so mu v osnovi lastne, že, toda vsako govornjeno besedilo je odvisno od številnih dejavnikov, zato je mu ravno spontanost omogoča posebno unikatnost. V grobem bi torej lahko predstavili in opisali temeljne značilnosti govornjenega jezika, kar smo pravzaprav počeli tudi skozi nalogo, vendar smo pri tem izhajali iz 25 spontano govornjenih besedil, izsledki naše raziskave pa bi lahko bili drugačni, če bi vnovič analizirali drugih 25 besedil. Vsako besedilo je torej res neke vrste unikat, saj je od vsakega govornca in situacije odvisno, o čem in kako bo pripoved tekla. Pomembna ugotovitev je torej specifičnost govornjenega jezika (in posledično besedil) z vidika unikatnosti.

Čeprav sta slovenski (pisni) knjižni jezik in govornjeni jezik trdno povezana že od samega začetka, prenašanje kategorij iz slovnice knjižnega jezika v govornjeni jezik ni smiselno, saj je govornjeni jezik od njega neodvisen in ima specifične značilnosti – le njega spremljajo mimika, gestika in prozodija, medtem ko je pisni (knjižni, literarni idr.) jezik s tega vidika osiromašen in mora manko nadomestiti z bolj natančnimi predpisi ter zakonitostmi, kakršne (spontani) govornjeni jezik ravno zaradi svoje spontanosti in vnaprejšnje nepripravljenosti ne

pozna. Kar pa ne pomeni, da nima pravil – seveda jih ima, a so v primerjavi s pisnim jezikom bolj ohlapna, pomembno mesto v njem zaseda ravno prozodija. Vseeno pri njegovem raziskovanju ostajamo na ravni knjižnega oz. ortografskega zapisa, ki je lažje berljiv in bolj razumljiv, čeprav prozodičnih značilnosti z zapisom v obliki ločil nikoli ne moremo povsem objektivno predstaviti.

Nekateri teoretiki vseeno skušajo prenašati kategorije iz knjižnega jezika v govorjeni jezik, toda pri tem se jim zatakne ob poimenovanju osnovne enote govorjenega jezika – sprašujejo se, ali sploh lahko govorimo o stavku, saj ga ni mogoče objektivno določiti. Po eni strani je veliko odvisno od zapisovalca in njegove interpretacije, kajti po občutku postavlja ločila in meje med posameznimi enotami – naj so to stavki, povedi, izreki ali izjave. Po drugi strani pa je še bolj sporno dejstvo, da so skladenjske strukture govorjenega jezika odvisne tako od zunanjih kot notranjih dejavnikov, pri čemer je bistvena spontanost, ki vpliva na oblikovanje skladenjskih struktur v trenutku govora, ki je časovno omejen in pri katerem posledično pogosto prihaja do pojava hkratnega govora, s čimer se določanje meja med osnovnimi enotami govora še bolj zaplete. Na prvi pogled se zdi težnja iskanja stavka/povedi v govorjenem jeziku logična, saj gre za osnovni pojem jezikoslovja. Vendar lahko na isto ravnanje gledamo tudi z drugega vidika in se vprašamo, čemu bi na vsak način izhajali iz knjižnega jezika, ko pa naj ne bi delali vzporednic med njima. Teoretiki, ki se raziskovalno ukvarjajo z govorjenim jezikom, se delijo v dve skupini: eni opazujejo njegove značilnosti skozi njegovo primerjavo s pisnim jezikom, medtem ko ga drugi obravnavajo kot povsem samostojen pojav. Prav tako nekateri izpostavljajo razlike med njima, drugi pa podobnosti. V nalogi se ne opredeljujemo za nobeno »stran«. Izrek razumemo kot najmanjšo temeljno sporočansko enoto analize govorjenega jezika in ga pogojno uporabljamo kot osnovno enoto spontanega govora. Ne govorimo kar splošno o osnovni enoti govorjenega jezika, saj se zdi, da zaradi neobjektivnosti kriterijev pri zapisu ločil in s tem povezane delitve besedila na izreke zaenkrat še ne moremo vsesplošno definirati niti izreka v govorjenem jeziku, kaj šele da bi z gotovostjo govorili o določeni (najmanjši) osnovni enoti le-tega. Menimo, da lahko normativno slovnico slovenskega knjižnega jezika razumemo zgolj kot neke vrste podlago, smernico za raziskovanje govorjenega jezika in razmislek o njem. Ob tem se moramo vseskozi zavedati, da se pisni (zlasti knjižni) in govorjeni jezik v osnovi precej razlikujeta ter da z dosedanjimi jezikoslovnimi ugotovitvami ne smemo biti obremenjeni, temveč moramo spontani govor proučevati svobodno in miselno odprto, neobremenjeno z dosedanjimi izsledki, saj imamo trenutno še vedno več vprašanj kot odgovorov. Pri analizi pogosto

razmišljamo tako, kot smo navajeni v tradicionalnem jezikoslovju, zato potem iščemo stavke še v govorjenem jeziku. S tem ne bi bilo nič narobe, če bi imeli za to konkretno, jasno podlago. V nalogi smo si sicer zastavili vprašanje, kako lahko poimenujemo osnovno jezikovno enoto spontanega govora, kar nam je pomenilo spobudo za iskanje odgovora nanj, nikakor pa ne »nasilnega« iskanja povedi ali stavkov v konkretnih govorjenih besedilih. Ugotovili smo, da je določanje stavkov in povedi v govorjenem jeziku zelo zapleteno početje, katerega posledice (vsaj zaenkrat na tej ravni) niso najbolj produktivne. Zaradi vrste prenosnika govorjeno besedilo ni tvorjeno na enak način kot pisno, zato lahko samo pogojno govorimo o izrekih oz. izjavah, medtem ko imamo glede stavkov/povedi še vedno pomisleke. Vidimo, da preučevanje govorjenega jezika ni niti najmanj enostavno početje, še bistveno bolj kompleksna pa je njegova primerjava s pisnim jezikom. Pri tem je zelo pomembno, da se že v izhodišču zavedamo, da med njima obstajajo tako razlike kot tudi podobnosti, odvisno je le, kaj opazujemo in iz katerega zornega kota.

Skladno s sodobnim raziskovanjem govorjenega jezika stopa v zadnjih desetletjih v ospredje tudi njegova povezanost z literaturo. Toda še vedno je redko v ospredju raziskovanja dejstvo, da nista povezana zgolj na ravni leksike, temveč tudi na ravni besedilnih vrst. Slednje se namreč tradicionalno še vedno bolj umeščajo na področje literarne teorije, čeprav so prav tako prisotne tudi v spontanem govoru, kjer jih uporabljamo vsakodnevno. Za potrebe naloge smo posneli 25 po starosti, izobrazbi in spolu heterogenih govorcev iz Posavja (Krškega ali Dobove), ki so tvorili poljubno dolga narativna besedila, ki jih lahko glede na okoliščine in govorni položaj umestimo med zasebni oz. neformalni diskurz. Z njihovo natančno besedilnovrstno analizo smo v nalogi dokazali, da lahko o besedilnih vrstah govorimo tudi v okviru spontanega govorjenega jezika, v katerem so nekatere, kot sta recimo anekdota in eksempl, sicer prisotne tudi v literaturi, vendar literarna oblika ni pogoj za njihov obstoj. Dokazali smo, da se določene besedilne vrste vsakodnevno prisotne tudi v spontanem govoru, čeprav so se preučevale zgolj v literarni teoriji, zaradi česar pogosto mislimo, da so tipično literarne. V tem smislu smo opazili tudi razhajanja med teoretično obravnavo posameznih pojmov in njihovim pojavom v praksi, kar je ena izmed ključnih ugotovitev in temeljnih poudarkov pričujoče naloge.

Zaradi spontanosti so tudi meje med posameznimi besedilnimi vrstami v spontanem govoru bolj ohlapne, tako kot v literaturi so pogosta besedilnovrstno mešana besedila, na splošno pa tudi abstraktne sheme besedilnih zgradb pomenijo – kot je razvidno že iz njihovega

poimenovanja – zgolj abstrakten prikaz besedilne strukture za posamezne besedilne vrste. Abstraktni modeli besedilnovrstne zgradbe nam lahko služijo kot koristen pripomoček in usmeritev pri razmisleku o besedilni vrsti ob posameznem besedilu, nikakor pa jim ne smemo slepo slediti in se z njimi omejevati, kajti spontano govorjena besedila so – če na koncu ponovno poudarimo – na prvem mestu spontana, zatoj tudi unikatna in »živa«, kar pomeni, da jih ne moremo omejiti z nobenimi predpisi, zakonitostmi ter strogo kategorizirati, saj zaradi svoje unikatnosti venomer v večji ali manjši meri odstopajo od predhodnih ugotovitev. Na tem mestu je pomembna zavest o obstoju besedilnih vrst tudi v govorjenem jeziku, ki se kaže na ravni podobnosti oz. razlik med posameznimi spontano govorjenimi besedili.

Z besedilnovrstno in skladijsko analizo posnetih spontano govorjenih besedil ter poznejšo skladijsko analizo izbranih literarnih besedil smo ugotovili, da imata literarni in govorjeni jezik številne vzporednice, ki smo jih kot njune skupne točke posebej prikazali v zadnjem poglavju. Poleg besedilnovrstne prekrivnosti delita tudi številne skladijske figure, kot so posebnosti besednega reda in pojav inverzije oz. apozicije, razkrivanje paradigmatike osi, eliptične strukture, raba dramatičnega sedanjika ipd. Njuna podobnost je v posameznih literarnih delih tako očitna, da gre že skoraj za posnemanje spontanega govora z očitnim avtorjevim ciljem, da bi se mu na jezikovni ravni čim bolj približal. Tako se iste strukture pojavljajo v govorjenem in literarnem jeziku, vendar se vzroki za njihov pojav razlikujejo – govorčev položaj determinira spontanost, zaradi katere stremi k praktičnosti, literat pa skuša doseči posebne umetniške učinke; na koncu pa ju pri tem že vedno družijo posebna svoboda.

6 POVZETEK

V magistrski nalogi smo se ukvarjali z dvema krovnama temama – analizo spontanega govora in v nadaljevanju še z njegovo primerjavo v odnosu do literarnega jezika. Najprej smo podali teoretični pregled govorjenega diskurza, kamor sodi kot posebna oblika tudi spontani govor. Ker je bila ena izmed osnovnih tez v nalogi obstoj vzporednic med govorjenim in literarnim jezikom, smo na koncu tega poglavja ohlapno nakazali kratek presek med njima tako na področju besedilnih vrst kot skladenjskih značilnosti in s tem zaključili teoretični del. Temu sledi praktični del, v katerem smo na temelju analize 25 posnetih spontano govorjenih besedil predstavili nekatere tipične lastnosti spontanega govora, pri čemer je bil poseben poudarek na skladnji. Naredili smo tudi njihovo besedilnovrstno analizo in dokazali, da kategorija besedilnih vrst ni strogo v domeni literarne teorije, temveč lahko o njih govorimo tudi v okviru (spontanega) govorjenega jezika, kjer so vsakdanji pojav. Da sta si literarni in govorjeni jezik res podobna, smo dokazali v zadnjem poglavju, kjer smo na praktičnih primerih iz štirih pripovednih del in dveh pesniških zbirk predstavili njune stične točke. V obeh gre za iste strukture, toda drugačen vzrok nastanka – govorniki so v govoru predvsem praktično naravnani, literati pa sledijo umetniškemu učinku. Zlasti v sodobni (slovenski) literaturi se zdi, kakor da gre za posnemanje dejanskega spontanega govora; tako se kaže sodobni literarni trend ravno v čim močnejši povezanosti z govorjenim jezikom.

Čeprav je govorjenemu jeziku v zadnjih desetletjih namenjeno bistveno več pozornosti kot prej, ko je bil v primerjavi s pisnim povsem v ozadju, nam pušča še vedno veliko raziskovalnega prostora. V nalogi smo opredelili njegovo sicer močno, vendar splošno spregledano povezanost z literarnim jezikom, a zavedamo se, da je še vedno pretežno neraziskana uganka, ki jo vsak interpret različno razume in reši. Nenazadnje je takšno stanje najbrž časovno univerzalno, saj ga ravno zaradi njegove spontanosti, ki pogojuje unikatnost, verjetno nikoli ne bomo mogli omejiti oz. omejevati s predpisi in kategorizirati v abstraktne modele, ki bi v praksi stoodstotno veljali, kot je to v pisnem (knjižnem) jeziku. Spontani govorjeni jezik je s svojimi značilnostmi najboljši pokazatelj tega, kako živa tvorba je jezik.

7 LITERATURA IN VIRI

7.1 Viri

Cankar, Ivan, 1956: *Hiša Marije pomočnice*. Koper: Primorska založba Lipa.

Cigler, Janez, 1977: *Sreča v nesreči*.

Gregorčič, Simon, 1964: *Poezije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Hočevar, Zoran, 1995: *Porkasvet*. Ljubljana: DZS.

Korpus 25 posnetih spontano govornih besedil.

Kovačič, Lojze, 2003: *Otroške stvari*. Ljubljana: Študentska založba.

Prešeren, France, 2010: *Poezije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Vidmar, Janja, 2004: *Vsiljivka*. Ljubljana: Gyrus.

7.2 Literatura

Avsenik Nabergoj, Irena, 2011: *Literarne vrste in zvrsti*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Badurina, Lada, 2004: *Slojevi javnog diskursa*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 151–164.

Chafe, Wallace; Danielewicz, Jane, 1987: Properties of Spoken and Written language.

Bouman, Andrew (ur.): Educational Research and Development Center Program. New York: Academic Press. 1–30.

Hulshof, Marian (2001): *Leren interviewen: Een HBO-methode voor het mondeling verzamelen van informatie*. Studio Wolters-Noordhoff, Groningen.

Krajnc, Mira, 2004: Besedilnoskladenjske značilnosti javne govornje besede. *Slavistična revija* 52/4. 475–497.

Krajnc Ivič, Mira, 2009: *Razgovor kot vrsta komunikacijskega stika*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.

Krajnc Ivič, Mira; Žele, Andreja, 2012: Elipsa kot stavčnoočlenski in besedilni pojav.

Kranjc, Simona, 1992/93: Otroški govor. *Jezik in slovstvo* 38/1–2. 19–28.

Kranjc, Simona, 1996/97: Govorjeni diskurz. *Jezik in slovstvo* 42/7, 307–320.

Kmecl, Matjaž, 1996: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Založba M & N.

Koruza, Jože, 1997: Valentin Vodnik. Koruza, Jože (ur.): *Zadovolni Krajnc: izbrano delo*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Klasiki Kondorja; 20). 125–167.

Kos, Janko, 1989: *Književnost*. Maribor: Založba Obzorja.

- Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije, 2010: Javna navodila za transkribiranje pogovorov. *Korpus GOS*. 1–9. Dostopno na:
http://www.korpusgos.net/Content/Static/Javna_navodila_za_transkribiranje_pogovorov.pdf
- Nežmah, Bernard, 2011: *Kletvice in psovke*. Ljubljana: Družba Piano.
- Ocvirk, Anton, 1981: *Literarni leksikon*. Ljubljana: DZS.
- Podjed, Dan, 2010: Organizacijski kristal. *Traditiones* 39/2. 107–123.
- Pogorelec, Breda, 1965: Vprašanja govorenega jezika. Jezikovni pogovori. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Pogorelec, Breda, 2011: Stilistika slovenskega knjižnega jezika; Jezikoslovni spisi II. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Potrč, Matjaž, 1986: *Zapis in govorica*. Ljubljana: TOZD Založba.
- Rožanc, Tina, 2013: Besedilne vrste v vsakdanjih narečnih pogovorih. *Mednarodni simpozij Obdobja 32 – družbena funkcijskost jezika*. (Ljubljana, 14.–16. november 2013). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 351–357.
- Sapir, Edward, 2003: *Jezik, uvod v proučevanje govora*. Ljubljana: Krtina.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika 2*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2014.
- Schallert, Diane; Kleiman, Glenn; Rubin, Ann, 1977: Analyses of differences between written and oral language. Illionis: *Urbana-Champaign Library Large-scale Digitization Project*. 1–38.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2007: Vloga povezovalcev v govorenem diskurzu. *Jezik in slovstvo* 52/3–4. 21–32.
- Smolej, Mojca, 2004: Načini tvorjenja govorenega diskurza – paradigmatska in sintagmatska os. Kržišnik, Erika (ur.): *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti* (zbornik Obdobja – Metode in zvrsti, 22). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2004. 423–436.
- Smolej, Mojca, 2006: *Vpliv besedilne vrste na uresničitev skladenjskih struktur. Primer narativnih besedil v vsakdanjem govoru*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete v Ljubljani pri Oddelku za slovenistiko.

- Smolej, Mojca, 2006: Nekatere skladenjske značilnosti spontano tvorjenih besedil govorcev Ljubljane. *Mesto in meščani v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. Zbornik predavanj. 22–34.
- Smolej, Mojca, 2007: Eliptične strukture in njihove metabesedilne vloge. *Jezik in slovstvo* 52/3–4. 67–78.
- Smolej, Mojca, 2011: *Skladnja slovenskega knjižnega jezika. Izbrana poglavja z vajami*. Ljubljana: Študentska založba.
- Smolej, Mojca, 2011: Qu'est-ce que le slovène et le français ont en commun ? Les articles défini et indéfini.– Kaj imata slovenščina in francoščina skupnega? Določni in nedoločni člen. *Linguistica* 51. 365–375.
- Smolej, Mojca, 2012: *Besedilne vrste v spontanem govoru*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Stabej, Marko, 2010: Skladnja in verz pri Prešernu. Faganel, Jože (ur.): *France Prešeren – kultura – Evropa*. Ljubljana: ZRC SAZU. 213–220.
- Štuhec, Miran, 2000: *Naratologija*. Ljubljana: Študentska založba.
- Toporišič, Jože, 2004: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- Ule, Mirjana, 2009: *Psihologija komuniciranja in medosebnih odnosov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Unuk, Drago, 2011: Izpustnost in elipsa. *Jezik in slovstvo* 56/5–6. 109–118.
- Verdonik, Darinka, 2007: *Jezikovni elementi spontanosti v pogovoru*. Maribor: Slavistično društvo Maribor.
- Verdonik, Darinka, 2014: Mesto govora v slovarju slovenskega jezika. E-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo. 1–8. Dostopno na: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/13-_Darinka_Verdonik_-_koncni_prispevek.pdf
- Vičar, Branislava, 2011: *Parenteza v novinarskem in parlamentarnem diskurzu*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.
- Vitez, Primož, in Zwitter Vitez, Ana, 2004: Problem prozodične analize spontanega govora. *Jezik in slovstvo* 49/6. 3–24.
- Wilson, Peter, 2000: *Mind the gap: ellipsis and stylistic variation in spoken and written English*. London: Pearson Education.
- Zemljarič Miklavčič, Jana, 2008: *Govorni korpusi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete v Ljubljani pri Oddelku za prevajalstvo.

- Zemljarič Miklavčič, Jana, 2008: Iskanje odgovorov na vprašanja govornega jezika. *Jezik in slovstvo*, 53/1. 89–106.
- Zuljan Kumar, Danila, 2008: Besedni red v govornih slovenskih narečjih. Toporišič, Jože (ur.): *Škrabčeva misel VI*. Nova Gorica : Frančiškanski samostan Kostanjevica. 121–135.
- Zupan Sosič, Alojzija, 2013: Postklasična teorija pripovedi. *Slavistična revija*, 61/3. 495–506.
- Žagar, France, 1992: *Šolske besedilne vrste*. Maribor: Založba Obzorja.

8 PRILOGA

Besedilo 1

Spol: M

Starost: 52 let

Kraj: Dobova

P: Peso je priden?

S: Ja, je, zlo je dober, on je tak srček.

P: Pravilno. Mi smo pa našga mogli dat, {ee} ...

S: {Aja?}

P: Unga {HH} ko ni neč vedu, mislim ne ko ni neč vidu {ee} borderkolija.¹²⁵

S: {Aha.} Ja, sej vem, ko ste razlagal, ja ja ...

P: Ja ja ja. Sej smo bli kle. Mislim, da sta se (G:kaže na psa v kotu pokopališča) {ee} ...

S: {Aja,} točno, ja. Enkrat sta se tud vohljala, ja.

P: {Ee} ja, {ee} dobro, mel ga je nečak {ee} prek ograje je skoču pa je v eno punčko zaletu se, ni je ugriznu. Okej, od zobov se pozna, ne?

S: Ja.

P: Ji je prebilo kožo in pol smo počasi, počasi smo ga rajši dal stran.

S: {Aha.}

P: Tako da ne bi ... da ne bi ... devet let, A= deset let je star bil. =A

S: A= {Aha ...} =A

P: Pol smo ga počasi dal stran.

S: {Mhm.}

P: Ker {ee} dost je blo {H} da sem tam okrog ljudi hodu pa se opravičeval pa ..., men je blo dost.

S: {Mhm}.

P: Tak da ... {ee}pač ni blo prijetno, ampak ...

S: Ka pa da bi mu kak nagobčnik dal?

P: Ne, on je, ne ... Sam mi mamu {ee} delno mamu ograjo napravljeno, ne, tako da naj ne ..., mislim ven, lahko ... On je preskoču ograjo.

S: {Aha.}

P: Tko da ... No, sej mamu še enga.

S: {Aha.} Sej vem, ja.

P: Tko da ja, unga na baterije mamu noter.

S: {Aha.}

P: {Ee} Tako da, tist, čeprav tist bi bolj vgriznu, al dober ... Tak je.

S: Ja.

P: Tak je, {ee} tako da smo ga dal {ee} no, zdej bo slaba dva mesca.

S: {Aha.} A drugač je bil pa zdrav, ni mel ...

P: Ne ne ne, drugač je blo vse okej. A= Sam je bil malo že starejši. =A

S: A= Pol pa škoda, ne? =A

P: Ja, sej je, sej men ga ..., mislim, jasno, s te strani je, on bi še lahko kvalitetno živu še par let komot, ne?

S: {Mhm.}

P: Samo {ee} ... Ne morem ga, mislim, ne morem bit stalno ..., {ee} ko ga spustimo ven, ne

S: {Aha.}

¹²⁵ Gre za ime pasme psa z uradnim nazivom *border collie*.

P: Jst grem delat, on je poleg mene, jst ga ne morem met na oku non stop, ne. Zdaj da ga bom ... Ker drugač ma boks v sklopu hiše, on je delno bil noter, A= delno je bil veni. =A

S: A= {Mhm.} =A

P: {Ee} ampak {ee} smo ga pa ven malo spustil, jst ga ne morem met, ne vem, non stop na očeh, ne.

S: Ja.

P: Ker {ee} tud to, ga bom mel, ne vem, štirinajst dni pol bo pa enkrat dvakrat se to isto zgodilo, ne.

S: {Mhm.}

P: Tako da smo se odločil, da ... Tak smo pač napravli in zdaj pa, zdaj pa se s tem cartamo.

S: Ja ja.

P: Ta je tud lušn, tak da ...

S: Ja, a ta mala je pa fejest tak reagirala, tko ..., se je ustrašla?

P: Ne.

S: Ta, ko jo je ...

P: Aja, punca, punca? Ja, je, sevede, tak da ... Dobro, pa še pozna se, od hčerke {ee} sošolka je.

S: {Aja?} {Aha.}

P: Šla je, šla je po cesti in jo je, baš z gobcom. No, ni je vgriznu, zato ker je samo od enga zoba blo, on se je samo zaletu, A= ker ni vgriznu. =A

S: A= Ja ja. =A

P: Nego¹²⁶ on se je zaletu, tko da ... Ker če vgrizne, je drugač, (?), tak ko se pa samo zaleti pa je drugač ... Ni važno, napad je bil. Bil je pol (?) cela ceremonija. Pa je prišel na seznam nevarnih psov, zato ker je bil napad.

S: {Aha.}

P: Tak da ...

S: To ste prijavit mogl, ne, al kaj? Pa je nujno to, se more tak prijavit?

P: Ja ja. Čim je, čim je, čim je zdravnik zraven, ne ..., mislim, ker ona je šla A= k zdravniku. =A

S: A= {Aja.} {Aha.} =A

P: Ona je šla k zdravniku in potem je zdravnik, zdravnik oddal to {ee} naprej na Zavod za zdravstveno {ee} oni so pa {ee} veterinarsko inšpekcijo obvestil, ne.

S: {Mhm.}

P: Tak da ja ja. Treba je, treba. Mislim, tud zarad dnarja je to. In pol treba hodit deset dni al pa v desetih dnevih je treba trikrat it na ... {ee} veterinarsko, A= da bi oni {ee} ... =A

S: A= Po tem, po napadu? =A

P: Po napadu, po napadu.

S: Ka pa pol naprej, kasnej, če je vse v redu? Nič več?

P: Gremo dalje.

S: {Aha.}

P: N- nazadnje, ko sem šel nazadnje ..., oni ga samo v oči gledajo, ne, če ni steklina. Samo če ni steklina. On ga samo, dlje, ko sva midva zdej, je ono ga samo pogledal, tako ko do spomenika (G: kaže na razdalji dveh metrov): »V redu je,« je že šel dalje.

S: {Aha.}

P: Pač, kr tko poklepetala sva pa se odpelala nazaj domov. (?)

S: {Aha.}

¹²⁶ Hrvaško poimenovanje veznika *ampak*.

Besedilo 2

Spol: Ž

Starost: 21 let

Kraj: Dobova

A: Ka pa če ... Ka pa če bi ... lahko o kužkih? {HH}

S: Ja, lahko, sam ka pa?

A: Ne vem, na primer, da smo mel prej enga drugega, ne.

S: {Mhm.}

A: Pa da mamo zdej pač novga, ker je tist starejši, un je pač moj že od četrtega leta.

S: {Aha.}

A: {Ee} in pol so doma pač obljubli, da bom mela novga, če bomo njega dal stran, ne, ker je bil pač že ful star, ne, in {ee} pač ni več niti vidu, ni ..., ne, pač težko se je premiku in pol smo ga dal stran, ne, sem se jst strinjala, in pol smo šli takoj isti dan, ne, pač po Neli, po novga, in nam je pač vsem prirastla k srcu, ne.

S: {Mhm.}

A: No, tak da zdej je pa pač tak, ne vem, tak razigrana pa tak puhek, ne. {HH} Pač, tak se je naučila, ne vem, da prvo, ko prideš ti domov z avtom, ko odpreš vrata, ti ona prvo pride na vrata, ne, te pozdravi, tak poliže, pa gre stran. In ko se vstaneš pa greš v kevder, gre za teboj, da bo dobila za jest, pol, ne vem, na ležalnik, če se usedeš, ona takoj skoči gor, ne.

S: {Mhm.}

A: In leži, in če, ne vem, stara mama pol pride do mene, da te bo p- pač prjela za roko, ne, takoj začne renčat, ne, ne sme noben, to je njen ležalnik, ne.

S: {Aja?} {HH}

A: In noben se ne sme, ne, dotaknt, razen če si ti prvi gor dal, ne, da ona pol gor skoči in pol je tisto njeno, ne.

S: Ja, taka frajerka.

A: Ja, {ee} zdej je pa ta vročina, jo morš kopat, ne, vsak dan.

S: {Aha.}

A: Pa, ne vem, neki je mela ful na koži take, {ee} neki ko neke lišaje, neki takega in smo jo vozli k veterinarju v Brežce, ne.

S: {Aha.}

A: {Ee} itak, ne vem, dvakrat na dan smo jo s Saro vozle, A= kaplce, ušese, vse. =A

S: {Aja?} {Uuu.}

A: Neč niso pogruntal ka bi blo, ne, ona se je, pač, čisto se je že spraskala, tak da so pol rekl, ne vem, testiranje vse, veš, sam da bi plačal, ne. Pol smo šli pa kle v Brežce, veš, ko je ta nova veterinarica, ne.

S: {Aha.}

A: No, smo šle pa sem, je pa takoj ... Ne, pravzaprav, prvo smo šle k frizerji, ko se je šla ostrič in je frizerka vidla, da ma bolhe, ne, veterinarji pa neč dol pa smo jo več ko eno leto vozli, ne, dol.

S: {Aja?}

A: Čist vsak dan smo jo tam vozle. Tak da pol je pa ta veterinarica A = tle nova v Brežicah vidla. =A

S: A= {Mhm.} =A

A: In nam je dala tablete za proti alergiji pa proti vsem, ker najbrž je alergična na pike bolh, ne, tak da je ..., zdej je pa se popravlja in zdej je pa dobro.

S: {Aha,} in nima več težav?

A: Ne.

S: Ja to je mela po celem telesu?

A: Ja. Veš kaj, ful se je praskala pa so rekli kao da tisto na koži, ko ... {em} kak je že neki ..., uno, saboreja, veš, ko je kao, da se ji lušči, ne?

S: Ja ja.

A: Al pa pač na hrano, ne, pa smo menjal in hrano pa nč boljše. Na dieti je bla s tistim rižem pa piščancem samo pa neč, ne, tak da zdej se pa ..., zdej je pa frzierka pogruntala, ne, kolk, da je na bolhe, ne, da ma pač polno bolh, ne.

S: {Aha.}

A: Ampak veš kak, koker španijel ma spodi kratko dlako pa pol še dolgo, ne.

S: {Mhm.}

A: In ko si jo ti kopu al pa kej, se ni vidlo, ne, ker je tisto tak, miniaturno, pa se skrije spodi, ne, tak da zdej, smo pa pač ... Ko je pa ona strigla, se je pa vidlo, ne, da je tega velik na njej.

S: Ful dobr res, da ste odkril.

A: Res smo zdej, ja. Čeprav je mela, ne, vse, tud ampule, sam očitno niso držale.

S: Kere ampule je pa mela?

A: Ne vem, neke kemij- ne, prvo je mela neke na rastlinski neki bazi, al neki takga, pa ni neč držal, pol smo ji dal pa te neke na kemijski, tak da je v bistvu fejest se popravil, ampak s temi tabletami za alergijo je pa čisto ji vse zraslo in dlako ma zdaj in vse, ne.

S: {Aha.}

A: Tak da ... Sam uni niso pač neč kao dol vidli.

S: {Aha.} Ja, pa ste velik plačale, ne, verjetno, ja?

A: Uni so nas skoz napenjal za tisto ne, da bi testirale za hrano, ne.

S: {Aha.}

A: Mislim da je okrog 150, 160 evrov, neki takega, ne.

S: {Mhm.}

A: Ko ti tisto kožo pol vzamejo iz unga, pol smo šle pa sem pa je rekla, da to sploh ne rabiš plačevat, da to ona lahk narédi kr tak na živo in takoj pogleda, ne, in je čist mal sam uno podrgnla dol tok da pride mal do krvi in je vidla, da ni čist neč alergična na-. Na (?) in neč na tisto.

S: {Aha.} Kok je pa stara zdej?

A: Šest. Ne, ko bi mogla bit najbolj, ne, sam dobro, zdej se je popravla, no.

S: {Mhm}, no, fajn.

A: Čeprav, ne vem, to, al so res tko veterinarji al jim gre sam za dnar samo, ne.

S: Ja.

A: Sej ne veš.

S: Vem, ja, sej mam tud jst velik izkušenj kak te veterinarji ...

A: Ne vem, ej, tak, ej, {joj}. Ne vem.

Besedilo 3

Spol: M

Starost: 31 let

Kraj: Dobova

B: Recimo, {em} recimo, m- mi smo šli v Zagreb. In sem reku našim puncam ..., smo šli do-
na srečanje s študenti pa so šle štir punce zraven.

S: {Mhm.}

B: In sem reku našim puncam, sem reku: »Punce, lepo vas prosim, s sabo vzemte najlepšo
stvar, k jo mate za oblečt, A= najvišje pete kere so možne,« =A

S: {HH}

B: »za zrihtat se, ker ko bomo šli ven, bote nucale.«

S: Ja.

B: Sem jim parkrat ponovu, so rekle: »Ti si zmešan.«

S: Ja.

B: Ja, ka se bojo pa gnale.

S: {Mhm.}

B: Vredi, tiho bod, pa jst sem moški, ka sem jst mogu rečt, ne.

S: Ja ja.

B: Ne, že to, ne, »Ka ti veš,« ne, »sej me se pa že znamo zrihtat.« Ej, skrivale so se zvečer,
veš, ko smo se dobil, ne.

S: Ja.

B: So bli tud drugi tujci so bli, ne. Skrivale so se. Pa so sam si glavo pokrivale. Tujci tud, zdej
te, fajn so se mel, ne, ko smo bli v skupini, veš, ne.

S: Ja.

B: Ko smo šli pa ven, ne, je bil pa to od glave do pet, ne.

S: Ja.

B: Ne, veš, normalno, ne, jst sem točno vedu, ne, ka bo, ne.

S: Ja ... {HH}

B: Jst sem se smeju, enostavno sem vedu, ka bo, ne, veš, ampak une pa ne, ne.

S: {Mhm.}

B: Tko, ne, tisto, jst sem se sam smeju, ne.

S: Ja.

B: »Ka se režiš?« »Jst sem vam povedu pa niste poslušale, jst sem vam lepo povedu.« Letos je
bil pa v Beogradu cel razred.

S: {Aha.}

B: In sem spet napisal, sem napisal, sem reku: »Prosim vas, punce, da date si stvari, to je še
hujš ko v Zagrebu.«

S: A tem istim, al to so druge zdej?

B: Ne, A= iste sošolke. =A

S: A= Iste, aja ... =A {Aha.}

B: Sošolke so ble tud, ne.

S: {Aha.}

B: Ampak so ble sam tri, ne, veš.

S: Ja ja.

B: Ampak tam je blo pa pol, veš, petindvajst ljudi nas je blo vse skupi, ne, veš, in sem isto
napisu, sem reku: »Lej, dejte vzamte si stvari, ker boste resno nücale.« In zdej tiste, kere so
ble blizi tem trem, ne ...

S: Ja.

B: Tiste so se ... Te tri so že vedle, ne.

S: Ja. {HH}

B: Ostale pa: »Ka ti men govoriš ka bom jst tam jemala, ka si zmešan, sej se znam oblačit,« ne.

S: Ja.

B: Pa ne vem kaj. Jst sem pa napisu: »Gremo ven.« In sem tud napisu: »Fantje, lepo srajco si vzamte s sabo pa najlepše kavbojke pa čevljev ni treba,« ne, sej maš lahko tud kakšne malo boljše tenisice, ne.

S: Ja.

B: Veš, pa je tud v redu, ne.

S: Ja.

B: Tak sem napisal. Tak da fantje so mel, recimo, ta družba ko smo se družil, so bolj tko, ne, so me pa vprašal: »Pa ka ti to resno misliš?« Sem reku: »Srajco vzamte s sabo.« In sem točno povedu: »Na začetku, ko bomo šli ven, jo boš rabu.«

S: Ja.

B: In, {ee}, drugi pa tud, ne. Tam so me napadal, ka sem zmešan al ka, sem reku: »Vredi.« Sem bil pa tiho, ne. Jst sem se pa zmenu z Beograjčani, sem reku dejte, mi pridemo za tri dni, ne, tri noči, ne, dejte, tri dni sam, tri dni je blo, sem reku dve noči, sem reku: »Dejte tri dni bomo ostal pa vi vete kam se gre, vete, kje je žur, kje je, ne.«

S: {Aha.}

B: »Mi bi šli radi tud radi mal ven pa vidl mal tud nočni Beograd, ne, ne sam tko.«

S: Ja.

B: In je bil tam en, ko je pevec, ne, popeva in pozna te bare, veš, tko te ljudi, ne.

S: {Aha.}

B: In nam je zrihtu na enem splavu res tisto high society, ej, in ko smo mi tam pršli, ne, veš, jst sem bil zrihtan, ne, naši pa ne, veš, in tko ka te dočaka, ne, vse tko, koktejlji, zrihtano, vip loža, veš, tko, vse, res, na nivo-, na nivoju, vse, pa pride kolega do mene je reku: »B, dej ti tistmu reč, ko je to zrihtu ful hvala, ne, na tako mi ne bi nikol pršli.«

S: Ja.

B: Tak, recimo, ne.

S: Ja ja. {Aha.}

B: Pol so se pa tud vsi za glavo držal kako so zrihtani, kako so pršli, ne. Sem reku: »Dragi moji, jst sem vam povedu.«

S: {HH}

B: In pol smo mel pa ..., po tistem smo mel pa v Dubrovniku neko srečanje, {ee} sedme divizije, to smo nardil prvič, {ee} Srbi, Hrvati in Slovenci, mislim, prvič, vsak, vsak jih je dvajst prpelu s sabo, ne.

S: {Mhm.}

B: Mislim, Hrvatov je blo mal več, ne. Potem je pa sošolka napisala, ta, ko je bla na fakulteti, je šla.

S: {Aja.}

B: Je rekla: »Prosim vas, iz izkušenj govorim, prneste si,« =

S: Ja.

B: »drugač bote oplele.«

S: Ja.

B: No, pol so si pa ..., pol so si pa vzele, ne.

Besedilo 4

Spol: Ž

Starost: 27

Kraj: Dobova

B: Ne, veš, ka je blo vse tko na hitr. Vem, da sma, recimo, decembra sma zvedla, da boma mela dojenčka. Pol sva se pogovarjala: »Ka se bova ženla letos?« Se- semm rekla:»Dej, drug let maja letos ni dost časa ni dnarja ni nč,« ne, in dobr, vredi, in pol jst njemu rečem tam, prvega, kdaj, ne, februarja:»Dej pejt ti župnika vprašat, če grema midva zdej tisto šolo za starše nardit, če tist vela do drugega leta, ne, da ne boma tisto zdej vse na kup.« In, gre on vprašat župnika in pride domov, da ka mu je vse župnik povedu, da nej se zdej oženma, pa da nema veze trebuh, pa da bom ba- baročno obdarjena, sej to nima {ee} veze, nej se prej poročima, da ne boma pol še mela probleme s papirji pa take pizdarije, ne. In pol tist, praktično naju je župnik naprej porinu, ne. In prvega, prvega, prvega tretga sva mela midva že gostilno zrihtano, sma šla že {ee} in ansambel, ka je pa zelo težko dobit za dva mesca, veš, dva mesca prej, ne.

S: {Mhm.}

B: Tko da sma, {ee}, 17. maja sma se pa oženla. Vglavnem, v treh mescih sva zrihtala vse. Tko da nisma nč komplicirala, ampak je blo pa ohcet, ka se mene tiče, 1A.

S: Ja?

B: Veš, tko je šlo, {ee}, nisi mel cajt zakomplicirat in to je najboljš, veš. Zrihtu si tist ka si zrihtu in tko je. Blo nas je pa 120 ljudi.

S: Super.

B: Ja, je blo kr dost. No, in pol leta sem bla takrat noseča, ne.

S: {Aha,} fajn.

B: (O: Dojenčku): »Boš dudo? Boš dudo? Nočeš? Muči, ka te muči?«

S: Ka pa njo sta načrtovala, al?

B: To sma rekla: »Če bo, bo, če ne bo, ne bo.« Ni zdej tist bla neka panika: moreš bit.

S: Ja. Sej pomoje je tak še najboljš, da nisi pod pritiskom neki.

B: Sej je. Ja, čim ena, smo bli na morju, {ee} lani, ja. Je mela splav. Glih na morju je splavla. Pol sta spet poskušala, ampak nista nč vmes velik čakala, ampak je blo tist spet eno na drugo, ne. Je mela spet splav, ne. In veš, bolj se sekiraš, slabi je, ne. Dobro, zdej ji je celo ratalo, ne. Zdej je noseča tri mesece, zdej bomo vidl, upajmo, da bo, no. Veš, ampak, manj se sekiraš, bolj je, ne. Ne smeš se obremenjevat, ne.

S: {Mhm.}

Besedilo 5

Spol: Ž

Starost: 94 let

Kraj: Dobova

S: Dan. {Ah}, je že večer, ne.

I: Ja.

S: Ka pa je z vami?

I: Padla sem.

S: Ja, sej sem vas vidla zadnjič, ja, ko sem šla s fantom.

I: Zdaj pa zato pa nosim očale, da to vsak ne vidi.

S: Ja ja, sej.

I: Pa tud mi je reku da se na sünce ne smem, záto grem zdej samo tülko, da bom ružam vodo premenila v vazi pa malo zalila pa grem nazaj. Ne smem na sonci biti, ne smem televizije gledat, ne smem čitat neč ne, {em} ...

S: {Ojoj.}

I: Pa sem f hiši pala. V prag sem se zadela pa sem tako s celiga pala in trut tako udarla, da sem misnla, da se bo glava razpala.

S: Ja?

I: Neki groznega. Pa to (G: kaže na zadnji del glave) me boli, drugega me ne, edin če si prtisnem, drugač me boli neč ne, samo grdo je, ne.

S: Ja, fejest. Jst sem bla zadnjič čist šokirana k sem vas vidla.

I: {HH}

S: {Joj.} Pa niste že lani padl enkrat tud po stopnicah?

I: Tisto sem pa pala, ja, sem si pa ramo spahnla, pa še ni blo to lani, to je že letus blu.

S: {Aja,} je blo letos.

I: Letos je blo, ja, koga pa je, mnde tega, {ee} ne vem, dva mesca mnde.

S: {Mhm.}

I: Pa še zdej ni taku čisto dobro. No, jst gibljem z rokoj, sej ni važno, mene skoraj ta rama bolj boli záto, ker sem jst onde jako {ee} je bla opterečena, ko nisem s toj rokoj mügla, ne, sem bla cel kedn, ne, sem bla povita to, ko sem mela to roko tako povito polig.

S: {Mhm.}

I: Pa sem se oblačla i slačla pa skus, jst sem se tako mučla, da to ne morem povedat. Pa nimam nikogar, da bi mi (?). Ka pa čemo.

S: Ja, kok ste pa zdej padli to, da ste se tak udarli?

I: Zdej pa nisem neč ... Zdej sem pa šla gledat tako pa kak tam sem vidla, da je ona tiste ko je za ajnoh pa je potrgala tolko tiste kužce proč pa sem šla gledat, ne, če bi bil muc na balkoni, da bi mu dala, pa ga ni blo, pa sem šla nazaj pa malo vižje od onéga, od hodnika, ne.

S: {Aha.}

I: Sem se pa zadela i tako s celega pala, ne vem, da se nisem nikoder drugod ... No, tule sem se pa in po koleni sem se malo pa to me neč, tu me ne boli neč, tu mi ni neč, tu me neč ne boli, té sem se malo na to koleno, tu pa tako glava pa tako sem misnla da ..., pol sem se vstala i pokle je N bla pršla, da bi šla k zdravniki pa nisem htela nikamor jít, no, pol je pa S pršu popudne: »Joj, kaka pa si ti.« Ka sem mela v sredo rojstn dan pa je pršu, ne.

S: {Aha.}

I: Sem rekla pa ... {ee} pa je reku: Ja, ka s pa delala,« je reku »si bla pr dohtarji?«

S: Ja.

I: »Da greš takoj,« je reku, ne, »bom te jaz pelau.« Pokle pa me je N pelala pa sem šla pa nisem ..., pretres možganof ni.

S: Ni?

I: Ne ne. To bi onde, je reku, se bi mi onde vrtelo. Pa sej sem šla na rentgen, ne.

S: {Aha.}

I: Ja, na rentgen sem šla, pa ... ne moreš neč, taku je. Pride taku.

S: Ja, pa v ka ste se pa udarl to v oko tak fejst? A v rob kak al ka?

I: Ne ne. Jaz sem se samo tu udarla, z glavoj sem udarla po betoni, ne, po pločicah.

S: {Aja ...} {Ojoj.}

I: Pa je tud poklej dol začelo ..., je pa tud dole črno šlo, ne.

S: {Joj.} Še dobri ste, sej pač, sej to bo minilo. Glavno, da vam ni ...

I: Ja pa je reku, da bo to ene štrnajst dni trajalo, da bo čist prešlo, ne.

S: {Aha.}

I: Zdej mi je še na to stran šlo pa se nisem tle nič na to stran, samo nekak sem pala glih taku na glavo, ne.

S: Ja.

I: Pol mi je pa N v nedeljo, ko sem bla pr njoj, dala očale, je rekla: »Na, pa tu nosi, da né bo te vsak gledu kaka si, ne.«

S: Ja ...

I: Vete ka je pa, tud mi je ..., {ee} lažje gledam, A= ne solzijo se mi oči. =A

S: A= {Mhm.} =A

I: I taku, lažje gledam, ker je tu steklo, so take dobre očale pa {ee} fino vidim na njih.

S: Ja. Drugač, ne?

I: Ja ja. Ja ja ja.

S: Sej prav, ja. Jst pa zadnjič tko gledam pa sem bla čist ... Sem rekla: »Ja, ka pa je z vami«, vas bom mogla vprašat, ne.

I: {HH}{ Jooj!}

S: Dober ste, no, dober ste jo odnesl vseeno. To če se vidi, to je še najmanjši problem.

I: Dvaindevetdeset let sem bla v sredo stara.

S: {Joj}, res? No, pol vam bom pa z zamudo čestitala A= pa vam bom zaželela vse najboljše. =A

I: A= Hvala lepa. =A

S: Pa pazte na sebe, ne, da se ne bo kej takega ponovilo.

I: Ja, sej zdej morem, tako morem gledati da na ? dviguvam, ne. Vete, to je tako, človek je zdej že tako star pa to ni neč čudniga, ne, se še dobro da sem taku, ne, ko sém.

S: Sej ste, ja.

I: Pa sem še vjütro tolko hödla, vjütro sem še šla {ee} tle po britofi dol, pa sem šla tam po tisti cesti skus tam pa nazaj, pol sem še šla do nasipa pa nazaj pa tod pa po britofi domu i čist vredi domu pršla, fse je blo vredi, pokle je pa tu blu pa ob enih desetih, ob enih desetih, ja. {ee} jst sem pršla domu, ka pa vem, četrť na ... ka pa vem, sem šla zgodej, sem pa šla že {ee} četrť na sedem ...

S: {Mhm.}

I: Ko sem že šla, ne, onde ni vrüče tako, {ee} pol sem pa pršla domu, {ee} je blo pa okol osme, pa sem si pokle früštek naredla i tu, pol sem si pa že pred desetih, si pa kavo sküham pokle, sem si pa kavo skühala pa denem tisto kavo tam i ka me je vrag nesu i šla sem gledat tam, če je, če je muc tam, da bom vidla, da bom mu dola, pa ga ni blo tak, ne, in, {ee} pa sem šla nazaj, sem se ..., nekak šla, da nisem nōgo dol vzdignla pa sem se zadela v tisti prag pa sem pala, ne. Se še dober nikogar ni blo, še dober, da sem se vstala i da mi ni blo nič slábo, saj so mi ..., dohtar se je čüdu, je reku da niste nič pala. Ja, neč ni blo, ne.

S: {Mhm.}

I: Ja.

Besedilo 6

Spol: Ž

Starost: 47 let

Kraj: Dobova

S: {Aha,} uno garsonjero ste pa kupli pol?

M: {Mhm.}

S: Pa, je zadovoljen, je fajn?

M: Ja, veš, sam je, malo smo še porihtal, {em} glih pujstlo sma mu zamejala zdej, {em} ka ni mel -, uspod ni bla baš najbulša pojstla pa (?) pa sma jogi boljši, no.

S: {Mhm.}

M: Pa od spodi ma tak predal, veš, ker to je tako dost malo, {ee} da lahko še noter kej da, ne,

S: {Mhm.}

M: Veš, ka je to vsega skup 23 kvadratof, ne, veš. Ne, sej dobro, za enga je v komut.

S: Ja.

M: Veš. In blok je vredi, tam ma ma eno starejšo žensko, ko mu to lufta, veš, ma ključ, ne, če bi se kej, ne, veš, zgodilo, ne.

S: Ja.

M: Da lahko pokliče al kej ...

S: {Mhm.}

M: Pa neč, veš, to je vse za sproti, ne, to so taki stari bloki, nizki bolj.

S: {Mhm.}

M: Ne, ko so sam ... {em} ne vem kolko je stanovanj. Na tri štüke sámó. Veš ...

S: {Aha.} Ja ja.

M: {Em}, je pa streha zamenjana bla, izolacijska fasada, veš, to so taki zidi, ne, zunanji. Tak da zdej v bistvu nimaš več kej, ne, vlagat noter, ne.

S: Ja ja.

M: Sej smo gledal, ne, sam, svakojaki so tam. Ena b- ena bi dala nazadnje za stanovaje za mnđe za petnajst jurijev, pa večje, ne.

S: {Aja?} Kak pa to?

M: Ja, in skor v centri, veš. Ampak je ... Ti ko si pršu – stavba stara ka se razpada, streha, veš, tak. Prideš pa na dvorišče, ko bi pršu k ciganu.

S: {HH}

M: Uno, unih, veš, južnjačkih, Bosancev al koga, veš, tistih črnih, zapaljenih, ne da bi ..., ne?

S: Ja ...

M: Pa tak, pa te nit da te v najem dam te ne dam té noter, veš.

S: {Mhm.}

M: Ne, to so vrata poleg vrat nekak, mislim ... Pa je mela ce-, čak, külko mela ceno, mnđe petindvajst? Je pa, no, dobro, tla- okna so zamenjal, to je od spodaj, ne, pa vseeno, veš. Sem rekla ne, to je pa, lej, to je pa na mirnem okolji, res, da je na pobrežju, da ni čisto v centru, ne.

S: {Mhm.}

M: {Em} v mirnem okolju pa. Veš od kere je blo to stanovaje?

S: Ja, so mi rekl.

M: Od MM, ne, vem, da ta ne bi ... Edino mogoče mal vrata vhodna bi blo treba zamenjat še, ker malo mu piha, ne, ne.

S: {Aha.}

M: To je tist. Pa ..., menda bomo mu klimo dal. Za gretje, veš.

S: {*Aha*,} za gretje.

M: Ja, to je najcenej varianta. Zdej pa da bi ..., radiator mu je crknu. Je na elektriko, veš, in ga je pokle, nekaj ga je hotu prestavt, ker ga je zeblo v nüge, veš, in je gotof, pokle več ni delal, ne.

S: {*Mhm.*}

M: Tak da smo pa mnde zdej rekl, da mi mnde kar klimo, ne, veš, eno tako ko greje in ko hladi.

S: Tko ko mamó mi.

M: Ja. Dobro, ja, nekaj je, ne, zadovoljen.

S: Ja, super.

M: Mi pa tako, tud, malo kredita, zdej še gre. Če bo pa kdaj zagustilo, bomo pa prodal. {HH}

Besedilo 7

Spol: M

Starost: 80 let

Kraj: Dobova

P: Ja, ka bi ti pa povedu?

S: Ja, ne vem, recimo, kak vam je blo včasih, če primerjate z danes?

P: Fino blo. Ka bi drugega reku.

S: Ja.

P: Sej to sem T tud enkrat.

S: {Aha.}

P: T me je tud to praševala.

S: Ja.

P: Isto smo hodil v šolo ko zdej, pa ta zanat, ko govorite vi, vüčil, pa ..., pa ni blo tko fino jest ko zdej.

S: Ja. {HH}

P: Koruzni kruh ..., v šoli ni blo malce. Z bicikli smo se vozil v vrtce, šolo, i tak, take stvari. Gnara je blo pa več.

S: {HH}

P: Da smo lahko bajte gradil. Ne?

S: Ja ja.

P: Zdej je bolj ... Ni gnara, no, gnara je, kdu ga ma.

S: Ja.

P: Ne?

S: Sej ...

P: Ja ka bi rada ... še?

S: Ja, ka pa tko recimo, ka ste pa delal tak v življenju?

P: A, jest sem bil mizar.

S: {Aha.}

P: Hodu sem v fabriko delat. Osem ur sem delu v sobote. Prvo smo delal, druge fraj, ne, eno delal, tri fraj v mesci, pol, nč takega, isto ko zdej pravzaprav. Več smo delal na njivah.

S: {Mhm.}

P: Na zemlji. Vrte, zemljo, pa živino smo mel, tam ko sem jst doma.

S: {Aha.}

P: Na Obrežji, ne. Večinoma smo se bavli z živinami, kravama, svinjami, pa krmo pa to smo, ne, dela je blo. Je pa ..., jst sem pa pršu na drug teren, v Dobovo, ne?

S: Ja. Ja, kak vam je pa zdej recimo?

P: Zdej pa super, zdej sem v penziji. Za penzioniste je dobro. Samo je premala penzija.

S: Ja, to pa verjamem.

P: Ja. Tak da ... Če bi blo več kej, drugač je pa dobro.

S: {Mhm.}

P: Sem delu štrdeset let.

S: {Aha}, velik.

P: Puno penzijo mam jst, ne. I tak. Tri leta sem se učil, obrtno šolo sem hodil v Brežce z biciklom, ni blo avta ni blo biciklov, tko da včas mi je brat posodu, on je tud delal, ko smo hodil v šolo, do enajste smo delal v firmi.

S: {Aha.}

P: *Eee*} pol smo šli pa domov se preoblečt. Ne té, domu na Obrežji. Preoblečt, pa ..., bicikli če sem dubu, pa f šolo, ob enih je bla pa šola pa do sedme zvečer. Pol pa domu z biciklom. Vlkra pa peš.

S: {*Ojoj.*}

P: Pol je bil pa sneg, {*ee*} avtobusi sploh niso vozil, ko je bil pa sneg smo pa šli peš pa sem pršu ob desetih domu. Zvečer.

S: Ja.

P: Peš. (O: *poudarjeno*) Veš ka to daleč za jit, ne?

S: Ja, seveda.

P: Pa še ni blo te vlačuge govorijo. Ja, dost je blo hudič.

S: {*Mhm.*}

P: Prevoza ni blo, vglavnem.

S: {*Mhm, mhm.*}

P: Tak ko je zdej avtobus, ne, pa takrat ?

S: Ja, sej je res.

P: Ne, pa tud avtov ni blo, avto, kdo pa je mel avto prej ...

S: Ja.

P: Nobeden v Dobovi té. Ja ga nisem vidu avta dokler ... Kdaj sem pa vidu prvič avto? Tam neki, 22. leta.

S: {*Aja?*}

P: 53., 52., če je jemu avto, to so rekli, da je pršu z Amerike.

S: {*Aha.*}

P: Res, res. Je pršu Amerikanc 55. leta. Z eden iz Obrežja, Z se pišejo. =

S: {*Mhm.*}

P: Trije bratje so bli v Ameriki, so prešli pred starimi tam 35. leta, sin mu je en pršu domov, eden je bil najbogati, Janez.

S: Ja.

P: Tone ne tulko. Ta je jemu gnarja, tolko je bla ... naredli so za njega veselico, na Obrežji.

S: Ja.

P: On je pršu, on je küpu avto v Nemčiji si ga je posodu, s takim Fordom, opako dugim, vglavnem, takega nisem vidu jst, dug, mrcina, to so ljudje z- čakal, cela vas pa z ružam pa metal po avtu.

S: Ja- {*HH*}

P: Ko da se ženi.

S: Ja ja.

P: On je pa to spremljal, ka pa to zdaj. Pole so naredli za njega veselico. Pa je dal štrdeset tisoč za članarino, za članarino, plače so ble pa devet tisoč, onde.

S: {*Aha.*}

P: Zdej primerjaj ti.

S: Ja ja.

P: Devet tisoč je bla plača v fabriki, A= v delavnici. =A

S: {*Mhm.*}

P: On je dal pa štrdeset tisoč tisoč, pa veš kak je to gnar?

S: Seveda.

P: To za ...

S: Pet plač.

P: Pet plač, ko da bi dal zdej za pet penzij, veš ka to?

S: Ja ja.

P: Avto bi si küpu, ne?

S: {*Mhm.*}

P: Ja sej res, i tak ... Zdej so že pomrl tisti, to je blo že petinpetdesetega.

S: {Mhm.}

P: Petinpetdeset, šestinpetdeset prvi-, prvikrat.

S: {Mhm.} Pol je blo pa kr dost drugač, vidte?

P: Ja, pol je bla pa ..., se je regulirala Sutla. Tam petinpetdeset, šestinpetdeset, sedeminpetdeset. A= Ta Sutla, reka. =A

S: A= {Aha.} =A

P: Je pa té regulirana skuz do ..., do te, do Rozge gor, blizi Kumrovca, malo bližje sem. Tam je še stara, tisti ovinki so gor.

S: {Aha.}

P: Pa té ..., gor proti Kumrovci.

S: {Mhm.}

P: Te je pa regulirana. To so ljudje, te ni blo dela, so zaprl fabriko, sam sem bil v tovarni. 56. leta ... Vse je prešlo, kot šegert, pa sem delu eno mizo, n-, ni nobenga v fabriki.

S: {Aha?}

P: I-, i čuvaj i delu.

S: {Mhm.}

P: Sam, sam. En cajt je to blo, enih par mescof. Oni so šli pa vsi v Sutlo delat, Sutlo regulirat.

S: {Aha.}

P: Koje so küpil, pa na dveh kólah tiste mážzarske kula (?) vlke, take ko je zemljo naložo, to je v jami blo.

S: {Aha.}

P: To so tako zaslužil gnarja, to si, na da-, na mesec si dubu, to ti jst ne morem povedat ... Tako da je küpu konja za en mesec. Konj pa zdej košta dva tisoč.

S: Ja.

P: Ne? Vidiš, primerjaj tu zdej, kolko plač ... No, pol je pa, {HH} se popravlo, Sutla zregulirala, so pršli pa nazaj delat.

S: {Mhm.}

P: V firmo. Ni blo gnarja onda, ne.

S: Ja.

P: Pol je bla največja kriza, ne si ti mislit ka je (?). Drugač kmetje, to so živel, ne, al te ker i so bli v službi.

S: {Mhm.}

P: Ni blo za kruh, ne. Bel kruh smo pa jel sámó, bel kruh (O: *pouđarjeno*).

S: Ja.

P: Takrat sem bil še na Obrežju, ko sem bil star dvanajst, trinajst let. Za vlko nedeljo velijo, ne, veš, kdaj je vlka nedelja.

S: Ja.

P: Pa za božič.

S: {Aha.}

P: Dvakrat na leto. Mi smo sijal pšenico, samo to smo mel za praznike.

S: {Aha.}

P: Drugač smo pa samo koruzni kruh jedel.

S: {Mhm.}

P: Sámó kruh. Po tri je spekla na teden, v krušni peči, vlki.

S: {Mhm.}

P: A fini je bil, ne, zdej pa ko jemo koruznega, ker belga ne morem.

S: Ja ...

P: Vidiš, kak je to obratno, ne.

S: {Aha.} A ne smete belga?

P: Ne, jem, jem, pa redilni je bolj beli.

S: Aja, to pa.

P: To mislim, ja. Drugač pa jem. Kak kdaj, včas črnega, včas koruznega.

S: {*Mhm.*}

P: Tak, včas pecivo ...

S: No, pol se je pa kr spremenilo vse skupi, ne.

P: Ja, no, je. Spremenilo, ne.

P: I tak.

Besedilo 8

Spol: M

Starost: 24 let

Kraj: Dobova

P: Jst sem se pa prvo v dogo zaljubu pol smo šli pa dol k bratovi puncu v Veliko gorico, majo pa sosedi haskija. Samo ka pa ni takšen, ko sem ga jst mel, črn, ampak je rjav, kuzla, je pa rjava, un je pa črni, pravi bil. Sem pa bral na interneti, je pa problem ta, da haski n- ni pa nikdar ne bo pes čuvaj in ga ne moreš met kot čuvaja. K mi vse pese ko smo mel, so bli čuvaji. Jst sem mel nemškega ovčarja, ka ga je stric s policije prpelu domu, je bil taki isto leto, ko sem se jst rodil. In, ee, tisto je bil pes, ej, to ko razlagam okol noben ne verjame, ma, si že bla kdaj v ulici naši, pr naši hiši?

S: To je tam naravnost, ee, kak bi rekla, ko je una gostilna?

P: Ko je una vlka trafikarica, ko je bla od X skladišče pa to. Vlka zelena.

S: Mhm.

P: No, una žuta bajta poleg. Mamo, recimo tle je hiša, pol je pa še par metrov tlakovcev pa je beton pa asfalt pol je pa cesta, ne. Recimo, od asfalta pa do betona je ko od vašega, tle od ploščic pa do hiše, ee, ceste, ne. Jst, ko sem bil mal, ee, pes je pršu k hiši takrat ko jst, ne. Pr stric so mel na policiji v Brežicah viška, ne, pa je enga dubu. Mladič. In on je rastu z menoj gor i pride enkrat mim, ne vem, kdo je pršu, sused k hiši, jst se veni pred hišo igram na dvorišči, nikjer nobenga, ne. A cesta ... Že takrat je bla prometna, zdej je pa sploh, ne. Je reku pa ka ste vi normalni, dva dve leti staro dete mate veni na dvorišči pa nikjer nobenga. Je reku ati, ne: »Pes je te, če je ...« In je bla fora v tem, da je ford bil, ... Ker ko sem pršu, pršu iz bolnice, ker ko sem bil mal sem bil v bolnici, ne, od rojstva že, nisem sploh domu pršu, sem šel pr osmih mescih domu in so jim že v Ljubljani rekli: Če mate kakega pesa doma, prvo dejte k pesi, ne. In so ga naučil, jst sem se veni igral, če si pršu do ruba bajte, pa od bajte do hiše dvajst metrov, deset, deset metrov sigurno, če je bil v boksi je tako laju, da je ftel boks podret, ka ni mogu ven it. Če je bil pa slučajno veni, se je pa samo pred mene naštimu. In ni šans, da bi pršu na cesto. Zaščitniški, ej do kraja.

Besedilo 9

Spol: M

Starost: 25 let

Kraj: Dobova

S: Kje si pa bil ti na morji, a pr svojih?

R: Pr svojih dol, ja. Na Vinodolskem.

S: {Aha}, tam si bil?

R: Tam sem bil.

S: {Aja}, sem vidla, ja, A= na facebooku. =A

R: A= Pa predvčerajšnjem sem bil na Triglavi, sem šel na Triglav. =A

S: Res?

R: {Joj}, gor je šlo dober, dol (O: *poudarjeno*) ... Dol smo hüdli šest vür pa pu, ej, té, té (G: *kaže na dele nog*) tu ne čutim nog neč, veš, tisto sem ... ko robot se premikam.

S: Res?

R: Gužva bla pa taka. Mi smo bli petnajstega, to je bil praznik, ne, Marijino Vnebovzetje.

S: {Aha.}

R: Štrnajstega smo šli gor pa smo pol do Kredarce prvi dan sámo šli pa smo tam prespal, pol pa petnajstega gor. Gužva, gužva, gužva, veš, ko se moreš v-, f planinam vmikuvat ljudem, da grejo lahko poleg.

S: Ja. To ko je tako vreme, ne?

R: Ja. Dobro, mi smo šli pol v, {ee} ka je bil petnajsti ... četrti-, četrtek, ja, smo šli ob ..., ob pol osmih smo šli gor s Kredarce, ob pol osmih, ja, pa smo pršli dol ob desetih, deset pa dvajst v oblaki se je tak naredlo (nerazumljivo), je pa že ...

S: Res?

R: Včeri sem pa glih bral, da je enem dol zdrsnlo (*potiho*).

S: Koga?

R: Na štiriindvajset ur sem glih prebral vjutro.

S: Ka, pal je, al ka?

R: Zdrsnlo mu je.

S: Zdrsnlo mu je?

R: Zdrsnlo mu je. 250 metrov dol v jarki.

S: {Joj.} Ja, kak je pa tist, neki baje, da tak se vidi da so eni umrl, al ne, tko?

R: Ja, pa plošče so postavljene. Plošče so postavljene. {Uf}, skoraj tako ko na britofi na spomeniki, ne.

S: Pa ti ni grozn tko mrtve ...?

R: Pa veš ka, grozn tko pol -, dober, tisto itak ploščo vidiš, pol prebereš, ampak večinoma jih je od udara strele umrlo, to večinoma.

S: Ja.

R: Bolj ti je grozno, če, če res b-, bolj podrobno pogledaš, kdaj je rojen pa kdaj je umrl. To so vsi umrli tam šestnajst, petnajst, osemnajst let.

S: Ja, mladi vse.

R: Mlado, nadobudno, ne gledajo vremena pa grejo gor, ne.

S: {Mhm.}

R: Veš, v gorah, ti velim, za pol vüre je blo vlko oblakov vse, ne.

S: Ja.

R: Ka boš, kam se boš v gori skrila, ne?

S: Ja, itak.

R: Nimaš kam. Če je sam uno neurje, da sam dež pada, greš pod {ee} pod skalo, ne.

S: {Mhm.}

R: Če začne treskat pa nimaš kej, ne.

S: Moreš ful vreme spremljat, ne.

R: Ja, seveda. Pa gore pune železa, veš ka to privlači strele? To te ...

S: Pa te ni blo nč strah?

R: Ni, ker mi smo gledal vreme, ne. Mi smo šli gor, ko smo šli gor je dež padal, ampak smo pač vedli. Itak tisti ta prvi vzpon je bil itak gozdna pot, ne, A= to je uno na tavžent petsto. =A

S: = {Aha.}

R: Tko da smo t-, tam do tavžent osemsto je blo tako bolj megleno, pol pa kak smo pršli do tavžent ösemsto pa se je gozdna meja končevala, pa je lepo začel sonček sijat, tko da je blo gor prav lepo. Pol pa smo itak vedli, da bo pa skus lépo tud zdej gor lépo, ne, pa sej to je itak pršlo sam ka, pa so bli beli oblaki, ne.

S: {Aha.}

R: Taku da ... Ampak, če pa pride kej pol pa ...

S: {Mhm.}

R: Morš merkat, ne. Morš merkat.

S: Pa si mel tko kondicijo, praviš, je šlo gor?

R: Gor it ni problem, dol je bil problem, ker tam pa skus, ne, kolena bolijo, nohti ... {Oh!}

S: A= {Aja}, ker ti not, ne ... =A

R: Nogo skoz dol nabijaš, ne.

S: Žulje?

R: Ne, neč, fala bogi. Neč, jemu ene stare, mislim stare, tiste, une, ko že mam, pohodniške, tak da je blo dobro. Gor pa ni nobenga problema, super. Zdej pa naslednjič, ko gremo, bomo šli pa do Triglavskih jezer. Zdej nismo šli, k nam je cajta zmenjkalo, bomo šli pa še do Triglavskih jezer.

S: Super, ful dober.

R: Mormo se malo premigat.

S: Ja.

R: Je pa drágo gor. Za spaje v sobi ..., mi smo hotli met-, mislim, štirje smo bli pa smo rekli neč, bomo meli svojo sobo, ne pa tam noter na unih skupnih ležiščih, tam noter jih je pejeset.

S: {Mhm.}

R: Smo rekl nč, bomo mel svojo sobo. Šestnajst evrov po osebi je blo, sámó da prespiš (*zelo poudarjeno!*).

S: {Aha.}

R: Niti ogrevana soba, ob devetih se elektrika vgasne, ob pol osmih vjütro šele pride, moreš s svečo s- ... {Ijoj}, ej, wc ... jst, jst sem v ..., {ee} ponoč sem se enkrat zbudo, mene je tako tiščalo, sem reku neč, ajde, grem jst na wc, v tistem domi sem iskal wc, en bugi wc majó in to še čisto dol v kevder dol sem mogu it.

S: {Aja?}

R: Pa k sreč, sreči najdem enga, {e} mesečnjaka ponoč ka vete kje je tle wc? Je reku ne vem pa se tku záčne nekaj ozirat pa reče: »Lejte, tle je tablica za dol.« {Aha}, pa je res bla ena tablica, veš, taku ko ta tablica za, {ee}, A= naslov (G: *kaže na tablico s hišno številko*). =A

S: A= Ja. =A

R: Wc po stopnicah. {Aha}, v redu.

S: {Aha.}

R: Tak da ...

S: Grozn pol? Strašljiv.

R: Niso prijetni wc-ji v kočah. {Bljah!}

S: {Aha.}

R: Ampak, kaj, moreš vse probat.

S: Ja ja. Dobro, super, lepa izkušnja.
R: Tako.

Besedilo 10

Spol: Ž

Starost: 82 let

Kraj: Dobova

R: Ja, ne, in, veš, mladi čejo met vse za sebe, ne.

S: Ja.

R: Včasih, včasih pašeš zraven, včasih pa tud ne, ne?

S: {Aha.} {HH}

R: Ja, res, ne. In tako da, če jim kej ne paše, poba dol prnesejo, ga morjo tastari met. Dedek, on more z njem ... {HH} On prav, on prav, kuk reče traktorji, ne vem kuk reče traktorji, da gre na traktor, da nej gre na traktor, ne, da ga na traktor tera naj gre, ne.

S: {Aha.}

R: Češ, da bo še on šel zraven, ne, sedet.

S: {Aha.}

R: Ja, {ee} babica more pa k šporheti kuhat. On pa svoje razmetava tam pri tistem internetu, tam ford neki štuka tam. Ma nekoga hudiča, nekove igrce so noter pa vse to, ne.

S: {Aha.} {HH}

R: {Joooozos} ka je ta človk brihten, ôtrok. To ne morš verjet ka on vse ve, on vse ve, no.

Res. Izvoli (G: kaže na posodo z bonboni).

S: Hvala.

R: {HH} To je pa ta prvo ko pride: »Rozi, bonbončke.« Pol morm pa to na kle dat sem pa še eno skledčko, {ee} pol pa on jih jemlje ven s kuhanco, s kuhanco jih ven jemlje.

S: {Aha.}

R: Pa jih deva v drugo skledčko pa spet nazaj, pa to prelaga, ne.

S: {Mhm.}

R: Pol pa včasih ... {ee} zdej sem glih napolnila v soboto, {ee}. Včasih pa {ee} začne odvijat, še ga ni pokusu, ne ve, da je to za jest.

S: {Mhm.}

R: Tuk, tuk je pa .. {ee} »To ni nič za jest, je rekla mamica, ne to ni za papat«. ? Ko ga razvije, ne, tistga prav ne bom dala nazaj da ga bo kdo drug pojedu, ne, pa ga bom že jst tak, da ne bo vidu da mencam z usti, ne. {HH} In je tako, in pol {ee} on gleda tko gleda njo: »Ka zdej, v uste ga je dala, ka zdej boš kej migala al neč,« ne. No, pol pa spet, spet bo razvil pa reče: »Rozi na,« mi reče, da nej ga nej na- nazaj zavijem, ne, ko ga že malo odpre, ne.

S: {Aha.}

R: Pol mi pa prav: »Bonbon, bonbon«, da je noter bonbon. Enkrat je pa na enega probu jezička gor dat pa je vidu da je sladko, ne, pa si je mislu: »{O} boga ti, to je pa za jest, ne.«

S: {Aha.}

R: Ampak ni, ne, ne poskusa, ne poskuša.

S: A ne?

R: Ne, še ni odpru da bi ga on, on dal v uste. A oni od {ee} hčerke pokojne, ko je umrla, ne, {ee} pa od hčerke ne, zdej, {ee}, sej so zdej dve, ne, še, (?) in {ee} tisti otroc pa fsi nori na bonbone. Prvo, tamal ta prvo, tisti bo zdej decembra tri leta star, on bo taprvo skoču na stol, to odpru: »{Joooo},« samo tkole naredi.

S: {Aja.} {HH}

R: Govori pa še čist neč ne, no. No, veš ka to. Je pa, {ee} ko ga je silila jest, pa mu začela:

»No pa dej papi, dej papi,« zdej si je pa dal ime, da je Papi.

S: {Aja?} {HH}

R: »Kak je teb ime?« »Papi,« reče. Ko ga kdo vpraša pa prav: »Papi.« {*Jao*}, tako se mu smeji, da je groza. Neč, on sam {*blablaba*}, kriči tako, samo tko žlobondra, pa čist neč ne pove. Tale pa čist vse razložno. Ko pride, ko gre, pa reče {*ee*} Zdenka, {*ee*} babica, ne, reče: »Reči mami Rozi, da hvala za kosilo in adijo.« In to bo vse on izgovoru lepo, čist razložno, tako res, res ...

S: Pa kok je star ste rekl?

R: Drug mesec bo dve leti.

S: No, vidte, ja.

R: Ja, res res. On je že zdavni začel tko govorit, {*ee*} {*eh*}, mami pa ati je že bogve kdaj, ampak je pa drugač po svoje trmast ko bik, po njegovo pa more bit. Enkrat jih je zajebavu in se ni dal oblečt, do desetih v pidžamo se ni dal. Je reku: »Bo ati,« pa je ati vzal pidžamo v roke, da ga bo, ne, »bo mami,« pa je mami vzela, »ne bo ati.« Pa drl ko norc, pa tista pidžama je samo letala. Enkrat -. Naši so dol skor ponorel, so pa rekli, tastari, ne.

S: Ja.

R: So rekli: »Ja, pa, pa ka pa delajo s tem otrokom, lej, kok je ura, pa se še kr dere fejest.« Pol ga je pa ona pelisknla dvakrat po tački, ona ga po tački zmerom, ne.

S: {*Aha.*}

R: Pa ka po teh lepih tačkah, men so pa tko lepe tiste tačke, ne, je tako lepo okrogel, ne. Pa pravim: »Pa ka ga po teh tačkah ford tepeš, no?!« Pol ga pa še tkole za sladke tule, včasih smo rekli sladke tu (G: *kaže na lase*) ...

S: Ja.

R: Ga je pa še tu potegnla, to je pa zoprno, ne, veš, za takga majčkenga, ne.

S: Ja.

R: Pol se je pa še bolj zadril. Pol je pa kr vtihnlo. Pol je pa zaspal.

S: {*Ajoj.*}

R: Pol je pa U reku: »Ka je zaspal?« »Ja, kaj misliš, mene ne bo zajebavu,« je rekla P. Uroši pa to ne paše, da ga tuki potegne za laske, mu pa ne paše, sam gledu je, ni pa nč reku, ne, ni htel nč rečt, ker on ka ti zineš on že ponovi, on že ponovi, prec, ne.

S: {*Mhm.*}

R: On je bil pa sámó tiho, ampak pol je pa mnde reku, ne, prav: »Mene ne bo zajebavu, zdej je pa že tega blo dost, od osme ure pa do desetih smo se zajebaval, kdo ga bo v pidžamo obleku. A ni to dost?«

S: Ja. {*HH*}

R: {*Joj*}, trmast po svoje ..., če ni po njegovo, takrat se bo kr vrgu na kle, še ko je bil bolj majčken pa kr z glavi tolku po kleh, ja, madona, bo glavo, {*ee*}, razbil, ne, {*joj*}.

S: {*HH*} Pol mate pa same dogodivščine z njim.

R: Ja, same. Res, res, tko gre ven, ko pride ven na pločniki: »Rozi, dej meto!« Mu morem dat metlo, tisto majčkeno, ko se na smetišnici dobi, ne.

S: Ja.

R: On ploščice pometa, tam pa mravlje tiste kupčke delajo, veš, ne. Tisto, ne ...

S: {*Mhm.*}

R: On pa tisto tko lepo razmeče, lepo pomete vse, to je njegov ta prvo delo.

S: {*Aha.*} {*HH*}

R: {*Joj*}, Marija, res je sladki, res.

Besedilo 11

Starost: 26 let

Spol: Ž

Kraj: Dobova

T: To, {ee} ko so mene vlekli iz bajte ven, ka je D me prevaru z M takrat.

S: Iz kere bajte so te vlekli? {HH}

T: Iz Dobove, iz dobovske bajte, glih na vikend sem takrat pršla. K je bla dve leti stara.

S: Ja, pa ka je blo? Ne vem to nč.

T: Jst se s S zmenim, da gremo vén, z mano bla pa še moja sošolka M ena iz Trške Gore je bla

...

S: {Mhm.}

T: In, pač, {em}, zvečer je reku D: »Ve pejte ven, jst bom pa K čuvu.« K, dve leti je bla stara takrat.

S: {Mhm.}

T: Smo pršli na vikend gor, ne, takrat še ni podnajemnikov ni blo, ni nč. No, pol, kmal za tistim je dal pa, {ee} tistim dvem ..., ko so se tud neki z mojim fotrom kregali ... A= Tak močen mo- ... =A

S: A= Ja, uni, ko so bli neki cajta, ja. =A

T: Ja ja ja.

S: Ja ja.

T: In mi pridemo dol, S pa {ee} ta sošolc {ee} so tud bli zrihtani pa me S kliče: »Ka ste z M zrihtane?« Sem rekla: »Jst sem,« ne. M pa reče: »Jst ne grem, mene glava boli.« Pa jst tko gledam, nč mi ni blo jasno, kak, prej te ni glava bolela, zdej te glava boli. Sem rekla dobro, ne, grem sama, ne. Meni je blo že v avti mal čudno, mi pridemo v Brežce, pr gradi, še nismo stopli ven z avta pa sem rekla S: »Gremo nazaj, jst mam čuden občutek.« Pa je rekla: »Pa ka je ženska s tabo, dej neki gremo spit pa gremo pol nazaj.«

S: Ja ...

T: Sem rekla: »Ne, S, gremo v Dobovo, boš neki vidla.« So me gledali neki cajta, sem rekla: »Dej, ne se zajebavat. Ti mene sam pel domu, ker, m-, {ee} ni mi dobro, no, ni mi dobro.« Luč sta pustila pržgano, vrata sta pustila odklenjena, in medve sva šli dol ? S gre za mano, jst pa sam v fotrovi spalnici luč pržgem. In sam lepo eden na drugem, tamala je pa zraven spala.

S: {Ha?!} (presenečeno). Fak.

T: I, ta sošolec od S pa S sta me vlekla iz bajte vén, da jih nisem ... Pobila bi jih noter, tisti živc ko me je primu, potolkla bi jih noter, sigurno.

S: Ja.

T: Sta me pol zvlekla vén, pol ure sta me hladila lepo zuni, I je reku: »Umir se, k te bom jst splešiku tle. Umir se, pridi k seb, otrok je zraven, ne paničari.« In ono sem tam, ne, pol sem se umirila ... Pijana sta bla en bolj ko ta drug pa otroka mela zraven, zastopiš? Tistih par minut (poudarjeno), lej, petnajst, dvajst minut, =A

S: A= Ja, sej to. =A

T: = lej, ka sem se odmaknla, ne, pa ka sem pršla nazaj.

S: Ja. {Joj.}

T: Zastopiš?

S: Ja.

T: Pol pa (?) zjutri: »Sem ji hotu pomagat.« S tem, ko si jo ti pofuku, si ji hotu pomagat, ne. No, pa sem pol še oprostila, pa sem spregledala t- to varanje, pa sem še vztrajala, še dve leti pa ..., pol pa ni šlo več.

S: Lej, če je tak, boljš, da je tko, ne, ker brez veze, A= če te ni ... =A
T: A= Nisem mogla več, zastopiš. =A Sej nazadnje zdej, ko preden sma šla narazen, je pa žensko, smrklo, cimro od sestre prpelu domov.
S: Kak jo je domov prpelu? {H}
T: Domov prpelu. A= Jst sem šla ... =A
S: A= Pa sta šla že narazen kao? =A
T: Ja.
S: {Aha.}
T: Ampak živela sva še vedno skupi, ne. In, {ee}, tko grem jst s tamalimi v trgovino in sem pogledla, da gre on po sestro. In sem sumla neki, ne, ker prej, nazaj, sem skoz jst hodla po sestro. Pol me pa neki cajta ni pustu. Je reku: »Ne, p- po tamalo grem jst v Novo mesto,« ne. Pa sem rekla: »Dobro,« ne, ni mi nč blo jasno, ne.
S: Ja.
T: Pol sem jst skontala, da n- neki more bit al da more žensko al neki more met gor, ne, da je kr naenkrat on hodu gor. Pa jih ni blo do devetih, desetih zvečer domu ponavad. Jst sem takoj pršla. Jst sem, ne vem, ob štirih sem šla po T pa po tiste, {e} cimre njene.
S: {Mhm.}
T: Pa smo bli eno urco pa smo bli doma.
S: Ja ja.
T: Ko je šel on, jih ni blo do devetih, desetih zvečer doma. Pa sem rekla ka si šel v London po njih, al ka.
S: Ja.
T: Nč mi ni blo jasno. No, po- pol mi je pa počas začel klikerji delat. Se pravi, če sem jst v rojstni hiši njega dobila, se pravi, da se tud té more neki dogajat, ne. Ka bo on kr naenkrat hodu ob desetih zvečer. Ni logično.
S: Ja, veš da.
T: No, pol grem pa jst en dan, {e} to je blo petga ..., petega februarja, ne, petega marca, tko je blo, petega marca, in on men ... Jst grem v trgovino s tamalimi, s K pa z N, in vidim avto, poln, pač, sestra, pa pičke, v bistvu pičk-, tale punca je sedela spredi, sestra od uzadi pa še ene par jih je mel, ne, in men nč jasno. In ko da mi notranji instinkt govori, ker on je pa mene klicu, da kje sem. Sem rekla: »V mestu, ne, s kolegico grem še na pijačo, ne, pa v trgovini sem bla pa otroke mam s sabo, ne.«
S: {Mhm.}
T: {Aha,} vredí. Ja, kdaj pa prideš? Sem rekla čez eno uro. {Mhm.} Isti moment, kot sem zagledala, sem sam avto obrnla pa za njimi šla. Petnajst minut razlike sem jim pustila, da so se oni spakirali, pa da so šli v, {ee} hišo. Pridem domov, star ate se za glavo prime, pravi: »ST, {ee} glej, da ne boš kej paniko delala pa scene.« Sem rekla: »Ka pa je?« Pravi: »D je ?« »Se pravi ste vi že vedli vse, ka se dogaja,«
S: Ja.
T: »prej, pred mano, al kaj.« Sem rekla: »Dejte, po-čuvat K pa N, da ne bota, {ee} gledala pa poslušala, merkite.« »Glej, da ne boš jo nalomla,« sem tam. {Pššt.} Jst lepo gor, D me je pa slišu, veš. D pa lepo v kuhni čaka, čez okno je gledu kdaj bo avto vidu, jst sem se že prpelala, in on je mislu ..., {ee} ne?
S: Ja.
T: Je pa šel gledat, kdaj bom avto parkirala, jst pa z druge strani gor. Prvo sem šla v mojo sobo pogledat, je ni blo, po stopnicah gor on mene lovi, zastopiš, jst laufam gor, odprem vrata, T pa njen fant sta bla noter jst pa sám: »Kje je?« Reče ona: »Kdo?« Sem rekla: »T, povej mi, kje je, ker te bom tle dol fuknla čez okno, povej, kje je!« Se me je pa ustrašla, sam z roko je nardila (G: kaže s prstom naprej) proti omari, veš. Odprem omaro, mene je skor kap. Sem rekla: »A, ti si ta, a, ti si ta, {ee} opica, k zdej že pol leta {ee} kle z njim šmiraš, al kaj?«

S: Ja.

T: Pol se pa D postavi na sredino, una sikala na uni strani, sem rekla: »Lej, če si tko pametna, princeska, prid pred mene, ne. Ne sikat za njegovim hrbtom, prid pred mene, če si upaš.« No, pol sem pa sam rekla, sem rekla: »{Ee}, želim vama velik sreče,« sem rekla »ka se pa tiče tebe, D, pa ... {ee}, pričakuj, da bova mela sodišče.« Drug dan sem spakirala stvari pa sem šla. Brez besed. Tamale pobrala, on neki je siku, da mi tamale ne da, sem rekla: »Koga,« sem rekla, »ti zdej policijo pokličem? Bom šla pa v spremstvu policije stran od tebe, če mi {ee} ne pustiš pot prazno.

S: Ja.

T: {Ee}, no, pol pa tist večer, {ee}, je, {ee} neki še tam me prosu, sem tam, drug dan on na šihti jst pa spakirala stvari pa pokličem enga kolega, sem rekla: »Dej, prosim te ? .«

S: {Mhm.}

T: Pol sem bla pa še pol leta živela v privat stanovanju, {ee} v Kočevju, sem mela tud garsonjero, sem bla tam, ker sem tud šiht mela pa to.

S: {Aha.}

T: Pol sem pa vidla, da še sika in k men hodu na stanovanje, {ee} z mano hotu met spolne odnose, sem tam, sem rekla: »Ajde, ne boš, grem jst v Brežce nazaj.«

S: {Mhm.}

T: In pol sem nazaj pršla.

S: In zdej ti da mir?

T: Zdej je pa mir. Zdej itak, {ee} predaleč je, da sika in ... Tak da pol sva pa sodišče mela 2011, sva mela {ee} sporazumno sodišče, {ee} sporazumno ločitev, na sodišču je povedu vsak svoje mnenje, dobu je z- za preživnino za plačevat in to je to.

Besedilo 12

Spol: Ž

Starost: 65 let

Kraj: Dobova

T: Drago je, ja, drago. Pa še, da bi blo dobro, prevedeno, ne.

S: Ja, sej to.

T: Recimo, od, ee mojga zeta, ee prijatelj, ne. Oni so delali akademijo v Gradcu takrat, ne. Pa je dal, on je prvi, kot diplomiral, ker je bil mal starejši, pa je moral diplomsko nalogo napisat v nemščini, ne. Ja. In je dal prevest eni firmi, to je plačal tako, da je bla grozota. HH Moj zet je rekel jst ne bom diplomiral, ker nimam denarja, ne, pravzaprav magistrij je bil to. In, ee, pol je pa dal takoj vezat, namest, da bi dal unmu gor, ne, je ta takoj vezal, ne. Zavrni so mu. Pravi, to tu je napak tolko, vse živo, skloni, nero- ee niso prave besede ... Ne vem, kaj so pol nardili, neki so nardili, ta firma je pol še enkrat prevedla, ne, tako da so nekej mu pomagali pa gor so mu pomagali. Moj zet je pa tko, jst sem pa tud rekla: »Glej, jaz ti v avstrijščino ne bom mogla prevest,« ne. Mi bomo njih z- zafrknli, glej, jaz bom prevedla, dober dan (namenjeno kot pozdrav mimoidočemu), prevedla, ti boš liste po liste nosu gor, ne, in je profesor reku: Kaj je to, kaj je to, nič, to je nemščina, jst hočem avstrijščino. Pa je dal prevest, potem mu je pa en kolega tam, v avstrijščino to dal pa je reku: to pa sploh ni nič, to pa sploh ni nič, to je pa grozota. Ker ni bil šolan človek, ne.

S: Mhm, ja.

T: On je tam kr nekej. Potem je pa vzel on pa je tiste besede popravu, da je šel v avstrijščino ne, tak da na koncu je mel diplomu zelo dobro (O: *poudarjeno*).

S: Ja, sigurno.

T: HH Ne, diplomu je mel zelo dobro. HH Al smo ga nategnli pošteno tistga profesorja, ne. HH Tak da je, res mel dobro, tak da je normalno diplomiral. Ampak tak je blo. HH Un je pa nastradal, un je pa fejest plačal, oho, kok je plačal, ker to je blo sedemdeset al osemdeset strani, ne, tega.

S: Ja ...

T: Ja, to je blo pa res dosti. Tako da to je blo treba kar delat. HH

Besedilo 13

Spol: Ž

Starost: 31 let

Kraj: Dobova

M: Ne vem, če sem ti povedala, da so mi staro mamó oropal.

S: Koga? (O: *presenečeno*) Ne.

M: Cigani, ja, 30. junija so jo oropal, ej.

S: {*Uu...*}

M: V nedeljo, ob 10h zvečer. Sama je bla, veš, in pet ciganov jo je oropalo.

S: Ja, kak, ka je pa blo?

M: Ja, ne, spremljal so že situacijo tak pa tak, da jst sem tud gor, ne, sem bla glih pr Matjaži, pa Robi je pršu domu, brat, ne, mi smo šli na ribnik v Brestanco.

S: {*Aha.*}

M: Oni so pa pršl ob desetih zvečer. Mene je neki ..., jst sem mela tak čudn občutek, ne, ob šestih, tak ko da bom dobila menstruacijo. Pa sem rekla nemogoče, a mela sem jo že pred enim tednom, ne.

S: Ja.

M: In pol smo šli k Ma- k Matjaži domov na kavo sma šla in pol je pa otrok tečnaru, ne, od šogorice sin.

S: {*Aha.*}

M: Takrat so pa glih cigani prletel na tisto, veš, ko so ropal mamó?

S: Ja.

M: Niso mogli bit deset minut. Vzel so jih šestdeset evrov, neki nakita pol so jo vdarli tko da je bla dva dni v bolnici i tak da katastrofa.

S: {*Huh.*}

M: Zdej se pa boji bit sama, zdej pa enkrat sem jst, enkrat je stric pa tak, menjamo se, ne.

S: {*Aha.*}

M: Veš, pa bolj za sebe je, ne, tristo metrov ni nobenga ne.

S: {*Mhm mhm.*}

M: Veš, in je ženska sama, ne.

S: Ja ja.

M: Tak da kam pogledaš je katastrofa.

Besedilo 14

Spol: Ž

Starost: 29 let

Kraj: Krško

S: Kak je blo pa tak, nosečnost pa to, je blo vse dober?

N: Ful dober. {Em} ja, lej, če ti bom povedla, ka je blo vredi, bom prej gotova, ko ka ni blo vredi ... {HH} Bruhala sem sedem mescev, {ee} sladkorno nosečniško sem mela, vsega mi je primanjkovalo, magnezija, {ee} železa, {ee} vsega ... {Em}, je blo še kej? {HH} {Aja,} pol sem še mela {ee} infekcijo dihal, ja, okužbo dihal, na antibiotikih sem bla. No, pol sem šla pa na navaden pregled, na ultrazvok, čist tko, veš, rutinsko pač, ne, tko ko vsak teden in mi ona reče: »Kok mamó mi še do konca?« Sem rekla: »Dva tedna.« Je rekla: »Ne, bomo mi šli kr rodit.« Sem rekla: »Kaj, kr zdej?!« »Ja,« in me je kr zadržala tam. »Prvo,« je rekla, to je blo v sredo, ne, oziroma petek, al sredo, sej ne vem, ne, sredo, ne, da bom pa to v pondelk pršla, ne, kr sem jst dežurna pa da bom obvezno pr njej, če se le da, ne,

S: {Mhm.}

N: »bomo sprožli,« ker je mel mali že štir kile dva tedna prej, ne. Veš, če bi pustil, bi lahk mel pet kil al pa več, ne. Ni šans, ker bi mi mogl carski rez delat, ne.

S: {Aha.}

N: {Ee} »Pa bote v pondelk pršla, pejte na IPP za te okužbe dihal za antibiotike,« če še kej nucam, ne,

S: {Aha.}

N: »pa bomo vidl,« ne. In res, jst čakam napotnico za IPP, e, prleti ona men: »Vete ka, vi pojte na IPP, če bodo dal zeleno luč, da je z vami vse vredi, vi grete kr rodit.« {HH} Jst sem rekla: »Kr ostanem, sej nimam nč s seboj?« Je rekla: »Sej nč ne rabte, halje mamó mi.« {HH} {Aha,} sem rekla: »Okej, dobro.« In tko je blo, ob pol dveh so me sprejel, ob dveh sem mela prve popadke, dvajst do osmih je bil pa veni.

S: {Aha.}

N: Tak da je šlo kr hitro.

S: Kr ja.

N: S tem da sem, k- ko sem pršla not v porodno sem rekla: »Kak dolg pa ponavad so prvorodke not,« ne. »Ja tam 10 do 12 ur.« {Joj.} {HH} Sem rekla kje je še deset ur. {HH} Ma ni, je blo v šestih urah vse fertik.

S: {Aha.} Pa ni blo tak strašn?

N: {Ee}, ne, meni ne, njemu pa. On se je pa zataknu z ramenčki, veš, po- po porodni poti noter, ne, in so ga mogli na vakum ven vlečit, ne, in so mi trije so se mi obešal na trebuh, ne.

S: {Aha.}

N: Vsak z ene strani mi je pritisku, ne, en nad glavo, pa d- dva s strani pa trije so ga ven vlekli. Tko da, jst ne vem, lej, res, men pol filma fali. Jst sploh ne vem kak- ka je kej šlo, ne, ko da mam, ne vem, lej, ne spomnim se, ne, on on (G: kaže na svojega moža, ki sedi poleg) vse ve, on je bil zraven, jst pa nč ne vem. Bajes so kemiki po men popadal, una ka je bla nad mano, da je vse stresala, jst to nč ne vem.

S: {Aja,} se nč ne spomneš?

N: Ne, čist nč, res ne. {Em} sam bla sem, ne, k sem pač potiskala, ne, c (cmokanje???) in nazadnje mnde k nisem več mogla, sem prtiskala v glavo, ne.

S: {Mhm.}

N: In sem mela popokane žilce po celem obrazu pa do vratu, ne.

S: {Aja?}

N: In jst tko pridem ..., jst se tisti dan nisem vidla, k jst sem šla direkt pol spat, ne, v pojst-mislím sobo, in sem bla tam in nisem nč vidla, ne, ponoč. In pridem zjutri v kopalnco, se pogledam v špegu {HH}, ej, vse je z mene padl, veš, ka sem mela v rok. Pridem v sobo, sem rekla: »Kaja,« cimra, ne, »ka si ti vidla kak zgledam?« »Ja, jst sem te že včeri vidla pa sem mislna, da maš ti to prirojeno tko.« {HH}

S: {HH}

N: Sem rekla ne, o, šit. Pride on on na obisk pa sem bla res grozna, je reku: »Dans si že dobra, veš kaka si bla včer?« Sem rekla: »Kaka sem bla pa pol včer, če sem dans dobra pa sem grozna,« veš. {H}

S: Ja ...

N: Tak da res ... Krvava, veš kak, {ee} ko ti žile popokajo, ne, recimo v očeh, no, taka sem bla po obrazu, po celem obrazu.

S: Ja ja.

N: No, ampak to je pol v kok, štirih dneh kok sem bla tam nehalo. Mali je bil edin bogi, ne, k sem mela jst cukar, on je mel pol prenizkega, ne, ko se je rodil zarad napora in je bil en dan na infuziji glukoze ...

S: {Mhm.}

N: {Em,} pa ..., rokico je mel, {ee} ramo nategjeno, k se mu je zataklna not, ne, tko da je mel imobilizirano, ampak je zdej vse okej, ne, cmoki (G: *gleda proti otroku*).

S: {Aha,} no, fajn.

Besedilo 15

Spol: M

Starost: 28 let

Kraj: Krško

1:19–6:22

S: No, in, kaj sta kej počela prejšen teden?

B: Šla sma k stari mami belt.

S: {Aja?}

B: Pa sma prebelila vse, pa je ..., nama ni šlo pa je pršu foter.

S: {Aha.}

B: Pa je pomagu nama, pol smo se pa zmenl pač, da bom šel motor registrirat.

S: {Mhm.}

B: Vsak svojga. Pol smo se pa zmenl za izlet, nedeljski izlet, dopoldanski nedeljski izlet.

S: Ja ...

B: Pol smo šli v Slivniško jezero, ustvari jezero pri Celju pred Šentjurjem ...

S: {Aha,} nisem še slišala za to.

B: Pa je zanimivo pokrajina in cesta in ..., marsikej za videt.

S: {Mhm.}

B: In pol smo se pelal ... Jezero je ogromno, skor kilometer pa pol ga je.

S: {Aha.}

B: Pa enih dvesto metrov ga je v širino, če ne več.

S: {Aha,} in?

B: {HH}

S: In kaj ste počel tam?

B: Gledal smo račke, slikal se zraven, pa šli smo na en most, ko je bil na sodih, blo je mal hecno za občutit na nogah, ko se ti zible pod nogam. Ne smeš prebliz roba it, te prevaga pa padeš v vodo.

S: Ja ja. Pa je že ker pau?

B: Ne vem. Pol smo se pa nazaj pelal, sm- smo pa naredl mal večji krog, smo šli čez ...

Bojstno dol mimo Podsrede.

S: {Mhm.}

B: Pa na- v X bar na kafe pa čez Artiče domov, na kosilo k fotru, pol smo šli pa še iz kosila še k stari mami nazaj na kremšnite pol smo pa se še pelala v Krško pa ..., kam še?

S: To ste se pa cel dan fural, al ka okrog?

B: 180 kilometrov smo nardil.

S: Ja, ful ... Ja, užival ste kr.

B: Ja, en drugemu smo bli preveč.

S: Kak pa to, da ste si zbral glih to jezero, da grete?

B: Ne vem, ker še nikder noben gor ni bil. Smo čist tko šli. Zmenl smo se ob devetih zjutri kafe v gostilni, gremo. A= Bomo najdl, bomo. =A

S: A= {Aha.} =A

B: Trije smo, bomo najdel, ne.

S: Ja ja.

B: Sej smo res, enkrat smo zalutal par kilometrov v kontra smer pol smo pa eno kelnrco vprašal, v rdeči kiklci je bla ...

S: {HH} To je pomemben detajl?

B: Ja.

S: Zakaj?

B: Pa ne vem, hecn je zgledala. Pol je pa rekla ... Točen, točen je povedala, kam moremo it, na rondoju tam proti ... Zanimivo ime vasi, Sodna vas je.

S: {Aja?}

B: {Mhm.}

S: Res smešno.

B: Proti Sodni vasi slabih sedemsto metrov na levi strani je Slivniško jezero. Pol je pa moja draga je tam okrog rogose, pač, taka roža ko raste iz vode, je potrgala tam pa stlačla v ruzak po dolgem in širokem. A= {HH} =A

S: A= {HH} =A

B: V ruzak.

S: {Aha.}

B: Pol smo pa tisto pelal na motorji domov.

S: Pa se ji je posušilo to v teh nadaljnjih sto kilometrov do doma?

B: Ni se posušil. Je blo dost mokro. Je teška ta roža ...

S: {Aja?}

B: Pol so rekl, te starešine so rekle, da je to fajn z lakom za lase popipsat.

S: {Aha.}

B: Drugač se posuši pa seme ven pade.

S: In pol ste bli še v Krškem, al kok?

B: I ... Še pr stari mami na kremšnitah. Pol sma šla v Krško n- na črpalko, sma n- na pumpo, sma pa tankala motor, ka je bil prazen. Se vozma velik z motorjem zadnje cajte. Vlko na nafti pršparam.

S: {Mhm,} sem opazla, ja, da se vozta. Pol sta pa pozn pršla, ne, kok?

B: Nisma, bla ob sedmih, pol sedmih zvečer doma.

S: In je blo pol fajn, ste se dober odločl?

B: Ja ja, fajn. Smo rekl, da bomo šli naslednjič še mal dlje, da bomo več kilometrov nardil.

Prehitevanje je zanimivo, avto gor, recimo, ko se en drugega dajemo, čeprav jst pa foter sva isti karakter, ne, ne popusti ne en ne drug. Kok motor gre, gremo. Stodevetdeset na uro smo se pelal po stran poteh.

Besedilo 16

Spol: Ž

Starost: 25 let

Kraj: Krško

E: {*Joj,*} veš, veš ka se mi je nardil? Zadnjič sem pojstlo zlomla.

S: Ja kok ti je pa to ratal?

E: Či-, nč kej ekstra, lej, sam usedla sem se gor pa sem not pala. {HH} Lej, fertik, lej. {HH}

Po pa sem rekla, ja ka pa nej zdaj, kok bom pa spala?

S: Ja.

E: In pol sma šla, {*ee*} v ..., pod kozolec [kozuc] in sma vzela drve pa sma podložla in sma dva dni spala tak (G: z *rokami kaže na togo vzravnaj položaj telesa*), nč nisem upala nardit, ni premaknt se nisem upala.

S: Ja.

E: Pol sma pa šla takoj nasledn dan itak v X, ka boma midva tam dol vidla, ne.

S: Ja.

E: Ej, katastrofa, lej, po petsto evrov so ble čist take navadne pojstle pa lej, sam okvir bi rabla, ka bi zdej hotla ne vem kak A= drago pojstlo si kupt, za ka že? =A

S: A= Ja. {*Mhm.*} =A

E: Uno itak, ko si boma pol stanovanje rihtala, lej, brez veze, da devam ne vem kako fajno pojstlo, če bom pol ... Ko veš kok je to A= ko enkrat razstaviš, =A

S: A= Ja. =A

E: pa prestaviš en štuk viši ti spet vse razpade, ne.

S: Ja ja, itak.

E: In lej, brez veze, sam za tok ..., ne spleča se tak drag kupovat, ne. Ja, in ka je blo pol v X, noben ni bil sposoben nč pogledat in, {*ee*} midva rečema: »Dej, ajde, ne, vsaj eno pojstlo, da bi bla dvesto evrov al pa neki, ne,« in on gre v računalnik gledat noter, ene stvari, lej, ene stvari konkretne ni najdu. Un ..., ko da sploh ne dela tam. Boljš ko bi šel na tržnico sadje prodajat, ko da je pršu tam not v X neki, ne.

S: {*Aja?*}

E: Nč.

S: A je bil kak mlad? Al kaj?

E: Ja, kao mlad, ne vem, no, neki bi že lahk bil, neki bi že lahk v življenju mu pamet pršla, ne.

S: {*Mhm.*}

E: In nč, lej, nč nisma dosegla, pa sam sma rekla: »A lahk, prosim, tole bi, ne vem, tole mi poglejte?« »{*Joj,*} ne znam je najdet v računalniki.« Pa je šel drugega sodelavca iskat, da je un sodelavc mu pokazu po računalniki po pa je reku: »Ja dej pridta popoldne ob treh, bojo eno drugo prpelal pa jo bomo mi sestavl,« pa je tud, ne vem, dvesto evrov bil okvir. Pa jst rečem: »Ja, fak, ne, dej, ajde, dej ne g- grema nekam drugam, ne.«

S: Ja.

E: Sem rekla: »Dej grema, ne vem, v ... Nov mest v X pa boma v Novem mestu v X prej, ne. »Oni majo pa že razstavljeno,« je reku.

S: Ja.

E: Jst grem na šiht, po pa pridem, {*ee*} po pa {*ee*} jst sem bla na šihiti pa on mene kliče {*ee*} pa je reku: »Veš, sem najdu še neke druge pojstle ne sam tiste, tista je kr neki.« Je reku: »Se mi zdi, da bo skup padla, ne, k jo bom domov prpelu.«

S: Ja.

E: {HH} In pol, on slika mi tiste pojstle res pa tak ko da sem nek študent je zgedala, tak ful pisana pa kr neki, sem rekla, ne, to n- ne, {ee} ne bi to mela, ne, pa tud ni bla baš neki, ko je zračunu kao zdej to majo vse neke dimenzije A= al 160, =A

S: = {Aha.}

E: al 180 na 200 ...

S: {Aha.}

E: Al pa pol jo morš ž- skor po naročili dat nardit, no, pa čakati bi mogla dva mesca na pojstlo. Pa sem rekla: »In ka nej jst zdej dva mesca na jogiji spim na tleh?!«

S: Ja.

E: {HH} A= Lej, katastrofa. =A

S: A= To pa čudn. =A

E: Po pa sem rekla ne, ne bom v X kupovala več, lej, če so nesposobni so nesposobni.

S: {Mhm.}

E: In pol kličem Tjašo, ka je, {em} slučajno sta onadva tud po pomot zlomla pojstlo pred dvem letom. {HH}

S: {Mhm.}

E: Pa sta ful dobro si kupla, lepo res. Pa sem rekla: »Dej mi {ee} povej, kam sta šla kupt.« Pa sta šla A= dol v Brežce, =A

S: A= {Mhm.} =A

E: {Ee} XY, mnde neki takga.

S: {Aha.}

E: In grema dol in res majo svetovn salon. Veš tist, ko si se včasih prpelu pred gimnazijo pa je bla taka res podrtija na levi ...

S: {Mhm.}

E: Tisto je zdej svetovn salon, ne.

S: {Mhm.}

E: {Em} n- nikol ni zgedal da to neki bo vau s tega ratal, in jst pridem not, veš kak je lepo zrihtan?

S: {Aja?}

E: Res, uno, vse je, v {ee} unem laminatu položeno po tleh, not pa izbira, lej, za cel stanovanje, bajto si lahk opremiš. Veš ka, lej, kuhenj, A= sedežne in ... =A

S: A= In pol sta našla pojstlo tam? =A

E: Sma najdla pojstlo sam še marsikej drugega tud. {HH} Boštjana pol ure nisem dobila dol s sedežne k se je usedu v usnjeno sedežno pa noge lepo dvignu.

S: {HH}

E: Pa on tko: »Joj, jst bi to kr mel.« Sem rekla: »Dober, no, midva sva pršla le pojstlo gledat, pust to, ne.«

S: Ja.

E: »Ne, čak, pet minut bom jst na temle sedu.« In pol maš kao program, da si lahk še vklopiš za masažo.

S: {Aja,} ma še to?

E: Ja in pol ga nisem dobila skor dol s sedežne. Ampak majo pa res svetovne, veš kake majo spalnice, iz polnga lesa pa bi reku da je neki ful drago, veš, da če bi dala delat, pomojem bi sam dva tavžent evrov pojstla. Cela spalnca ogromna, pojstla dva metra krat dva metra, nočne omarce pa omara mislim da petdelna pa ..., una, {ee} kok se že reče, no, {ee}, ko maš špegu pa ... {em} ...

S: {Aja,} vem, ja, una ...

E: A= Včasih so rekl psiha =A

S: A= Komoda, ne? =A

E: Ja, komoda, e, to. In {ee} je to vse zraven iz polnega lesa za dva tavžent evrov.

S: {Mhm.}

E: Pa sem rekla, lej, A= ko bom jst enkrat stanovanje gor delala, =A

S: A= Ja ja. =A

E: bom kupla to. Ne pa to, pizda ...

S: Kok sta pa pol za to dala?

E: Mislim da ... sto, sto sedemdeset, neki tazga.

S: {Mhm.}

E: Ampak sma pa dobila takoj, mislim takoj, en teden sma čakala, drugač bi mogla pa v X dva mesca čakati.

S: {Mhm.}

E: Ampak je bil teden dolgi, ful.

S: {HH} Ja.

E: A= Sem mogla spat ... =A

S: A= Ja in kok sta spala pol? =A

E: Ja ka, na deskah.

S: {Mhm.}

E: Ja, ampak je bla pa trdna, nikdar ni bla bolj trdna ko tákrat, ko so deske ble podložene.

S: {HH}

E: Nikdar več ne kupim železne pojstle. In kam je šla zdej gospa, moja pojstla? Na deponijo (O: poudarjeno).

S: {Ooo.} (O: otožno)

E: Zadn cajt. Tam sma jo razstavla, fliknla sma jo tam {em} za en kozolec [kozuc] in zdej ko smo pucal sma lepo na deponijo odpelala in je zaživela svojo smrt. Zdej je šla na razstavljanje.

S: Je pa nova pršla.

E: Ja, ampak ta je sodobna, super, krasna, lej. Se mi zdi, da tud vzmetnica lahk bi bla najbolj zjebana pa bi blo ful dober.

S: {Mhm.}

E: Uno, nč, tud premakne se ne za milimeter, škripa tud nč, fina, krasna, masivna pojstla. {HH}

S: Najbolj pomembno je, da ne škripa. {HH}

E: Sam je masiva, bukev, res.

S: {Aha.}

E: Masivna bukev, letvice so celo prišaraufane na pojstlo. Ni uno sam tak kao tistle tle na ? položiš, ampak je prišaraufana, tak da ta bo men se zdi da preživela.

S: {HH} Preživela.

E: Čeprav mi je reku tast, da kao do poroke morem tri razbit, ne.

S: {Aha.}

E: Sem rekla da okej, ajde, kavč vzgori, ko sma bla, sma že ... je že šel za odpad, pol sma kupla železno pa sma jo tud zlomla zdej pa sam še to zlomma pol se morma pa žent, ne.

S: Ja ... {HH}

E: {HH} Tak da to je to pol.

S: Super.

E: Moja pojstla je nova.

Besedilo 17

Spol: M

Starost: 54 let

Kraj: Krško

SR: Dej da ti povem ... Mene je ena, že ..., pardon (O: *opraviči se, ker se mu je spahnilo*), mogoč že pred desetem letom nazaj, mogoč, mogoč ...

S: Ja ...

SR: Ko smo na britofi bli za prvi november, pa prav: »Pa je to hudu, ne, da ...,« pač, mlajš ko jaz, ne, ampak mi smo se še poznala iz osnovne šole.

S: Ja ...

SR: Pa prav: »Je tu hudu, ko ti starši umrejo,« ne, pa tu pa uno pa sem pa ke ... Nisem vedu, da je ta bog babji šel k jehovcem, ne, vedu sem, A= da so bli prej pr tisti hiši veren, ne, =A

S: A= {Aha.} =A

SR: ampak nisem vedu, da je taku šla pa da je to ona presedlala, veš kako je to, ne.

S: Ja.

SR: Kako bi reku {ee} iz magarca na osla, ne, ker {ee} ušesa so isti, rep je isti in ista kopita, vse je isto sam pamet je druga. In ... In pa se to pogovarja pa sem pa ke pa prav una: »Ja, kakšno smrt bi si pa ti želu?« Pa sem reku: »Veš kaj, če ti čist po pravici povem raj bi vidu da na kašni mladi krepnem gor,« ne. Kr zelena je ratala, a brnela na britofi, smuk dol, nikdar več je za prvega novembra nisem vidu na britofi.

S: {Aja?} {HH}

SR: Točen taku lepu, {hálo,} lej, ka, ja kka ni to najlepše. Kaj, da bom delu pa d- da crkavu, ja, {hálo,} to že vsak dan, še take smrti da si želim, ni variante. Na kakšni lepi, na mladi, vidiš, glih taku ko je blo takrat, s kod je bla, z Novga mesta una?

S: Ja ...

SR: Takrat, ko je klicala domu, da je ..., mož leži pa baba ni verjela ...

S: Ja.

SR: Ja, ka ni bla to najlepša smrt ka si lahk prvoščiš na štiriindvajset petindvajsetletnici s trdim kurcem krepnt, ni buljšga ko je to.

S: {HH} A= Ja, mogoč pa ... =A

SR: A= Da bi ker s krampom hotu crknt, še nikdar nisem slišu, da bi si še ker zaželu to. =A E, na mladi, tist pa ja.

S: Saj vete kok pravijo, če si močno želite, se vam morda uresniči.

SR: Lej, hvala bogu, nej bo taku ko ti pravš. To je tu. Veš, že ko un pravi, ne, so včas so Bosanci rekl, ne: »Starom vuku mlado jagnje,« ne, znači starem volki mlado, zakaj, zato ker maš slabe zobe, da si lahko tisto ..., kdo bo pa tisto staro žrl porkamadona, kurca pa tej, da vse zlamlješ. Mlada more bit, taku, ne stara zategla, taku da vse škriplje ko hudiči. To je pa tud stara baba, saj vidiš, {av} me to boli, {av av}, pejt stran, grema ... Tako je.

Besedilo 18

Spol: M

Starost: 27 let

Kraj: Krško

D: Najhujš je blo enkrat, smo bli v Umagu, na tenisu, ne, mislim, pač, sej ni, da gremo zdej, da bomo... Ampak fajn je, lej, mal tenis gledaš, mal se kopaš, žurke so zvečer itak vsak večer tam in je zakon, ne.

S: Ja.

D: In pol je pa fora, da smo dobil, ker jst sem se vpisu prek teniškega kluba, k, ee d- so mel zraven in so rekl, da lahk za prve štir dni karte zastonj dobimo, ne.

S: Mhm.

D: In pol smo šli, dober, pet dni smo nažical tud, ne. Ampak pol pa smo mel zastonj karte in smo lahk hodl na vsa igrišča, ne. In pol uno kje si, dej mesič, pa še unem pa un pošlje nazaj in tko tak pet šest dni, ne.

S: Ja.

D: Sam, joj, avgusta, ko je pršu un račun, je bil ?.

S: Uh. {HH}

D: Tak da ko sem plaču račun, sem mel filing, ko da sem šel še na eno tak krajše morje.

S: {HH}

D: Sem mogu financirat, ne.

S: Ja ja. Ful.

D: Sej uni pa isto ne, so se držal za glavo vsak vsak s svojim računom.

S: {HH}

D: Edin enem je crknu telefon, k mu je, k je šel v kopalkah z njim v morje, sam je mel 50 evrov, ker se mu je to tretji dan zgodil, tak da se je v bistvu rešu. S tistim je pa pol ke kupu novga, ne.

S: Aha.

D: Pol pa še uno, ne, reče reče mat: »Pa sej nisi nč pisu«. »Ne zastopiš.« {HH}

Besedilo 19

Spol: M

Starost: 19 let

Kraj: Krško

S: Ja, ka si pa mel to s policijo?

F: Pretep.

S: {Aja?}

F: Je bil v komi 14 dni.

S: Pa to en, ko ga poznaš?

F: Ne. Ampak takrat, ne vem, nikol, kok bi reku, vtrgal se mi je. Živc mi je poču, jst tud če bi se hotu ustavt, se ne bi mogu. Mene so ..., štirje so me stran vlekli od njega, so me spravl stran pa pomiril.

S: Ka ti je pa naredu?

F: {Em,} ta prvo jst sm si kupu avto takrat, ne, pa sem dal velik za avto, ne, in lep avto, jst sem bil ..., da rečem zaljubljen v njega, ne,

S: {Aha.}

F: v avto in ..., in on je pršu tam in je začel tolčt po avti in prvo šipo, pa obe luči, pa haubo pa kiler pa {ee} tako naprej, ne, in jst sem šel do njega pa sem ga porinu pa sem ga vžgal, ne, in sem reku: »Dej ka se ti zdej kle spravljaš neki,« ne, »bejž,« ne. Pol pa takrat je blo recimo en let po tistem, k mi je mama umrla, in mi je reku: »Ka misliš, da te ne poznam, da nisem zvedu, da je tvoja kurbirska mama umrla, k mi je dala fukat za dvajst evrov?« Pa take mi je začel govorit in men se je spilil po domače povedano, res.

S: Ja ja, itak.Pa te ni poznal, da ti je šel to govorit?

F: Mislim, verjetno je on mene poznal sam jst njega nisem poznal, ne.

S: {Aha.}

F: Ampak so pa policaji glih pršli in so ocenli, da sem jst njega napadu pa ne vem ka še vse pa ...

S: In kako kazen si dubu pol?

F: Ja, naj bi dubu al ..., ne vem, kako je šlo to ?, ne vem točn, mogu bi doma prebrat, k mam neko odločbo pa vse, {em} dubu sem 17 jurijev pa še neki kao zarad ogrožanja varnosti pa ne vem poskusa umora al ka še vse so mi nekega boga ocenl, psihiatra so mi predpisal, ne vem, vse, ne.

S: {Aha.} Ja sam tud finančno si neki dubu, če je mogu bratranc kredit dvignt, ne?

F: Ja.

S: Ja, ka je pa fotr reku na to?

F: Ja, vmru je. S fotrom mam jst velik velik problemov. Recimo, ne vem, pridem domov zdej okrog sedmih, pol sedmih, ne, ko se ne vid več tolk, ne, pa pridem domov, pa stuširam se, včasih kej pojem, včasih ne pa grem spat, ne. On pa pride ob pol enajstih domov pa se neki dret začne na mene, ne.

S: {Aha.}

F: In takrat, ko je to zvedu, pač taprvo nč ni reku, ko je pršu domov ni nč reku, pol čez neki cajta pa da ka se jst grem pa da ne vem ka vse, pa sem mu hotu dopovedat pa ni zastopu, pa ..., kr neki.

S: Bogi si, no, res.

F: Vse gre mi narobe.

Besedilo 20

Spol: Ž

Starost: 25 let

Kraj: Krško

J: Sam na tem pesi to (G: *kaže na pasjo oprsnico*) prav paše, da bi pa to jst na svojga dala ...

S: Ka pa maš za enga?

J: Makija. Maki mu je ime.

S: {Ha?}

J: Maki mu je ime.

S: Ka res?

J: Ja, sem ti povedla takrat, da bo- bom Maki, Maki mu dala ime.

S: Nč se ne spomnem. Res?

J: Ja. Ko je moj Reks umrl, {ee} sem rekla, da zdej bo pa Maki. Nemški ovčar.

S: {Aja?}

J: Maki, ja.

S: Ja kak pa to, da si mu dala pol Maki ime? Tko, to ko rečeš, da si mi rekla, se ne spomnem, no.

J: Ja, sem ti rekla, ja.

S: {Aha.} A to si mi rekla še v srednji šoli?

J: Ja, veš kdaj, ja, v srednji šoli, ko je ta Maki tvoj zbolu.

S: {Aja.}

J: A se spomniš, ko sem ti rekla, da bom ...

S: Ne, jst sem bla tok v šoku un dan, ej, da ...

J: Ne, ker naš Reksi je pa, {ee} pol umrl, mislim.

S: {Aja.}

J: Ja. Se ni zлізу, tvoj se je zлізу tedi, naš se pa ni. Sem rekla, da zdej bo pa Maki mu ime, ker očitno to ime prinaša srečo, to sem ti takrat rekla.

S: {Joj,} vidiš, to si pa ..., čudno, tega si pa nisem zapomnla.

J: Si pozabla, ne?

S: Ne, nč se ne spomnem.

J: Ja, ker naš Reks je tud takrat zbolu. Je dubu pa {ee} za nemške ovčarje so pa značilni te tumorji.

S: {Aha.}

J: Na tačkah pa na očesih.

S: {Aja?} To pa nisem vedla.

J: Ja, in je dubu tumor. To je {ee} v roku štirih dneh je poginu.

S: {Ojoj.}

J: V štirih dneh je poginu, lej. Je dubu {ee} na učk tumor, pa ... drugač tud majo s kolki probleme, ne.

S: Ja, sej vem ja, sem misnla, da boš to rekla, da je mel displazijo.

J: Ne, sam ni, ni blo s kolki, je mel pa ..., na na tački je mel {ee} na eni šapi je {ee} mel tumor pa na uč mu je pol udarl. In mu je in mu je steku uč.

S: Ja.

J: En uč je še okej, po je pa noter tud {ee} v želodci se mu začel pacat in je poginu v štir dneh. Pa sem rekla, da {ee} pač tvoj pa je takrat {ee} se zлізу.

S: Ja.

J: In takrat sem ti jst rekla, da moj nasleden pes (*brez polglasnika*) ko bo, bo pa Maki.

S: Ja res?

J: Ja, in si ti rekla, ja da zakaj, in sem takrat tud razlog povedla. In je Maki, sam je nemški ovčar spet, ne.

S: Ja ja ja.

J: Ker sem nora na ovčarje. Ampak, da bi jst svojmu dala tako, prav ne bi mu pasal. Ne vem, če bi mu tole (G: *kaže na pasjo oprsnico*) pasal.

Besedilo 21

Spol: M

Starost: 35 let

Kraj: Krško

M: Jst sem enkrat, sem tko iz Reke se pelu, em, pršu že v Slovenijo in ee, že skor čez Kočevje mislim, da smo bli pol pa od Kočevja ne vem, kok veta, ampak do Novega mesta nimaš nč. In, vglavnem, kak sem iz Kočevja pršu ven ,... bla je nedelja, vikend, mal prometa. Pijan, sred popoldneva, nek, ono to to res nisem v življenju vidu tko avto, da gre po cesti. To je pelu, veš, ne ono levo desno, ampak čist na na skrajni uni rob cestišča in nazaj. Ampak pilotiral je, samo vedno je šel do makedama in že zapel z gumo za- za une kamenčke in mislim, da ga je to pol, da ga premaga, da gre nazaj. Veš, jst pa prvi do njega, ne. In jao, Marjana je bla zraven takrat, bivša punca, z menoj. Reku: »{Uf,} jebenti, kej takega še nisem vidu.« To to to stoprocentno bo trčil. In od njega ene sto, stopetdeset ,... Prvo sem probu, trobu sem, pršu blizu, al nisem mogu, da se izenačim z njem, ker me bo zrinu dol, sploh nima občutka.

S: Ja.

M: In vidu sem tud, da mu glava opleta. In sam je bil not. In in jst se odmaknem od njega in dalje je gužva nastala, al kar je blo najbolj zanimivo ... Recimo vozu je dvajst na uro, tko, ne, piga, pol pa kr naenkrat pospeši na sedemdeset. In na sedemdeset, sedemdeset gre skor ravno, pol pa spet od naenkrat, za nč, zabremza, dvajst, trideset. I tak cel čas. I od zadi se je kolona nardila, nas je blo zadi, ne pretiravam, trideset avtomobilov, ne. Jst prvi do njega, noben se ne upa nč, ne moreš pridet blizu. I telefon, jebiga, a to smo ene dvajst kilometrov. Prvo smo se smejal, ne, pol je že v tako sranje preraslo, ja, ker v začetku je samo malo čez črto šel, pol pa čist skrajno tam in na ovinku, veš ka je to, tko na ovinku bred hosto, o- ogromni so gozdovi, je na ovinku samem je šel na skrajno levo stran, tko da ti ko bi pršu z ovinka, ne, direkt bi se počl. Jst sem sam gledu, sem reku ej, ne dao bog da pride ker motorist, ne, in jst kličem na policijo, sem reku zdej je dost, no. Razložim unim oni takoj povejte, kje ste, sem reku že dost blizu Novga mesta, razložim, da mamo tok pa tok do Straže je rekla ok, patrolje pošiljamo, pa je rekla, hvala, super, samo držite se skrajno od njega odmaknjeno. Sem reku sam vprašanje trenutka, ko bo se zaletu, ne. I vidiš, ej, kok smo mi klical, to je dvajst- ee mi smo ga ene dvajst minut spremljal, ne.

S: Ja.

M: In sam od enkrat ustavi se, sred polja, ustavi se. HH In zdej se vsi ustavmo. Jst gledam, reku zdej morjo tu nekje bit policaji. Ka bo pa zdej. In od enkrat poln gas pospeši levo i dol s ceste i na travnik in čez travnik tam gre i pod en kozolc tam. In se parkiru tam gospod. HH Je šel spat mal med koruzo. Ko da je vedu, da smo policijo klical, ne. Jst tam gledam, ne, i ka boš zdej. Da kličem spet policijo in tam razlagam, da je šel v kozolc, ne, tud žal mi je človeka, ne. I, mnde je šel tam spat od spodi, ne. Zapelu se je. Ni šans, da ga vidiš, kje je. I nč, mi se naprej pelemo, vozimo se ene pet do sedem minut evo ti vidiš policijski avto s sireno pelje kontra. Kje ga bojo našel, ne. Joj, mislim, sramota, ej. HH To ne moreš verjet. In se je rešu, pomoje. Tam je ostal spat, no mi smo zdiktiral njegovo telefo- oziroma registrsko tko da pol kasnej so ga našli. Strašno.

S: Noro.

M: Ko da je vedu, ko da je mel d- da prisluškuje pogovor, ne.

S: Ja.

M: On se ustavu in pa ene minuto je stal in nekam v travnik dol in pod kozolc.

Besedilo 22

Spol: Ž

Starost: 37 let

Kraj: Krško

S: Ka ste mi neki začel govorit?

N: {Aja,} lej, kako kofe pijem, ne ...

S: Kak?

N: Brez cukra, brez, {ble} brez tega, in jst, veš da mam rada, izredno rada čokolado pa vse to, ne?

S: {Mhm.}

N: In, in mi je una rekla, da ne čokolade, da nič sadja, {em} ...

S: Zdravnica?

N: Ne, tista, ko je =

S: {Aha.}

N: Na bioresonanci. In pol tud se trudim tud več vode pit, čeprav sem zdele en teden mal popušila, ta teden nisem, se ne držim več tok strogo tega. Večkrat na dan morem tud jest, ne,

S: {Mhm.}

N: {Em,} pa ne takih, jst mam ..., sam sladko bi jedla, ne.

S: {Hja.}

N: Več tega pa več zelenjave pa to pa ve- pit večkrat, ker ledvice mam čist izsušene, ne.

S: {Aha.}

N: In to je vse na tistih magnetkih pokazal, pa črevesje mam pa ..., normalno, A= ko mam take probleme, ne, =A

S: A= Ja. =A

N: z napihjenostjo pa na stranišče ne grem pa to in pol na podlagi vsega tega ...

S: {Mhm.}

N: Ne, morem pit in tu, ne.

S: Ja.

N: Pa take stvari, to morem vse jest, ne.

S: Ja, vam bojo prav pršle slive pol ...

N: {Mmm} (G: *pije vodo*) sam to ko so rekl, ne, kok ti pomaga, da te odpira. Jst sem vse živo probala pa nč mi ne.

S: {Aja?}

N: {A-a}, nič nič nič. Pač, jst to jem, pojem, drugač pa ne, mene to ne ...

S: {Mhm.}

N: Tak da ... {A-a.}

S: Ja, kdaj ste pa bli na tej bioresonanci?

N: Veš kdaj sem bla? Začetek junija.

S: {Aha.}

N: Tak da zdele en mesec pa čist mal še ne jem čokolade.

S: Pa gre?

N: Vse ostalo ... Krize sem mal mela, lani sem dva tedna zdržala pa je bil to tak dosežek, veš, sem rekla: »Dva tedna pa pol (O: z *zelo visoko intonacijo*) sem zdržala brez, {joj,} super,« ne, pa tud nobene torte al pa kej ko je mel pač oči rojstni dan nč nisem jedla, ne.

S: {Mhm.}

N: {Em,} tak da, sem zdržala, zdej bom pa še zdržala brez čokolade, {ee} {ee} do ... najinega drugega srečanja, no.

S: {HH}

N: To bo pa menda enga desetga avgusta, da vidmo midve kaka, {ee} kak je napredek, ne.

S: {Mhm.}

N: Pa tud zato pa sladoled kupujem neki ... Je rekla: »Lahk jete sladoled.« »No,« sem rekla »to nimam rada.«

S: Ja.

N: »Ja, sej vem, vi mate čokolado, čokolade pa ne smete, ne, pa ne rum punča pa ne stračetele, vse kar je v zvezi s čokolado, ne.«

S: Ja, tist kar je sladko. {HH}

N: Ja pa pač ne smem tega, ne, sam ..., ampak veš da kofeta pa res ne pijem več velik?

S: {Mhm,} sej boljš da ne.

N: Tak da ... kaj pa jst vem.

S: Ja zakaj ste pa šli sploh na to?

N: Veš kaj, čist preventivno. Jst sem to enkrat že tri lete, tri lete študirala neki takga. Vsepovsod neki slišim, ne, sem si pa misnla porakaš, zdej je pa skrajni čas, da grem, če skoz to neki slišim pa študiram, da bom šla.

S: {Mhm.}

N: Pol sem bla zadnjič v Brestanci pr uni ... ka je že, B {ee} ko ma vse te manikuro, pedikuro, no, ne vem kakšen salon ma ...

S: {Mhm.}

N: {Ee} pa je rekla, da je bla. Pa sem rekla pa dej, zdej, zdej je pa fertik. Pa je rekla: »Pa se boš naročila,« konc maja sem bla, »boš glih septembra pršla.« Sem rekla: »Dej, vejš de.« Kličem jst začetek junija, ej, ona mene oktobra naroči (G: začudeno).

S: Ma tako gužvo?

N: Ja. Ej, pol sem pa rekla: »Vredi, pol pa me naročte, ne.« »Ja, ki pa delate?« Sem rekla: »Sej v Brežcah sem, če bote pa kej ...« Je rekla: »No, če bom jst mela kakšno luknjo, vas bom pa takoj poklicala,« ne pa je res tri dni prej mi mesič poslala, da je nekdo odpovedu, da če hočem lahk pridem. Jst sem mela pa glih lukno, sem šla kr s šihta. Veš, to je stvar zdravja, to ni ..., sem šla mal prej, ne.

S: Ja ja.

N: Tko da to, take fore ona dela.

S: In kak to zgleda?

N: Nč, ej, jst sem misnla ..., tam pridem ... Je rekla: »Usedte se.« Najprej sem neki držala, pol pa dve kuglce sem držala. Ona je tiste dve kuglce, {aja,} {ee} neko ploščico mi je dala pa na kolena, sam, A= sam tko (G: tolče po kolenih), da je blo, =A

S: {Aha.}

N: in to pr- {ee} to prključla s tistimi svojimi nekimi magnetki. In ona je tam zraven mene sedela, jst sem sedela, ona je sedela in ona sam potem {ee} ulovila je tisto mojo energijo z- na tistem aparatu z nečim, ka pa jst vem, in pol ona samo tiste magnetke, sam tkole iz enga magnetka, ko je mela tkole ko nek pladenček, ne.

S: {Aha.}

N: In je enga magnetka v drugega magnetka prestavlala. In to je vse tist nek {ee} kazu. In je rekla kok mam holesterola, kok mam unga, ampak jst sem vedla, da je to vse prav, zarad tega ker sem bla pred dva mesca, en mesec pa pol nazaj pa na {ee} pač, niso, tok še nisi stara, po tridesetem ti pošlejo preventivni pregled rizične {ee} ne vem ka, A= če maš kakšne bolezni, =A

S: A= {Aha.} =A

N: in so mi vse to nardil, in sem ..., ej, isto mi je povedla. ? Kok mam hemoglobina, kok mam ... Sem rekla: »Aja?« Pa nisem nč povedla, da vem, da je res, ne.

S: {Aha.}

N: Pol pa pol pa še o mojmu karakterju, Sanja ... jst nisem mogla verjet!

S: {HH} A to tud pove?

N: Ja! Jst sem rekla, da kkak, kak je to možno? Ona je povedla men kak jst navzven se kažem, kak je pa v resnici, kak jst čutim noter (G: *se udari po prsih in kaže na svojo notranjost*), ne.

S: Ja.

N: Pa je res, ej, veš tak ko bi vedla kok je to noro ?. {HH}

S: {Mhm.} In kok stane to?

N: Ej, prvič je blo 70 evrov. Zdej pa drugič pa mislim, da bo petdeset.

S: A to se večkrat pol tak nadaljuje?

N: Ja ne vem. Pomojem ne, ne, {ee} zdej bomo sam kontrolo nardile, pol pa jst mislim da da se bom mogla tega držat, če bo dober, če ne pa bomo vidli, ne, da bo to neki prebavni trak steku al ne vem koga, pa {ee} ne vem.

S: {Mhm.}

N: Tak da upam, da da bo, ne.

S: Ja, zanimivo tole.

N: Ja, n- {ee}, ej, sploh nisem ... grem pogledat, ne, pa za rakaste tud tvorbe tud, ne, je rekla: »Vam bom kr takoj povedla, da nimate nič,« ne.

S: {Aha.}

Besedilo 23

Spol: Ž

Starost: 25 let

Kraj: Krško

SA: Ej, Sanja, neki ti morem povedat.

S: Kaj?

SA: Veš, ka se je zgodil, ej? {*Joj*,} o moj bog, veš kak je blo, sploh ti ne morem {*ee*} opisat, kak je blo grozn, jst sem bla na troli v Ljubljani, ne.

S: Ja.

SA: In,tko srečam {*ee*} mislim tko pač pridem na trolo in srečam enga tipa {*ee*} k {*ee*} v bistvu se mi je zdel od nekje znan, ne.

S: Ja.

SA: {*Ee*} in jst tko tak: »{*Aha*,} to je bil ziher un, k sem bla na Škisovi enkrat, ne.«

S: Ja.

SA: {*Ee*} in je tko pršu do mene v bistvu, ne, k sem na eni klopki še neki čakala, pa je pršu do mene pa mi kr roko vzel pa mi kr kušnu na roko, veš.

S: Ja? (O: *začudeno*)

SA: Ful čudn je bil tip, ja. {*HH*} {*Ee*} in pol jst tko, ne vem, tak ful mi je blo vse čudn pa tak športno je bil oblečen pa, veš, a vsi so tko ..., zvečer je blo to, ne.

S: Ja.

SA: Pa bil je tak čist zagnan nek tam, tak športn, jst tak ok, sam men se zdi da je bil to ta tip tud na troli, ne.

S: {*Aha*.}

SA: In tko, ka je bla fora. Midva se pač, ne vem, jst tko pridem v trolo, ne, in jst tko vidim, ful se mi je zdel nekak znan in pol kr naenkrat tko, on je neki na računalniku bil, ne.

S: Ja ...

SA: {*Em*,} pa tko vidl se je, da ma A= Apple tist računalnik, ne, =A

S: {*Aha*.}

SA: {*ee*}pač Ipod al ka je že, ne.

S: {*Aha*.}

SA: {*Ee*} tist je mel, in{*ee*} tko neki se je začel čudno obla- obnašat, pa mel je tud ful sluša-, na slušalkah je bil tko, ne.

S: {*Aha*.}

SA: In tko je mel slušalke gor in tko kr neki je začel pet pa tko plesat ...

S: {*Aja?*}

SA: Pa tko ... Ja. Pol so pa ... Pol so pa šle ene ženske mim, ne.

S: Ja.

SA: In pol jst tko {*ee*} ... In tko kr s svojim rokam je tko kr mal oplazu jih po kolenu oziroma pač po stegnih, ne. A= In jst sam tist ... =A

S: A= Koga? =A

SA: Ja, groza.

S: Ja, ka pa une?

SA: {*Ee*} ja, une so pa tko, una je pa tko {*ee*} pogledla mal nazaj pa tist šla je tko kao s tisto faco kao budala, ne.

S: Ja {*HH*}

SA: V smislu – ka si prfukjen, ne. {*Em*} in pol so šle in jst sem sam tist: »O my god,« jst pa glih proti njem sedim pa mi je blo ful tko nerodn ga glih gledat v oči, ne.

S: Ja, veš da.

SA: Ampak dober. Ja, sem gledla vse en proti tko njem, ne.
S: {Mhm.}
SA: In pol je spet začel kr neki plesat in neki tko in pol se kr naenkrat dvigne tip, tud računalnik je pospravu, in začne še bolj intenzivno pet in gre proti tam, veš, ko majo tiste {em} v bistvu, kok bi ti rekla{ee}{ee} tam na busu, k so uni {em} kot drog, ne.
S: {Aha aha.}
SA: Ja, v bistvu, veš ko ..., tam, za voziček ko je, na primer, ne, pa tko en drog, pa sta bla, tko, en par je bil zraven ...,
S: Ja.
SA: in pol on kr tko {ee} prime se za tist drog in začne telovadit.
S: Koga, kr dol pa gor al kaj se je dvigoval?
SA: Ja.
S: {HH}
SA: Ja ja. Prav tko se je dvigoval pa una - un par je pa kr gledu, pač, mislim, A= prav smešen mi je, =A
S: A= Ja. =A
SA: prav smešen mi je pa bil ta {ee} tip, ne, od te punce, je kr gledu, tak prav uno čist resno pol sem se jst začela kr smejat.
S: Ja.
SA: K mi je blo ful smešno {ee} in pol smo se z uno punco tud spogledale tko in smo si kao misnle: »{Joj,} ta je zmešan,« ne.
S: Ja.
SA: In in on je šel pol tud naprej, je šel tam in je neki pel in ne vem, kaj je vse delu.
S: Ja ka je pa pel to?
SA: Ja, ne vem, neko hrvaško pesem mislim da je pel, ne morem se spomnt glih, ne.
S: {Aha.}
SA: {Ee} pa tko, ful je bil čuden res, no, pa tak {em} sicer tko po videzu, ne, je deloval tko, normalen, ni kot nek klošar na primer kej, ne, deloval.
S: {Aha.}
SA: Pač, ampak tko, ne vem, športno oblečen{ee} vidl se je da je tko urejen pa to, ni bil nek zanemarjen pa to, ne.
S: {Mhm.}
SA: Ampak tko normalen, ampak, v glavi ni mel vse poštiman najbrž, ne. A= {HH} =A
S: A= {HH} =A
SA: In pol {ee} jst sem bla tko, sem si misnla: »Okej, zdej pr naslednji postaji grem dol.«
S: {Aha.}
SA: Sem si misnla, mislim, gre on dol, ne, sem jst misnla, ampak ni šel dol, ne, se tko, sam postavu se je tam na čist konc, ne.
S: {Aha.}
SA: In pol pr naslednji postaji, ko sem pa jst šla dol, pa ne vem še, al je šel tud on dol, ne vem, pač nisem ga spremljala pol, ne.
S: {Aha.}
SA: {Ee} ampak sem si vseeno uno tko misnla: »Kera budala, res.«
S: Ja.
SA: Ful mi je ..., ne vem, tko nerodno mi je zraven takih ljudi bit, no.
S: Ja ja, verjamem, ja, ful.
SA: Tko ko on, ja. Tak da, ne vem, no, upam, da ne bom ga več srečala, zarad tega ker je ful tak, čudn tip, no, človeka.
S: {Mhm,} se ga kr ustrašiš, ne?

SA: Ja. Vsiljiv je ful, pa tak je, kok nej rečem, uno prav tak izbuljene oči ma pa tko prav uno psihičko gleda.

S: {HH} Kak?

SA: Tak, ja.

S: Kak gleda?

SA: Psihičko.

S: {Aja.}

SA: Psihičko. Ko da bo koga zadavu al pa kej, al pa ko da ga, ko da ga ... {HH} Jst bi si misnla, ko da ga ziher nekdo s pištolo uno za {em} pomirjanje, uspavanje lovi, ziher.

S: Ja {HH}

SA: Tko da, pomoje ko da je iz Ljubljana Polje pobegnu, no.

S: {Ojoj.} Norc.

SA: Ja, resno. Tko da upam, da ga ne bom več srečala, ne.

S: Ja, veš da.

SA: Že tko ko sem rekla, A= na Škisovi sem ga, =A

S: A= {Mhm.} =A

SA: tak da ja, upam, da ga ne bom, no.

S: Ja, sej maš prav, jst tud.

Besedilo 24

Spol: M

Starost: 40 let

Kraj: Krško

D: Ka ma Maki kaj probleme z zobmi, z oblogam?

S: Ja, enkrat so mu že odstranjeval ...

D: Pa prav hud kamen, ne?

S: Ja.

D: Dobro, jaz sem tega (G: *kaže na svojega psa*) tak prepriču, da mu kar sam.

S: Kak mu pa ..., s čim?

D: Ja, veterinarica je rekla, da različno – lahk kaka pinceta, ko ma bolj tak da lahk zagrabiš pa pol stran, ne.

S: Aha.

D: E, z nohtom kok lahko, sicer bolj (?), ampak tist nisem dost, no. Zdej sem pa eno zobno pasto nabavo, ker ta taprva bla okej, ta druga pa vse skup neč, ne. Tak da vse neka encimska zobna pasta, sicer jst sem jo dobil na veterini v Brežicah sem dal to je neka nova veterinarska, to je blo, ee ...

S: Ja.

D: Šest evrov pa pol, ampak, ko sem pa kupu pred leti to je blo mnde dvanajst al štrnajst evrov, isto to, sam v X ne, ko je bil še odprt.

S: Aha. Ja.

D: Tisto mu je res raztopilo. Se je prav vidlo kok je šlo dol. To ne moreš verjet. Zdaj, al je tok močno, nimam pojma.

S: Ja ja.

D: Ampak, ee, more. Ampak je rekla, da ni ... Sem mislu od hrane mogoče, pa je rekla, da ne, da je to čist od slina od pesa odvisno.

S: A= A tak? =A

D: A= Kok ma al pa nima. =A Pač zgleda da je to to. (1:34) (1:42) Tak da gremo, zdej ko zobe peremo, dobro, pač smešno je, jst pri prejšnji psici, ko je bla, ona ni mela nikol, neč.

S: Aha.

D: Skoz čisto, super, ne. Tu je pa problem, ne. Zobmi mu bojo šli, ne, slej ko prej, ne.

S: Ja.

Besedilo 25

Spol: Ž

Kraj: Krško

Starost: 26 let

SU: Jst sem bla zdej na morju, kam smo šli, Krk, Šilo, Šilo. {Uh}, katastrofa vreme, katastrofa. Še dobr, da smo mel v apartmaju bazen. Dober, da je to blo. Če ne bi blo bazena, bi se lahk slikala. Pa še to bazen zato, ker od Tanje prijatelca {em}, a veš, kera prijatelca?

S: {A-a.}

SU: Veš kdo je X? Un, ko je v zaporu zaradi X ropa?

S: {Aha ...}

SU: To je ..., to je njen mož, ne. In oni so zadnje cajte, ne vem, kako, pač čudežno, ful obogatel, {HH}, oboga- obogatilo se na sve strane. In majo na Krku, na Šilu, apartma. Jst tko pridem not v apartma, ful je zrihtan, ful ono vidiš, da je vse {ee} zrihtano. Mali je dost, ampak je ful zrihtan. In tko gremo mi na teraso, češ na teraso, in sploh ne prideš. Prideš do stekla. In jst stari tko gledam jo, kak pa zdej se ven pride? {HH} Nobenih kljuk, nč. {HH}

S: Ja. {H}

SU: Mi tko gledamo: »Kuk bom pa zdej ven pršla?« In tam ti vidiš gumbe. *Up down* neki. Jst tko pritisnem up in se tkole dviga gor trrrr {O: oponaša zvok naprave ob dvigovanju vrat). Terasa, ker ma terasa, boljš kot apartma. A dala nam je apartma, za dan nam je dala za 35 evrov.

S: A res?

SU: Tanji pač, ker Tanjo pozna, ker s- so se cel lajf se poznajo, sosede so, ne.

S: {Aha.}

SU: I tko {tuuuuu} (G: spet oponaša zvok naprave) terasa tok lepa, da to ne moreš verjet. In če ne bi blo tistga bazena, jst bi, kak sem pršla na morje, taka bi se vrnila. Bela ko stena, stari. {HH} Na plažo smo šle samo dopoldne. Popoldne je bil dež. A- ampak veš, dež je pa bil tko, da je blo sonce petnajst m- minut pa je dvajst minut padal, pa je blo sonce pol ure, pa je dve ure padal. Ampak, a veš, glih tak da, n- nisi za na plažo, ne. Kam se bom skrila za tiste pol ure ko pada, kam, bom tko (G: s telesom kaže na utesnjen položaj telesa) čepela na plaži? Ne moreš, ne. Ja, in pol smo vedno tko ble pod tisto tistim nadstrešnikom, ne, pred bazenom. Čakamo, da bo nehu dež. {HH} Mislim ... Groza. Čakaš tko, ko pada, da bo nehu, ko neha, letiš v bazen, se uležeš, ? in okej nazaj. Mislim, katastrofa, ej. Res, tok lep apartma, pa tud dost daleč je od plaže, ne, =

S: A= {Aha.} =A

SU: da bi zdej hodu gor-dol. Mislim dost daleč. Pet minut maš z avtom. Prideš peš tam, sam moreš ..., prideš tam zelen že na daleč, da greš peš.

S: Ja.

SU: In tok lep apartma, tok neizkoriščeno vse, da je to katastrofa, ej.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je magistrsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 7. 9. 2015

Sanja Berend